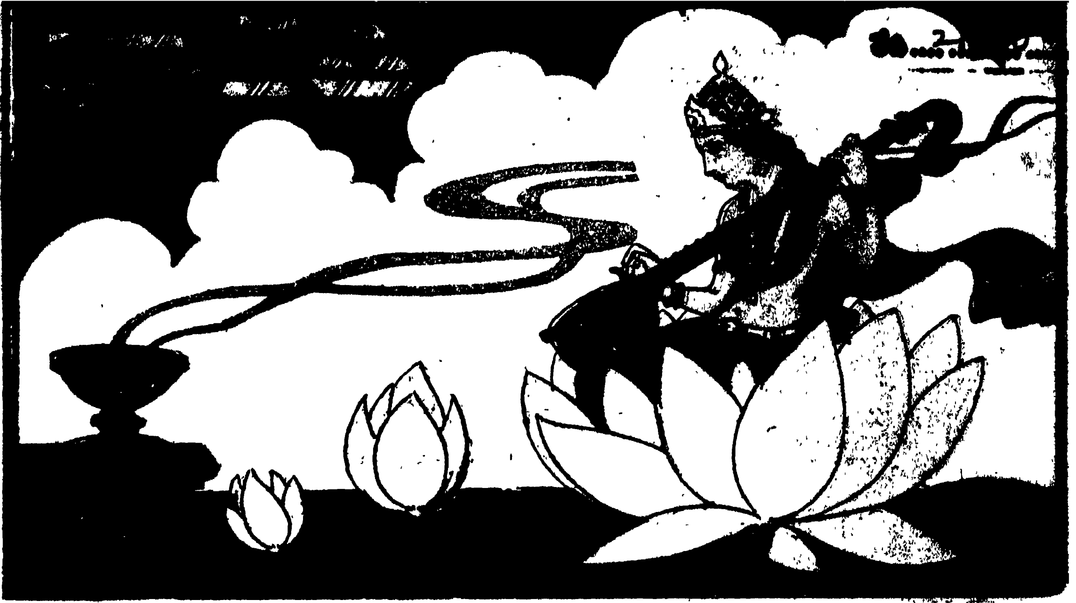
1378

సంపు. ౧౩ ధాత సంవత్సరము, శ్రావణమాసము (ఆగస్టు ౧౯౩౬)

శ్రావణము

శ్రీ వత్సవాయ వేంకట నీలాద్రి రాజు

శ్రావణియన్నచో శ్రవణసంగత పూర్ణిమయన్నమాట యా
శ్రావణి గల్గుమాస మది శ్రావణ మెల్లజగం బెఱుంగగా
పావనమైన శ్రావణము పట్టుమటంచిదె వచ్చునన్న గో
దావరి పొంగు నింక జనతాహృదయంబులు పొంగకుండునే.

కోయిలపాడి పాడి యిదిగో విరమించెనో లేదొ కాని య
త్యాయతమైనకంఠ మది యంబరవీథికి సాగి పర్వగా
నీయెడ బర్హి మ్రోగుటయు నీరస పాంథగ మారి కొక్కురో
కోయని కూయగా దొడగె కుక్కుటమున్ స్వరకల్పనంబుతోన్.

కేతకచాళచోచ్చయవికీర్ణమనోహరకేతకీదళ
స్వీకృతనూత్న సౌర[illegible]మకరంబును మత్తిపండ్లచే

మైకొని క్రొవ్వుపోలు గులమాంసముతో మృదుపక్వమైన యా
గాకరకాయకూర నవకమ్ముగ నామెత రాచవారికిన్.

కీ డెంచక మేలెంచుట-పాడియె లెస్సలును మిగుల బస్సులు నడవన్
బాడయ్యె రోడ్లు లెల్లను-గీడయ్యెన్ బ్రజకు పన్నుకిట్టుల బరువుల్.

కిమ్మనకుండుగాక మరు కేలికి హెచ్చరికించు నన్యపు
ష్ట మ్మికనంచు నమ్మదన శాసను నాదిమమూర్తి వించుక
బ్దమ్మును బోలె నభ్రనినదంబు ఘుమాఘుమఘుంఘుమార్భటుల్
గ్రమ్ముకొనన్ వినంబడియె గందళి కోత్కర మంకురింపగన్

కాంచన కేతకీకుసుమగర్భదళంబులు మేళవించి క
ల్పించిన నేణికల్ పరిమళింప గపోలసుగంధచర్చతో
కాంచనకంచులీనిరవకాశకుచోపరిభాసమాన చే
లాంచల మార వాయనము లైదువ లియ్యగ నంది రైదువల్.

కలకంఠులు విద్యాశా-లలలోనన్ నోరుదెరచి లపితము సేయన్,
కలకంఠులెల్ల నింకన్-బలుకక నోర్మూసికొనుట భావ్యము కాదే.

కన్నె గేదగిరేకు గడివోవకుండంగ కమ్మతావులు కొన్ని గుమ్మరించి
విరజాజిపూగొమ్మ విఱ్ఱవీగకయుండ మేలుతావులు కొన్ని మేళవించి,
ఫలగుళుచ్ఛంబులు పలకబారకయుండ వింతతావులు కొన్ని సంతరించి
గంగమ్మసైదోడు కలకబాఱకయుండ జలితుంపురులు కొన్ని సంగ్రహించి,
ప్రకృతి తగుభక్తి నర్పించు పత్రపుష్ప-ఫలజలంబుల గడుదేరి బలిసి సొలసి
ప్రాణికోటికి ప్రాణంబు ప్రాణమగుచు-కలసి మెలసి ప్రవర్తించె కమ్మగాడ్పు.

కసమస జీకటుల్ వొలయ గారుమొగుల్ గలయంగ బర్వ యా
కసమున నొక్కచుక్కయిన గానగవచ్చుట లేకపోవగా
కిసలయపాణు లుల్కిపడి కెవ్వన నాథుల గౌగిలింప న
ల్దైన నురుముల్ సెలంగ నిదె దీని నభంబని చాటి చెప్పెదున్.

తిక్కన ద్రౌపదీ చిత్ర రచనము

(ఉద్యోగపర్వము)

నండూరి బంగారయ్య

చదువరీ, మన మొకసారి భారతయుగమునకు పోవలెను. "ఇరువదవ శతాబ్దమువాడనని గర్వ పడుచున్న నన్ను ఎన్నియోవేల సంవత్సరములు వెనుకకు బొమ్మనుచున్నావే" మని కోపపడకుము. నీ వెంత యిరువదవ శతాబ్దపు నాగరకుడవైనను ఇతరయుగముల నుండి- అందు ముఖ్యముగ భారత యుగమునుండి- నేర్చుకొనవలసిన పాఠము లనేకములున్నవి. "శత యోజన విస్తీర్ణమగు సాగరమును లంఘించుట హనుమంతునకే చెల్లినది. అనేకశతాబ్ద విస్తీర్ణమగు కాలసముద్రమును దాటుట నాకు సాధ్యపడునా?" యని సంకోచింపకుము. కవిబ్రహ్మ యనుగ్రహమున్నచో కాలచక్రము మనచేతిలో చతురంగపుబంటువలె నడచును. అందుకు సందేహము లేదు.

అదిగో ఉపప్లావ్యపురము. అది శ్రీకృష్ణుని శిబిరము. పాండవపక్షయోధులెల్లరు నచ్చట సభచేయుచున్నారు. శ్రీకృష్ణుడు రాయబారము నడపుటకు ప్రయాణసన్నద్ధు డయినాడు. పాండవు లెల్లరు నాతనితో ఎవరికితోచినమాటలు వారు చెప్పుచున్నారు. యుధిష్ఠిరు డేమనుచున్నాడు?

"ఇచ్చటి బంధులు నీవును
నచ్చెరువడి వినుచునుండ నైదూళులు మా
కిచ్చినను జాలు నంటిని,
బొచ్చెముగా దంతవట్టు పూర్ణమనమ్మా!"

ఇంతకుముందే పాండవు లుపప్లావ్యపురమున విడిసినమాటను విని ధృతరాష్ట్రుడు సంజయునిచే రాయబార మంపినాడు. ఆ రాయబారములో రాజ్యభాగము మాటమాత్ర మెత్తకుండ తియ్యనిమాటలు చెప్పి ధర్మరాజును మరల నరణ్యవాస ప్రయాణసన్నద్ధుని గావించుటకు సంజయునికి ధృతరాష్ట్రుడు సర్వాధికారములతో పవర్ ఆఫ్ అట్టర్నీ (ముక్త్యారునామా) యిచ్చినాడు. సంజయుడును తదనుగుణముగనే ధర్మరాజుతో మాటాడినాడు. ధర్మరా జాతనికి ప్రత్యుత్తరమిచ్చుచు అయిదూళ్లిచ్చినను సంధి కొడంబడెదనని చెప్పినాడు. అప్డాప్రాంతములనున్న పరిజనులు తమ చెవులను తామె నమ్మజాలకపోయినారు. అదివరకు పాండవులు పడిన పరాభవములేమి? వారు చేసిన దిగ్విజయ మేమి? తుదకయిదూళ్లు యాచించు టేమి? ఇంతకంటె కార్పణ్యమున్నదా? కాని రాయబారియగు కృష్ణునితో వెనుక తాను సంజయునితోనాడిన మాటనే ధర్మరాజు మరల బలపఱచుచున్నాడు. భీమార్జున నకులులకు మనసులోనిది హర్షప్రదముగ లేదు. అయిననేమి? అన్నగారి మాట కడ్డమాడరాదని గదా వారి వ్రతము. అందుచే ఒకరి వెంబడి నొకరుగ వారు వల్లెవేసికొన్న పాఠమును నప్పజెప్పుచు డొమినియన్ స్టేటసు తీర్మానమును బలపరచిరి. కాని సభయంతయు సంపూర్ణస్వరాజ్య మిచ్చినను చాలదను నతివాదులతో నిండియున్నది. వారినోరు మాటాడకున్నను చూపులు గంభీరోపన్యాసములను గుప్పియుచున్నవి. ఎవ్వరైనను తగిన మనిషి ఒక్కడు లేచి ధర్మరాజుతీర్మానమును ప్రతిఘటించిన చాలు- ఓట్లన్నియు అతని పక్షమే. ఇంతలో సహదేవుడు లేచినాడు. ఇదివరలో అతని వంతు రాకుండగనే యాసనము నుండి పెక్కుసారులు లేచుచు వచ్చెను గాని బలవంతముమీద నకులుడు మరల కూర్చుండబెట్టినాడు. ఇక వంతు వచ్చిన తరువాత నాతని తీవ్రత నడచుటకు సాధ్యపడినదికాదు.

"రక్కసమాట లాడెదరు
రాజును దమ్ములు వానిలోన నీ

వొక్కటిరైన గాదనక
యూకొనుచుండుట యంతకంటె మే
లక్కట యిట్లు వేడికొన
నైనను పోయెదువో సుయోధనుం
డెక్కడ భూమిలోన సగ
మిచ్చుట యెక్కడ దానవాంతకా!
" ....ఉచిత
మైనదికయ్యమ వంకమాట లే
నేర కురుప్రవీరుసభ
నిశ్చిత మిట్టిదికాగ దెల్పుమీ."

అని తెగగొట్టి చెప్పినాడు. అతని ప్రతిఘటన మును సాత్యకి సెకండుచేసినాడు.

ఈ యిరువురి యుపన్యాసములకు సభయంతయు కదిపిన కందిరీగలమట్టయయిపోయి ఒక్క మారుగ చెల రేగినది. అప్పటి సభావర్ణనము సంస్కృతములో నిట్లున్నది.

శ్లో. ఏవం వదతి వాక్యంతు యుయుధానే మహామతౌ,
సుభీమం సింహనాదోఽభూత్ యోధానాం
తత్ర సర్వశః;
సర్వేహి సర్వశో వీరా స్తద్వచః ప్రత్యపూజయన్,
సాధుసాధ్వితి శైనేయం హర్షయంతో
యుయుత్సవః.

దీనికే తిక్కన తెనుగున చక్కగ విపులవ్యాఖ్యాన మొనర్చినాడు. "రథికవరులందరు "సహదేవు డింత యొప్పనాడునే! సాత్యకిపలుకు లిట్లుండునే? తక్క టివి యెక్కడిమాటలు? పగవారి నడిగికొనంబోవుట యుచితంబటె, కయ్యంబు కర్జంబు గాదటె, భంగంబు వీగికొనం దగదటె" యను నివిమొదలుగా ననేకు లనేక ప్రకారంబుల వీరాలాపంబులం గొలువెల్ల నొక్క ప్రమోతగా చెలంగిన యెలుంగులు నింగిముట్టె." "సర్వేహి సర్వశో" యనుట "యనేకు లనేకప్రకారం బుల" నను యనువాదముతో సామాన్యకవి సంతృప్తి పడును. తిక్కన యట్లుగాక ఆయనేకప్రకారంబు లెట్టివో విపులముగా వివరించి అనాటిసభను యీనాటి మనకండ్లయుందర నిలిపినాడు. ఈ ప్రాతిపదిక (Background) మీద ద్రౌపది యుపన్యాసమును విజృంభింపజేసినాడు. ఆమె యుపన్యాసమును విన గుతూహలపడుచుంటివా? ఇదిగో కవిబ్రహ్మయిచ్చిన రిపోర్టు—

" ధర్మనందను పలుకులు దనకు హృదయ
తాప మొనరింప మోమున దైన్యమొంద
నున్న పాంచాలి యిట్లని యొయ్యబలికె
గనలి శౌరితో గద్గదకంఠి యగుచు.

అంతలు సేసి పోనడచి
యక్కట! సంజయుచేత జెప్పి పు
త్తెంతురె? ఇట్టి యూఱట మ
దిం బ్రియమంది యుధిష్ఠిరుం డు దా
నంతన యూరు లేవురకు
నైదు సుయోధను డిచ్చునో కొ? ఈ
వంత కృపావిహీనమతి
నాతడు నేచునె యన్నదమ్ములన్!.

తన మునుపడ్డ బన్నముల
దమ్ములపై గల కూర్మిపేర్మి నీ
జనపతి సైపకున్నె? అది
సక్కన! రాజ్యముపాలు లేక తీ
ఱున కొడబాటు గల్గిన, నె
ఱుంగమి వెట్టరె? 'చాలరైరి పీ
రనరొకొ? నాన లేమియని
యాడరె లోకమువారు కేశవా?

పెం పేదం దమ కిట్టితక్కువలు రూ
పింపంగనేలా? విచా
రింపన్ వారిక మేలు సంధి తము వా
రింజూచినం దారు సా
ధింపంజాలరొ? కాక పోర దగ మ
ర్దింపం దలంపని కం
టింపం బట్టొకొ? వారు బ్రాహ్మణులె మే
కీడైన సైరింపగన్.

ఓటు యొకింతయేనియు సు
యోధను చిత్తమునందు లేదు; నీ

మాటల బోవునే దురభి
        మానము రొక్కడు పూనుగాక; య
చ్చోటన సంగరంబు లగు
        చొప్పులు పుట్టినసైన బాండవుల్
పోటున కిచ్చగింతురొకో?
        పోదురొ కానల నుండ నచ్యుతా!

ఏ నిటు లంటి నావలన;
        దింకను నీవును రాజు దమ్ములుం
గా నుచితంబు నూచి మన
        కార్యము, మీ సుజనత్వముం జెడం
గా నొకభంగిసేయక త
        గం గురువర్గముతోడి సంధి మీ
కైన తెఱంగునన్ వలచి
        నట్టుల చేయుడు నేర్పు లేర్పడన్.

వ. అని మఱియు నిట్లనియె.—

ఆఁడిబోకయున్, ఫలము
        నందుటయున్, గని పల్కనేరమిన్
మాఁటనోరిదానవయి
        మాటలు చిత్తమునందు నిల్ప కే
గాటులు ప్రేలెదన్ వినుడు,
        ఖడ్గము నెగ్గను గాన నల్కమై
వీఁడిడియైన మానిసికి
        వెండి వివేకము గల్గనేర్చునే.
వరమున బుట్టితిన్, భరత
        వంశము జొచ్చితి, నందు బాండుభూ
వరునకు గోడలైతి, జన
        వంద్యుల బొందితి, నీతివిక్రమ
స్థిరులగు పుత్రులం బడసి
        తిన్, సహజన్ముల ప్రాపుగాంచితిన్
సరసిజనాభ, యిన్నిట ప్ర
        శస్తికి నెక్కినదాన నెంతయున్.

   వ. అట్లుంగాక

నీవు సుభద్రకంటె గడు
        నెయ్యము గారవముం దలిర్ప నం
భావననేయు; దిట్టె నను
        బంకజనాభ, యొకంచు రాజసూ
యావభృథంబునందు శుచి
        యై పెనుపొందిన వేణి పట్టి యీ
యేవురు జూడగా సభకు
        నీడ్చె! కులాంగన నిట్లొనర్తురే?

ఆసభ నేకవస్త్రయగు
        నట్టి ననుం గొనివచ్చి నొంచు దు
శ్శాసను జూచుచుం బతు ల
        సంభ్రములై తగుచేష్ట లేక వా
యూసలు మాని చిత్రముల
        యాకృతినున్నయెడన్, ముకుంద వి
శ్వాసముతోడ నిన్ గొలువ
        వచ్చె మనం బదియుం దలంపవే!

అరయమి జేసి కోడలన
        కప్పుడు దాసిగజేసె; నమ్మహా
పురుషుని పాలికిం బతులు
        పోవగ వీరలతోన యేను జ
చ్చెర జని కోటరంబు దగ
        జేయుదునో? అటుగాక పాడిమై
వరవుడ మోపి జేయుదునొ
        వారికి? మాధవ నిశ్చయింపుమా!

వ. అని యట్లుగ్గడించి,

ద్రోవది బంధురంబయిన
        క్రొమ్ముడి గ్రమ్మన విడ్చి వెండ్రుకల్
దా వలచేత బూని యసి
        తచ్ఛవి బొల్చు మహాభుజంగమో
నా విలసిల్లి ప్రేలగ మ
        నంబున బొంగు విషాదరోషముల్
గావగలేక బాష్పములు
        గ్రమ్మగ దిగ్గనలేచి యార్తయై.

ఇవి దుస్ససేను ప్రేళ్లం
దవిలి సగము ద్రెవ్విపోయి దక్కినయవి! కౌ
రవులకడ దీనుమాటల
యవసరమున దలపవలయు నచ్యుత వీనిన్!

ఈ వెండ్రుకలు వట్టి యీడ్చిన యాచేయి
దొలుతగా బోరిలో దుస్ససేను
తను వింతలింతలు తునియలై చెదరి రూ
పఱియున్న గని యెడుకాఱుగాక
యలుపాల బొనుపడునట్టి చిచ్చే యిది?
పెనుగద పట్టిన భీమసేను
బాహుబలంబును బాటించి గాండీవ
మను నొక విల్లెప్పుడును వహించు
కట్టివిక్రమంబు గాల్పనే? ఇట్లు బ
న్నములువడిన ధర్మనందనుండు
నేను రాజరాజుపీనుంగు గన్నార
గానబడయనైతి మేని కృష్ణ?

నెట్టన యిట్టియలుక మది
నిల్పితి రక్కసతాల్మి జిచ్చాడిం
గట్టినయట్లు పెద్దయును
గాలము దీనికి నాఱు పెన్నడుగా
బుట్టదు దుష్టనిగ్రహము
పూని జగంబులు గాచునట్టి తో
బుట్టువు నీవు, తేజమున
బొల్చిన భర్తలు గల్గ నచ్యుతా!

వ. అనుచు నెలుంగు రాలుపడ నేడ్చిన యాజ్ఞసేనిం గృపాయత్తచిత్తుండయి నారాయణుం డూరార్చి కూర్చుండ నియమించి కన్నీరు దుడువను, తెన్నెఱివేణి ముడువనుం దగువారి నియోగించి యమ్మనినితో నిట్లనియె.”

దీనికి సంస్కృతముకూడ చూడవలసినదే. అప్పుడు గాని దీని యందము తేలదు. కవిబ్రహ్మ కళా చాతుర్యము ప్రకాశింపదు!

వైశంపాయనః—

రాజ్ఞ స్తద్వచనం శ్రుత్వా
ధర్మార్థసహితం హితమ్,
కృష్ణా దాశార్హ మాసీన
మబ్రవీ చ్ఛోకకర్శితా.
సుతా ద్రుపదరాజస్య
అసితాయతమూర్ధజా,
[illegible]

సంపూజ్య సహదేవంచ
సాత్యకించ మహారథమ్.
భీమసేనంచ సంశాంతం
దృష్ట్వా పరమదుర్మనాః,
అశ్రుపూర్ణేక్షణా వాక్య
మువాచేదం మనస్వినీ.

విదితం తే మహాబాహో
ధర్మజ్ఞ మధుసూదన,
యథా నికృతి మాస్థాయ
భ్రంశితాః పాండవాః సుఖాత్.

ధృతరాష్ట్రస్య పుత్రేణ
సామాత్యేన జనార్దన,
యథాచ సంజయో రాజా
మంత్రం రహసి శ్రావితః.

యుధిష్ఠిరేణ దాశార్హ
తచ్చాపి విదితం తవ,
యథోక్తః సంజయశ్చైవ
తచ్చ సర్వం శ్రుతం త్వయా.

పంచ న స్తాత దీయంతాం
గ్రామా ఇతి మహాద్యుతే,
అవిస్థలం వృకస్థలం
మాకందీం వారణావతమ్.

అవసానం మహాబాహో
కంచి దేకంచ పంచమమ్,
ఇతి దుర్యోధనో వాచ్య
స్సుహృద శ్చాస్య కేశవ.
నచాపి హ్యాకరో ద్వాక్యం
శ్రుత్వా కృష్ణ సుయోధనః
యుధిష్ఠిరస్య దాశార్హ
శ్రీమత స్సంధి మిచ్ఛతః.
అప్రదానేన రాజ్యస్య
యది కృష్ణ సుయోధనః,
సంధిమిచ్ఛే న్న కర్తవ్య
స్తత్ర గత్వా కథంచన,

శక్ష్యంతిహి మహాబాహో
　　పాండవాస్సృంజయైస్సహ,
ధార్తరాష్ట్రబలం ఘోరం
　　క్రుద్ధం ప్రతిసమాసితుమ్.

నహి సామ్నా నదానేన
　　శక్యోర్థ స్తేషు కశ్చన,
తస్మా త్తేషు నకర్తవ్యా
　　కృపా తే మధుసూదన.

సామ్నా దానేనవా కృష్ణ
　　యేన శామ్యంతి శత్రవః,
మోక్తవ్య స్తేషు దండస్స్యాత్
　　జీవితం పరిరక్షతా.

తస్మా త్తేషు మహాదండః
　　క్షేప్తవ్యః క్షిప్రమచ్యుత,
త్వయాచైవ మహాబాహో
　　పాండవైస్సహ సృంజయైః

ఏత త్సమర్థం పార్థానాం
　　తవచైవ యశస్కరమ్,
క్రియమాణం భవేత్ కృష్ణ
　　క్షత్రస్యచ సుఖావహమ్.

క్షత్రియేణహి హంతవ్యః
　　క్షత్రియో లోభమాస్థితః,
అక్షత్రియోవా దాశార్హ
　　స్వధర్మ మనుతిష్ఠతా.

అన్యత్ర బ్రాహ్మణా త్తాత
　　సర్వపాపే ష్వవస్థితాత్,
గురుర్హి సర్వవర్ణానాం
　　బ్రాహ్మణః ప్రసృతాగ్రభుక్.

యథావధ్యే భవే ద్దోష
　　వధ్యమానే జనార్దన,
స వధ్య స్యావధే దృష్ట
　　ఇతి ధర్మవిదో విదుః.

యథా త్వాం నస్పృశే దేవ
　　దోషః కృష్ణ తథా కురు,
పాండవై స్సహ దాశార్హ
　　సృంజయైస్సహ సైనికైః.

పునరుక్తంచ వక్ష్యామి
　　విస్రమ్భేణ జనార్దన,
కాను సీమంతినీ మాదృక్
　　పృథివ్యా మస్తి కేశవ.

సుతా ద్రుపదరాజస్య
　　వేదీమధ్యా త్సముత్థితా,
ధృష్టద్యుమ్నస్య భగినీ
　　తవ కృష్ణ ప్రియా సఖీ.

ఆజమీఢకులం ప్రాప్తా
　　స్నుషా పాండో ర్మహాత్మనః.

మహిషీ పాండుపుత్రాణాం
　　పంచేంద్రసమవర్చసామ్.

సుతా మే పంచభి ర్వీరైః
　　పంచ జాతా మహారథాః,
అభిమన్యు ర్యథా కృష్ణ
　　తథా తే తవ ధర్మతః.

సాహం కేశగ్రహం ప్రాప్తా
　　పరిక్లిష్టా సభాం గతా,
పశ్యతాం పాండుపుత్రాణాం
　　త్వయి జీవతి కేశవ.

జీవత్సు పాండుపుత్రేషు
　　పాంచాలే ష్వథ వృష్ణిషు,
దాసీభూతాస్మి పాపానాం
　　సభామధ్యే వ్యవస్థితా.

నిరమర్షే ష్వచేష్టేషు
　　ప్రేక్షమాణేషు పాండుషు,
పాహి మా మితి గోవింద
　　మనసా చింతితోఽసి మే,

శ్రుప్రాణ్ణే
క్రమముగ
ఈ శ్లోకము
నేత్ర

యత్ర మాం భగవా న్రాజా
 శ్వశురో వాక్య మబ్రవీత్,
వరం వృణీష్వ పాంచాలి
 వరార్హాసి మతాసి మే.

అదాసాః పాండవా స్సంతు
 సరథా స్సాయుధా ఇతి,
మయో_క్తే యత్ర నిర్ముక్తా
 వనవాసాయ కేశవ.

ఏవంవిధానాం దుఃఖానా
 మభిజ్ఞోఽసి జనార్దన,
త్రాయస్వ పుండరీకాక్ష
 సభర్తృజ్ఞాతిబాంధవామ్.

నన్వహం కృష్ణ భీష్మస్య
 ధృతరాష్ట్రస్య చోభయోః,
స్నుషా భవామి ధర్మేణ
 సాహం దాసీకృతా బలాత్.

బుట్టువు సలు,
బొల్చిన ర్థిక స్య ధనుష్మత్తాం
 భీమసేనస్య ధి గ్బలమ్,
గురో ర్యేగనః కృష్ణ
 ముహూర్త మపి జీవతి.

యది తేఽహ మనుగ్రాహ్యా
 యది తేఽస్తి కృపా మయి,
ధార్తరాష్ట్రేషు వై కోపః
 సర్వః కృష్ణ విధీయతామ్.

వ. అనుచు సేనిం గృపాయత్త కూర్చుండ నియ ముడువనం నిట్లరి.”

వైశంపాయనః,

ఇత్యుక్త్వా మృదుసంహారం
 వృజినాగ్రం సుదర్శనమ్,
సునీల మసితాపాంగీ
 సర్వగంధాధివాసితమ్.

సర్వలక్షణ సంపన్నం
 మహాభుజగవర్చసమ్,
కేశపక్షం వరారోహా
 గృహ్య వామేన పాణినా.

పద్మాక్షీ పుండరీకాక్ష
 ముపేత్య గజగామినీ,
అశ్రుపూర్ణేక్షణా దీనా
 కృష్ణం వచన మబ్రవీత్.

అయం తే పుండరీకాక్ష
 దుశ్శాసనకరో ధృతః,
స్మర్తవ్య స్సర్వకార్యేషు
 పరేషాం సంధి మిచ్ఛతామ్.

యది భీమార్జునౌ కృష్ణ
 కృపణౌ సంధికాముకౌ
పితా మే యోత్స్యతే వృద్ధః
 సహ పుత్రై ర్మహారథైః.

పంచచైవ మహావీర్యాః
 పుత్రా మే మధుసూదన,
అభిమన్యుం పురస్కృత్య
 యోత్స్యంతే కురుభిస్సహ.

దుశ్శాసనభుజం శ్యామం
 సంఛిన్నం పాంసుగుంఠితమ్,
యద్యహం తు నపశ్యామి
 కా శాంతి హృదయస్య మే,

త్రయోదశహి వర్షాణి
 ప్రతీక్షంత్యాగతాని మే,
నిధాయ హృదయే మన్యుం
 ప్రదీప్తమివ పావకమ్.

విదీర్యతే మే హృదయం
 భీమవాక్ఛల్యపీడితమ్,
యోఽయ మద్య మహాబాహు
 ర్ధర్మమే వానుపశ్యతి.

ఇత్యుక్త్వా బాష్పసంఘేన
 కంఠే నాయతలోచనా,
రురోద కృష్ణా సోత్కంపం
 సస్వనం బాష్పగద్గదమ్.

స్తనౌ పీనాయతశ్రోణీ
 సహితౌ వభివర్ష తీ,

ద్రవీభూత మివాత్యుష్ణం
ముంచతీ వారి నేత్రజమ్.

సుప్రసిద్ధవిమర్శకులగు శ్రీయుత కట్టమంచి రామలింగారెడ్డిగారు ఈ తిక్కనచిత్రరచనను జూచి, "తిక్కనయొక్క ద్రౌపది డగ్గుత్తికతో వెక్కి వెక్కి యేడ్చుచు మనకు దుస్సహసంతాపము గలిగించుచున్నది" అని మాత్ర మనుచున్నారని యాలోచించుచున్నావా? అక్కరలేదు. ఈ ద్రౌపదీవాక్యముల సందర్భశుద్ధి గాని, అపురూపమైన తేజముకాని, అద్వితీయసౌందర్యము కాని యాలోచింపక వారు చేసిన విమర్శనము సమీచీనము కాదని నీవు నిశ్శంకముగా వచింపవచ్చును. కార్యము చెడిపోవుచున్నను నోటికి తాళము బిగించుకొని కూర్చుండుటయే గాంభీర్యలక్షణమనినచో మేము చెప్పలేముగాని మూలమునలేని వివిధ మనోభావప్రకటనము, హృదయగాంభీర్యప్రదర్శనము, వాక్యచమత్కృతి, శైలిసౌందర్యము, స్వరూపసౌష్ఠవము తిక్కనరచనలో గలవు. తన పరాభవముమాట తలపెట్టక స్వధర్మము నుజ్జగించి కార్పణ్యమున కొడబడుచున్న భర్తలను కంటిచూపుచేతనే గడగడలాడించి "మీకు స్వయముగ దోచకపోయిన నేను చెప్పినట్లు వినుడు" అని గద్దించి పలుకుచు కర్తవ్యోపదేశ మొనర్పగల యాత్మవిశ్వాస మీ ద్రౌపది ముఖమున తేజరిల్లుచున్నది. దాని నించుక విపులముగా బరికింతము.

ద్రౌపది శ్రీకృష్ణునితో తన పరాభవములనెల్ల త్రవ్వికొని విచారించిన సన్నివేశ మొకటి అరణ్యపర్వమునకూడ గానవచ్చుచున్నది. ఈ రెండు సన్నివేశములును స్థూలదృష్టికి ఒకే తరగతికి చెందునట్లుగా కానవచ్చినను తత్త్వమున వీనికి భేద మేర్పడుచున్నది. అరణ్యవాసమున పూర్వ జన్మవృత్తాంతములతో ప్రొద్దుపుచ్చు నరనారాయణులయొద్దకు వచ్చి ద్రౌపది తన పడిన భంగపాటులను వాక్రుచ్చినది. అట్లు వాక్రుచ్చుటవలన నామె కాంక్షించిన ప్రయోజనము తాత్కాలికముగ తాపోపశమనము తక్క వేఱొకటి లేదు. మఱియు అప్పటిలో సమయభంగమునకు వెఱచి పాండవులు పరాక్రమపరాఙ్ముఖులయినను అజ్ఞాతవాసానంతరమయినను తన పరాభవములకు తగిన ప్రతీకారమొనర్చి తీరుదురను నమ్మక మామెకున్నది. ఇపుడన్ననో ఒకరికంటె ఇంకొకరు మించిపోయి మితవాదివర్గములో జేరుచున్న పాండవులను జూడగనే వారు క్షత్రియోచిత ధర్మము నవలంబించి కౌరవులను మర్దించి తన కసి దీర్పగలరనెడి యాశ పూర్తిగ నశించినది. ఇక తాను చేయవలసిన పనియేమి? గొంతెత్తి యొక్కమా రేడ్చి "తనగతి యింతే" యని యూరకుండవలసినదా? లేక అంతకంటె నేమయిన నున్నదా? ద్రౌపది నిస్పృహవహించి యూరకుండునంతటి భీరురాలు కాదు. అదను దెలిసి అగ్నివర్షము కురిపించగల నెరజాణ. ఉద్వేగముతో నుపన్యాసపీఠ మెక్కి యుపదేశముద్రను చేతబట్టగల తేజస్విని. తప్పక తన కార్యమును సాధించుకొనజూచిన శక్తిస్వరూపిణి.

ఈ సన్నివేశమున సంస్కృతమునలేని భావసంఘట్టన మొకటి తిక్కన తన ద్రౌపదికి గల్పించినాడు. మూలములో 'శోకకర్శిత' యైన ద్రౌపది 'అశ్రుపూర్ణేక్షణ' యయి మాటలాడ నారంభించినది. క్రమముగ చిన్న సెలయేరు పెద్దసింధునదిగా మారినట్లు ఈ శ్లోకము పెరిగి

"ద్రవీభూత మివాత్యుష్ణం ముంచతీ వారి నేత్రజమ్" అను నవస్థకు వచ్చినది. కాని తెనుగులో నట్లు కాదు.

"మోమున దైన్యమొందనున్న పాంచాలి యిట్లని యొయ్యబలికె గనలి శౌరితో గద్గదకంఠి యగుచు."

అనేకపర్యాయములు సభాముఖమున ధిక్కరించి యుపన్యసించిన యామెకు స్వరగాద్గద్య మెందులకో? సభాభీరుత్వముచేతమాత్రము కాదు. ఒకవైపునుండి దైన్యము, ఇంకొకవైపునుండి రోషము ఆమెహృదయమను కోటను ఆక్రమింపజూచుచున్నవి. పరస్పరవిరుద్ధములగు ఈభావములకు ఆమెహృదయమున నడచిన యుద్ధముమూలముననే ఆమెగొంతు చలించినది.

మొదటిపద్యములో బీజప్రాయముగ నుంచిన ఈ విషాదరోషములు క్రమముగ నెట్లు విజృంభించినది

యీ పద్యమాలికలో వివరించినాడు. ఈపద్యమాలికను మనము నాలుగైదు అంతర్భాగములుగ విభజించుకొన వచ్చును. అందు "అంతలు" అనుమాటతో మొదలుపెట్టు పద్యము మొదలుకొని "నేర్పు లేర్పడన్" అనుమాటలు తుది గాగలిగిన పద్యమువఱకు ఒక అంతర్భాగము. ఈ యంత ర్భాగమున వాగ్విజృంభణమును, దాని కనువగు ముఖ భావప్రదర్శనమును తప్ప బాహ్యాభినయము విజృంభించి నట్లు గానము.

"కురువర్గముతోడి సంధి మీకైన తెఱంగునన్ వలచి నట్టుల చేయుడు నేర్పు లేర్పడన్."

అనుటలో ప్రాణమువిసిగి నిరాశరూపకమగు విషాదము జయించినది. "మీ యిష్టము వచ్చినట్లుమీరు చేసికొనుడ"ని చెప్పి ఆమె యూరకుండదలచినది. కాని ఆమె స్వభావసిద్ధమగు 'రుష' ఆమె నంతతో నూర కుండనీయక "నిరాశ జయము నొందుటా? సిగ్గు సిగ్గు· నేను జయించి తీరుదును" అను పట్టుదలతో మఱల నామెను మాటాడించినది. అందుచే "అరడిబోకయుఁడ్" అనుట మొదలుకొని "మాధవ నిశ్చయింపుమా" అను వఱకు గల యంతర్భాగ ముదయించినది. ఈ యంత ర్భాగములో

"వీరలతోన యేను చెచ్చెర జని కోటరంబు తగ జేయుదునో యటుగాక పాడిమై వరవుడమోపి చేయు దునో వారికి మాధవ, నిశ్చయింపుమా." అనుటలో కోపము జయధ్వజమెత్తుచున్నది. ఇది ద్రౌపదీస్వభావో చితము నయనిష్ఠురము. "వెనుక నన్ను ధృతరాష్ట్రుడు కోడలనియైన నాలోచింపక దాసిగా జేసినాడు. ఇప్పు డాతనికడకు సంధిచేసికొన్న నాపతులతో బోయి చేయ వలసినది కోడరికమా? దాస్యమా?" కనకనలాడు నిప్పులలో గాల్చిన యినుప శలాకకైనను ఈ ప్రశ్న కున్న వేడిమి యుండదు! తరువాతి యంతర్భాగము "ద్రోవది బంధురంబయిన" అను పద్య మొక్కటి మాత్రమే. ఇది కేవలము స్థూలాభినయము నాధారపరచు కొన్న కేశపాశ ప్రదర్శనమును వర్ణించుచున్నది. ఈకేశ పాశప్రదర్శనమునకు హేతుభూతము కోపమే. కాని

ఇది ముగియులోపల విషాదముకూడ అందుకొన్నది. అందుచే బాష్పములు వచ్చినవి. మొదట బయలుదేరిన హామునందలి దైన్యభావము ఇక్కడ 'బాష్పముల' క్రింద ద్రవీభవించినది. అయితే ఆ బాష్పములు ఆమె సహజగాంభీర్యముచే వారింపజూచినను నిలువక వచ్చుచున్నవి. ('కావగలేక') ఒకవెంట రోషము, ఇంకొకవెంట విషాదము సుడిగాలివలె విజృంభింపగ ఈ సుడిగాలికి ఆమె అప్రయత్నముగ లేచినది. ఈ లేచుటలో శోకవిషాదములు మెఱపుదీగలవలె మెఱయు చున్నవి. అటుతరువాత "ఇవి దుస్ససేను ప్రేళ్లం" మొదలుకొని "అచ్యుతా" అనువఱకు పద్యమాలికలోని తరువాతి యంతర్భాగము. ఈ భాగమున శోకము, విషాదము వెనుకటికంటెను మఱింత సాంద్రములయి నవి. అందుచేతనే కేశపాశమును ప్రదర్శించుటతో నాగక "ఈ వెండ్రుకలు పట్టి యీడ్చిన యాచేయి" యిత్యాదిప్రదేశములలో స్థూలాభినయము విజృంభింపగ నగ్నివర్షము కురిసినది. "నెట్టన యిట్టియల్క" అను పద్యములో ఈ యగ్నివర్షము సహజసామనస్యముచే జల్లార్పనెంచి యుపసంహార వాక్యములకు జొచ్చినది. కాని యీయుపసంహారము వాక్యరూపముగాక క్రియా రూపము దాల్చినది. ఆమె యెలుంగెత్తి యేడ్చినది. వెనుక నాచుకొనలేక కొలదిగమాత్రమే జనించు బాష్పములు ఇపుడు పెద్ద ప్రవాహమైనవి!

తుదకు గెల్చిన దేది? రోషమా, విషాదమా? ఏడ్చిన దనగానే విషాదమే గెల్చిన ట్లూహింపవలసి యున్నది. కాని యా యేడ్పులో వెడలిన బాష్పధారలు అగ్నిపర్వతమునుండి వెడలు లావాద్రవముకంటెను ఉష్ణమైనవి. ఆయేడ్పులో "ధర్మరాజాదులు తన కుండియు లేనివా రైరి" అని వారి సంధివాక్యములను గాఢముగ నిరసించు రుషాగ్నికూడ అఖండముగ ప్రవ హించుచున్నది. అందుచే రోషవిషాదములు రెండును జయించినట్లు నిశ్చయింపవలసియున్నది.

తిక్కన చిత్రించిన యీ భావసంఘట్టనము రసోదయమునకు అత్యంతసహకారి. ఏ కావ్యమున గాని ఏకముఖముగ ప్రవహించు మనోభావముల

కంటె పరస్పరవిరుద్ధములగు భావములు పైకొని పాత్రములను "ఇటా అటా" అని ఊగించినపుడే అధికముగ కావ్యరసోదయ మగును. దీనికి షేక్స్పియరు హేమ్లెటునోట నుంచిన "To be or Not to be" అను స్వగతము ప్రబలసాక్ష్యము.

మఱియు ఈ భావసంఘట్టనమువలన ద్రౌపదీ పాత్రమునకు మూలములో లేని గాంభీర్యము వచ్చినది. ఒక్కమారుగనే "అశ్రుపూర్ణేక్షణా" యని బెంబేలు పడినట్లుగ చిత్రింపబడిన ద్రౌపదికంటె అంతలో నిరాశ, అంతలో నాత్మవిశ్వాసము ఒకదాని నొకటి జయించుచు విజృంభించినట్లుగ చిత్రించిన ద్రౌపది ఎక్కుడు గంభీరముగ లేదా? ద్రౌపది విచారించి నందుల కామెను తప్పుపట్టనక్కరలేదు. ఎట్టిస్త్రీయయినను అట్టి దుఃస్థితిలో నున్నపుడు అంతకంటె నేమి చేయును? ఆమెపడిన పరాభవములు లోకములో మరి యేస్త్రీయును పడలేదు. అందులకు తగిన ప్రతీకార మొనర్తురనుకొన్న భర్తలు ఉపేక్షాపరు లయిరి. అందుచే ఘోరవిషాదము నందినదని వ్రాయుటలో స్త్రీత్వమునకు పోషకముగనే యున్నది. కాని విషాదముతో నాగిపోయినచో ఆమె ద్రౌపది కానేరదు. ఎంతలెంత లాపదలు వచ్చినను దైవముపయి భారమువైచి తన్నుతా నుపశమించుకొని కర్తవ్యనిశ్చయమునకు గడంగ నేర్చిన విశ్వాసబల మామె కున్నది. చూడుడు విరాట పర్వమున కీచకుని గృహమునకు బోవుటకు ముందు,

"అలమటబొందు, మాయవిధి
యాయని దైవముదూఱు, నిత్తఱిం
గలరొకొ నాకు దిక్కనన్, మొ
గంబున నశ్రులు వెల్లిగొల్పు దొ
ట్రిలబడు, జల్లనం జెవరు
డెందము గూడగ వచ్చి నన్ను నే
వలమున ముట్ట నెవ్వరికి
వచ్చు? ననున్ గలగున్ వెనుంబడున్."

అని విశ్వాసమునకు విషాదమునకు జనించినపోరాటమును వర్ణించినాడు. (ఈ పద్యభావముకూడ మూలములో లేదు.) సభాపర్వవృత్తాంతమును విలోకించినను మొదట తనభర్త లుపేక్షాపరులగుట చూచి దైన్యమునందిన పాంచాలి తుదకు ఆత్మవిశ్వాసమువలననే తన భక్తిని తాను నమ్ముకొని మానసంరక్షణ మొనర్చుకొన్నది. అందుచే నీభావసంఘట్టనము గాంభీర్యమును ప్రదర్శించునదిమాత్రమే కాక భారతమునందలి ఇతర సన్నివేశములను బట్టి చూచినచో ఆపాత్రమునకు ఎంతయు నుచితముగనున్నది.

"కౌంతేయులకు దైన్యమందుట కంతతప్పు పట్ట వలసిన పని లేదుగాని బాఱుమని ఏడ్చినదనగానే అది పేలతనమును సూచింపదా?"యను ప్రశ్నము రావచ్చును. విచారము మొదటనే యామెను పైకొనినదని వ్రాయక సోపాన ప్రకారమున ఆమెమనోభావములను ప్రకటించి తుదకు విషాద మెట్లు పైకొనినదియు చిత్రించుటవలన తిక్కన యీయాక్షేపణకు తావిచ్చుట లేదు. మరియొక విశేషము. ఇచ్చట ద్రౌపది యేడ్చిన దనగా అంత గంభీరస్వభావకు గూడ నలంఘ్యమగు సన్నివేశము తటస్థించినదని స్పష్టమగుచున్నది. ఎంతటి ధీరోదాత్తపురుషులయినను కొన్ని కొన్ని ఘట్టములలో నేడువక తప్పదు. సీతాపహరణమునకు, లక్ష్మణ దేవర మూర్ఛకు శ్రీరామునియంతటి ధీరోదాత్తపురుషుడు 'బాఱు' మని విలపింపలేదా? మొన్న మొన్నటి వృత్తాంతము. ఎరవాడ జెయిలునుండి విడుదలయయిన క్రొత్తలో తాను పెట్టిన తీర్మానమేదో స్వల్పసంఖ్య అధికముగ వచ్చుటచే మాత్రమే నెగ్గినదని నిండుసభలో గాంధిమహాత్ముడు షౌకతాలీని కౌగిలించుకొని యేడువలేదా?

మూలములో లేని భావసంఘట్టనమును పాత్రోచితముగ ప్రవేశపెట్టుటయే కాక యీభావసంఘట్టనమును వ్యక్తీకరించిన విధానమునందుకూడ తిక్కన తన ప్రతిభను జూపుచున్నాడు. మూలములో ద్రౌపదీ వాక్యములు వాచ్యపద్ధతి నవలంబించినవి. "సంజయుడు ధృతరాష్ట్రునిచే పంపిన సందేశ [illegible]

యును. దానికి ధర్మరాజిచ్చిన సమాధానమును తెలియును. అవిస్థలము, వృకస్థలము, మాకంది, వారణావతము, మఱియొక గ్రామము ఇమ్మని యాతడు కబురంపెను. దుర్యోధనుడు యుధిష్ఠిరమతానుసారము చేయకపోయినను యుధిష్ఠిరుడు సంధినే కోరుచున్నాడు. దుర్యోధనుడు రాజ్యభాగ మిచ్చుట కొడంబడనినాడు నీ వచ్చటకు పోవుట కర్తవ్యముకాదు. సృంజయులును, పాండవులును కలసి ధార్తరాష్ట్రులను జయింపనోపుదురు. వారు సామదానములచే చక్కబడరైరి. ఇక వారిపై కృప యెందులకు? సామదానములందు చక్కబడని శత్రువునిపట్ల దండమేగదా ప్రయోగింపవలసినది" అని యీతీరుగ తన మతమును స్పష్టముగ చెప్పుచున్నది. కాని తెనుగులో నట్లుకాదు. లోపల తనకు సంధి యిష్టములేదు. ఇష్టములేదని స్పష్టముగ చెప్పుటచే నామె తృప్తిపడలేదు. ఆమె కవివలె వక్రోక్తిప్రియ. స్వభావమునుబట్టి యామె మిగులగడుసరి. అందుచే నేదయిన తరుణము వచ్చినచో ఎత్తిపొడుపు మాటలతో తనమనోగతమును వ్యక్తముచేయును. స్పష్టముగ కోపపడుటకంటె ఈ యెత్తిపొడుపుమాటలు భావప్రకటనమున కెక్కుడు ప్రయోజనకారులనుట నిస్సంశయము.

"పలుపోకల బోవుచు వి
చ్చలవిడి నాట్యంబునూపు చాడ్పున నిచ్చో
కులసతుల గఱువచందము
దొలగగ నిట్లునికి దగునె తోయజవదనా."

అని ప్రశ్నించిన ధర్మసూతికి

"వాడు వల్లభుండు నటు డింత నిక్కంబు
పెద్దవారియట్ల పిన్నవారు
గాన పతులవిధమకాక యేశైలూషి
గా వనంగరాదు కంకభట్ట."

"మత్పతి కితవుండును—జూదరియాటకిం గఱువతనం బెక్కుడిది" అని సమాధానమిచ్చిన ద్రౌపది ఎత్తిపొడుపులో నెంత యారితేరినదో వేఱుగవివరింపవలెనా? అంతటి గడుసరినిగూడ వికలచిత్తగా నొనర్చు సన్నివేశమే గాకుండినచో ఆమె యీసందర్భమునగూడ పూర్ణముగ నయనిష్ఠురములనే ప్రయోగించియుండును. కాని నడుమనడుమ కోపము వఱదవలె పొంగి నయనిష్ఠుర ప్రయోగమున కడ్డువచ్చెడిది. అందుచే ధర్మరాజు మతమును ఖండించుటలోనే ఒకమారు నయనిష్ఠురములను, అంతలోనే చిత్తజల్లుగవచ్చు విస్పష్ట కోపవాక్యములను ఆమె ప్రయోగించుచువచ్చెడిది. లోపల భావసంఘట్టనమే లేకున్నచో విస్పష్టకోపవాక్యము లుండవు. ఈ యంశము నించుక వివరింపవలసియున్నది. ఈపద్యమాలికలో మొదటి యంతర్భాగము గైకొన్నచో,

"అంతలు సేసి పోనడిచి
యక్కట సంజయుచేత జెప్పి పు
త్తెంతురె? ఇట్టియూరట మ
దిం బ్రియమంది యుధిష్ఠిరుండు?— తా
నంతనె యూళు లేవురకు
నైదు సుయోధను డిచ్చునొక్క— ఈ
కంత కృపావిహీనమతి
నాతడు నొంచునె యన్నదమ్ములన్."

ఇచ్చట ద్రౌపది లోపల రగులుచున్న కోపమును కప్పిపుచ్చి పరమశాంతురాలివలె మాటాడజూచినది. "అంతలు నేసివారు కబురంపింతురా. దీనికి యుధిష్ఠిరుడు ప్రియమంది" అనియేమో వాక్యముపూర్తిచేయబోయినది. కాని యంతలో కోప మాగినదికాదు. అణచిపెట్టిన స్ప్రింగు ఒక్కప్పుడు పైకి తన్నినట్లు పైకి తన్నినది. అందుచే పూర్వవాక్యము ముగియకుండగనే "తానంతనె యూళు లేవురకు నైదు సుయోధనుడిచ్చునొక్క" అను కోపవాక్యము అప్రయత్నముగ వెలువడినది. కాని యంతలోనే గడుసుదనము కనుసైగచేసినది. ఆమె సర్దుకొని "యీకంత కృపావిహీనమతి నాతడు నొంచునె యన్నదమ్ములన్" అని నయనిష్ఠురమునకు జొచ్చినది. పైపద్యములో గీతగీచినచోట సమాపకక్రియ బుద్ధిపూర్వకముగ లోపించినది. భావోద్వేగమునకు క్రియాపదములు వదలుట, వాక్యము నసంపూర్ణము గావించుట తిక్కన సంప్రదాయమనుట కొక ఉదాహరణము

"అనిమిష వాహినీకనయు
        నస్త్రకళాగురు సోమదత్తి క
ర్ణుని రణధర్మహీనతకు
        రోయక చంపిన భంగులుగా మరు
త్తనయుడు నేడు చేసిన వి
        ధంబును?—లోకులు పాండురాజు నం
దనతతి బ్రువ్వదిట్టరె వృ
        థావిజయం బిది యెంత యొప్పెడున్ !"

ఈ పద్యములో ప్రశ్నార్థక మున్నచోట క్రియాపద ముండవలయును. కాని దానిని విలుప్తమొనరించుట దుర్యోధనుని భావోద్వేగమును సూచించును. ప్రకృత మనుసరింతము.

"తన మునుపడ్డ బన్నములు
        తమ్మునిపై గల కూర్మి పేర్మి నీ
జనపతి సైపకున్న — అది
        చక్కన రాజ్యముపాలు లేక తీ
లున గొడబాటుగల్గిన నె
        ఱుంగమి పెట్టరె? చాలరైరి వీ
రనరొకో ? నానలేమియుని
        యాడరె లోకముపారు కేళవా."

"ఒడబాటుగల్గిన" అనువాదము కోపము నిగూఢమార్గమున నిష్ఠురోక్తులలో బ్రవహించినది. కాని యిక నాగజాలక మరల విస్పష్టముగ తరువాతి భాగమున విజృంభించినది. ఇంకొక విశేషము — మొదటి భాగమున వాక్యములు దీర్ఘములుగ నున్నవి. కాని కోపము చిత్తజల్లుగ వర్షించునపుడు ఎంతచిన్నవిగ నున్నవో గమనింపుడు. ఈ తీరుగ పద్యమాలిక నంతను నిరూపింపవచ్చును. కాని ప్రకృతమున కివి చాలును. ఈ నయనిష్ఠురము లన్నియు తిక్కన క్రొత్తగ తెచ్చిపెట్టినవే. కోపమును కొంతసేపు నిష్ఠురములలోను, కొంతసేపు విస్పష్టవాక్యములలోను విజృంభింపజేయుటకూడ కళావైదగ్ధ్యప్రకటనమున కనుకూలముగ తిక్కన కల్పించుకొన్నదే.

సాధారణముగా ఒక భాషలోని గ్రంథమును ఇంకొక భాషలోనికి ననువదించిన యనువాదములను విమర్శించునపుడు "ఇంతవఱకు మూలములో నున్నది. ఇది యనువాదకర్త కల్పించినాడు" అని సరిహద్దులు నిర్ణయించుటకు వీలుండును. కాని, యాంధ్రమహాభారతమున నట్లు వలనుపడదు. అమూలకము లనుకొన్న భాగములకు బీజప్రాయముగనైనను మూలములో వాక్యములు గానవచ్చుటయు, మూలములో నున్నవే యనుకొన్న వాక్యములకుగూడ తెనుగుకవులు తమ ప్రతిభాముద్రను వైచి నవ్యముగ గనపరచుటయు ప్రాయికముగా గానవచ్చును. అందువలననే ఆంధ్రమహాభారతము స్వతంత్ర గ్రంథముగ పరిగణింపబడవలెనను వాదము బయలుదేరినది. వస్తువంతయు సంస్కృతమునుండి గైకొన్నదే. కాని కవితాప్రతిభమాత్రము సరిక్రొత్తది. ఒకటి రెండుదాహరణములు:

"ఓట యొకింతయేనియు సు
        యోధను చిత్తమునందు లేదు నీ
మాటల బోవునే దురభి
        మానము యొక్కుడు పూనుగాక, య
చ్చోటన సంగరంబు లగు
        చొప్పలు పుట్టిన నైన పాండవుల్
పోటున కిచ్చగింతురొకో
        పోదురొ కానల నుండ నచ్యుతా"

దీనికి మూలములోని మాతృక యిది యని స్పష్టముగా చెప్పుట కేశ్లోకమును గానరాదు. కాని ౯, ౧౦ శ్లోకములలోని యర్థమును గైకొని దానికి తాను కల్పించిన కొన్ని భావములు చేర్చి తిక్కన యీపద్యము రచించినాడు. అట్లే 'తవ కృష్ణ ప్రియా సఖీ' యని బీజప్రాయముగ మూలములో నున్న భావమును,

"నీవు సుభద్రకంటె గడు నెయ్యము గారవమున్ దలిర్ప సంభావన సేయును" అని తెలుగుచేసినాడు. రెండింటికి గల తారతమ్యము రసజ్ఞులకు సుబోధము.

ఇట్లు వ్యాసభగవానుని ప్రతిభయు, తిక్కన ప్రతిభయు ఒకదానితో నొకటి విడదీయరాకుండ పెనగొనియున్నను రెండింటికి శైలిలో నొక తారతమ్యము

గోచరించుచున్నది. సంస్కృతము పురాణశైలినున్నది. తెనుగు నాటకశైలి నున్నది. దీనిని నిరూపించుటకు రెండు మూడుదాహరణములు—మూలములో ధర్మరాజు వచనము "ధర్మార్థసహితం హితమ్" అని వర్ణింపబడినది. తెనుగులో 'ధర్మనందను పలుకులు' అనుటతో నాపివైచినాడు. ఆ పలుకు లెట్టివో వర్ణించుట నాటక కవి పనిగాదు. వాని స్వభావమును చదువరియే నిశ్చయించుకొనవలెను. ఒక దృష్టితో చూచినచో నవి ధర్మార్థసహితములే కావచ్చును. ఇంకొకదృష్టితో చూచినచో వీరపురుషోచితములు గాకపోవచ్చును. ఇట్లే ద్రౌపదీ కేశపక్ష వర్ణనములో "మృదుసంహారం వృజినాగ్రం సుదర్శనం సునీతం సర్వగంధాధివాసితం సర్వలక్షణ సంపన్నం మహాభుజగవర్చసమ్" అను విశేషణము లుపయోగించినాడు. అందులో కడపటి దానిని మాత్రమే గైకొని తక్కిన తక్కిన వానిని విసర్జించినాడు. తక్కిన లక్షణము లన్నియు ఆకేశపక్షమునకు లేవని కాదు. కాని అవి ప్రకృత సన్నివేశమునకు అప్రస్తుతములు. ఆకేశపక్షప్రదర్శనమువలన భర్తలకును సభ్యులకును ఎట్టి భయానకరస ముదయించినదో అది వర్ణించుటయే మనకు ముఖ్యము. ఇట్లే చివర రోదనమును వర్ణించుటలోగూడ

"ఇత్యుక్త్వా బాష్పసంఘేన
కంఠే నాయతలోచనా,
రురోద కృష్ణా సోత్కంపం
సస్వనం బాష్పగద్గదమ్.
స్తనా పీనాయతశ్రోణి
సహితా వభివర్షతీ,
ద్రవీభూత మివాత్యుష్ణం
ముంచతీ వారి నేత్రజమ్"

అను రెండు శ్లోకములకు "అని యులుంగు రాలుపడ నేడ్చిన" అని యెంతో యౌచితీపోషకముగ సంగ్రహించినాడు.

వస్తుప్రస్తారమునందు మాత్రమేగాక రసప్రయోగమునందును, వాక్యనిర్మాణమునందును కూడ తిక్కన నాటకశైలి ననుసరించినాడు. మూలములో నున్న "విదితం తే మహాబాహో" ఇత్యాది ప్రారంభమునకును "అంతలు నేసి పోనడిచి" అను ప్రారంభమునకును భేద మారయదగును. మూలములో ప్రారంభ మేదో కథచెప్పుచున్నట్లున్నది. తెలుగులో ప్రారంభవాక్యములు హృదయమును చీల్చుకొనివచ్చుచున్నట్లున్నవి. ఒక్కొక్కచో ఒక్కొక్కపదము నెంతసాభిప్రాయముగా ప్రయోగించినాడో చూచినచో అద్భుతము జనించును. "నీవు సుభద్రకంటె" అనుపద్యములో తనను పరాభవమొనర్చిన దుశ్శాసనుని నామమైన నుచ్చరింపక "ఒకండు" అని పేర్కొని, తన కాతనిపట్ల గల యసహ్యభావము నంతను ద్రౌపది వెల్లడించినది. కాని తరువాతి పద్యములో "దుశ్శాసను జూచుచున్ బతులసంభ్రములై" అను పద్యములో దుశ్శాసనుడు అని ప్రత్యేకముగా పేర్కొనుటలో ప్రయోజన మున్నది. దుశ్శాసనుని నామోచ్చారణమున పతులకు పౌరుషము రెప్పింపవలయును. దుశ్శాసనుని చూడగనే చేష్టలుదక్కినా రనుటలో అతని నామమాత్రమునకే భయపడుస్వభావముగలవారని ధ్వని. ఇట్లే "పెనుగద పట్టిన భీమసేను" అనుటకును "గాండీవమును నొక విల్లెప్పుడును వహించు కత్తి" అనుటకును తారతమ్యమూహింపవలయును. భీమసేనుని గదను నిరసించినచో భీమున కంతకోపము రాదు. కాని గాండీవమును నిరసించినచో అర్జునునికి తీరని కోపము వచ్చును. కర్ణపర్వములోగూడ

"దైవికంబు చేనున్నది గాండీవ మన దాటియంత విల్లు."

అని యర్జునుని ధర్మరాజు నిందించినాడు. 'అంతలు నేసి' 'తన మునుపడ్డబన్నములు' ఇత్యాది పద్యములలోని వాక్యవిరచనచమత్కృతి నిదివరకే వివరించియుంటిని.

ఇట్లు మూలములోని కొన్ని భాగములను వదలియు, మరికొన్ని భాగములను తారుమారుచేసియు, కొన్నిటిని క్లుప్తపరచియు, కొన్ని సొంతభావములను చేర్చియు వ్రాయుటలో సాధారణ కవులయినచో

పద్యమాలికకు స్వరూపస్వాస్థ్యము చెడును. మూలము నుండి గైకొన్నదియు, క్రొత్తగ చేర్చినదియు ఒకదాని కొకటి యతుకక "తీర్థమునకు తీర్థము; ప్రసాదమునకు ప్రసాదమై" వికార రూపమును వహించును. కాని తిక్కన మహామేధావి యగుటచే మూలమునుండి గైకొన్నదానికి తాను క్రొత్తగ చేర్చినదానికి ఏకత సంధించి పద్యమాలికకు మూలములో నున్నదాని కంటెను అపురూపమగు స్వరూపసౌందర్యము చేకూర్చినాడు.

తిక్కనపద్యరచనలో మనవా రుపేక్షించు మహాగుణములలో నిది యొకటి. ఒక్కొక్క పర్వమును గాని, పద్యములోని యంతర్భాగములను గాని, అంతర్భాగములలోని పర్వమాలికలనుగాని కలయిక లేకుండ ఆతఁ డెన్నడును వ్రాయడు. వాక్యోపవాక్యముల నొకదానితో నొకటి పొందుపఱచి, పేరగ్రాపును పేరగ్రాపుల నొండొంటితో పొందుపఱచి వ్యాసమును గాని, ఉపన్యాసమునుగాని అల్లినట్లుగ నవీనవక్తలను సహితము శిష్యప్రాయులుగా జేయుదగిన స్వరూపసమీచీనతతో తిక్కన యుపన్యాసము లలరారుచుండును. అసంబద్ధాంశములను పరిహరించి ఒకవాక్యము నింకొకవాక్యమునకు హేతుభూతముగా నొనర్చి అన్యోన్యావలంబనము తర్కశుద్ధి (Logical sequence) సమకూర్చుటలో నాతని కాతడేసాటి. "పదముల్ సరిగ్రుచ్చునట్లుగా జేరుప నేర్వగావలయు జేసెద నే కృతి యన్నవానికిన్" అని యాతడు నిర్వచనోత్తర రామాయణములోనే ప్రతిజ్ఞ చేసినాడు. ఈప్రతిజ్ఞను భారతములో పూర్ణముగ నెరవేర్చుకొన్నాడు.

ప్రకృతము విమర్శనీయమగు పద్యమాలికను "అంతలు నేసి" మొదలుకొని "నేర్పు లేర్పడన్" వఱకు ఒక ఉపభాగముగను "ఆఱడిబోకయున్" మొదలు "మాధవ నిశ్చయింపుమా" అనువఱ కొక యుపభాగముగను, "ద్రోవది బంధురంబయిన" అను పద్యము ప్రత్యేకమొక యుపభాగముగను "ఇది, దుస్ససేను వ్రేల్మిం" మొదలుకొని "అచ్యుతా" అనుటవఱకు వేఱొకయుపభాగముగను, "ఎలుంగురాలంపడ నేడ్చె" ననుట ప్రత్యేకమొక యుపభాగముగను మొత్తము ౫ ఉపభాగములుగ విభజింపవచ్చును. ఇందు ఒక ఉపభాగమున కింకొక యుపభాగము సోపానప్రాయము. అయిదవది కడపటి సోపానము. వీనిని భావతరంగము లన్నను అనవచ్చును. ఈయైదింటిలోను క్రమముగ మనోభావము లెట్లు విజృంభించినదియు ఇదివరకే వివరించితిని. ఈభాగముల నొకదానితో నొకటి "అని మఱియు నిట్లనియె" యిత్యాది వచనభాగములచే నతుకుచున్నాడు. (7, 14, 16 వచనములు) "వాక్యసాంగత్యము చేయుచోనయిన గద్యము వ్రాయను" అను నిర్వచనోత్తర రామాయణ వాక్యమును బట్టి చంపువులలో గద్యప్రయోజనము కొన్నిచోట్ల వాక్యసాంగత్య మొనర్చుటే యని తిక్కన యభిప్రాయమనుట స్పష్టమగుచున్నది. అయితే యీప్రయోజనమునకు భిన్నముగ నీపద్యమాలికలోనే "వరమున బుట్టితిన్" అను పద్యమునకును "నీవు సుభద్రకంటె" అను పద్యమునకును నడుమ "అట్లుంగాక" అని యొక వచన మున్నది. ఈ వచనము పద్యములోని అంతర్భాగమును సూచింపదుగాని వెనుకటి పద్యార్థమునుండి రాబోవు పద్యార్థమును విడదీయుచున్నది. ద్రౌపది మహాభక్తురాలు. అందుచే వరమున బుట్టుటాదిగా గలుగు తక్కిన ప్రాశస్త్యమునకు కృష్ణునికి తనయందున్న గౌరవముచే తనకు లభించిన మాహాత్మ్యమును జోడింపదలచుకొనలేదు. "తక్కిన నా ప్రాశస్త్యమంతయు ఒక యెత్తు. నీవు నన్ను గౌరవించుట అదిఒక్కటి ప్రత్యేకమొకయెత్తు" అని యామె విభజింపదలచుకొన్నది. ఆ విభజనమును సూచించుటకు ఈ "అట్లుంగాక" యను వచన ముపయోగపడుచున్నది.

నాలుగవభాగము ("ఇది దుస్ససేను" మొదలుకొని "అచ్యుతా" వఱకు) చాలవరకు మూలానుసరణమే. మొదటిభాగము ('అంతలు నేసి' మొదలు 'నేర్పు లేర్పడన్' వఱకు) చాలవఱకు స్వతంత్రరచనమే. ఈ రెండింటిని ఒకదానితో వేరొకదానిని కలుపుటకు "ఆఱడిబోకయున్" మొదలుకొని "మాధవ నిశ్చయింపుమా" అనువరకు గల యంతర్భాగము వచ్చినది. ఈ యంతర్భాగములో ద్రౌపది తన ప్రాశస్త్యమును వివరించు

కాని అట్టి తనకు దటస్థించిన సభాపరాభవమును పేర్కొన్నది. ఈ రెండంశములు మూలములో నున్నవే. కాని ఈ యంతర్భాగమును తక్కిన యంతర్భాగములతో ననుసంధించిన విధానమునందును ఈ యంతర్భాగమువలన సాధించిన ప్రయోజనమునందును తిక్కన భేదపడుచున్నాడు.

మూలములో

"యథా త్వాం నస్పృశే దేవ
దోషః కృష్ణ తథా కురు,
పాండవై స్సహ దాశార్హ
సృంజయై స్సహ సైనికైః."

అను శ్లోకము తరువాత తక్షణము "ఇత్యుక్త్వా మృదుసంహారమ్" అనునిత్యాదిభాగ మున్నచో పర్వత పార్శ్వమున బండినడిచినట్లు వడిదుడుకుగ నుండును. ద్రౌపదీకేశపక్ష ప్రదర్శన మంత హఠాత్తుగ జరిగినచో చదువరిహృదయము దానికి సంసిద్ధమయి యుండదు. సంసిద్ధమొనర్చుటకయి పూర్వనికార ప్రకారకథన మావశ్యకమే. కాని ఆనికారములను చెప్పుటలో

"యత్ర మాం భగవాన్ రాజా
శ్వశురో వాక్యమబ్రవీత్
వరం వృణీష్వ పాంచాలి
వరార్హాసి మతాసి మే.

అదాసాః పాండవా స్సంతు
సరథా స్సాయుధా ఇతి,
మయోక్తే యత్ర నిర్ముక్తా
వనవాసాయ కేశవ."

అనికూడ ఉన్నది. చతురుడయిన వక్త ఏదైన నొకయుదంతమును చెప్పుటలో తాను సిద్ధాంతీకరింపదలచుకొన్న యర్థమున కెంతయావశ్యకమో అంత మాత్రమే వచించును గాని తనకు వ్యతిరిక్తముగనున్న దానిని చెప్పడు. అట్లుచేసినచో తనకు వ్యతిరేకముగా నున్న రూలింగు చూపించు వకీలువలె హాస్యాస్పదుడగును. దుర్యోధనాదులు ఎన్నటికి క్షమింపరాని యపకారములు తమ కొనర్చిరగావున వారితో సంధికూడదని ద్రౌపది స్థాపింపదలచుకొన్నది. అట్టిచో ధృతరాష్ట్రుని యుదారహృదయమును స్థాపించు ఈవృత్తాంతమునుకూడ చెప్పనేల? ఇది వక్తవ్యాంశముతో చక్కగ నతుకకపోవుటచే తెనుగున వదలివైచినాడు.

మూలమున దీనిని పూర్వభాగముతో నతుకుటలో "పునరుక్తేనచ వక్ష్యామి వి ప్ర స మ్యే ణ జ నా ర్ద న" అనిపించినాడు. అంతవఱకు చెప్పించిన యంశము "వధ్యులను వధింపకపోవుటకూడ దోషమే. అందువలన నాదోషము నిన్నంటకుండ గాపాడుకొను"మని. దాని తరువాత "పునరుక్తియైనను నీయందుగల చనవున చెప్పుచున్నా"నని తనప్రాశస్త్యమును వర్ణించుట కారంభించినది. ఈరెండును ఒకదానితో నొకటి చక్కగ నదుకుట లేదనుట స్పష్టము.

తెనుగులో 'ఏ నిటు లంటి నావలన' దను పద్యము తరువాత 'అని మఱియు నిట్లనియె' అను వచనమును, 'ఆఱడి బోకయున్' అను పద్యమును ఉన్నవి. "మీమీ నేర్పులు ప్రకాశించునట్లు మీ సుజనత్వము చెడకుండ సంధిచేసికొను"డని యామె వచించినది. న్యాయతః ఆమె యంతతో నూరకుండవలసినది. కాని యంతటితో నూరకుండుట కవకాశము లేదని యావాక్య వైఖరియే సూచించుచున్నది. నిష్ఠురమునకు "మీయిష్టము వచ్చినట్లు మీరు చేసికొనుడు. నాకెందులకు?" అని మాటవరుస కన్నదేగాని నిజముగ హృదయ మూరకుండ నిచ్చునా? అందుచే తరువాత మరల మాటాడినది. అయితే నెఱజాణయగు నామెకు "మీయిష్టము వచ్చినట్లు మీరు చేసికొను డని చెప్పిన వెనుక మఱల నెందుకు మాటాడుచున్నావు?" అను ప్రశ్నకు సమాధానము చెప్పకుండ మాటాడుట యుచితము గాదని తోచినది. అందుచే "నాఱడి బోకయున్" అనుపద్యము వచ్చినది. "రవ్వపడకుండ ఫలము సాధించుకొను నేర్పుతో మాటాడగల శక్తి నాకడ లేదు. ఎందుకు లేదు? వివేకము నన్ను పూర్ణముగ విడకుండినచో అట్టిశక్తి నాకు లేకపోలేదు. కాని యిప్పుడు వివేకము నన్ను విడిచిపెట్టినది. అట్టి వివేకము విడుట కేమికారణము? అలుకమై పిటిదియైన

మానిసికి వివేక ముండునా? వివేకమునుగూడ నశింపజేయునంతటి యలుక కేమి కారణము?" ఈ ప్రశ్నకు సమాధానము కులాంగన లిట్టులోర్తురే యను పునఃప్రశ్నయే. నా యాభిజాత్యము, శీలము విచారించి అట్టి నేను పడిన పరాభవములనువిచారించి ఆ పరాభవములకు కులాంగన నగు నేను అలుక వహించుట ఉచితమో, కాదో నీవే నిశ్చయింపుము." అని ద్రౌపది సమాధాన మిచ్చుచున్నది. అయితే "నీ భర్తలు మాత్రము నీతోబాటు పరాభవింపబడినవారు గాదా? వారికి లేని యలుక నీకేల?" యను ప్రశ్నము వచ్చుచున్నది. దానికి సమాధానముగ "ఇప్పుడు సంధియైనచో వారికి నాకు దటస్థించు విషమసన్నివేశము తటస్థింపదు. నన్ను వెనుక ధృతరాష్ట్రుడు కోడలనియైన సంకోచింపక దాసిగా జేసెను. ఇప్పుడు నేను ధృతరాష్ట్రుని కడకు సంధిపేరు చెప్పకొనిపోయి చేయవలసినది కోడరికమా, దాస్యమా?"

మూలములో పునరుక్తియని స్పష్టముగ నప్పుడున్న యంశమును పునరుక్తిగ గానరానీయక తెనుగున ద్రౌపదీప్రాశ్నస్త్యకథనమున కట్టి మహత్తర ప్రయోజనమును కల్పించినాడో. "నాకిప్పుడు నిజముగ నొక విషమ సన్నివేశము తటస్థించినది. దానినుండి నీవు నన్నుద్ధరింపవలెను." ఆమె కృష్ణుని వేడుచు ఆ విషమ సన్నివేశ మేదో వివరించుటకు తనప్రాశస్త్యమును, పరాభవమును ఉగ్గడింపవలసివచ్చినది దీనివలన చేకుటిన తర్కశుద్ధి యనిర్వచనీయము. మూలములో నదులు నదులుగ నున్న పద్యమాలిక కెంత జిగి వచ్చినది!

"నన్వహం కృష్ణ భీష్మస్య
ధృతరాష్ట్రస్య చోభయోః,
స్నుషా భవామి ధర్మేణ
సాహం దాసీకృతా బలాత్."

అని మూలములో నున్న దానిని ప్రశ్నార్థకముగ మార్చుట వలన జనించు కళాప్రయోజనము గుర్తింపదగును. ద్రౌపది కిట్టి ప్రశ్నలు వేయుట కిదియే మొదటిసారి కాదు. వెనుక సభాపర్వమున కూడ నెవ్వరును సమాధానము చెప్పలేనట్టి యిట్టిప్రశ్న మొకటివైచినది.

పై యంతర్భాగములోని భావక్రమము కొంచెమాలోచించినగాని బోధపడదుగావున ఇంత వివరింపవలసివచ్చినది. తిక్కన యంతర్భాగములలోని భావక్రమము సుబోధమే ఈయంతర్భాగములలోని సారాంశము సంగ్రహముగ జెప్పినచో ఈ యంతర్భాగములొకదానితో నొకటి యెట్లు పొందుపడియున్నదియు విశదమగును. మొదటి యంతర్భాగములో "ధర్మరాజు అయిదూళ్లకు రాయబార మంపుచున్నాడా?-అవును పాపము! అతడు తన యన్నదమ్ములను చూచి చూచి చంపుకొనగలడా? దుర్యోధనను డేమియు నీయకపోయినను సరే, సంధిచేసికొనును. మంచిదే. మీ సుజనత్వము చెడకుండ మీమీనేర్పులు చూపి సంధిగావించుకొనుడు. నాకెందులకు? నేను మూగనై యుందును." అన్నది. ఈ వాక్యవైఖరినిబట్టియే ఇది నిష్ఠురము గావున ఆమె అంతతో నూరకుండజాలదని తేలుచున్నది. అందుచే తరువాతి యంతర్భాగమునకు ప్రసక్తికలిగి దాని కిది సోపానమగుచున్నది. తరువాతి యంతర్భాగమున "ఊరకుందమన్నను లోపలనున్న కోప మూరకుండనిచ్చుట లేదు. అంత కోప మెందుల కందువా, నాయాభిజాత్యమును, సౌశీల్యమును, కౌరవులవలన నే పడిన పరాభవమును విచారించినచో కారణము నీకే విస్పష్టమగును." ఇది తరువాతిభాగమగు కేశపాశప్రదర్శనమున కుపోద్ఘాతము. వెనుకటి వాక్యములు చెప్పి యామె తన పడిన పరాభవమునకు శాశ్వతచిహ్నముగ నున్న, దుశ్శాసనుని వ్రేళ్లచే సగము తెగిపోయి మిగిలిన కేశపాశమును మాధవునిముందట బెట్టి "కౌరవసభలో నీ మనస్సున స్మరింపవలసిన దీకేశపాశమేగాని తక్కిన మామాట లెవ్వియు గావు. ఈ పరాభవాగ్నిని ఒడిలో చిచ్చిడుకొన్నట్లు హృదయమున వహించితిని. అమ్మతా, నీవంటి తోబుట్టువు, ఇట్టి భర్తలు నాకున్నను ఇంతవరకు దాని నార్పుట కవకాశము లేకపోయినది. ఇకముందుకూడ అట్టి యవకాశము లభించనే లభింపదేమో.' అని రోలుంగురాలుపడ నేడ్చినది.

ఇప్పుడు ఆయా యంతర్భాగములలోని స్వరూపసామ్యము మొత్తముమీద పద్యమాలికస్వరూపసౌందర్యము విస్పష్టమైనది. కేశపాశ ప్రదర్శనమునుగూర్చి

కొంత చెప్పవలసియున్నది. ఇది చాల గడుసుదెత్తు. మాట లెన్ని చెప్పినను అవి మనసున నిలువకపోవచ్చును. అచ్చట నున్నవారందరును ద్రౌపది యామెకు తోచిన మాటలు చెప్పునని యనుకొనియుందురేకాని ఈ తీరున ప్రవర్తించునని యెవ్వరును అనుకొనియుండరు. బహుశః ద్రౌపదికిగూడ నది సద్యఃస్ఫురణమే కావచ్చును. కాని దానివలన మంచి నాటకీయప్రయోజనము (Dramatic effect) సిద్ధించినది. ఒఱలోనుండి ఖడ్గము నీవలకు తెచ్చి యోధాగ్రేసరుడు జళిపించినట్లామె యీ కేశపాశమును ప్రదర్శించినది. దానివలన యోధవరులెల్లరు నివ్వెరపడియుందురు. కురుపాండవ యుద్ధమునందు వారికీ దృశ్యము నిరంతరము కండ్లకు గట్టినట్లు ప్రత్యక్షమయి యుండదగియున్నది. ఆమె యేడ్పు పెలుంగుకూడ వారి శ్రవణకుహరములలో మారుమ్రోగుచు నిప్పటి యుద్ధములలోని బ్యాండుసంగీతముకంటెను ఎక్కుడుగ వారిని హెచ్చరింపదగిన రసోన్మీలనశక్తితో విరాజిల్లుచున్నది.

ఇట్లు ఒకకంట నశ్రుకణముతో, ఒకకంట అగ్నికణముతో ద్రౌపది ప్రత్యక్షమగుచున్నది. భరత వీరులకు సైతము పౌరుషము ప్రబోధించు నఖండతేజమామెముఖసీమను తాండవించుచున్నది. ఈ ఘట్టమున ధర్మజుడు అర్జునుడు భీముడు నకులుడు సహదేవుడు- వీరి అయిదుగురి సంభాషణములును హృదయంగమముగానే యున్నవి. వారిలో నేకాభిప్రాయ మిచ్చినవారు కూడ పునరుక్తిని పరిహరించి తమతమవ్యక్తిత్వమున కనుగుణముగ మాటాడిరి. ఆయుపన్యాసములలోని పాత్రౌచిత్యము, వ్యంగ్యచమత్కృతి, అర్థగాంభీర్యము, రాజకీయ తంత్రజ్ఞత చదివినకొలది చవులూరించుచుండును. కాని వానిలో దేనికిని ఈ ద్రౌపదీవాక్యముల కున్న ఉద్వేగముకాని, తేజముకాని లేవు. ద్రౌపది అగ్నికుండమునుండి యుదయించినది. ఆమెయుపన్యాసము కూడ కనకనలాడు హృదయాగ్నికుండమునుండి యుదయించినది.

పాండవులందఱును కష్టముల ననుభవించినవారే యయ్యు వారి కష్టములెల్ల నొకయెత్తు. ఈమెపడిన పరాభవము ప్రత్యేకమొకయెత్తు. అందుచేతనే వారిని దనకు శిష్యప్రాయులుగా జూచుకొని ఉపదేశముద్రను చేతబట్టుటకామెయే కధికారము సిద్ధించినది. దీనిని గుర్తించియే పాండవజననియగు కుంతి

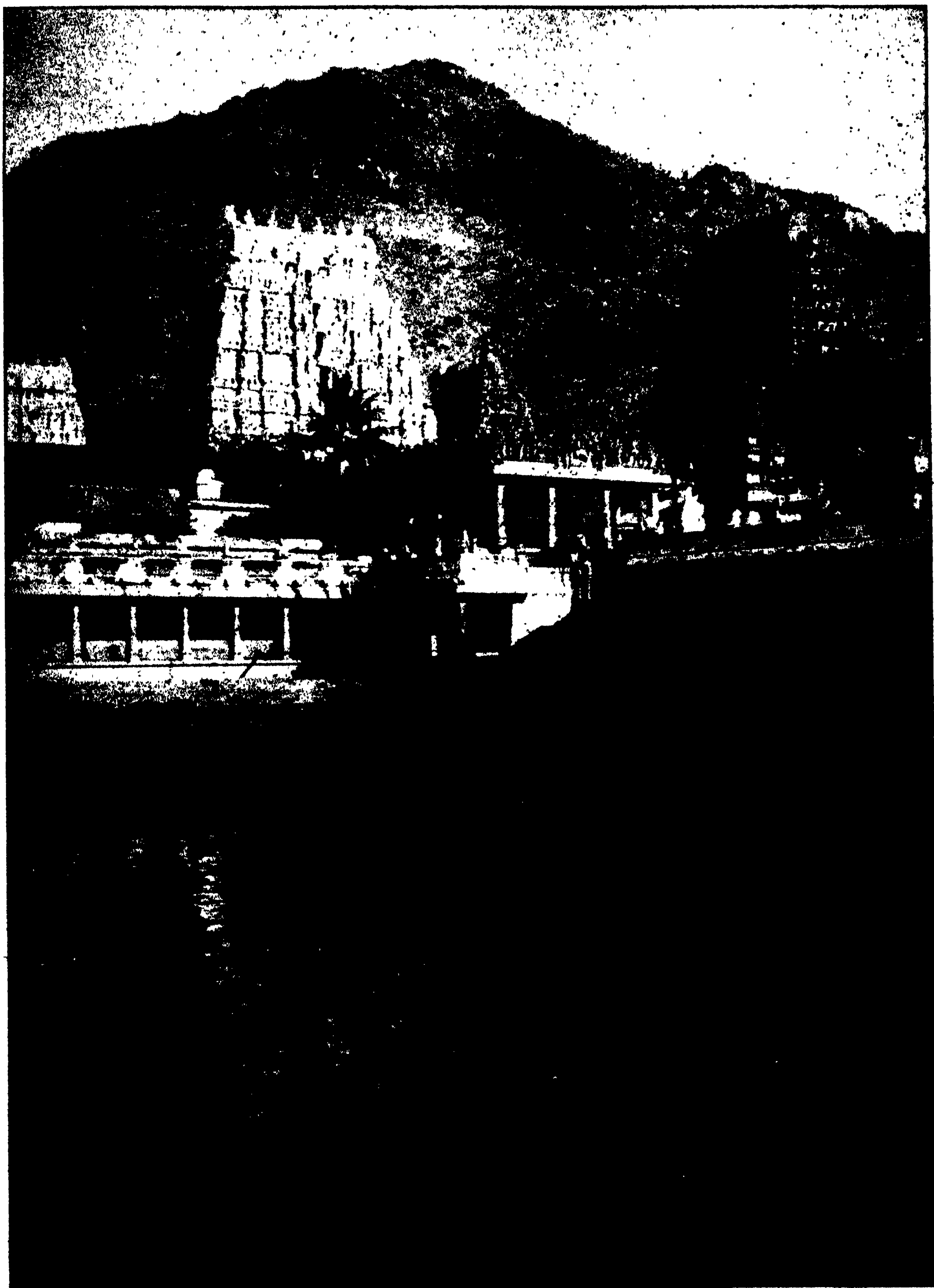
"కొడుకులకంటె నయ్యెనుగు
గోడలి కెక్కుడుగూర్తు గోడలన్
గొడుకులుసేయు భక్తి కట
కోటిమడుంగులు నాకు నె
ప్పుడు దగ జేయుచుండు నది
పుణ్యచరిత్ర కులాగ్రగణ్య శ్రీ
త్తడి సకలంబు చూడ సభ
దైన్యముబొందుట మాది పొక్కెదన్.
భుజబలమున జీవించుట
నిజధర్మము మెత్తబడుట నింద్యము మాద్రీ
ప్రజలకు జెప్పుము ద్రుపదా
త్మజ గార్యంబడుగు మనుము తగ నందరతోన్."

అని సెలవిచ్చినది. ధీరచరిత్రమాహాత్మ్యము ధీరచరిత్ర గ్రహింపవలెనుగదా? మాటవరుసకు ద్రౌపది వివేకహీనముగా మాటాడుచున్నాననుచున్నదేగాని పరిస్థితులనుబట్టి చూచినచో నామెయుపదేశ మవశ్యకర్తవ్యము. అందుచేతనే 'కార్యవాదముల్' పలుకు గొంతిసైతము ఆమెను 'కార్యమడుగు'మని చెప్పినది.

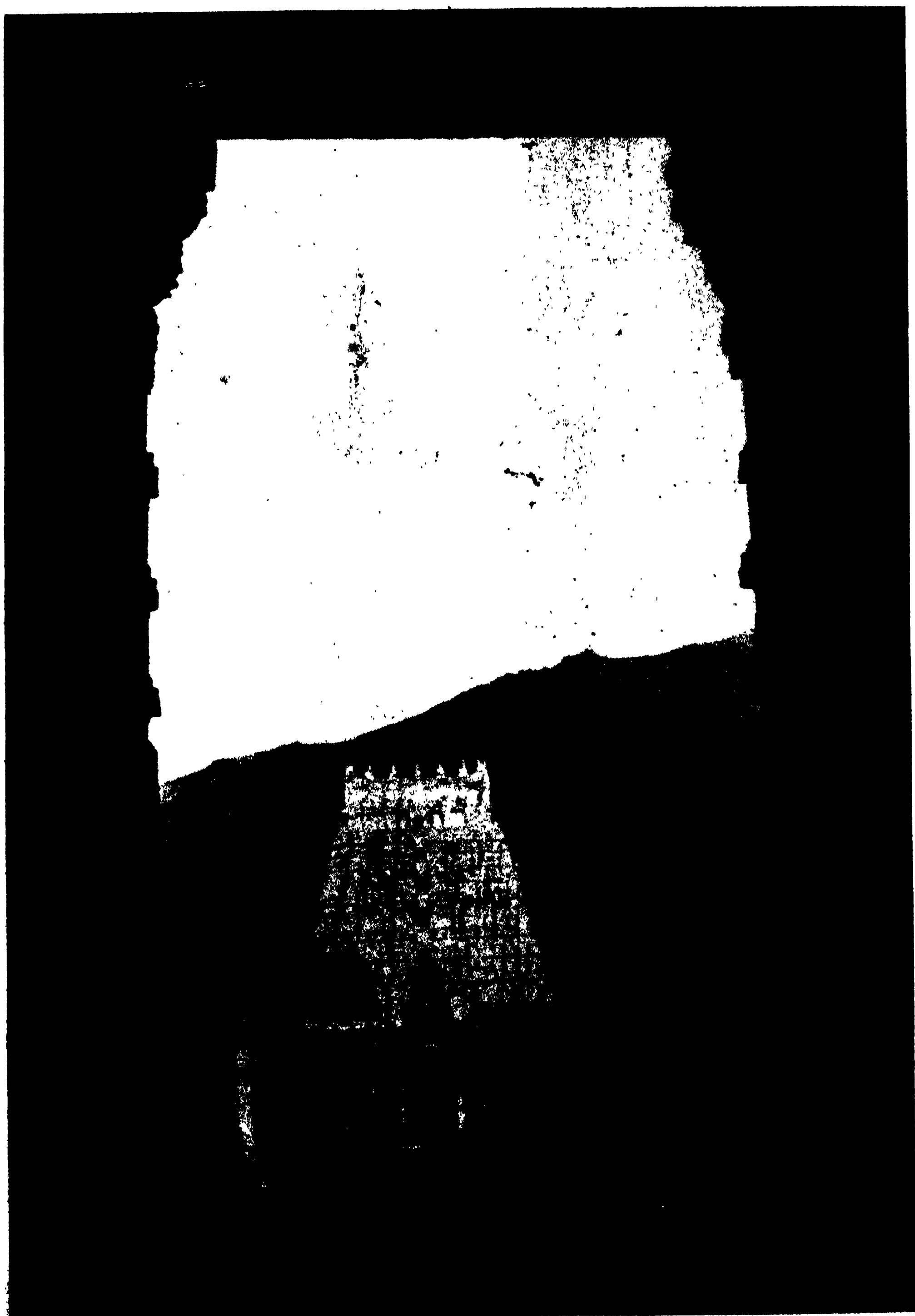
సాధారణముగా ఉడుకు, ఉద్వేగము నున్న యుపన్యాసములలో వివేక ముండదు. వివేకమున్న యుపన్యాసములలో నుడుకుండదు. ఈ రెండును మేళగింపగల ద్రౌపదివంటి యద్వితీయమహిళారత్నములు ప్రస్తుతకాలమున ముగ్గురుండిన జాలును. ఈ పరిశీ హిందూదేశ మెట్టి యున్నతస్థితిలో నుండెడిదో!

చదువరీ! ఒకసారి శిరమువంచి నమస్కరింపుము. ఎవరికి? భారతయుగనారీమండలికి మాత్రమేగాక అఖిలభారత నారీలోకమునకును దలమానికమైన ద్రౌపదికా? ఆమెను ప్రత్యక్షపఱచిన కవిబ్రహ్మకా? అతని గురుదేవుడగు వ్యాసునకా? ముమ్వురకును.

తిరువణ్ణామలై చిత్రములు

౧. అరుణాచలేశ్వరాలయము, పర్వతము K. P. S.

౧. అరుణాచలేశ్వరాలయము (గాలిగోపురము వెలుపలనుండి)   K. P. S.

'పద్మావతీచరణ చారణచక్రవర్తి'

పరిశీలనము

'హనుమచ్ఛాస్త్రి'

ఇది మూడంకాల 'రూపిక.'

కవయిత: శ్రీ శివశంకరశాస్త్రి.

వస్తువు : పదకొండవ శతాబ్ద్యంతమున వంగదేశాన్నేలిన లక్ష్మణసేనవిద్వత్ప్రభువు ఆస్థానకవి జయదేవుడు శ్రీ రాధామాధవ ప్రణయలీలాలాలిత్యములను, భక్తితన్మయుడై, రససిద్ధుడై ఎన్నో గీతాలలో గానం చేసి గీతగోవిందకావ్యాన్ని నిర్మించినాడు. ఏలిక జయదేవకవిని సప్రీతిబహుమానంగా తనకొలువునకు రప్పించి ఉమాపత్యాది పండితులతో గీతగోవిందమును విని బ్రహ్మానందం పొంది మహోన్నతంగా సమ్మానించి జయదేవుని రసికశరు అంకితముగా గీతగోవింద కావ్యాది శ్లోకములోని 'పద్మావతీ చరణ చారణ చక్రవర్తి' అన్నమాటను అతనికి బిరుదు చేశాడు.

జయదేవమహాకవిరాసిక్యమునకు దీప్తి నిచ్చి, అతని కావ్యసృష్టికి ప్రాణప్రతిష్ఠ చేసినది అతని భార్య పద్మావతీదేవి. ఆమె నృత్య వైభవం అతని దివ్యకావ్యనిర్మితికి జీవనౌషధమై హృదయమున కొక జ్వాలనము నిచ్చిన సంగతిని జయదేవుడు సగర్వంగా తనకావ్యాదిని చెప్పుకొన్నాడు.

శివశంకరశాస్త్రిగారు ఆ పుణ్యదంపతుల సుస్నిగ్ధవృత్తికీ, కళాప్రవణతకూ, వారికావ్యమునకు జరిగిన అద్భుత సమ్మానకథకూ మురిసి, పద్యవాక్యోపవాక్యాలతో మూడు రంగాల ఒకక్రొత్త దృశ్యకావ్యమును నిర్మించారు.

దీనిని కొందరు పద్యనాటిక అంటారు. కాని నాటికాలక్షణం దీనికి దగ్గరగా లేదు.

"నాటికా క్లప్తవృత్తా స్యాత్
స్త్రీప్రాయా చతురఙ్కికా,
ప్రఖ్యాతో ధీరలలితః
తత్ర స్యా న్నాయకో నృపః"

—సాహిత్యదర్పణము.

ఆదిగా ఎన్నో లక్షణాలు కావాలి నాటికకు. రూపకమార్మికులు నాటక, ప్రకరణ, భాణ ఆది దశరూపకాలనూ, నాటికా, త్రోటక, గోష్ఠీ ఆది అష్టాదశోపరూపకాలనూ లక్ష్యలక్షణాలతో నిరూపించారు. పరిశీలించి చూడగా 'పద్మావతి'... వీటిలో ఏదిన్నీ కాదు - అయితే, కానవసరములేదు.

అభినయయోగ్యమై, రూపారోపితమైతే రూపకం అవుతుంది. ముఖ, ప్రతిముఖాది సంధులతో పూర్ణములైతే - నాటకాది ప్రధాన రూపకాలూ, కించిదూనములైతే

నాటకాది ఉపరూపకములున్నూ పుట్టుతవి. నిరంకుశుడైన కవి పరిణతబుద్ధితో, ప్రస్తరించిన కొద్దీ న్యూనాధికలక్షణాలతో ఎన్నో కొత్తరూపకాలు నిర్మించవచ్చు.

నవ్యసాహిత్య భగీరథుడు శివశంకర శాస్త్రిగారు ఇట్టి క్రొత్తరూపకసృష్టికి దారి తీసి ఆంధ్రకళాశాలుర ప్రతిభకు అంకురార్పణచేసినారు. అయితే - ఈరచనకు పాశ్చాత్యుల Operas గాని, వేదవాఙ్మయపు ఛందోభాషణ ప్రతిభాషణములుగాని, తెనుగుల వీథి నాటకాలుగాని దూరపుచుట్టాలు కావచ్చు.

ఇతివృత్తవిన్యాసంలో చిన్నదై, రూపకోపరూపకలక్షణాలకంటె వేరైన ఈ సంక్షేపరూపకానికి 'రూపిక' అని నేను సంకేతం చేస్తున్నాను. ఇది, గానానురూపమైన పద్య భాషణప్రతిభాషణములతో ఉంటే దానిని పద్యరూపిక అందాం. అంతే, కాని అమరని సనాతనరూపకాల పేర్లను తొడగవద్దు.

దీనిని కాకినాడ నవ్యసాహిత్య పరిషత్తు నాల్గో సమావేశంలో ప్రయోగించగా నేను చూశాను. ఆదర్శకమైన పద్మావతీజయదేవుల దాంపత్యమున్నూ, కళాగర్భితమైన నారి సుస్నిగ్ధవృత్తీ, గౌడమహారాజు మహౌదార్యమున్నూ చక్కగ చిత్రితములై, పద్యాలు పాకాన బడి, ప్రదర్శనం రుచిగాన్నూ, శుచిగానూ ఉన్నది.

పలువురు కళాపరులు తలలూపి మెచ్చుకొన్నారు. కాని సమర్థులగు పరిషన్నటుల వంటివారు గాని సామాన్యులు నటించి 'రక్తి' కట్టించడం చాలా కష్టం.

'పద్మావతి...'లోని రూపకావయవ న్యాసమును దిఙ్మాత్రంగా వివరిస్తాను.

దీనికి నాయకుడు జయదేవుడు. అంగిరసము అద్భుతం; అంగరసం శృంగారం.

"అష్టపదులు చాల అనధరించినవాడు
గోష్ఠిలోన నృపతి కుతుకమునను
కావ్యపరిసమాప్తి కావుట యాలించి
ప్రభువౌనంగ నాజ్ఞ పఠనమునకు"

అను జయదేవవాక్యంతో బీజోత్పాదక ప్రారంభంతో ముఖసంధి ప్రారంభించింది. ద్వితీయరంగాదిని మహారాజు
"కావున మా కెరిగింపం
గావలె విపులముగ కావ్యగానంబులు మీ
కేవిధమున రుచియించెనో?-"

అన్న మాటతో ముఖసంధియందలి ప్రధానోపాయంయొక్క లక్ష్యాలక్ష్యోద్భేదంతో ప్రతిముఖసంధి స్పష్టమగుచున్నది. ఇందులో గర్భసంధి లేదు. లక్ష్మణసేన సభా పండితుడు నీలకంఠమఖి అనిన "అన్యథా ఈకవిప్రకాండు డెంచకున్న వివరములను కొన్ని విద్వద్వినోదార్థ మడుగదలతు మాజ్ఞయయ్యెనేని" అనే మాటలతో ముఖ్యఫలోపాయం సాస్తరాయకమై విమర్శసంధి ఉప

క్షిప్తమైనది. ద్వితీయరంగాంతమున మహారాజు పలికిన,

"మణిహారమును పుష్పమాలికం జుట్టి
గ్రంథ రాజము భద్రగజముపై నుంచి
వివిధ వాద్యములతో వీధుల వెంట
వైభవమ్ముగ నుత్సవము సేయవలయు"

అను పలుకులతో ఫలప్రాప్తిరూపమైన నిర్వహణసంధి నిర్వహింపబడింది.

పురాణపురుషుల అమానుషకథలతో అల్లుకొన్న పాతనాటకాలకంటె 'పద్మావతి...' ప్రత్యేకరచన. భారతీయ ప్రాచీన కళా వైదగ్ధ్యమును, నాటి విద్వత్ప్రభువుల కావ్యగీత ప్రియత్వ, మహౌదార్యములను పట్టి చూపించి పురాభారత భాగ్యమును తలపునకు దెచ్చే ఒక ప్రకృష్టతతో ఈ రూపిక సహృదయ సారస్వతుల సాముఖ్యమునకు నోచుకొన్నది.

పాత్రసంభాషణ మృదువైన వేర్వేరు జాతి పద్యాలతో ఇంపుగ నడచింది. తెనుగు పలుకుబడికి ఒదగని వృత్తాలు లేవు. వాక్యోపవాక్యాలలో పద్యాలు మొలిచినట్టున్నాయి. మచ్చుకు ఒండు రెండు పద్యాలు—పద్మావతి జయదేవునితో

"అదిగో! కల్యాణశంసి ఘంటారవమ్ము
బయలు దేరుడు నృప సభా భవనమునకు
వరదుడైనట్టి రాధికావల్లభు కృప
విజయమగుగాక గీతగోవిందకృతికి."

మహారాజు సభలో మహేశ్వరభట్టు -

"చిత్తము మహాప్రభూ! మీ రశేష క్షేమ
పీఠధురంధరులు రసజ్ఞ శేఖరులును
అట్టి మీసన్నిధానమునందు మేము
వ్యాఖ్య చేయుట కేవల మాజ్ఞవలన."

ఈ రూపికలో చక్కని రూపక సంఘటనలూ, మంచి ఉక్తిచాతుర్యమూ, గోరువెచ్చని సాంస్కృతిక వాక్కులూ ఉండి, సరస సారస్వతులకు చదువదగీ, సమర్థులకు ఆడదగీ ఉంది.

కాని :

ఎడనెడ 'పద్మావతి...' లో శ్రవ్యావాసనలు కొట్టి నాట్యంలో కొంత ఎగుడుదిగుడు దెచ్చిపెడుతున్నవి. రచయిత, వర్ణనకు అనువు దొరికిన చోట రూపకత్వమును మరచిపోయి

"ఆపగాతీరాన అనతిదూరమున
రమణీయమైన ఆరామంబు కలదు."

అని వర్ణనను సాగదీసి ఇరవై పంక్తులు వ్రాయడం - ఈ చిన్నరూపకంలో పొందలేదు. వాచికాభినయంలో పద్యం నటునకు ఎక్కువ బాధ్యతను, శ్రమను పెడుతుంది. కనుక ఇందులో కొన్ని పాత్రల కున్న పద్యాల 'అతి' ని తగ్గిస్తే బాగుంటుంది.

మహారాజసభలో పండితుల సాహిత్యగోష్ఠిలోని 'చాదస్తం' కాస్త కుదించడానికి శాస్త్రిగారు వీలుచూడాలి.

ఒకొక్కచోట పాండిత్య వివశులైవాడిన 'స్తంబేరమం','ఉద్వాహనక్షమం', 'మధురిమోద్గారం' వంటి చేవసంస్కృతాన్ని, 'రసాది ప్రతీతి ప్రకర్ష బంధ కారకం' 'రస ప్రతీతి విలంబ కారకం' వంటి పరిభాషలను—దృశ్యకావ్యం కనుక—సభ్యుల సుకుమార బుద్ధి ననుసరించి కొంచెం మోతాదు తగ్గించి వాడితే దీని శోభ ఇంకా పెరగవచ్చు.

మొత్తంమీద ఈ రూపిక నవ్యసాహిత్యవ్యవసాయంలో చింతచవులూరించే ఒక క్రొత్తఫలం; శివశంకరశాస్త్రిగారి బహుముఖ కళాశీలితకూ, రసికత్వమునకూ అద్దంవంటిది.

ఇందలి వడ్డాది బాబురావుగారి బొమ్మలు 'హేమ్నః పర మామోదః' (పసిడికి పరిమళం). పుస్తకంకూర్పూ, తీర్పూ సాహితీసమితి సభాపతి వసదగి, అమూల్యముగా ఉన్నవి.

వెన్నెలనీడలు

పి. గణపతిశాస్త్రి

రజనీమయూర బర్హమునఁ జంద్రకములో !
నీలిచీకటికొలనిఁ దెలికలువపూవులో !
పూలలత లిడిన కర్పూర నీరాజనములో !
            మెరయు వెన్నెల నీడలారా !
            పూర్ణిమా
            తరళనయనమ్ములారా !
            మీరిట నిరీక్షింతు రెవరికొరకై ?
            మబ్బులై,
            మిమ్ము నే మూసి ముద్దాడిపోనా ?
చలపవనజాలమున "మిలమిల" ను, ముత్యాల
మీనులై; హృదయమున మెరయునవహారమ్ములై,
            మీరిటులె మెరయువరకున్,
            రేయెల్ల
            మీకొరకె పడియుందునో !

"మంచి చెడ్డలు"

మల్లాది సూర్యనారాయణశాస్త్రి

మాటలు వేఱగునుగాని వీనియర్థముగల పదము లన్ని దేశభాషలందును గలవు. ప్రపంచమందలి యెల్లవారును కోపమువచ్చినపుడో, నీతులు చెప్పునపుడో, వస్తుతత్త్వము పరీక్షించునపుడో, కష్టమందో, సుఖమందో, ఏదోయొకసమయమున వీనిని వాడుచునే యుందురు. ఒకవ్యక్తి తనకుఁగాని, యితరులకుఁగాని మేలుకలుగునట్టి పని చేయుటయు, సౌజన్యము చూపుటయు మంచి యనియు, అందుకు వ్యతిరేకముగా నొనర్చుట చెడ్డయనియు లోకు లందురు. ఏదేని యొకపదార్థము రూపమునఁగాని, గుణమునఁగాని హృదయమాకర్షించెనేని మంచిదనియు, దానికి వ్యతిరిక్తమైనఁ జెడ్డదనియుఁ జెప్పుదురు. ఒకవస్తు వుపయోగకరమైన మంచిదనియుఁ, గాకున్నఁ జెడ్డదనియు నందురు. మఱియుఁ గొంద ఱొకవస్తువు మంచిదందురు. కొంద ఱదే చెడ్డదందురు. ఇట్లు బహువిషయముల స్మరింపఁబడుచు విభిన్నానుభవముల కాశ్రయమైన వీటితత్త్వ మెట్టిదో యొకింత పరిశీలింతము:

"దృష్టం కిమపి లోకేఽస్మి న్న నిర్దోషం న నిర్గుణమ్."

అనునార్యోక్తి గుణములేనిదియు, దోషములేనిదియు నొకటియైన లోకమునఁ గనరాదని చెప్పుచున్నది. ఈ నిర్ణయమును బురస్కరించుకొని, ఇవి యన్నిటికిని సహజములా? అన్నిటియందు నివిరెండు నుండునా? అన్నిటియందు సమపరిమాణములుగా సమముగా స్ఫురించునా? అను మూఁడువిషయములు ముఖ్యముగాఁ జర్చింతము.

సహజములందుమా, ఒక కార్యమునకో వస్తువునకో సంబంధించిన మంచి గానీ చెడ్డగానీ, అది యందఱికి నొక్కవిధముగాఁ గనఁబడవలెను. అట్లు కాకున్న నది సహజము కానేరదు. ఇందుకు జీవహింస నుదాహరించుకొందము.

"ఏజంతువును జంపరాదు - చిన్న మొక్కనుగూడ హింసింపరాదు - యాగములందు పశువును వధింపవలెను - ఐదుగోళ్లు గల మైదుజంతువులను భక్షింపఁదగును - క్రూరజంతువులను హింసింపవలెను - ఆయా రోగముల శాంతి కాయామృగముల మాంసము తినవలెను - యుద్ధములందు శత్రువులను సేనలను వధింపవచ్చును - కాళికాదేవికిఁ బ్రాణులను బలియివ్వవచ్చును- స్త్రీవధ చేయరాదు - బ్రాహ్మణుని హింసింపరాదు." ఇత్యాదిగా విధినిషేధరూపమున వివిధమైన జీవహింసకుఁ జెందిన మంచిచెడ్డలు సంఘ

మేర్పఱచుకొన్నవిగాఁ గనవచ్చును గావున సహజములనుటకు వలనుపడకున్నది. పోనీ !

ఆరోపితములందుమా, ఒకవిషయమున నించుక యభిప్రాయభేదమున్నను, అది చలించినట్లు కనఁబడనిచో, దానిమంచిగాని చెడ్డగాని యారోపితము కాఁజాలదు. ఇందుకు సత్యాసత్యములను గ్రహింతము.

"సత్యంవద - సత్యంబ్రూయాత్ - సత్యాన్నపరం కించిత్ - సత్యమేవజయతి - సత్యము సర్వశ్రేయము" ఇత్యాదిగా సత్యస్తుతి సకలవాఙ్మయములందు, సర్వసంఘములందు మ్రోఁగుచున్నది. "నబ్రూయాత్సత్యమప్రియ" మనుదానికి సత్యవచన మప్రియమైనచో నపుడేమియుఁ జెప్పక మౌనమువహింపవలెనని భావముగాని, అసత్యము చెప్పవచ్చుననెడియర్థముకాదు.

"వారిజాక్షులందు వైవాహికములందు
ప్రాణవిత్త మానభంగమందు
చకితగోకులాగ్రజన్మరక్షణమందు
బొంకవచ్చు నఘము పొందదధిప."

అను భాగవతవచనము కొన్నివిషయముల నసత్యమున కనుజ్ఞయిచ్చినది గాని, అది శ్రద్ధేయము కాదు. తనస్వామిని రక్షింపవలెనన్న యాత్రమున శుక్రుఁ డాసమయమునం దసత్యము చెప్పవచ్చునని బోధించినను, సత్యమర్మజ్ఞుఁడైన బలిచక్రవర్తి యామాట పాటింపకుండుటయే యిందుకుఁ జాలును. స్వలాభపరుఁడై ధర్మరాజొక్కమాట అబద్ధమాడినందువల్ల నతనికివచ్చిన యపయశస్సును, సర్వస్వము గోల్పోయి యాలుబిడ్డల నమ్ముకొని నీచవృత్తికైనఁ బాల్పడి సత్యము పరిపాలించిన హరిశ్చంద్రుని యశస్సును లోకవిదితములు. అందుచే సత్యముయొక్క మంచియు, అసత్యముయొక్క చెడ్డయు నిశ్చలములగుటంజేసి యివి యారోపితము లనుటకు వలనుపడకున్నది. ఇఁక-

అన్నిటియందు నివి రెండు నుండునా యన్న ప్రశ్న విచారింతము— మాంసాశనము వామాచారశాక్తేయులకు మంచిది, సమయాచారశాక్తేయులకుఁ జెడ్డది - కొన్ని వర్ణముల కిష్టము, కొన్నివర్ణముల కనిష్టము- మాతులకన్యాపరిణయ మాంధ్రదేశీయుల కభిమతము, దాక్షిణాత్యుల కనభిమతము — పితృవ్యకన్యా పరిణయము మహమ్మదీయులకు సమ్మతము, హైందవుల కసమ్మతము- రజస్వలావివాహ మొకమునియొకవిధముగా నంగీకరించును, ఒకముని యేవిధముగాను అంగీకరింపఁడు - విధవావివాహ మార్యమతవిరుద్ధము, బ్రహ్మసమాజ మతసిద్ధము- సకలజాతిసాంకర్యమును హిందూధర్మశాస్త్రము లంగీకరింపవు, జాత్యంతరుల విధు లంగీకరించును. ఒకఁడు విగ్రహారాధన మౌననును, ఒకఁడు కాదనును. ఈవిధముగా నొకరికి మంచిదైన దింకొకరికిఁ జెడ్డది, ఒకరికిఁ జెడ్డదైన దింకొకరికి మంచిది యని విదిత మగుచున్నది గావున నిట్టి సాంఘికవిషయములందివిరెండును గోచరించునుగాని సహజములు

కాఁజాలవు. ఇట్టిపట్టుల నివి సంఘకల్పిత ములే. కాని-

"అన్నము ప్రాణము నిలుపును, అదే యజీర్ణమున విష మగును - నీరు నిప్పు గాలి లేక బ్రతుకలేము, అవి హద్దుమీఱినను బ్రదుకలేము - గరళము ప్రాణము తీయును, అసాధ్యరోగములు కొన్నిటి కదే యమృత మగును." ఇత్యాదిసిద్ధవిషయములు కొన్నిటి యందివి రెండు నుండును; సహజములుకూడ నగును. అయినను మఱికొన్నిటియం దివి రెండును గినరావు.

సజ్జనమైత్రి, చిత్తశుద్ధితోడి యీశ్వర చింతనము మొదలయిన యుత్తమకార్యము లందు మంచియేకాని చెడ్డ యిసుమంతయు గోచరింపదు. పూర్వుల నిర్ణయమునుబట్టి చదువుకూడ నిట్టివానిలోఁ జేరునుగాని యది యీకాలమున సరిపడకున్నది. సంస్కృతమో, ఆంధ్రమో, ఆంగ్లమో, ఏదోయొకటి పూర్తిగాఁ జదివినవారిలోఁగూడ ననేకుల యందు గర్వము, దురహంకారము, స్వార్థ పరత, అసూయ, అసహనము, మోసము మొదలగు దుర్గుణములు ప్రత్యక్షమగుచున్న వనుట లోక మెఱుఁగనిదికాదు. ఇంతయేల? వేదాన్తశాస్త్రము తలక్రిందుగా నప్పగించఁ గలవార మనుకొను నపూర్వవేదాంతులలోఁ గొందఱు లబ్ధప్రతిష్ఠులుకూడ 'బ్రహ్మసత్యం జగన్మిథ్యా' అను సూత్రములకు 'తాము తమకుటుంబమును సత్యం, తక్కినదంతా అసత్యం' అనుసూత్రములు కల్పించుకొని, దినమునకు వేయి యసత్యము లాడి పరులను మోసగించుచుండ, నిప్పటి చదువులందు కేవలము మంచియే యున్నదని యెవరనఁ గలరు?-ఎవరో దానమువలన దరిద్రులైనా రనియు, దానివలన దేశములో సోమరుల సంఖ్య హెచ్చుననియుఁ గొందఱు దానమున దోషము కల్పింపఁ జూతురు గాని, అది సరి గాదు. యుక్తమైన దాన మెప్పటికి నుత్త మము. అందన్న దానము వంటిది మఱియొకటి లేదు. కావున నందు మంచియేకాని చెడ్డలే దనవచ్చును. ఒళ్లు తెలియనీయకపోవుట కూడా గుణ మనుకొనువారికిఁ జెప్పలేము కాని, సురాపానమందు చెడ్డయేకాని మంచి యేమాత్రము కనఁబడదు. అట్టిదే గం జాయి. ఆత్మస్తుతి పరనిందలు రెంటను దో షముమాత్రమే స్పష్టము. ఇట్టి యనేకోదా హరణములనుబట్టి యన్నిటియందు నివిరెండు నుండుననుటకు వలనుపడకున్నది. ఇఁక—

అన్నిటియందు నివి సమపరిమాణము లఁగా, సమముగా స్ఫురించునా అనుప్రశ్న మెత్తుకొందము. పూర్వోదాహృతములైన యన్నము నీరు గాలి మొదలగువానియందు గుణ మత్యధికము, దోష మతిస్వల్పము. గర ళము, నాభి, నల్లమందు మొదలగు పదార్థ ములందు మంచి మిక్కిలితక్కువ, చెడ్డ మిక్కిలి యెక్కువ. కాఫీ, టీ, పొడుము, చుట్ట, సిగరెట్టు, బీడీ, కాగాకిల్లీ మొదలగు దానికిఁ జుఱుకు పుట్టించుట యను గుణ మారోపింతురు గాని, అది యే లేశ

మోయున్నను, దానికిఁ బదిరెట్లు దోషమే వానియందుఁ గనవచ్చును. అందుకే యవి దురభ్యాసము లనఁబడుచున్నవి. కూరలు కాయలు పండ్లు మొదలగు వానియందు వైద్యశాస్త్ర మేదో యొక దోషలేశ మెన్నుచువచ్చినదిగాని, దానిని మించి గుణమే యెక్కువగా స్ఫురించును. కావుననే యవి భోజ్యములైనవి. ఇఁక నిట్టివానిని విడిచి లోకము సంసారసారము లనుకొనుచున్న కాంతాకనకములందలి మంచిచెడ్డలు పరిశీలింతము.

కనకమనఁగా నిక్కడ బహువిధమైన ధనమని యర్థము. అదిలేకున్న లోకమే లేదని 'ధనమూల మిదంజగత్' అనుసూక్తి చెప్పుచున్నది. వైదికర్షులందఱు ధనమిమ్మనియే యింద్రాదిదేవతలను బ్రార్థించిరి. దానికొఱకే రాజులు పోరాడుచున్నారు. దానికోసమే లోకమంతయుఁ దల్లడిల్లుచున్నది. ధనవంతుఁడు సర్వగుణ సంపూర్ణుఁడు. అదిలేనివాఁడు తృణముకంటెను మిక్కిలి తేలిక. నిర్ధనుని భార్యకూడఁ బరిత్యజించునని 'వ్యర్థం నిర్ధనికస్య జీవన మహో దారైరపి త్యజ్యతే' అను నార్యవచనము చెప్పుచున్నది.

"ధనమూలము జగమంతయు
ధనవంతున కిష్టమగు పదార్థములెల్లన్
దనచేతిలోని వగుటను
ధన మార్జింపంగ నెవ్విధంబున వలయున్."

అని భారతము ఇంతయేల? డబ్బులేకున్న నొకనిమిషమైన సంసారయాత్ర సాగదు. అసాధ్యము సాధ్యముగావించుశక్తి దానికున్నట్లు మఱి దేనికిని లేదు. చిన్నపిల్లలును, వెఱ్ఱివాళ్లునుగూడ డబ్బుచూపిన లొంగుదురన్నచో నిఁక దానికి లొంగనివారెవరుందురు? అట్టి ముఖ్యాతిముఖ్యమైన ధనమున మంచిలేదని యెవ రనఁగలరు? ఇది గుణపక్షము. ఇఁక దోషపక్షము.

ధనము విఱుగుడులేని మత్తుమందు. దుర్వ్యసనముల పుట్టినిల్లు. కల్లల కాఁపురము. కలహముల కాకరము. రాజచోరభయములకుఁ దావలము. అవిశ్వాసమున కధిష్ఠానము. 'మాతాపుత్రవిరోధాయ హిరణ్యాయ నమో నమః' అని పెద్దలు. లోకములో నది సత్కార్యముల సంపాదించిన పుణ్యముకంటె నసత్కార్యముల నార్జించిన పాప మెన్నిమడుఁగు లెక్కువో లెక్కింపఁదరముకాదు. సంసారతాపత్రయ మొకయెత్తు, ధనార్జనరక్షణనాశనములవలని దుఃఖత్రయ మొకయెత్తు. "ధనమా! యెవ్వఁడు నిన్ను నమ్మి సుఖమొందం గల్గెనో చూపుమా" అని నీతివచనము. అట్టి బహువిధపాప దుఃఖహేతువైన ధనమునఁ జెడ్డలేదని యెవరు చెప్పఁగలరు? ధనము కాంతను దెచ్చును, కాంతకొఱకు మరల ధనము కావలెను. కాంతాముఖ మెఱుఁగక తాను దినక యొకరికిఁ బెట్టక, పాతఱకాచుకొని యుండు పామువలె, నార్జించినధనము చూచుకొనుచుండు నిరర్థకలుబ్ధుఁ డెవఁడో

యొక్క దండకపోవుట గాని, ధనార్జనఫలము కాంతయే యనుట లోకానుభవసిద్ధము. అందుకే పెద్దలు—

'వేధా ద్వేధా భ్రమం చక్రే కాంతాసు కనకేషుచ'

అనుచు గాంతాకనకములు రెంటిని గుదిగ్రుచ్చి మహామోహస్థానము లీరెండే యని నిరూపించియున్నారు. ఇంక, కాంతతోడిదైన గృహస్థాశ్రమమును, దద్విరుద్ధమైన సన్న్యాసమును బరిశీలింతము.

వేదమతమున గార్హస్థ్యము మంచిది, వేదాన్తమతమున సన్న్యాసము మంచిది. పరస్పరవిరుద్ధములైన యీ రెంటిలో నేది మంచిదన్నను, రెండవది చెడ్డదగును. కాని, "ధర్మప్రజాసంపత్త్యర్థం స్త్రియ ముద్వహే, ధర్మేచ అర్థేచ కామేచ మా మనుచర" ఇత్యాదివాక్యముల గార్హస్థ్యము త్రివర్గసాధనమని విదితమగుచున్నను లోకప్రవృత్తినిబట్టి యది బహుళముగా గామసాధన మగుచున్నదనుట నిర్వివాదము. పిపీలికాదిబ్రహ్మపర్యంతమైన సృష్టిలోని రహస్య మాలోచించిన స్త్రీపురుషసమాగమము నైసర్గికమని గోచరించుచుండ నది చెడ్డదెట్లగును? అని కర్మవాదియన- సంసారపాశములు దగుల్కొని జీవుడు పడరానిపాట్లుపడి, చేయరానిపనులు చేయుచు దుఃఖమగ్నుడగుచున్నాడు. అట్టి దుఃఖమునుండి విముక్తుని గావించి యతని కాత్మానంద మొసంగు సన్న్యాసము చెడ్డదెట్లగునని వేదాంతియనెను. మఱియు—

"కామసుఖరూపమైన యిహమును యాగవ్రతతీర్థయాత్రాతిథిపూజా దేవతార్చనాది ధర్మజన్యఫలరూపమైన పరమునుగూడ సమకూర్చునట్టి గార్హస్థ్యమందు మంచియే కాని చెడుగే కనబడదు. కాని, ఒక్క పరము మాత్రమే చూపెడి సన్న్యాసమందిహము చేకూర్పజాలమి యను చెడుగు కనబడకపోదు." అని కర్మవాది స్వమతము సమర్థింప, వేదాంతి యిట్లు చెప్పుచున్నాడు:

ఇది విపరీతోపన్యాసము. అయినదాకులోను, కానిది కంచములోను బెట్టినట్లున్నది. ధర్మాచరణమువల్ల బుట్టెడిపుణ్యా మిచ్చుఫలమేది? స్వర్గము. ఆ పుణ్యా మైపోయినపిదప 'క్షీణే పుణ్యే మర్త్యలోకం విశన్తి' అనున్యాయమునుబట్టి జీవుడు మరల భూలోకమున జన్మింపవలసినదే. అనగా, జననమరణప్రవాహరూపమైన సంసారమున మరలబడెననుట. ఇహమా, సుఖశూన్యము. లోకము భ్రాంతిచే ననుకొనుచున్నది సుఖాభాసముగాని సుఖముకాదు. పైగా వ్యాధి జరావిపత్తి సంకులము. దారపుత్రవియోగాది దుఃఖపూర్ణము. పోనీ! పరమా, గార్హస్థ్యము యథాశాస్త్రముగా నడచినను, అది యశాశ్వతము. అట్టి గృహస్థాశ్రమము నిర్దోషము, గుణభూయిష్ఠము ననుట విపరీతవాదము కాదా! పూజ్యులేమనిరి?—

"జన్మ దుఃఖం జరా దుఃఖం
జాయా దుఃఖం పునః పునః,
సంసారసాగరో దుఃఖం
తస్మా జ్జాగృత జాగృత."

ఇఁక సన్న్యాసముమాట- శిఖాయజ్ఞోప వీతపరిత్యాగముమాత్రము సన్న్యాసము కాదు. "కామ్యానాం కర్మణాం న్యాసం సన్న్యాసం కవయో విదుః" అని భగద్గీత. నిత్యానిత్య వస్తువివేకమున దుఃఖాత్మకమైన యిహమును, అశాశ్వతమైన స్వర్గాదిఫలమునుగూడఁ త్రికరణశుద్ధిగా విడుచుట సన్న్యాస మనఁబడును. తాదృశపరిశుద్ధసన్న్యాసము సాధనముగా శమదమాది షట్కసంపన్నుఁడై జీవాత్మ స్వస్వరూపానుసంధానమునఁ బరమాత్మభావము గాంచును. అదే జీవన్ముక్తి. అదే కోరఁదగినది, పొందఁదగినది. అట్టి యద్వితీయ పరబ్రహ్మభావమునకు సాధనమైన నిష్కామ సన్న్యాసమున దోషముగూడ నున్నదనుట విపరీతవాదముగాదా! ఇంతకుఁ దేలినసారాంశము.

"దృష్టం కిమపి లోకేఽస్మి న్న నిర్దోషం ననిర్గుణమ్" అను మాట స్థూలదృష్టితో నన్నదిగాని సార్వత్రికముగా సమన్వయించు నది కాదు. కొన్నిటియందు గుణముండును. కొన్నిటియందు దోషముండును. కొన్నిటి యందు రెండునుండును. ఒకచో నొకటి హెచ్చుగానున్న నింకొకచో మఱియొకటి హెచ్చుగా నుండును. అన్నిటికిని మంచి చెడ్డలు సహజములు కావు. అన్నిటికిని నారోపితములు కావు. మొత్తముమీఁదఁ బరిశీలింపఁగా, సత్త్వరజస్తమోగుణాత్మకమైన యీ సృష్టిలో గుణముకంటె దోషమే హెచ్చని గోచరింపకపోదు. నిర్గుణము నిర్దోషము నిత్యము శుద్ధబుద్ధముక్తస్వభావమునైన దద్వితీయపరబ్రహ్మ మొకటియే. తత్ప్రతిబింబమైన జీవుఁడు గుణదోషభూయిష్ఠమైన సంసారమునుండి విముక్తుఁడై స్వీయమైన నిర్గుణపరమాత్మభావము గాంచుట కైహిక గుణదోషవివేక మొకసాధనమగును.

"సర్వం ఖల్విదం బ్రహ్మ, అయమాత్మా బ్రహ్మ."

ఓం శాన్తిశ్శాన్తిశ్శాన్తిః.

ఆభాసనిరాకరణము

శ్రీపాద వెంకటేశ్వర్లు

నేను వ్రాసిన "రసాభాసము" అను వ్యాసమునకు భిన్నాభిప్రాయమును దెలుపదలచి సమాధానరూపముగా శ్రీ రామశాస్త్రిగారు మేనెల భారతిలో నొక వ్యాసము వ్రాసినారు. కాని యాసమాధానము నా వాదములోని యాశంకితరూపమే యని తెలుపుచుంటిని.

"అవిదగ్ధులను తిర్యక్ప్లేచ్ఛులయెడగల రతి తాత్కాలిక హృదయ రంజకము గావచ్చునుగాని అది సహృదయ హృదయములఁజొచ్చి వారిచే భావ్యమానము మాత్రము గాజాలదు. కనుక నే యది రసాభాసము" "విభావానుభావవ్యభిచారిభావముల చేరికచే రసము వ్యక్తమగునని యాలంకారికసిద్ధాంతము" అని వ్రాసిరి.

చూడుడు:—

"పదౌ రసా త్పంకజరేణుగంధి
గజాయ గండూషజలం కరేణుః;
అర్ధోపభుక్తేన బిసేన జాయాం
సంభావయామాస రథాంగనామా."
(కుమారసంభవము)

ఇచ్చట ఆలంబనవిభావములు (గజము, చక్రవాకము), ఉద్దీపన విభావము (వసంతము), అనుభావములు (సురభిగండూషజలదానము, అర్ధోపభుక్తబిస దానము), వ్యభిచారిభావములు (హర్షాదులు)ను గలవు. రసము వ్యక్తము గాకలేయును. ఇట్లే:

"మధు ద్విరేఫః కుసుమైకపాత్రే
పపౌ ప్రియాం స్వా మనువర్తమానః;
శృంగేణచ స్పర్శనిమీలితాక్షీం
మృగీ మకండూయత కృష్ణసారః."
(కుమారసంభవము)

"కండూయత్కమలితేక్షణాం సహచరీం
దంతస్య కోట్యా లిఖన్
పర్యాయవ్యతికీర్ణకర్ణపవనై
ర్గాఢాదిభి ర్వీజయన్
జగ్ధార్ధై ర్నవసల్లకీకిసలయై
రస్యా స్థితిం కల్పయన్
అన్యో వన్యమతంగజః
పరిచయప్రారంభ మభ్యస్యతి."
(మాలతీమాధవము)

" చంచూపుటేన విదళయ్య నవం ప్రవాళం
పార్శ్వస్థితాం ప్రణయినీ మనువర్తమానః;
పక్షానిలైః పరభృతో ఒయ మళీ న్విధూయ
కూజన్ రసాలశిఖరైః కురుతే విహారమ్."
(జానకీపరిణయము)

ఇట్టి చోట్ల తిర్యగ్గతమైనప్పటికిని విలాసచేష్టితములతో స్వతస్సిద్ధమైన రతి వర్ణింపబడుచున్నది. ఈ రతి విజాతీయాలంబనాదులుఁగలది కాదు. నిషిద్ధము కాదు. అదివ్యగతసప్తార్ణవలంఘనాదులవంటిది గాదు. ఇచ్చట నెట్టియవిదగ్ధతానిరూపణమున్నది? ఎట్లాయవిదగ్ధత భాసించును? మఱియు

"ఏకే నాత్మా ప్రవితతరుచా
వీక్షతే వ్యోమసంస్థం
భానోర్బింబం సజలలులితే
నాపరే నాత్మకాంతమ్
అహ్నశ్ఛేదే దయితవిరహా
శంకినీ చక్రవాకీ
ద్వౌ సంకీర్ణౌ రచయతి రసౌ
నర్తకీవ ప్రగల్భా."
(దశరూపకము)

ఇత్యాదిస్థలముల ప్రగల్భత చూపబడినది. కనుక నిట్టిస్థలముల నరుంతుదమై - భావుకమనోద్వేజకముగు

దోషము లేకున్నను తిర్యగ్గతమని యాగ్రహించెద్దరే కాని వేరొండుదోషము చూపరైరి.

"గీతాంతరేషు శ్రమవారిలేశైః
కించిత్సముచ్ఛ్వాసితపత్రలేఖమ్;
పుష్పాసవాఘూర్ణితనేత్రశోభి
ప్రియాముఖం కింపురుష శ్చుచుంబే."
(కుమారసంభవము)

ఇచ్చట పైనుదాహరింపబడిన "మధుద్విరేఫః" ఇత్యాదిస్థలములకంటె రసత్వాంగీకారమున నేపాటి వైదగ్ధ్యము, భేదము చూపబడినది?

కనుక 'మధుద్విరేఫః' ఇత్యాదిస్థలములకూడ రసత్వాంగీకారమే యుక్తమని యీయవివక్షోక్తి యసమంజసమని యిదివరలో వ్రాయబడినది.

ఇక "దక్షిణనాయకగతరతి రసమగుచుండ, పరనాయికాగతరతి రసమగుచుండ బహుసక్తయోషిద్గతరతి రస మేలకాగూడదు?" అను నాయాక్షేపమునకు శాస్త్రిగారు వ్రాసిన సమాధానము:—

"అన్యోఢాగతరతి అనౌచిత్యభాజనముగాన ఉత్తమకావ్యములయందు అట్టి పరకీయనాయికగా నుండదగదు "పరిణీత...లందున్" అని కావ్యాలంకారచూడామణికర్త. కనుక బహుసక్తయోషిద్గతరతివలె పరనాయికాగతరతియు రసాభాసమేయని సాహిత్యవేత్తల యభిప్రాయము" "ఒకపురుషునకు పలువురు నాయిక లుండవచ్చును. ఒకస్త్రీకి ఒకపురుషుడేయుండవలయు ననుట శాస్త్రవిహితము, ప్రాచ్య సాంఘీకమర్యాద. కావ్యప్రయోజనము నీతిబోధనము గాకపోయినను కావ్యమునకును నీతికిని సంబంధము లేదనుటమాత్రము అవిచారమూలకము. కావున దక్షిణనాయకగతరతి రసమగును. సామాన్యవంటి బహుసక్తయోషిద్గతమైన రతి రసముగాదు" అని.

అంగిరసములో నన్యోఢ నాయికగా నుండదగదనియేకదా [illegible] దశరూపకాదులలోగూడ నిరూపింపబడినది! [illegible]రతిమాత్రమున తద్గతరతి రసాభాసమని చెప్పదగదు. అట్లయిన—విశేషనిరూపణములో, శృంగారనాయికలలో పరనాయికానివేశము వ్యర్థము.

మఱియు రసాభాసనిరూపణములోని "ఉపనాయకసంస్థాయాం మునిగురుపత్నీగతాయాంచ......" ఇత్యాదివిశేషనిరూపణములున్న, శృంగారతిలకములోని "సంబంధిమిత్రద్విజరాజహీనవర్ణాధికానాం ప్రమదా న గమ్యాః" అనువిశేషనిరూపణమున్న అనర్థకములనియే చెప్పవలయును.

ఆభాసనిరూపణములలో పరనాయికాగతరతిని పృథగ్గణనచేసి లాక్షణికులయుదాహరణములు గాన్పింపవు.

సమవకారములో అంగముగా నివేశముచేయబడు శృంగారములలో కామశృంగార మొకటి. కామశృంగారమన "పరదార సురాపానాది సుఖలలితః కామశృంగారః" అని ప్రతాపరుద్రీయ వ్యాఖ్యానములో కుమారస్వామి సోమపీథి నిరూపణము గాన్పించును.

కనుక పరనాయికాగతరతి రసమగునట్లు లాక్షణికుల యభిప్రాయ మవగతమగును.

లక్ష్యములలోగూడ పరనాయికారతి గనబడుచున్నది:—

"గాఢాలింగన గండచుంబనకుచ
స్పర్శాదిలీలాయితం
సర్వం విస్మృతమేవవిస్తృతవతో
బాలే! ఖలేభ్యో భయాత్;
సల్లాపోఽప్యధునా సుదుర్ఘటతమ
స్తత్రాపి నాతివ్యథా
యత్త్వద్దర్శనమప్యభూ దసులభం
తేనైవ దూయే భృశమ్."
(పుష్పబాణ విలాసము)

ఇచ్చట విప్రలంభశృంగారమని వ్యాఖ్యాత.

"అలసవలితైః ప్రేమార్ద్రార్ద్రైః
ముహుర్ముకులీకృతైః
క్షణమభిముఖైర్లజ్జాలోలైః
ర్నిమేషపరాఙ్ముఖైః
హృదయనిహితం భావాకూతం
వమద్భిరివేక్షణైః

కథయ సుకృతీ కోఽయం ముగ్ధే!
త్వయా ద్య విలోక్యతే."
(అమరుకావ్యము)

ఇది యిట్లుండ సామాన్యగతరతికూడ రసమే యని రుద్రటాదులు నిరూపించినట్లు గాననగు.

"సాధారణస్త్రీగణికా
సావిత్తం పర మిచ్ఛతి
నిర్గుణేఽపి నవిద్వేషో
నరాగోఽస్యా గుణిన్యపి
శృంగారాభాసఏవ స్యా
న్నశృంగారః కదాచన
ఇతి ద్వివంత ముగ్ధిత్వ
ప్రాహ శ్రీరుద్రటః కవిః
రాగశృంగారనిర్ముక్తా
యదిస్యు ర్గణికాః స్వతః
యోషిత్సామాన్యతో జాతః
స్మరః కిం భక్షితః శ్వభిః
కింతు తాసాం కలాకేలి
కుశలానాం మనోరమమ్
విస్మారితా పరస్త్రీకం
సురతం జాయతే నృణామ్
కుప్యత్పినాకనేత్రాగ్ని
జ్వాలాభస్మీకృతః పురా
ఉజ్జీవితః పునః కామో
మన్యే వేశ్యావిలోకితైః
కలావిలాసవైదగ్ధ్యౌ,
వసతి గ్గణికాజనః
పుంసాం సౌభాగ్య వైదగ్ధ్యే
వసతి గ్గణికాజనః.
ఈర్ష్యా కులస్త్రీను నవాయకస్య
నిశ్శంక కేలి ర్న పరాంగనాసు;
వేశ్యాసు చైత ద్ద్వితయం ప్రరూఢం
సర్వస్వ మేతా స్తదహో స్మరస్య."
(భావప్రకాశము)

మరొకవిషయము. లక్షణగ్రంథములలో
"శ్వశ్రూరత్రనిమజ్జతి
అత్రాహం దివసకం ప్రలోకయ;
మాపథిక రాత్ర్యంధ
శయ్యాయాం మమ నిమంక్ష్యసి."

ఇత్యాదిశ్లోకములు కావ్యాత్మభూతమైన వస్తుధ్వన్యాదుల కుదాహరణముగా నివ్వబడియున్నవి. ఇట్టి వస్తుధ్వన్యాదు లుత్తమకావ్యములలో నుండగూడదని చెప్పియుండలేదు. రసాభాసముగా పరిగణింపబడిన తిర్యగాదిగతరతికికూడ అలంకార్యముగా ప్రబంధానుప్రవేశము చేయవచ్చునని ప్రతిపాదించిరిగాని సర్వాత్మనా ప్రబంధస్పర్శను నిరాకరించియుండలేదు.

కనుక అట్టి వస్తుధ్వనులకు ప్రబంధానుప్రవేశము చేసినపుడు కావ్యమున కెట్టినీతిసంబంధముండునో, పరనాయికారతి కనుప్రవేశము చేసినపు డెట్టినీతిసంబంధ ముండునో, ప్రకృతమైన బహుసక్తయోషిద్గతరతి రసాభాసమని కావ్యానుప్రవేశము చేసినపు డెట్టి నీతిసంబంధ ముండునో అట్టి నీతిసంబంధము దక్షిణనాయకగతరతి తుల్యమైన బహుసక్తయోషిద్గతరతికి రసమని కావ్యానుప్రవేశము చేసినపుడుకూడ చెడదు.

అందువలననే దక్షిణనాయకగతరతిని, పరనాయికాగతరతిని రసమని యొప్పుకొనినటులే బహుసక్తయోషిద్గతరతిని గూడ రసమని యొప్పుకొనవలయునని వ్రాసియుంటిని.

కనుక అభాసనిరూపణముకొరకు శ్రీశాస్త్రిగారు వ్రాసిన యుపపత్తులు కొంచె మించుమించుగ నావ్యాసములోని యాశంకితరూపములే కాని తద్భిన్నములు గావని నామనవి.

దాగుడు మూతలు K. P. S.

కయ్యా – కాలువ

'కరుణకుమార'

౧

లక్ష్మమ్మ గొప్ప అదృష్టజాతకురాలు. పాకనాటి కాపుకులంలో పుట్టింది. మళ్లా అపరమహాలక్ష్మి. ఇంతకీ పూర్వజన్మంలో ఇంత పెట్టిపుట్టిందేమో, ఈజన్మంలో భోగం అనుభవిస్తోంది.

లక్ష్మమ్మ పుట్టింటివారిది చాలా గట్టి సంసారం. మొగపిల్లకాయలు లేనందువల్ల లక్ష్మమ్మకూ ఆవిడ అక్కకూ — ఇద్దరుకూతుళ్లకూ ఒక ఊళ్లోనే మనువులు కుదర్చి అక్కచెల్లెండ్లిద్దరూ ఒకచోటే సంసారాలు చేసుకుంటూఉంటారని ఆశపడి తండ్రి యిద్దరికీ చెరిముప్ఫయివేల రూపాయల ఆస్తీ యిచ్చి మహావైభవంతో వివాహాలుచేసి, వాళ్లను కాపరానికి పంపేడు. కాని కాపరానికివెళ్లిన మరుసటిసంవత్సరమే లక్ష్మమ్మభర్త కాలం చేసినందువల్ల, అప్పటినుంచి ఇప్పటివరకూ ఈముప్ఫయి ఏళ్లుగా ఆవిడ నిరంకుశమైన వైధవ్యాన్ని అవిచ్ఛిన్నంగా పరిపాలిస్తోంది. ఇదొక్కటే ఆవిడకు కొరతపెట్టాడు పాపం భగవంతుడు. ఇదిమినహా ఆవిడ సంసారానికి ఏమీ కొరతలేదు.

అటు పుట్టింటివారివల్ల దఖలుపడ్డ ముప్ఫయివేల రూపాయల ఆస్తీ, యిటు అత్తింటివారివల్ల లభ్యపడ్డ ఏభైవేల రూపాయల ఆస్తీ కలిసి, భర్త చనిపోయేటప్పటికి ఎంత లేదన్నా ఓ ౮౦, ౯౦ వేల రూపాయల ఆస్తికి లక్ష్మమ్మ హక్కుదా రయింది. చావు మంచంమీద ఇంకా తెలివి ఉండంగనే భర్త సిసలైన వీలునామా వ్రాసి యిచ్చి వేశాడు- ఒక ఏభైఎకరాల మాగాణీ, డెబ్భై ఎకరాలమెట్ట, మామిడితోటా, నాలుగెకరాల పాటిమట్టిదొడ్డీ, పశువుల బీళ్లూ, పది అంకణాలమిద్దే, యిన్నిపాడిపశువులూ, నాలుగువందల సన్నజీవాలూ — ఒకటేమిటి, ఒకరిదగ్గరకు ఒక వస్తువుకోసం పోనక్కర లేకుండా, అమర్చిపెట్టినట్టు యినపపెట్టె బీగాలతోసహా చేతిలో పెట్టి "ఏమో భగవంతుడుచేసిన, నేను లేనన్న కొరతతప్ప యిక నీకేమీ లోపంలేదు. ఇంట్లోతల అట్లా వీధిలో పెట్టుకోనవసరంలేకుండా ఈ యావదాస్తీ నువ్వు అనుభవించుకొని జీవించు"అని అంత్యకాలాన్న ఆశీర్వదిస్తూ ఆవిడభర్త అదృశ్యమైనాడు.

భర్త 'హరీ' అన్న మరుసటిక్షణమే లక్ష్మమ్మ యీ యావదాస్తికీ పట్టాభిషేకం కట్టుకొంది. దీనికితోడు ఆమె చిన్నదైనా, మొదటినుంచీ తనబ్రతుకుతెరువు తాను చక్కగా గ్రహించుకొన్న ఘటం. మంచి దూరాలోచనగల మనిషికూడాను. లక్ష్మమ్మది మొదటినుంచీ గట్టిపిడికిలి. ఆమె చిన్నతనంలో, సోదెచెప్పేవాళ్లు వచ్చి ఆవిడ ఎడమచేతి అయిదువేళ్లూ దగ్గరగా పెట్టించి అర్థి

చేయిచూచి వేళ్లసందున తలవెంట్రుక దూరడానికిగూడా సందులేకపోతేను ఆవిడయింట్లో లక్ష్మి తాండవం చేస్తుందని ఘంటాపథంగా జోస్యం చెప్పేవారు. ఈ జోస్యం విన్నప్పుడల్లా తల్లి లక్ష్మమ్మ నెత్తుకొని ముద్దుపెట్టుకుంటూ వుండేది. సాధారణంగా జోస్యంలో చెప్పే ముందువచ్చే విషయాలన్నీ నిజం కావని అనుకొంటాంగాని, లక్ష్మమ్మ జీవితంలోమాత్రం చెప్పిందిచెప్పినట్టుగా తూ చా తప్పకుండా జరుగుతోంది.

అదృష్టం కాకపోతే మొగవాడికైనా చేత నవుతుందా సంసారాన్ని అంతచక్కగా నిర్వహించుకోవడం, ఇంట్లో విస్తరివేసే రెండోప్రాణి లేకపోతేమట్టుకు. పొలంలోపండిన అరవైపుట్ల ధాన్యం లగాయతు దొడ్లో పశువులు వేసిన పేడవరకు సమస్తమూ ఆమె రొఖరూపంగామార్చి కష్టపడి వృద్ధిచేసిన సంసారం అది. రాగులు, సజ్జలు, జొన్నలు, మిరపకాయలు, చింతపండు, మామిడికాయలు, టెంకాయలు, టెంకాయపీచు, తాటికాయలు, తాటాకు, తాటిబుర్రలు, దొడ్లోకాసే అరటికాయలు, అరటాకు, అరటిదూట, వంకాయలు, పొట్లకాయలు, కాకరకాయలు, పాలు, పెరుగు, వెన్న, నెయ్యి-ఒకటేమిటి పాటిమట్టి, ఎరువుమట్టి, దూడాదుడుకూ—సమస్తమూగూడా ఆమెస్వంతం రొఖంగా మార్చి చేతపట్టుకొనే అలవాటు. అందువల్ల భూములు దొడ్లు, బంగారునగలు, వెండిసామానులు వగైరాల ఆదుమానంమీద ఇచ్చిన అప్పుపత్రాలమీదా ప్రోనోట్లమీదా సాలీనావచ్చే నాలుగువేల రూపాయల నికరం వడ్డీకితోడు, ఈ విధంగాకూడా ఎట్లాలేదన్నా సంవత్సరానికి ఇంకో ౫, ౬ వేల రూపాయల ఘట్టి ఆదాయం చేరుస్తూ ఆమె ఈ ముప్ఫైఏళ్లుగా తన ఆస్తిని రెండు లక్షలకుపైగా పెంచింది.

లక్ష్మమ్మ తోడపుట్టినపడుచు కాపరం అంత నాదారుస్థితికాదు కాని లక్ష్మమ్మస్థితితో పోల్చుకుంటే వాళ్లస్థితి ధూపానికి ఆగదు. అయినప్పటికీ ఆవిడ అక్కకి ఒకకొడుకూ, ఒకకూతురూ కలిగి యింతసిరీ సంపదతోనే కాలక్షేపంచేస్తున్నారు వాళ్లు. లక్ష్మమ్మ అక్కకొడుకు రామిరెడ్డికి ఇప్పుడు ముప్ఫయి సంవత్సరాలవయస్సువచ్చి, పెళ్లిచేసుకొని తన యిల్లు తాను చక్కపెట్టుకొంటున్నాడు. లక్ష్మమ్మకు 'నా' అన్నవాళ్లు ఎవ్వరూ లేనందున, తనసేద్యం మంచిచెబ్బరలు విచారించడానికీ, ఇంట్లో తనకింత లెఖ్ఖాడొక్కా వ్రాయడానికీ రామిరెడ్డి కాస్త చేతికందివచ్చినప్పటినుంచీలక్ష్మమ్మ అతగాడినే రప్పించుకొంటూ తనపనులు నెరవేర్చుకొంటూవుంది. అదిగాక మొగదిక్కులేని సంసారం అయినందువల్లా, ఈ తనువులు శాశ్వతం గానందువల్లా, తలలోనాలుకలాగ నమ్మకంతో అంటిపెట్టుకొని వుంటే లక్ష్మమ్మ ఎప్పటికైనా తనయావదాస్తినీ అక్కచెల్లెండ్లిద్దరి సంసారాలకీ ఒక్కడే మొగపురుగు అయిన తనకు సంక్రమించేటట్టు చేయకపోతుందా అని రామిరెడ్డి కొం

డంత ఆశపెట్టుకొని ఉన్నాడు. అది సహజమేగా. అందువల్ల లక్ష్మమ్మకు చీమకాటంత బాధ కలిగిందంటే, తనకు లోకమే మునిగిపోయినట్లుగా భావించుకొని, తన యితరపనులన్నీ గంగలో కలిసిపోయినాసరే, గుండెలు గుప్పుగొట్టుకుంటూ పరుగెత్తి ముందు తనపినతల్లికి సేవచేసి ఆవిడ మెప్పుపొందుతూ వస్తున్నాడు రామిరెడ్డి.

లక్ష్మమ్మకు ఇప్పుడు ఏభైయో పడిదాటి అరవైలోపడింది. రామిరెడ్డికి అనుక్షణమూ నోరు ఊటలూరుతోంది; లొట్టలు వేస్తున్నాడు; ఎట్లాగైనా లాలించి ఆమెచేత యావదాస్తీ సెటిల్‌మెంటు వ్రాయించుకోవాలని భూమికీ ఆకాశానికీ అంచెలు వేస్తున్నాడు. కాని ఆమెదగ్గర అతగాడి పప్పులేమీ ఉడకడంలేదింకా. కానీ చూతాంలే అనుకొని సమయంకొరకు కాచుకొని బకధ్యానం చేస్తూఉన్నాడు రామిరెడ్డి.

ఇచ్చిన అప్పు అణాదమ్మిడీలతోగూడా మళ్లా తనయింటికి పువ్వుల్లోపెట్టి తీసుకువచ్చే ఆసామీ అయితేనేతప్ప, నాలుకపెరుక్కొని చచ్చినాసరే, చిన్నడబ్బు చేబదులిచ్చేరకం గాదు లక్ష్మమ్మ. అందువల్ల ఆమెవద్దనుండి బీదా బిక్కా వగైరా అలగాజనానికి ఎప్పుడూ చీమతలకాయంత ద్రవ్యసహాయం కలుగలేదుకాని, గ్రామంలో వున్న యితర పెద్దపెద్ద ఆసాములలో చాలాభాగంవరకూ ఆమెవద్ద ఖాతాలుపెరిగి, గ్రామంలో కాస్త పలుకుబడిగల తలకాయలందరికీ ఆవిడతో మొగమాటం ఏర్పడింది. ఇక గ్రామంలో జరిగే ప్రతీమంచి చెడ్డలకీ, నలుగురితోపాటు ఆడదైనా లక్ష్మమ్మనుగూడా గ్రామపెద్దలు సంప్రదిస్తూ, ఆమెనిగ్రహానుగ్రహాలకు పాత్రులవుతూవచ్చారంటే అందులో విడ్డూరమేమీ ఉండదు.

౨

కొండుడు మాలవాడు, అనగా పంచముడు. పోనీ హరిజనుడనే అందాం. హరిజనులు నిరుపేదలని వేరే చెప్పవలసిన అవసరంలేదు. గోచీపెట్టుకొనే ఈడులో కొండడు లక్ష్మమ్మకాడనే బర్రెగొడ్లు కాస్తూవచ్చినప్పటికీ, వాడికి ఈడువచ్చి పెళ్లిచేసుకొని, భార్య కాపరానికి వచ్చినతర్వాత, వాడు లక్ష్మమ్మను వదలి యిప్పటికి పదేళ్లుగా తన రెక్కలమీదనే ఆధారపడి, యింట్లో తన భార్యనీ, డెబ్భైఏళ్ల ముసలితొక్క తల్లి వెంకినీ పోషించుకొంటున్నాడు. శరీరకష్టం చేసుకొనేవాళ్లకు దరిద్రం ఉండదు. అందులో కొండడు ఏనుగువంటి మనిషి. ఏపని అయినప్పటికీ జంకూకొంకూలేకుండా నడుం కట్టి దూకేస్వభావం. అందువల్ల వాడంటే ఆసాములందరికీ ఒక విధమైన ప్రేమా, అభిమానమూకూడా కద్దు.

ఏ ఆసామినో ఆశ్రయించుకొని, ఎవరికమతంలోనో అంటిపెట్టుకొని, సంవత్సరం జీతంమీద, మామూలుప్రకారమే కాలం గడుపుకొంటూఉంటే తీరేపోను కొండడికి.

కాని మున్నూటఅరవైనాలుగు రోజులూ రాత్రింబగళ్లు చెమటఊడ్చి చాకిరీ చేసినప్పటికీ, సంవత్సరానికి ఏపందుంగింజలో, పన్నిద్దుంగింజలోగాని జీతంరాలని నౌకరీ అవడంవల్ల కడుపునిండక సంసారాన్ని పోషించుకోలేక వెతలుపడుతున్నాడు పాపం కొండడు.

అదిగాక యీ ఆసాములతో అన్నీ యిక్కట్లు. జీతగాడువచ్చి పనిచేసినరోజులకు రోజు ఒకటింటికి ఒకముంతెడుగింజలుచొప్పున కూలియిచ్చి, వాడికెప్పుడైనా ఏజ్వరమో, ఏ కడుపునొప్పో, ఏకాలునొప్పో వచ్చి నౌకరీకి రాలేక నిలిచిపోయిన రోజులకు రోజు ఒకటింటికి రెండుముంతలుచొప్పున వాడిదగ్గర తిరిగీ ముజరాలు తీసుకొంటారు, ఇదేమి న్యాయమో! అదిగాక, ఆసాములు జీతగాళ్లకూ, కూలివాళ్లకూ తమగింజలు కొలవవలసివచ్చినప్పుడు కొలిచేముంత వేరూ, జీతగాళ్లదగ్గరనుంచి ఆసాములు ముజరాతీసుకొనేటప్పుడు కొలిచేముంత వేరూ — మొదటిముంత చిన్నది, రెండోముంత పెద్దదీని. ఇట్లాంటి దుర్భరమైన పరిస్థితులలో ఎన్నాళ్లు బ్రతకగలడు పాపం కొండడు?

ఈ కష్టాలన్నీ పడలేక,— ఆ ఊళ్లో మాలమాదిగలకు పదికుటుంబాలవాళ్లకు సర్కారువారు ఈ సందుకట్ల కొన్ని బీడుభూములు సాగుబడిచేసుకొనేటందుకు పట్టాలకు యిస్తున్నారంటే, కొండడుకూడా తాశీలుదారుగారిదగ్గర వో అర్జీ గీకించి దాఖలుచేశాడు. కొండడికిగాని, వాడి అవిభక్తకుటుంబంలో మరియెవ్వరికిగాని, అంతకు పూర్వం ఎన్నడూ సర్కారుభూములు పట్టాకుయిచ్చి ఉండకపోవడంచేత గ్రామంలో ఇతరులతోపాటు వీడికికూడా, ఒక ఏభైసెంట్లు (అరఎకరా) భూమి ఎకరా మూడువందలరూపాయలచొప్పున ఖరీదువేసి, అరెకరమూ నూటయాభైరూపాయలకు, సర్కారువారు కొండడికి పట్టాకిచ్చారు. ఎక్కడనో, ఏ అయ్యానో, ఏ అమ్మానో కాళ్లాకడుపూ పట్టుకొని, ఆ నూటయేభైరూపాయలూ గాకయింకా రెవిన్యూయినస్పెక్టరుకూ, తాలూకాగుమస్తాలకూ ఇవ్వవలసిన నజరానాలకింద ఇంకో పాతికా ఏభైరూపాయలు తలతాకట్టుపెట్టి, అప్పుతెచ్చి కట్టి భూమిని తీసుకొన్నాడు కొండడు. ఇంతా చేస్తే చచ్చినంత మరమ్మతు చేస్తేనేగాని సాగుబడికి లాయఖుకాని భూమి అది; మనిషెత్తున తుంగ బలిసిపోయి అడవున్నట్టుంది. అదీ గాక, నీళ్లకు మిట్టప్రదేశం. అరగజం గడ్డతీరు తీయిస్తేనేగాని కయ్యలోకి చుక్క ఎక్కదు. నీళ్లుపారించుకొనేటందుకు ఆకయ్యకు ప్రత్యేక కాలువ లేదు. అన్నీ తంటాలే పాపం; సర్కారువారు విధించినక్రయం నూటయేభైరూపాయలూ ఖజానాలో జమకట్టంగనే, సర్కారువారు కొండడిచేతిలో పట్టాకాగితంమాత్రం పెట్టి, నలుగురితోపాటు, వాడికికూడా 'యిదుగో ఇదీ నీభూమి' అని ఆకయ్యకు హద్దులు చూపించి చక్కాపోయారు.

సెంటుకు కనీసం ఒకరూపాయి చొప్పున ఏభై సెంట్లకు ఏభై రూపాయలు ఖర్చుపెట్టి తేనేగాని కయ్యా మరమ్మత్తు కాదు. తుంగా దుడుసూ కొట్టించడానికే ఒకయుద్దుమో, ముత్తుమో కావలసి ఉండె! ఏరోజు కారోజు రెక్కాడితేనేగాని డొక్కాడకపోయె ఇంట్లో కొండడికి! ఈలోకంలో తాను జన్మమెత్తినందుకు ఈజన్మలో తన పేరిట ఇదీ తనభూమి అని వోయెకరాభూమి ఏర్పడితే తనజన్మ తరించి తనకష్టాలు గట్టెక్కుతా యనే ఆశపడ్డాడుకాని కొండడు, తీరాభూమి దఖలుపడినతర్వాత ఆకయ్యాను సాగుబడి చేసుకోవాలంటే తన శక్తి కణుకువైన పనిలా తోచలేదు కొండడికి. ఇప్పటికి చేసిన అప్పు తలుచుకొంటేనే వాడికి శరీరం నీరయిపోతోంది. భూమిదగ్గరికి వచ్చి చూచుకొంటే దిక్కు తోచడంలేదు. భూమి సాగుబడిచేసుకోవడమా, లేక అంతటితో దాన్ని విరమించుకొని తాను మళ్లా మామూలు ప్రకారం ఏ అయ్యకాడనో జీతానికి కుదరడమా? ఈరెంటి సందునాపడి నలిగిపోతున్నాడు కొండడు. “అయిందేదో అయిపోయింది. మనకీజన్మలో స్వంతకయ్యాసీ, స్వంత సేద్యమనీ, స్వంతెద్దులనీ అనుకొనే ప్రాప్తం లేదు. అందనిచెట్టుపండ్లకు ఆశలుపడ్డాం. ఇంతటితో ఈకయ్యాను పోకడపెడుదా” మనుకొని నిస్పృహచెంది కొండడు ఆకయ్యా చేసుకోలేక, పట్టావచ్చిన మరుసటినెల లోనే యితరులకు అమ్మకం చూపేడు.

కొండడికి పట్టాకిచ్చిన కయ్యా లక్ష్మమ్మ స్వంత పట్టాభూమి, నూరెకరాల యేకఖండంగల ఒకనట్టుకు దక్షిణపుతట్టున ఆనుకొని ఉన్నది. కయ్యానందునా, లక్ష్మమ్మ భూమినందునా గనిమె తీస్తే, చాలాగ్గా కయ్యా ఆవిడఖండంలోకి కలిసిపోతుంది. ఆ కయ్యాకోసరం ముప్ఫయ్యేళ్లకుపూర్వం లక్ష్మమ్మభర్త దాన్ని తనభూమిలో కలుపుకోవాలని రివిన్యూ అధికార్లకూ, డి. పి. డబ్ల్యూ అధికార్లకూ లంచాలక్రింద ఒక ముప్ఫైనల్భై రూపాయలు ఖర్చుపెట్టీ కూడా ఆభూమి పట్టాకివ్వడం ఆక్షేపణకరమని అప్పట్లో సర్కారువారు తీర్మానించడంవల్ల విఫలమనోరథు డయినాడట! అదిలగాయతు భర్త చనిపోయినతర్వాతకూడా, ఆశపడ్డకయ్యా చివరకు లభించకపోవడమే కాకుండా, దానికొరకు లంచాలుగా పోసిన నల్భైరూపాయలూ నట్టేటకలిసిపోయెనే అని లక్ష్మమ్మ అప్పటికీ యిప్పటికీ ఆ విషయం తలుచుకొని, తలుచుకొని కుళ్లిపోతూ ఉంటుంది. ఎట్లాగైనా కయ్యాలోకయ్యాను కలుపుకోవాలని ఆవిడకూడా ఒకటిరెండుసార్లు ప్రయత్నించింది గాని ఆవిడ ప్రయత్నం కొనసాగలేదు. అందువల్ల, ఆ కయ్యాను లక్షాధికారైన తాను కోరినపుడు పట్టాకు ఇవ్వకుండా యిప్పుడు ఒక మాలవాడికి పట్టా కిచ్చారనేసరికి లక్ష్మమ్మకు ఆపాదమస్తకమూ! తేళ్లూ జెర్రెలూ పాకిన ట్టయిపోయింది. తనకయ్యాకింద మాలవాడు ప్రవేశిం

చాడని విన్నప్పటినుంచీ ఈ నెల్లాళ్లుగా ఆమె అన్నంతినక మంచంపట్టింది. రాత్రింబగళ్లు వాణ్ని దుమ్మెత్తిపోస్తోంది. వాడివంశం నాశనం కావాలని శాపనార్థాలు పాడుతోంది.

కొండడికి చేతిలో దమ్మిడీలేక ఒక్కదున్నపోతుగాని, ఒక్క అరకకొయ్యకాని లేక రెండువందలరూపాయలతో ఆశపడి తెచ్చుకొన్న కయ్యను సాగుబడిచేసుకొనే దారీతెన్నూ కనపడక దిగులుపడి ఉక్కిరిబిక్కిరయి వాడు తన్నుకులాడుకుంటూ ఉంటే, తనభూమిలో కలిసేకయ్యను తాను ఇంతప్రయత్నించినా తెచ్చుకోలేక ఆఖరుకు చూస్తూవుండగా తనకళ్లయెదుట ఒక హీనజాతి మాలవాడు తన్నుకు పోతున్నాడే, ఎట్లాగబ్బా ఈలోకంలో జీవించేదని యింట్లో లక్ష్మమ్మ మరణవేదనపడుతోంది.

అట్టిసమయంలో కొండడు ఆ భూమి అమ్మకం చూపాడని, వినీ వినడంతోనే లక్ష్మమ్మ ప్రాణాలు లేచివచ్చినట్లుగా సంతోషించి రామిరెడ్డిచేత మాలవాడికి కబురు చేసింది, బేర మాడింది. తాను ఖర్చుపెట్టిన రూపాయలు తనకిచ్చివేస్తే ఆక్షణంలో భూమిని వదులుకొంటానని కొండడు జవాబు చెప్పాడు. వా డామాట అనేసరికి లక్ష్మమ్మ గుండెలు బాదుకొని—

"అమ్మయ్యో! నీ కెంతదురాశ పుట్టిందిరా మాలముండాకొడుకా! బ్రతకడానికా నాశనంకావడానికా ఇట్లాంటి దుర్బుద్ధులు పుట్టింది నీకు? ఈకయ్యకుగాను నామగడు ముప్పైఏళ్లనాడు దూటబిళ్లలలాగ, నలభై రూపాయలు ఆసర్కారువారి మెదాన్ని కొట్టినాడు. ఈముప్పై ఏళ్లుగా నలభైరూపాయలకూ వడ్డీ కట్టుకొంటే నూరురూపాయలయింది. ఈనష్టం నీతాత ఇస్తాడనుకొన్నావా, నీముత్తాత యిస్తాడనుకొన్నావా? ఊరికే దురాశలకు పోబోకు దుఃఖానికి చేటు. ఎట్లాగా ఆకయ్య నీవు మరమ్మతు చేసుకోలేవు. మరమ్మత్తుకుగాను నే నింకా ఏభైరూపాయలు ఖర్చుచెయ్యాలిసుంది. అప్పటికి నాకు నూటయేభయిరూపాయలవుతుంది. తెలిసిందా? నీవు పాపం ఈసందునా ఆసందునా కచ్చేరిచుట్టు తిరిగి డబ్బు ఖర్చుపెట్టావు కాబట్టి అందుకు భత్యఖర్చులకింద పది రూపాయ లిస్తాను. ఆకయ్య నాపేర విక్రయం చేసి పారెయ్యి" అన్నది.

"అమ్మయ్యో! నీ కెంతదురాశ పుట్టిందమ్మా" అని కొండడుకూడా గుండెలు బాదుకొంటూ వెళ్లిపోయాడు.

3

తాను రెండువందలు పెట్టి కొన్న కయ్యను పదిరూపాయల కిమ్మని లక్ష్మమ్మ చేసినబేరాన్ని తలుచుకొనేవరకు కొండడికి, అదివరకున్న నిరాశా నిస్పృహా వదలి, ఎట్లాగైనా సాధించి కయ్యను నిలబెట్టుకొని సాగుబడిచేసుకోవాలన్న పౌరుషం పుట్టుకొచ్చింది. "నేను దిగులుపడి నిస్సహాయస్థితిలో ఉండబట్టిగదా ఆమె నాకయ్య నింత హీనక్రయా

నికి అడిగింది. దేవుడు చల్లంగాచూస్తే నేను బతకలేకపోతానా? నే నేమీా లోకులడబ్బు కోసం ఆశపడలేదే" అనుకొని ధైర్యం తెచ్చుకొని, దేవుడిమీాదే భారంవేసి కొండడు ఊళ్ళోకి చక్కా వెళ్ళాడు; మొదటి మారాజునే మళ్ళా బ్రతిమలాడుకొని, యింకో ౫౦ రూపాయలకి ప్రోనోటు వ్రాశాడు; ఆపైకంతో భూమి మరమ్మత్తుచేసి ఆ సంవత్సరం శ్రావణ మాసంరాగనే వరినాటువేశాడు. ఇరవైముప్ఫైయేళ్లుగా బీడుగావున్న భూమేమో ఆ సంవత్సరం కాలం సక్రమంగా రావడంచేత నారు గుచ్చీగుచ్చంగనే, కర్రలు నలుపుతిరిగి గంటలుకట్టి పైరు నవనవలాడుతూ ఎక్కివచ్చి అర యెకరాకయ్యా ఒకపుట్టెడుగింజలదాకా చితకపండింది. కొండడికి కొంత ధైర్యం చిక్కింది. దేవుడికృప చల్లంగుంటే, నాలుగేళ్లలో అప్పుతీర్చేసి బయటపడతామనుకొని, సాయంకాలం ఇంటికిపోయి, ఉడుకునీళ్లుపోసుకొని, ఆరబయట నులకకుక్కిమీాద పండుకొన్నప్పుడల్లా ఏమేమో వూహాలతో మేడలు కడుతూనే ఉన్నాడు.

కొండడితో బేరం చెడ్డప్పటినుంచీ లక్ష్మమ్మకు దిగులుగానేవుంది. తనకయ్యలో కలిసే కయ్యను చూచిచూచి వదులుకోవడానికీ ఆవిడ కిష్టంలేదు; పోనీ ఎంత అయినా సరే, డబ్బిచ్చి తీసుకొందా మనుకొంటే - చేతులార అన్ని రూపాయలు మాలవాడిచేతిలో పోయడానికీ మనసొప్ప లేదు. రోజులుగడచినకొద్దీ ఆరోజు కారోజు ఆవిడకు కడుపులో యీబాధ జాస్తీ అవుతూవచ్చింది. దానికితోడు ఆ యేడు తననూరెకరాలనట్టువా సగటున ఎకరానికి ఓ పుట్టెడుగింజలు పండి, తన యింట్లో నూరుపుట్లూ వేసుకొనీకూడా తన నట్టువలో కలిసేకయ్య అరెకరమే మాలవాడికి పుట్టెడుగింజలు పండింద ని తలుచుకొని తలచుకొని ఆవిడకు కడుపు దహించుకొనిపోతోంది. మాలవాడికి పండిన దామాషా ప్రకారం ఎకరం రెండుపుట్లచొప్పున తననూరు ఎకరాలకూ రెండువందలపుట్లూ రాలేదే అనేచింత ఒకతట్టూ, పోనీ తనకు రాకపోతే పోయె పూటకు గతిలేని మాలవాడికి నిముషాలమీాద అర యెకరానికి పుట్టెడు గింజలు వచ్చినవే అన్న దుఃఖం మరొకతట్టూ ఆవిడను కాల్చి నుసిచేస్తూ ఉన్నవి.

ఆవిడమనోవేదనకు అంతు కన్పించడం లేదు. ఒకటిరెండుసార్లు రామిరెడ్డిని పిలిపించి "అబ్బాయీ! ఏమిగతిరా, మాలావాడు బంగారంవంటి అరెకరాకయ్యా అర్ధాన్నం చేసి తనపొట్ట పెట్టుకొన్నాడు వాడికడుపు వాడితోనేకాల! నేను ఏ బావో ఏగొయ్యో చూసుకోవ:సిందే గాని గతిలేదిక. తలకింద కొరివెట్టుకొన్నట్లు ఈమాలమాదిగకొడుకుని నాకయ్యలకింద పెట్టుకొని నేను నలుగురిలోనూ తలయెత్తి ఇక ఈగడ్డమీాద కాపురం చెయ్యాలేను. అన్నిటికీ నువ్వే వున్నావు. ఏం చేస్తావో చెయ్యి" అని సొదపెట్టింది. "కానీలే అమ్మా! తొందర పడబోకు. వాణ్ణి అక్కడనుండి లేవగొట్టే ఉపాయం ఆలో

చిద్దాంలే. కాస్త నిదానించు" అని రామిరెడ్డి కొంతధైర్యం కలిగేటట్టు ఆమె నూరడించాడు. కాని లక్ష్మమ్మకు మనస్సు కుదుటపడలేదు.

జ్యేష్ఠమాసం వచ్చింది. తొలకరించింది. రైతులు నాగ్లు వేసుకొంటున్నారు. పొలాల్లోకి ఎరువు బూడిద తోలుకొంటున్నారు. తొలకరికి భూమి కాస్త మెత్తపడడంచేత కొంతమంది ఆతడిమీదే అరకలుకట్టి ఒకటి రెండు చాళ్లు వెలిదుక్కులు చేస్తున్నారు కొండడుకూడా తనకయ్యలోకి ఎరువుతోలడానికి, ఎవరినో ఎర వడిగి ఒకకాడి దున్నపోతులు తెచ్చుకొని బండికట్టాడు. తనూ, తనభార్యా-యిద్దరూ చెరొకగంపా తీసుకొని, వాయిరవై గంపలు జల్లిలో పోశారు. ఇక బరువు లాగలేవు దున్నలనుకొని కొండడు బండియెక్కాడు; కొరడా ఆడించాడు; సగం దూరం బండిని తోలుకువచ్చాడు.

కొండడికయ్యకు తూర్పునా, ఉత్తరానా, పడమరా కూడా లక్ష్మమ్మపొలంకమ్ముకువుంది. దక్షిణపుతట్టుమాత్రం సర్కారు అసలు మినహా చెరువుతోట్లు పోరంబోకుభూములున్నవి. తనకయ్యకి పోవడానికి కొండడు లక్ష్మమ్మభూములగుండా పోయితీరాలి. వాడికి మరో మార్గంలేదు. పడమరగా ముప్పాతిక మైలు పోతే చెరువులోకిపోయే డొంక ఉంది గాని అది చాలా చుట్టు. సుమారు రెండు మూడువందల యెకరాలభూమిని చుట్టుకొస్తేనేగాని కొండడు దారిగుండా తనకయ్యలోకి రాలేడు. ఎరువుబండి తోలుకొని కొండడు తనకయ్యల్లోనుంచి పోతున్నాడని లక్ష్మమ్మకు తెలిసింది. వెంటనే యిద్దరు సేద్యగాళ్లను పంపి బండిని మళ్లగొట్టించింది.

కొండడికేమీ పాలుపోవడంలేదు. పోనీ బండిని ప్రదక్షిణంచేయించి తీసుకుపోదామనుకొంటే రెండుసబుగ్గు తోలేవరకే పొద్దుగుంకుతుంది. ఊరికీ తనకయ్యకీ ఓమైలుంది. ఆసాములందరూ అనాదిగా సంపాదించుకొన్న మంచి మంచి భూములన్నీ పోను, మాలవాడిగల కెక్కడో పొలిమేరను కెనరుగా నాలుగు కయ్యలిచ్చారు సర్కారువారు. ఊరికి అందుబాటులోనూ, చేరువలోనూ ఇవ్వడానికి ఖాళీభూము లుంటేగా. ఎక్కడా సూదిమోపేటంత స్థలం కూడా లేదు. అసలే దూరంగా ఉన్న తన అరెకరాభాగ్యానికీ మూడునాలుగుమైళ్లు ప్రదక్షిణం తిరిగి సేద్యం చేసుకోవాలంటే, అలవయినపనిగా కనపడలేదు కొండడికి అందువల్ల బండి నక్కడే విప్పుకొని, కొండ డింటికిపోయి భార్యను పిలుచుకొని, యిద్దరూ చెరొకగంపా నెత్తినపెట్టుకొని, ఎట్లాగైతేనేం, రెండోరోజు సాయంత్రానికి అరెకరాకయ్యలోనూ ఓ ఆరుబళ్ళ యెరువు మెడనరాలు మెలితిరిగేటట్టు మోసి మోసి కయ్యలో పోశారు.

లక్ష్మమ్మకు ఒళ్లు గాభరా పుట్టుకొస్తోంది. ఏవిధాన్నా మాలవాడు లోబడడం లేదు. ఆఖరుకు ఆ మధ్య ఒకసారి కొండడి అరకదున్నిన పశువులు పగటివేళ లక్ష్మమ్మ

పొలంలోవున్న మంచినీళ్ళ దొరువుకాడికి నీళ్లుతాగను పోతే, తనదొరువులో నీళ్లుతాగడానికి వీల్లేదని ఆవిడ పశువులను మళ్ళగొట్టి బందెలదొడ్డిలో పెట్టించింది దేవుడా అంటూ పశువు ౧ కి ౦-౧౨-౦ వంతున ౪ పశువులకూ 3 రూపాయలుకట్టి, కొండడుపశువులను బందె నుండి విడిపించుకొన్నాడు. లక్ష్మమ్మ ఇంకా ఏమేమో చేస్తూనే వుంది. ఎన్ని చేసినా మరునటి సంవత్సరంకూడా కొండడు మొండికెత్తి, అన్నికష్టనిష్టూరాలకూ తలవొగ్గి ఎట్లాగైతేనేం నలుగురితోపాటు తనుకూడా సకాలంలోనే తనకయ్యను సాగుబడిచేసుకొని మొలగొలుకులు నారుగుచ్చాడు. ఆయేడుకూడా కాలం సరిగ్గానే రావడంవల్ల సకాలంలో మూడు, నాలుగు వర్షాలు కురిసి పైరు ఆరంభంలో బాగానే ఎక్కివచ్చినా, వెన్నుతీసి పొట్టమీదికి వచ్చేవరకు వర్షం బిగించి, కాలం బెట్టచేసి నీళ్లకు ఎద్దడయింది. ఎంత యెద్దడయినా, లక్ష్మమ్మలాంటి మారాజులు మాత్రం బీదలనోటిలో మట్టికొట్టి కాలువల్లో వచ్చే నాలుగుచుక్కలూ తమ పొలాలకే పెట్టుకొని, తమపైరుమాత్రం ఎండిపోకుండా కాపాడుకొంటూవచ్చారు. కొండడి కయ్యకు నీరు పారుదలఅయ్యేటందుకు ప్రత్యేకంకాల్వ లేదు. మడవతీస్తే నీళ్లు లక్ష్మమ్మకయ్యలో నుంచి తనకయ్యలోకి రావాలి. నిరుడుకూడా ఆమెకయ్యమీది మడవగుండానే పారించుకొన్నాడు కొండడు. ఈ సంవత్సరంమాత్రం లక్ష్మమ్మ మామూలుమడవనుపూడ్చివేసి, తన కయ్యలోనీళ్లు మాలవాడి కయ్యలోకి చుక్క ఎక్కిరాకుండా, గనిమెగజంఎత్తున మట్టిపోసి గట్టిపరిచి, తనకయ్యలో అదనంగా నిలిచే పులకనీళ్ళకుపడమటితట్టు చెరువులోకిపొయ్యేటట్టు ఇంకో కొత్తమడవ పెట్టించింది. ఆ యేడు బీదలపొలాలకు నీరు చాలక పైర్లు ఎండిపోతూవున్నప్పటికీ అదృష్టం కొద్దీ లక్ష్మమ్మకయ్యలో మాకాలులోతు నీళ్ళు నిలవడమేకాకుండా, ఇంకా పైనీళ్ళన్నీ వచ్చి పడడంచేత అదనమై ఈ సంవత్సరం కొత్తగా పెట్టించిన మడవగుండా అవన్నీ చెరువుతొట్టిలోకి వృధాగా పోతున్నవి. అందుకైనా వొప్పుకొందిగాని మామూలు మడవగుండా కొండడిచేలోకి చుక్కకూడా పోవడానికి లక్ష్మమ్మ వొప్పుకోలేదు. పోనీ చెర్వుతొట్టిలోకి పోయిననీళ్ళు తన కయ్యలోకి కాలవతవ్వుకొని మళ్లించుకొందామనుకొన్నాడు కొండడు కాని తనకయ్య చెర్వుతొట్టికంటె మిర్రుగా వుండడంచేత నీళ్లెక్కక, ఆ ప్రయత్నం చాలించుకోవలసి వచ్చింది వాడు.

ఫలితానికి వచ్చినపైరు. ఆరునెలలుగా చెమట వూడ్చి కష్టంచేసి పెంచుకొన్నపైరు. ఇంక లెఖ్ఖ రెండుతళ్లు తగిలితే మళ్ళా ఒక పుట్టెడుగింజలు నమ్మకంగా పండుతవి. కాని తనకయ్యలోకి నీళ్లువచ్చేమార్గం కనబడలేదు వాడికి. లక్ష్మమ్మ కరుణించాలె; తనకు నీళ్లు ప్రాప్తించాలె. నీళ్లులేక కయ్య ఎండిపోతోంది. తడి ఆరి అడుగువేస్తే దిగబడడంలేదు. క్రమ

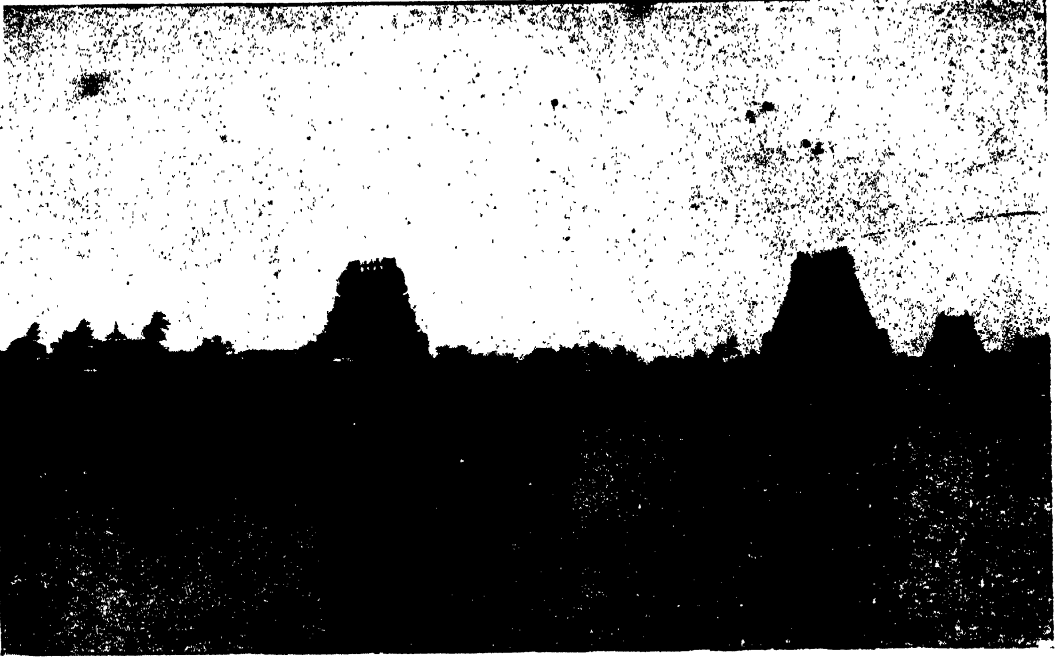
క్రమంగా చెమ్మ ఆరిపోయి, కయ్యలోని వరి గంటలసందుల్లో భూమి బద్దలయి బీటలు తీస్తోంది. కయ్య చూచుకొనేకొద్దీ కొండడి హృదయంకూడా ఎండి బీటలు తీస్తోంది. హృదయం ఎంత యెండిపోయినప్పటికీ వాడి కళ్ళల్లో తడిమాత్రం ఆరలేదింకా. ఎంత అడ్డు కట్టవేసినా వాడి కన్నీళ్ళప్రవాహం కట్టుబడకుండా ఉంది. దానివల్లనైనా ఎండిపోతున్న పైరును కాపాడుకొందామన్నట్టుగా, గనిమెమీద కూర్చొని తూర్పుముఖంగా తిరిగి, మోకాలిమీద తలెట్టుకొని, డొక్కలెగరవేస్తూ, వెక్కివెక్కి రోదనం చేస్తున్నాడు కొండడు. కాని యెండిపోయి బీటలు తీసిన కయ్యను మెత్తనచేయడానికి ఆ ప్రవాహం చాలలేదు.

కళ్లు కాయలుకాసేటట్లు ఒకగంటసేపు ఏడ్చాడు. కళ్లు ఎర్రబడినవి. తలపైకెత్తిచూచాడు. సూర్యుడు నెత్తిమీదికి రాబోతున్నాడు. "సూర్యభగవానుడా! నీకుకూడా కరుణ లేదా సామీ! ఇంతతీక్షణంగా నువ్వు నీకిరణాలన్నిటినీ విడిచిపెట్టితే, కోమలమైన నాపైరు ఎండిపోయి మలమలమాడిపోతోందే! చెమటవ్రాడ్చి ఆరుమాసాలుగా చేసిన సేద్యం మట్టిపాలైపోతోందే! ఎవరితో చెప్పకోను సామీ!" అని రెండుచేతులూ ఎత్తి వలవల యేడ్చాడు కొండడు. ఒక్కపదునువర్షం కురిస్తేచాలు ననుకొన్నాడు. ఆఖరుకు ఇంత మబ్బుతునకయినా అడ్డువస్తే పైరుకు వేడి తప్పిపోననుకొన్నాడు.

పొద్దు నెత్తిమీదికి వచ్చింది. నీళ్లులేక పైరు మాడిపోతున్నట్టుగానే, పొద్దుటినుండి చద్దిదాహమైనా లేక వాడికడుపుకూడ మాడిపోతోంది. ఇంటికిపోయినాడు. ఇంతఅన్నం గతికాడు. భార్యను పిలిచాడు. ఇద్దరూకలిసి ఒక గూడ సంపాదించారు. నేరుగా కయ్యకాడికి పోయారు. లక్ష్మమ్మకయ్యల్లోనుండి చెరువులోనికి పోయేనీటికి అడ్డుకట్టవేసి, ఒకసన్నని కాలువతీసి, గూడతో పొద్దుగూకులూ నీళ్లు ఎత్తిపోశారు. కాని వెనుకవాలుగా ఉన్న ఆ ప్రదేశంగుండా నీళ్లు కయ్యలో కెక్కలేదు. అయినప్పటికీ చీకటిపడేవరకు నాలుగోవంతు కయ్య సుమారుగా తడిసింది: రాత్రి యింటికి పోయి, నీళ్లు పోసుకొని, కూడుతిని, పదిగంటలకు వెన్నెట్లో మళ్లా కయ్యకాడికిపోయి తెల్లవారుజామున కోడికూసేవరకూ నడుములు పడిపోయేటట్లు భార్యాభర్త లిద్దరూ ఆ గూడతో నీళ్లెత్తి పోస్తూనేఉన్నారు. ఆతడితో పైరు కొంచెం పాటుకు తిరుక్కున్నప్పటికీ, ముప్పైలంఖణాలు చేసి పథ్యం పుచ్చుకొన్న రోగి ఎక్కవచ్చిన ట్టుయి, అదునుతప్పిన తడి అయినందున పుట్టెడుగింజలు కావలసిన కయ్య అర్ధపుట్టపండి, ఒకపందుంగింజలు రాలింది. తన కింతప్రాప్తమో అంతే ననుకొన్నాడు కొండడు.

పుష్యమాసం వచ్చింది. పైర్లన్నీ పంటలకువచ్చినై. కూలివాండ్లందరూ కోతలకు వంగారు. వారంరోజులలో తనపైరుయావత్తూ కోయించి కుప్పలు వేయించింది లక్ష్మమ్మ

తిరువారూరు చిత్రములు

౧. త్యాగరాజస్వామి దేవాలయము, పడమట గోపురము, కొలను A. A.

త్యాగరాజస్వామి దేవాలయము (తూర్పు వైపు) A. A.

3. అరుణాచలేశ్వర దేవాలయము, ప్రాకారము K. P. S.

౪. అరుణాచలేశ్వర దేవాలయము, తూర్పుగోపురము K. P. S.

కూటికికొరతబడ్డ యానాదులు, ఎరుకలు, మాలలు, మాదిగలు వగైరా అలబరిజనం పైరుకోతయినపొలాల్లోకిపోయి,పన అడుగున మిగిలిన పరిగకర్రలొక్కొక్కటే ఏరుకొనిసా యంకాలానికి ఓసంచెడుకట్ట అయ్యేటట్టుగా కట్టుకొని, ఇళ్లకు తెచ్చుకొంటున్నారు.

కొండడితల్లి వెంకి ముసలిది అయినా పూర్వకాలపు మనిషయినందున డెబ్బయేళ్ల పడిలోకూడా శరీరంచేవదేరి ఇంకా దారుఢ్యం గానే ఉంది. మొదటినుంచీ కాయకష్టం చేసిన అలవాటుకొద్దీ, అది యిప్పుడుకూడా ఒక్కనిముషం ఇంట్లో ఊరికే కూర్చోలేదు. పొయిలోకి ఇన్నిచితుకు లేరుకు రావడమో, ఇంతపేడ పోగుచేసి పిడకలు చేసుకోవడమో, ఆసాములు కుప్పలునూర్చి పుట్లు పుట్లుధాన్యం బండ్లమీద తోలుకొనిపోయిం తర్వాత కళ్ళంలో తడినేల కంటుకొనిపోయిన గింజలను పత్తిపుల్లల చీపురుతోనో, కంది పుల్లల చీపురుతోనో పొద్దుగుంకులూ నడుముడిపోయేటట్లు వంగి, ఒక్కొక్కగింజే కళ్ళంలోని మట్టిగడ్డలతోసహా గీకి గీకి, ఆవిధంగా పొద్దుగూకేవరకు ఏ అర్థశేరుగింజలో చేటలో వేసుకొని ఇంట్లోకి చేర్చడమో - ఇట్లాగే ఏదో ఒకవిధాన్న తానుకూడా కష్టపడి సంసారానికి కాస్త సాయ్యపడుతూనేఉంది. ఆయలవాటుకొద్దీ, ఈ సంవత్సరం కోతలు పూర్తి అయి కుప్పలుపడడంతోనే నలుగురి తోపాటు వెంకి పదిరోజులపాటు పరిగొయ్య కాలంతా తిరిగితిరిగి ఒక అరమోపు పరిగ కయ్యలు పోగుచేసి ఇంట్లో చేర్చింది.

కొండడుకూడా తనకయ్యలో పైరుకోశాడు. వెంటనే ఆ పండుగింజలపంటా పన మీదనే పిడివాటుకొట్టేదా మనుకొన్నాడు కాని కొంచెం నిదానించి పిడివాటుకొట్టితే ఇంకా గింజలు కర్రకంటుకొని సరిగ్గారాల వేమో, ఇంతాచేస్తే పంటకాస్తా పలాములయి పోతుందని భయపడి, ఒక్కవారంరోజులు కాస్త వెసులుబాటు చూసుకొని నాలుగు బర్రెగొడ్లల్నీ వాటిపీ మళ్లించి తొక్కిద్దా మని ఆలోచనచేసి కయ్యలోనే ఒకచిన్న కుప్ప పడవేశాడు కొండడు. లక్ష్మమ్మ కూడా కొండడికయ్యకి ఆనుకొనివున్న నూరెకరాలపంటా కోయించి, అక్కడక్కడ నాలుగుకుప్పలు వేయించింది.

౪

కోతలుముగిసి కుప్పలుపడేవరకు రైతాంగానికి రవంత వెసలిక చిక్కింది. అట్టే ఆలోచించుకోగా తనకయ్యకి దిగులులేకుండా నీళ్లు పారేకాలవ లేకపోవడం కొండడికి చికాకుగా తోచింది. ఇక లక్ష్మమ్మమీద ఆశలుపెట్టుకొంటే ఉపయోగంలేదనుకొన్నాడు.అయినా తన కయ్యకు కాలవ కావలెనంటే ఎట్లాగా లక్ష్మమ్మకయ్యలోనుండే తనకు రావాలె, విధిలేదు కాబట్టి ముందు లక్ష్మమ్మ నడిగి ఆమెచేత కాదనిపించుకొన్న తర్వాతనే పై వ్యవహారం చూచుకొందా మనుకొని ఒకరోజు కొండడు లక్ష్మమ్మ ఇంటికిపోయి:

"అమ్మా! నువ్వు గొప్పమారాజువు. నామీదపగబట్టితే నే బతకలేను. నీదయవల్ల చిన్నతనంలో నాకు గంజిపోసి బతికించావు. ఇప్పుడు పెద్దవాణ్ణయినతర్వాతకూడా నువ్వే అన్నంపెట్టాలసినగండం వచ్చింది. అయిందేదో అయిపోయింది. కాని అమ్మా! నీకు దణ్ణంపెట్టుతా. నీకయ్యలోనుంచి నాకయ్యలోకి జానెడువెడల్పు కాలవగనుక ఇస్తివా, నీపేర దీపంపెట్టుకొని మొక్కుకుంటా" అని అడిగాడు కొండడు.

"కాలవా! నీకా! ఎంతతల తిరిగిపోయిందిరా కొండా! నీకు. ముష్టి అరయెకరా కయ్య చేతిలోకివచ్చి రెండోయేడింకా జరుగలేదు, అప్పుడే నీకయ్యకు కాలవలూ మడవలూ కావలసివచ్చినైగా! ఔరా: అయిన నూరురూపాయల కయ్యా - మానోటికాడ అన్నం - ఎత్తుకొనిపోయి నీయెదాన్న పెట్టుకోవడమేకాకుండా పైగా కాలవకోసరం బేరానికి వచ్చావయ్యా?—ఇస్తా. కాలవ ఇస్తానులే ఉండు; ఈ పొంగు బోర్లాపడడానికే వచ్చిందిలే నీకు. ఎందుకు పాపం అని అజ్ఞాయించి ఊరుకొనివుండా. ఈపాలి నాకయ్య తొక్కిచూడు. రెండుకాళ్లూ విరగగొట్టిస్తా" అంది లక్ష్మమ్మ.

"నాకు ఊరికనే పనిలేదులే అమ్మా! కాలవకుగాను నీ విచ్చేస్థలానికి క్రమమైన క్రయంగట్టి, డబ్బుతీసుకొని మరీ యిద్దువుగానిలే" అన్నాడు కొండడు.

"ఛీ! నోరుమూసుకొని బయటికిపో మాలమాదిగకొడకా! శుభమల్లె మంగళవారప్పూటా ఇంటిముంగిటికి వచ్చి, కయ్యమ్ముకో కాలవమ్ముకో అని వెధవకూతలు కూస్తావు. నోట్లో పాడిపిస్తా చూడు. నాకేం గ్రహచారంపట్టలేదు నీకు నామళ్లూ మాన్యాలూ అమ్ముకోడానికి. ఈపాలి కాలవసంగతి ఎత్తావంటే మాటదక్కదు. పో" అని లక్ష్మమ్మ కసురుకుంది.

ఇక లాభంలేదనుకొని కొండడు ఆ వెళ్ళడం వెళ్ళడం తిన్నగా ఆఫిర్కా రెవిన్యూయినస్పెక్టరుదగ్గరకు వెళ్లాడు. అదివరలో కొండడికయ్యకు పట్టాకు తెప్పించినప్పుడు కొంత మేతవేసినగొడ్డు కాబట్టి, రెవిన్యూయినస్పెక్టరుకు వాణ్ని చూడడంతోనే నోరు ఊటలూరింది. కొండడు చెప్పుకొన్న విన్నపం విన్నాడు. 'ఇది మనచేతిలోపని ఎంతసేపు. ఎల్లుండి మర్నాటికి కాలవకు ఉత్తరువు తెప్పించిపెడతా' నని నమ్మకంచెప్పి అనుకొన్నదానిలో ముందుగా సగమూ, పని పూర్తయిన తర్వాత మిగిలిన సగమూ కొండడు తనకిచ్చేటట్టు ఖరారంటే ఖరారు చేసుకొని, మొదటిసగం అయిదు రూపాయలూ ఆక్షణంలోనే చేతిలోకి రాల్చుకొన్నాడు, 'రేపు జాగ్రత్త' అనే బ్రతుకు తెరువు తెలుసుకొన్న ఆ నియోగి రెవిన్యూ ఇనస్పెక్టరు. వెంటనే తహశీలుదారుకూ, డిప్టికలెక్టరుకూ అర్జీలువ్రాసి పోస్టులో రిజిష్టరు చేయవలసిందని కొండడితో చెప్పుతూ

"ఒరే: కొండా! ఇక్కడ ఇనస్పెక్టరుని ఎట్లాగో తృప్తిపరిచాంగదా ఇక మన కేమీ పరవాలేదనుకొని తాత్సారం చేసి ఊరుకొంటావేమో. ఇవి డెల్టాకొంపలు. ప్రతీ పనికీ డి.పి.డబ్ల్యువారితోనూమామాతోనూకూడా అవసరండుంటుంది. తీరాఫలితానికి రాబోయ్యే సమయంలో ఆవోవరుసీరు ముండావాడు ఒక కలంపోటు పొడిచాడంటే ఆచిక్కులోంచి పెరుక్కోలేకచావాలె. అర్జీలు పంపడం తోనే ఆవోవరుసీరుకాడికి పోయి, దణ్ణంపెట్టి చెప్పుకో. తెలిసిందా? తర్వాత నన్ను నిష్ఠూరమాడితే ప్రయోజనంలేదు. చూడు! ఆయన ఊరికేనే చేపడు. ఏదో ఇంతకండెన పడవేసి పురీ లోగట్టుకో పో" అని రెవిన్యూ ఇనస్పెక్టరు సలహా యిచ్చాడు. ఇట్లా చెప్పే వరకు కొండడికి గుండె గుభెల్లుమనింది. కాని ఇంకోదారి కనబడ్డంలేదు.

"సరేలే అయ్యా! నాకళ్ళాటలు నేపడతాలే. నువ్వుమట్టుకు నిండాదయవుంచాలె" అని కొండడు దణ్ణంపెట్టి వెళ్లి రెండు అర్జీలకూ రెండుపావులాలు ఇచ్చి వ్రాయించి, డిస్ట్రిక్టలెక్టరు కొకటీ, తహశీలుదారు కొకటీ పోస్టులోవేసి ఇంటికివచ్చాడు.

కొండడు వచ్చివెళ్లిన మరునాడే రెవిన్యూఇనస్పెక్టరు "ఇట్లా ఇట్లా వ్యవహారం జరగబోతోంది. మీ జాగ్రత్తలో మీరుండవలసింది" అని తనజవానుద్వారా లక్ష్మమ్మకు కబురుచేశాడు. లక్ష్మమ్మ స్వయంగావచ్చి మాట్లాడ్డానికి వీల్లేక రామిరెడ్డిని ఇనస్పెక్టరు పంతులుకాడికి పంపుతూ, కూడా పదిఅరటికాయలూ, పది అరటాకులూ ఇచ్చి పంతులుకియ్యమని చెప్పింది. రామిరెడ్డి ఇనస్పెక్టరు పంతులుతో అంతా మాట్లాడి మనస్సుకు తెచ్చుకొని 'ఇంటికిపోయి మాపిన్నమ్మతో మాట్లాడివస్తా'నని కూర్చున్నమనిషి లేచాడు.

"ఇదుగో: ఊరికేనే మంత్రాలకి మామిడికాయలు రాలేకాలం కాదని మీపిన్నమ్మతో గట్టిగా చెప్పు మాలవాడు ఏవేవో సిఫార్సులు తీసుకొనిపోయి పై ఆఫీసుల్లో గట్టి ప్రయత్నం చేస్తున్నాడు. పైగా సర్కారుకు హీనజాతులంటే తగని అభిమానం. ఈ తిరుగుళ్లన్నీ మీకు తెలియవు. చేసే ప్రయత్నం ఘట్టిగా చెయ్యాలని ఆమెతో నొక్కిచెప్పు. తెలిసిందా" అని పంతులనేవరకు 'చిత్తం అట్లాగే లెండి' అని రామిరెడ్డి ఇంటికిపోయి లక్ష్మమ్మతో అన్నిసంగతులూ చెప్పాడు.

"ముందుగా చెయ్యిజారితే తంటాగాని నోరు జారితే పరవాలేదు. ఇచ్చిపుచ్చుకోవడాలు తర్వాత చూచుకోవచ్చుగాని, అసలు మనకు అనుకూలం అయితే కార్యం అంతా అయినతర్వాత ఇనస్పెక్టరుకు ఇరవై రూపాయలిస్తామని మాటమాత్రం పడేసి చక్కారా" అని లక్ష్మమ్మ చెప్పింది. ఆమాటలే తీసుకువచ్చి రామిరెడ్డి ఇన్‌స్పెక్టరు కందిచ్చాడు. ఆయన పెదవివిరిచాడు; లాభంలేదనుకొన్నాడు. కొండడు ఇచ్చుకొన్న అర్జీలు

రిపోర్టునిమిత్తంఇనస్పెక్టరువద్దకురాగా ఆయన ఆఖరుకు ఎటూ తేల్చకుండా ఎవరికీ అనుకూలం లేకుండా కాలవ ఇస్తే ఇవ్వవచ్చు. ఇవ్వకపోయి నా కొండడికి వచ్చినఇబ్బంది లేదని గోడమీాది పిల్లివాటంగా రిపోర్టువ్రాసి అర్జీలు పైకిపంపి వేశాడు. ఇక పదిహేను, ఇరవైరోజుల్లో తనకు అనుకూలంగా ఉత్తరువులు వస్తవని కొండడు కొండంత ఆశతో ఎదురుతెన్నులు చూస్తు న్నాడు.

(సశేషము)

జ్ఞానపిపాస A. A.

రైన్‌లెండు సమస్య

నార్ల వెంకటేశ్వరరావు

ఈనాటి యూరప్ చిక్కులకు ఫ్రాన్సు జర్మనీల వైరమే చాలావరకు కారణం! అయితే, ఈవైరం కొత్తదికాదు. కనీసం మూడుశతాబ్దాలనుంచి ఇది రగులుతూనే వుంది.

ఈరెండుదేశాలమధ్య ప్రప్రథమంలో వైరం రావడానికి ఫ్రెంచిఅమాత్యుడైన కార్డినల్ రిష్లూ కారణం! జర్మన్ ప్రజల్ని తలయెత్తకుండా చితక గొడితే, యూరప్‌లో తమదేశ మిక జేగీయమానంగా వుండగలదనే దురాశకొద్దీ ఇతగాడు క్రీ. శ. ౧౬౧౮ లో బొహీమియాలో స్థానికంగా బయల్దేరిన చిన్ని మత కలహాన్ని ఎగదోసి పెద్దయుద్ధంగా మార్చాడు. ఆ యుద్ధం ముప్ఫయిసంవత్సరాలపాటు జర్మన్ రాజ్యంలో జరిగింది. ఫ్రాన్సు జర్మనీలే కాకుండా మరెన్నో దేశాలు అందులో పాల్గొన్నాయి. యూరప్‌చరిత్రలో దాన్నిమించిన ఘోరమైన యుద్ధం మరొకటి లేనేలేదు. క్రీ. శ. ౧౯౧౪-౧౮ సంవత్సరాలమధ్య చెలరేగిన మహాసంగ్రామంలో విపరీతంగా జననష్టమూ, ధననష్టమూ జరిగినా, ఇదికూడా ఆముప్ఫయిసంవత్సరాల దారుణమైనయుద్ధానికి సాటిరాదనే చెప్పాలి. ఆయుద్ధ కారణంగా ఆనాటి సస్యశ్యామలశోభితమైన జర్మనీ కేవలం రుద్రభూమి అయిపోయింది! అంతకుపూర్వం అత్యుత్తమమైన సభ్యతతో విరాజిల్లుతున్న జర్మన్ ప్రజలు చాలాభాగం అనాగరికులై పోయారు!!

ముప్ఫైసంవత్సరాలపాటు ఈవిధంగా జర్మనీలో రక్తప్రవాహాల్ని ప్రవహింపజెయ్యడంవల్ల ఫ్రాన్సుకుకలిగిన ఒక పెద్దలాభం ఏమిటంటే,— జర్మనీ పడమటి సరిహద్దులోవున్న ఆల్సేపరగణా తన రాజ్యంలో కలవడం!

ఫ్రెంచి, జర్మన్ ప్రజలమధ్య ౧౬౧౮ లో రగులుకున్న ఈవైరం ఆనాటినుంచి ఈనాటివరకూ పొగలు కక్కుతూనే వుంది. రిష్లూహయాంతర్వాత యెప్పుడైనాగాని, దాదాపు అయిదుసార్లు ఫ్రెంచి సేనలు జర్మన్ ప్రజలమీదకు దండెత్తివెళ్లినాయి. ఈ దండయాత్రలవల్ల జర్మనీవారు పొందిన నష్టం అపారం.

అయితే, వాటర్‌లూయుద్ధంతో ఫ్రెంచి దండయాత్రలు నిలిచిపోయి, జర్మన్‌దండయాత్రలు ప్రారంభమైనాయి. అంతకుపూర్వం ఫ్రాన్సుచేసిన దురాగతాలన్నింటికీ ప్రతీకారంగానా అన్నట్టు ఈ దండయాత్రలు ఒకదాన్నిమించి మరొకటి తీవ్రంసయితం అయినాయి.

క్రీ. శ. ౧౮౧౪, ౧౮౧౫, ౧౮౭౦, ౧౯౧౪ సంవత్సరాలలో మొత్తంనాలుగుసార్లు జర్మనీ ఫ్రాన్సు మీద విరుచుకుపడింది. ఇలా విరుచుకుపడ్డ నాలుగు సార్లలో రెండుసార్లు ఫ్రెంచిరాజ్యంలో కొంత భాగాన్ని హరించిందికూడా! ౧౮౧౪ లో సార్ ప్రాంతాన్ని కలుపుకుంది; తిరిగి ౧౮౭౦ లో పూర్వం తాను పోగొట్టుకున్న ఆల్సేతోపాటు దానిసరిహద్దులో వున్న లొరైన్ పరగణాను కూడా స్వాధీనపరుచుకుంది. ముందు సార్ ప్రాంతాన్నీ, తర్వాత ఆల్సే లొరైన్ పరగణాలనూ హరించడంలో జర్మనీ పెద్దయెత్తే యెత్తింది. సార్ ప్రాంతంలో బొగ్గుగనులు విశేషంగా వున్నాయి. ఇక ఆల్సేలొరైన్ పరగణాలలో ఇనుపగనులు విరివిగా వున్నాయి. అంచేత ఆబొగ్గుగనులూ, ఈ ఇనుపగనులూ తనచేతిలోవుంటే తాను పారిశ్రామికంగా యూరప్‌లో అగ్రస్థానాన్ని పొందవచ్చునని దానివుద్దేశం........ పోతే, ౧౯౧౪ లో నయినా బ్రిటన్ అడ్డుపడివుండకపోతే, జర్మనీ ఫ్రాన్సును హతమార్చివుండేదే. కాని బ్రిటన్ సైంధవుడిలా అడ్డుపడటంతో కథ అడ్డం తిరిగింది.

మొదటి రెండింటిమాట యెలావున్నా ౧౮౭౦-౧౮౭౧ సంవత్సరాలనాటి జర్మన్ దండయాత్రలు ఫ్రాన్సును పూర్తిగా హడలగొట్టినాయి. ౧౮౭౦ లో అప్పటి ఫ్రెంచిచక్రవర్తి... మూడవ నెపోలియన్ ... చాలా తెలివితక్కువగా త్వరపడి జర్మనీమీద యుద్ధాన్ని ప్రకటించాడు. ఎప్పుడు ఏమిసాకు చిక్కుతుందా, ఎప్పుడు ఫ్రాన్సుమీద విరుచుకుపడదామా అని కాచుకున్న జర్మనీ అమాంతంగా ఫ్రాన్సురాజ్యంలోకి పురికింది. ఇక, ఆతర్వాతజరిగింది యుద్ధంకాదు — పూచకోత. జర్మనీసైన్యాలు ఎకాయెకివచ్చి, ప్యారిస్‌నగరాన్నే నాలుగుమాసాలపాటు ముట్టడివేశాయి. ఈ దెబ్బతో నెపోలియన్‌చక్రవర్తి పూడ్చుకుపోయాడు; ఫ్రాన్సు ప్రజాస్వామిక రాజ్యం అయింది. ఆతర్వాత వేరేదిక్కులేక ఫ్రాన్సు జర్మనీతో సంధిచేరానికిదిగి, తన జాతీయప్రతిష్ఠకు కళంకమైన షరతుల కన్నింటికో అంగీకరించవలసివచ్చింది. ఈషరతులలో ప్రధానమైనవి యేమిటంటే — ఆల్సేస్-లారైన్ పరగణాలను జర్మనీ వశం చెయ్యడం; ౨౦ కోట్ల సౌనుల యుద్ధనష్టపరిహారాన్ని సమర్పించుకోవడం! ఘనమైన ఖనిజసంపత్తి వున్న ఆరెండుపరగణాలను పోగొట్టుకోవడం, ఇంత విపరీతమైన మొత్తాన్ని చేతులారా సమర్పించడం — ఈ నష్టం అలావుండగా, యుద్ధం అంతా కూడా తమ సరిహద్దులలోనే జరగడంవల్ల పంటలన్నీ చెడిపోయి, పరిశ్రమలన్నీ శిథిలమై, ఆర్థికసంబంధమైన యేర్పాటులన్నీ తారుమారైపోయి, అసలు జాతీయజీవనమే భగ్నమై, ఫ్రెంచిప్రజలు చప్పగా చితికిపోయారు. ఇక, ౧౮౭౦ నాటి జర్మన్ జైత్రయాత్ర ఫ్రెంచివారికి సింహస్వప్నం అయిందంటే ఆశ్చర్యమేముంది?

పోనీ, ౧౯౧౮లో నయినా యుద్ధపర్యవసానం ... బ్రిటన్ తోడ్పాటువల్ల ... ఫ్రాన్సుకు అనుకూలంగా అయిందన్నమాటేగాని, నాలుగేళ్లపాటు సర్వప్రపంచాన్ని కలవరపెట్టిన ఆమహాసంగ్రామం అంతా కూడా తిరిగి దానిసరిహద్దులోనే జరగడంవల్లనూ, తిరిగి జాతీయజీవనం సంపూర్తిగా భగ్నంకావడం వల్లనూ దానికి పూర్వపు అకష్టానుభూతి తప్పనేలేదు.

ఒకప్పుడు ఫ్రాన్సుచేతుల్లో జర్మనీసయితం కష్టాల్ని నష్టాల్ని, పొందినమాటయితే నిజమేగాని అయితే అదంతా పురాతనగాథ! ఫ్రెంచిదండయాత్రలమాట జర్మనీవారికి హిస్టరీ పుస్తకాల్లో చదువుకుంటేనేగాని జ్ఞాపకంరాదేమో! ఇక ఫ్రాన్సుకు జర్మనీదండయాత్రల సంగతిమాత్రం అలాంటిదికాదు. జర్మనీ దండయాత్రలు అన్నీకూడా సుమారొక శతాబ్దిలోపుగానే జరిగాయి. అంచేత, జర్మనీపేరు చెబితేనే ఫ్రాన్సుకు హడల్! ఫ్రాన్సు, జర్మనుల సంబంధబాంధవ్యాలను గురించిగాని, యూరపియన్ రాజకీయాలను గురించిగాని, ఆలోచిస్తున్న సందర్భంలో జర్మనీఅంటే ఫ్రాన్సుకువున్న ఈభయంమాటను మరవగూడదు! ఇలామరిస్తే, ఆ యా సమస్యలు సులభగ్రాహ్యంగా వుండవు.

౧౯౧౪ లో అంటుకున్నయుద్ధం ౧౯౧౮ లో చల్లారవచ్చేసరికి ఇంకముందన్నటికీకూడా జర్మనీవల్ల తనకు భయంలేకుండా వుండేపద్ధతిని కట్టుదిట్టాలుచేసికోవాలని ఫ్రాన్సు తాపత్రయపడసాగింది భవిష్యత్తులో ఆత్మరక్షణకోసం ఫ్రాన్సు అనుసరించాలని అనుకొన్న షరతులివి :—

జర్మనీకి సామ్రాజ్యం ఏమీ లేకుండా చెయ్యడం.

జర్మనీ సరిహద్దుల్ని ఎక్కడికక్కడ తెగగొట్టి ఆయా భాగాలను ఇరుగుపొరుగు దేశాలకుకలిపివెయ్యడం.

యుద్ధనష్టపరిహారాన్ని సాధ్యమైనంత హెచ్చుగా నిర్ణయించి జర్మనీని శాశ్వతంగా ఋణాల పాలు చెయ్యడం.

నౌకదళాన్ని ఛిన్నాభిన్నంచేసి, జర్మన్ వర్తక వ్యాపారాలకు దెబ్బకొట్టడం.

సైనికశక్తిని భగ్నపరిచి జర్మనీని కలకాలంగా దుర్బలస్థితిలోవుంచడం.

తిక్కపుట్టడమే తడవుగా జర్మనీపైన విరుచుకు పడ్డానికి అవకాశంలేకుండా సరిహద్దులో అడ్డుగా ఒకరాజ్యంగాని, అదికాదంటేపోతే వివిధప్రభుత్వాల

అజమాయిషీక్రింద కనీసం ఒకపరగణాగాని వుండేలా యేర్పాటుచెయ్యడం.

ఇవీ ఫ్రాన్సుకోరదలచుకున్న మరతులు. వార్సెల్సుసంధి కారణంగా ఇవి చాలాభాగం సిద్ధించాయికూడా!

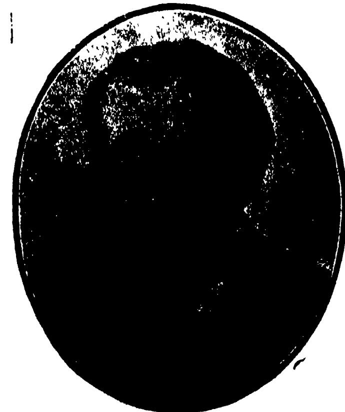
ముందు సామ్రాజ్యంసంగతి:—జర్మన్ సామ్రాజ్యాన్ని యావత్తూ బ్రిటిష్, ఫ్రాన్సు, బెల్జియం, దక్షిణాఫ్రికా, ఆస్ట్రేలియా, న్యూజిలెండ్, జపాన్ రాజ్యాలవారు......మాన్‌డేట్సు అనేవంకతో...... పంచివేసుకున్నారు. షాన్‌టన్‌గులో జర్మనీసంపాయించుకున్న ప్రత్యేకాధికారాలన్నీ జపానుకు సంక్రమించాయి. పోతే మిగతా చైనాలోనూ, సయాం, లిబెరియా, సయాం, మొరాకో, ఈజిప్టులలోనూ తనకున్న ప్రత్యేకాధికారాలకుసయితం జర్మనీ వీడ్లువదలుకోవలసివచ్చింది.

ఇక జర్మన్‌సరిహద్దుల సంగతి:—పశ్చిమదిశలో ఆల్సే-లారైన్ పరగణాలు రెండూ ఫ్రాన్సుకలుపుకుంది. మల్‌మెడీ, యూపెన్ అనే రెండుతాలూకాలను బెల్జియం హరించింది. డెన్మార్కుకూడా మరొకతాలూకాను తన్నుకపోయింది. ఇక, తూర్పుదిక్కున ఇంతకు యెన్నోరెట్లు అధికంగా రాజ్యంపోయింది. పోసెన్, వెస్టు ప్రష్యారాజ్యాలలో అధికాంశం పోలెండ్‌కు చెందిపోయింది. అప్పర్‌సైలీసారాజ్యంకూడా దానికే సంక్రమించింది. ఈప్రాంతంలోనే మరికొంతభాగం జెకోస్లోవాకియాకు దక్కింది. బాల్టిక్‌సముద్రతీరాన మెమెల్, డాన్‌జిగ్ అనే రెండుపట్టణాలుకూడా ఇలాగే జర్మనీకి కాకుండా పోయినాయి. పైగా ఈస్టుప్రష్యాప్రాంతం తక్కినదేశంనుంచి చీలదీయబడింది. పోలెండుకు అంతకుపూర్వం బాల్టిక్ సముద్రతీరానికి వెళ్లడానికి దారి వుండేదికాదు. ఈస్టుప్రష్యాను తక్కినదేశంనుంచి చీలదీయడంలో పోలెండ్‌కు అత్యావసరమైన ఈదారి ఏర్పడింది. దాన్ని...అంటే ఈదారిని ... "పోలిష్ కారిడర్" అని వ్యవహరిస్తున్నారు.

జర్మనీదగ్గరనుంచి వీలైనంతఅధికంగా యుద్ధనష్టపరిహారాన్ని గుంజడం, దాని నౌకాదళాన్నీ, సైనికశక్తినీ శిథిలంచెయ్యడం—ఈ విషయాల్లోకూడా ఫ్రాన్సుకోర్కెలు...వార్సెల్సుసంధిద్వారా ... లెస్సగానే సిద్ధించాయి. మొత్తంమీద యూరప్‌కు సంబంధించినంతవరకు జర్మనీకి వార్సెల్సువల్ల కలిగిననష్టం ఇది—౩౫ వేల చదరపుమైళ్లకుపైగా రాజ్యం పరాధీనంకావడం; ౭౦ లక్షల మంది దేశీయులు విదేశాల పరిపాలనలోకిపోవడం; స్వంతపరిశ్రమలకు ఎంతో అవసరమైన ఖనిజసంపత్తిలో అధికభాగం చెయ్యిజారిపోవడం! తనకున్న ముడి ఇనుములో నూటికి దాదాపు ౭౫ వంతుల్ని, బొగ్గులో ౪౫ వంతుల్ని, జింకులో ౬౨ వంతుల్ని, సీసంలో ౫౭ వంతుల్ని, పారిశ్రామికసాధనలలో ౧౦ వంతుల్ని, పంటలో ౧౫ వంతుల్ని జర్మనీ కెనవిజేతలకు అప్పజెప్పవలసివచ్చింది!

పోతే, సామ్రాజ్యానికి సంబంధించినంతవరకు జర్మనీపొందిన నష్టంఇది:—దాదాపు పదిలక్షల చదరపుమైళ్ల సామ్రాజ్యాన్నీ, అందులో నివసిస్తున్న ఒకకోటి ఇరవైలక్షల జనాన్నీ పోగొట్టుకోవడం! ఇంతపెద్ద సామ్రాజ్యం పోయినప్పుడు ఆర్థికంగా ఎంతకష్టం కలుగుతుందో వేరే చెప్పడం దేనికి?

ఫ్రాన్సుకోరదలచుకున్న తక్కినమరతులన్నీ ఈరీతిగా సిద్ధించినా, ఒక్కటిమాత్రం కొరతగా వుండిపోయింది. అది ఏమిటంటే,—తిరిగి యెప్పుడో

లాయడుజార్జి

వొకసారి జర్మనీ తనమీద హఠాత్తుగా విరుచుకుపడకుండా సరిహద్దులో కొంతఅడ్డుగా ఒక స్వతంత్ర

రాజ్యంగాని, వివిధప్రభుత్వాల అజమాయిషీ క్రింద కనీసం కొంతపరగణాగాని వుండటం! అయితే ఈ వరకు అయినా నెగ్గకపోవడానికి కారణం ఫ్రాన్సు ప్రయత్నం

ప్రెసిడెంట్ విల్సన్

లోపంమాత్రం కాదు. ఇంకా యుద్ధం జరుగుతూవుండగానే ౧౯౧౭ లో ఫ్రాన్సు రుష్యాతో రహస్యంగా

హిట్లర్

ఒకసంధిచేసుకుని, ఆసంధిలో ఫ్రాన్సు-జర్మనీలు సరిహద్దులో ఒక స్వతంత్రరాజ్యాన్ని సృష్టించాలనీ, ఆరాజ్యాన్ని జర్మనీపునఃవిజృంభణభయం వున్నంత వరకు ఫ్రెంచిసేనలు కాపాడుతూవుండాలనీ ఒక షరతు పెట్టింది. ఆతర్వాత వార్సెల్సు సంధిసంప్రతింపులు జరుగుతూవుండగా ఫ్రాన్సుతరఫున క్లెమెన్సూ ఈసమస్యనుగురించి చాలా పట్టుపట్టాడు. యుద్ధంలో తమవోటమినీ, అంతకన్నా అవమానకరమైన వార్సెల్సు సంధిని జర్మనీ ఒకపట్టాన మరిచిపోలేదనీ, అందుచేత ఫ్రెంచిరాజ్యక్షేమాన్ని కాంక్షించి జర్మనీపడమటిసరి

ముసోలినీ

హద్దును రైన్‌నదిగా నిర్ణయించాలనీ, రైన్‌నదికి యెడమ పక్కనవున్న జర్మనీరాజ్యాన్ని ...... అంటే, ఆల్సే

మొదలు హాలెండ్ వరకువున్న పదివేల చదరపుమైళ్ల రాజ్యాన్ని......జర్మనీనుంచి విడదీసి, స్వతంత్రరాజ్యంగా చెయ్యాలనీ క్లెమెన్సూవాదం. అయితే, ఇందుకు వార్సెలులో బ్రిటన్ ప్రతినిధి లాయిడ్ జార్జిగాని, అమెరికా ప్రతినిధి ప్రెసిడెన్‌ట్ విల్సన్ గాని అంగీకరించలేదు.

క్లెమెన్సూ ప్రతిపాదనను నిరాకరిస్తూ లాయిడ్ జార్జి చేసిన వాదం ఇది. ఆల్సేస్, లారైన్ పరగణాలను గురించే కలకాలంగా ఫ్రాన్సు జర్మనీలమధ్య కక్షలు పెరిగివున్నాయి. ఆకక్షలని చంపుకోకుండా, ఇప్పుడు రైన్‌లాన్డును విడదీసి కొత్తకలహకారణాన్ని మరో దాన్ని కల్పించుకోవడం తెలివితక్కువపని! పైగా, బెల్జియంవారికి ఒక పురాతనమైన చరిత్ర, ఒక భాష, ఒక విజ్ఞానం, — ఇవి అన్నీ వుండబట్టి అదివొక ప్రత్యేక రాజ్యంగా మనగలుగుతున్నది. రైన్‌లాన్డుకు ఇవిఏవీ లేవు. దానిచరిత్ర జర్మనీచరిత్ర! దానిభాష జర్మనీభాష. దానివిజ్ఞానం జర్మనీవిజ్ఞానం! ఈకారణాలవల్ల రైన్‌లాన్డును ప్రత్యేకంగా చెయ్యడం పొసగదు. పైగా, జర్మనీ యుద్ధంలో పూర్తిగా చితికిపోయింది. కనీసం యాభై, అరవై సంవత్సరాలవరకు తలయెత్తేఅవకాశం లేదు. ఇలాంటి సందర్భంలో ఫ్రాన్సు అనవసరంగా గాభరాపడటంగాని తనకు ఆరక్షణలేదనీ, ఈరక్షణలేదనీ గొడవపడటంగాని తగనిపని.

లాయడ్‌జార్జి చేసిన ఈవాదన ఏమీ పనిచెయ్యలేదు. దాన్ని పూర్తిగా విన్నమీదటకూడా "పోనీ, రైన్‌లాన్డ్‌ను స్వతంత్రరాజ్యంగా చెయ్యలేకపోతే కనీసం దానిలో వివిధరాజ్యాలవారి సైన్యాలనైనా కాపుంచండి" అని క్లెమెన్సూ పట్టుపట్టాడు. ఇంతేకాకుండా తమసైన్యాలను రైన్‌లాండ్‌లో వుంచడం బాదరబందీ అని బ్రిటన్ సంశయించ నక్కరలేదన్నాడు. బ్రిటన్ ఒక్కయూనియన్‌జాక్‌ను అక్కడ వుంచితే చాలన్నాడు. కాపుదల బాధ్యత అంతా స్వయంగా భరించడానికి ఫ్రాన్సు సిద్ధం అన్నాడు. అయినా ఇందుకుకూడా లాయడ్‌జార్జి వొప్పుకోలేదు. ప్రెసిడెంట్ విల్సన్ ఈ విషయంలో లాయడ్‌జార్జితో పూర్తిగా ఏకీభవించాడు. ఇది క్లెమెన్సూకు చాలా అన్యాయంగా తోచింది. "ఈసమస్యను మాకు అనుకూలంగా పరిష్కరించితేగాని వీలులే" దని ఆయన సంధిసంప్రదింపులను కొన్నివారాలపాటు సాగనీయలేదు. చివరకు మార్గాంతరం కనబడక లాయడ్‌జార్జి, ప్రెసిడెంట్ విల్సనులు జర్మనీ అకారణంగా యుద్ధానికి దిగితే, తమదేశాలు ఫ్రాన్సుకు అండగా నిలుస్తాయని హామీ యిచ్చారు. ఈ హామీ చూచుకుని గుండె దిటవుపరుచుకున్నమీదటగాని, క్లెమెన్సూ తిరిగి సంధి సంప్రదింపులను సాగనీయలేదు.

కేవలం ఈ హామీయే కాకుండా, ఫ్రాన్సు భయాన్ని తొలగించడానికిగాను మరోజాగ్రత్తకూడా చేయబడింది. అదేమిటంటే, జర్మనీ సంధిషరతుల్ని సవ్యంగా పాలించడానికి గ్యారంటీగా రైన్‌నది ఎడమగట్టువైపునవున్న జర్మన్ రాజ్యాన్ని అంతా ఫ్రాన్సు, బ్రిటన్ వగైరా మిత్రమండలివారి సైన్యాలు పదిహేను సంవత్సరాలపాటు ఆక్రమించుకోవడం! ఇంతేకాదు! మిత్రమండలివారు తాత్కాలికంగా ఆక్రమించే ఈ భాగంలోనూ, రైన్‌నది కుడిగట్టున మరో ౫౦ కిలోమీటర్ల వరకూనూ (షుమారు ౩౫ మైళ్లవరకూ అని చెప్పవచ్చునేమో!) జర్మనీ సైనిక సంబంధమైన బందోబస్తు లేకుండా వుంచాలని ఒకషరతుకూడా. అంటే, ఈ మేరలో జర్మనీ ఎన్నడూ సైన్యాలను సమకూర్చకూడదు; దుర్గాలను కట్టకూడదు. అంతకు పూర్వం నుంచీవున్న దుర్గాలు వగైరాలకు మరమ్మత్తు చెయ్యకూడదు; యుద్ధసాధనాలను చేర్చరాదు. ఈ షరతును ఇంగ్లీషులో అయితే "డిమిలిటరైజేషన్" అంటారు. ఈ "డిమిలిటరైజేషన్" షరతు ఫ్రాన్సుకు చాలా అనుకూలం! ఎలాగంటే, ఈ షరతు ప్రకారం జర్మన్ సైన్యాలు ఫ్రెంచి సరిహద్దుకు ఎప్పుడూ దాదాపు వందమైళ్లదూరంలో వుంటాయి. అయితే ఫ్రెంచి సైన్యాలు మాత్రం సరిగ్గా జర్మనీ సరిహద్దుమీదనే మకాంవేసి వుంటాయి. అంచేత......ఈ యేర్పాటు అమలులో వున్నంతవరకు...... ఫ్రెంచిసైన్యాలు

చరచరా జర్మనీ సరిహద్దులోకి జొరబడ్డానికి వున్నంత వీలు, జర్మన్ సైన్యాలు ఫ్రెంచి సరిహద్దులలోనికి రావడానికి వుండదు!

వార్సెల్సుసంధి ఈవిధంగా ఫ్రాన్సు కోర్కెలన్నింటినీ చక్కగా తీర్చింది. అయితే, ఆసంధిపత్రంమీద సంతకాలైన కొద్దిరోజులకే బ్రిటన్, అమెరికాలు......జర్మనీ అకారణంగా యుద్ధానికి కలపడితే, తాము ఫ్రాన్సుకు సహాయంగా నిలుస్తామని...ఇచ్చిన హామీ వుత్తిదయిపోయింది. ప్రపంచాన్ని వుద్ధరిస్తాననీ మానవకల్యాణాన్ని సమకూరుస్తాననీ పెద్దపెద్ద కబుర్లు పోయి, చివరకు లాయడ్ జార్జి, క్లెమెన్సూల టోపిలో పడి, అతిదుర్మార్గమైన వార్సెల్సుసంధిమీద సంతకం పెట్టివచ్చినందుకుగాను ప్రెసిడెంట్ విల్సన్ మీద కినిసి అమెరికా ఇకముందు తనకు యూరప్ రాజకీయాలతో గాని, నానాజాతి సమితితోగాని సంబంధంలేదని చెప్పివేసింది. దానితో అమెరికా ఫ్రాన్సుకిచ్చిన హామీ గంగలో కలిసిపోయింది. "అమెరికాహామీ వుత్తిదయితే మాహామీకూడా వుత్తిదేసుమా!" అని బ్రిటన్ కూడా చల్లగా సర్దుకుంది.

బ్రిటన్, అమెరికాలు ఇచ్చిన హామీ వుత్తిదయ్యేసరికి, ఫ్రాన్సుకు తిరిగి ఆందోళన హెచ్చింది. అంచేత ఎలాగైనాసరే జర్మనీని శాశ్వతంగా శిథిలావస్థలో వుంచాలనే వుద్దేశంతో అది నానా ఖంగాళీ చేసింది. సంధిషరతులప్రకారం జర్మనీ సరిగ్గా తనసైన్యాలను తగ్గించడంలేదని ముందు కొంత గొడవచేసింది. ఆతర్వాత యుద్ధనష్టపరిహారం వేశకు చెల్లుబడికాలేదని, రర్ ప్రాంతాన్ని ఆక్రమించుకుంది. మిత్రమండలివారి సైన్యాలు గ్యారంటీకోసం ఆక్రమించుకున్న రైన్ లాన్ డురాజ్యంలో ౧/౩ వంతున అయిదేళ్ల తర్వాతనూ, మరో ౧/౩ వంతును పదేళ్లతర్వాతనూ, మిగతా భాగాన్ని పదిహేనేళ్లు పూర్తికాగానేనూ ఖాళీచెయ్యాలని సంధిషరతువున్నా, ఏదోసాకుచెప్పి మొదటి అయిదేళ్లు కాగానే ఖాళీకావలసిన భాగాన్ని ఖాళీకానిచ్చిందికాదు. అసలు రైన్ లాన్ డును శాశ్వతంగా జర్మనీనుంచి చీలదీయాలనే దురుద్దేశంతో రైన్ ప్రజలలో స్వాతంత్ర్యోద్యమాన్ని లేవనెత్తిందికూడా! జర్మనీకి విరుద్ధంగా పోలెండ్ తోనూ, జెకోస్లొవాకియాతోనూ సంధుల్ని చేసుకుంది జర్మనీవారి నాణెం (మార్కు) విలువ పూర్తిగాపడిపోయి, వారిక రెన్సీపద్ధతి పూర్తిగా మంటగలవడానికి కారణంఅయ్యింది. ఇలాగే మరెన్నోవిధాల ఫ్రాన్సు చాలాదురాగతంగా ప్రవర్తించింది.

అయితే తప్పు కేవలం ఫ్రాన్సుదేఅని ఖండితంగా చెప్పడానికైనా వీలులేదు. జర్మనీకూడా వార్సెల్సు అవమానాన్ని దిగమింగలేక, కొన్నికొన్ని సందర్భాలలో సంధి షరతుల్ని సవ్యంగా పాటించకుండా మొరాయించింది. తప్పు యెవరిదైతేనేమిగాని, ౧౯౨౫ నాటికి పరిస్థితులు యెలా విషమించాయంటే- ఏదోవిధంగా తమలోతాము రాజీ పడకపోతే తామిద్దరంకూడా నాశనమౌతామని ఫ్రాన్సు జర్మనీరాజ్యాలు గ్రహించక తప్పిందికాదు.

మొట్టమొదటిలో ఈ అవసరాన్ని గుర్తించినవాడు జర్మనీ విదేశాంగమంత్రి అయిన గస్టేవ్ స్ట్రెస్‌మన్! జర్మనీనిచూచి భయపడుతూ ఫ్రాన్సు, ఫ్రాన్సుమీద కడుపుమంటతో జర్మనీ- ఈ రెండుదేశాలు ఇలా కొట్లాడుతూవుంటే రెండింటికీ మూడుతుందని తన దూరదృష్టికొద్దీ గ్రహించి ఈ జర్మన్ రాజకీయవేత్త ౧౯౨౫లో యూరప్ శాంతిభద్రతలకుగాను కొన్ని వొడంబడికసూచనలు చేశాడు. రైన్ లాన్ డు స్థితిగతులలో ప్రధానంగా గాని, అనుషంగికంగా గాని సంబంధంవున్న రాజ్యాలవారు.....ముఖ్యంగా బ్రిటన్, ఫ్రాన్సు, ఇటలీ, జర్మనీ రాజ్యాలవారు ... వొకరిపైకి వొకరు కయ్యానికి దిగమని మనస్ఫూర్తిగా వొకయేర్పాటుకు రావాలనీ, రైన్ లాన్ డు హక్కుభుక్తాలను గురించి వార్సెల్సు సంధి షరతులకు భిన్నమైన కొత్తయేర్పాటు ఏదీ జరగకూడదనీ, జర్మనీ తనమట్టుకు తాను వార్సెల్సు సంధి కోరిన రీతిగా రైన్ లాన్ డ్ లో సైనికసంబంధమైన బందోబస్తులు ఏమీచెయ్యడనీ, ఇంతేకాకుండా అల్సేస్-లారైన్ పరగణాలవిషయంలో జర్మనీ పేచీపెట్టదనీ,

పోతే ఫ్రాన్సు తనసరిహద్దును రైన్‌నది గట్టువరకు జరుపుకోవాలనే ఆశను వదులుకోవాలనీ, రర్ ప్రాంతాన్ని ఏసందర్భంలోనూ తిరిగి ఆక్రమించుకోనని ఫ్రాన్సు గ్యారంటీ చెయ్యాలనీ — స్ట్రెసిమన్ చేసిన సూచనలు ఇవి.

ఈసూచనలను గురించి బర్లిన్ ప్యారిస్, నగరాల మధ్యనూ, బర్లిన్, లండన్ నగరాలమధ్యనూ కొన్నిమాసాలపాటు వుత్తరప్రత్యుత్తరాలు జరిగాయి. మొదటిలో అయితే ఈసూచనలు తక్కిన రాజ్యాలవారి ఆమోదాన్ని పొందుతాయనిగాని, ఇవి ఫలప్రదం అవుతాయని గాని అంతగా ఆశకనబడలేదు. అయితే, ఇంతో అంతో దూరదృష్టి గల రాజకీయవేత్త, బ్రయండ్, అప్పటిలో ఫ్రెంచిప్రధానామాత్యుడుగా వుండటం గొప్ప అదృష్టమయ్యింది. ఈయన స్ట్రెసిమన్ సూచనలనుచూచి మొదటిలో కొంచెం సంకోచించినా, త్వరలోనే వాటి అంతరార్థాన్నీ, వాటి ప్రయోజనాన్నీ గ్రహించి, జర్మనీతో వొడంబడిక చేసుకోడానికి తమ అభ్యంతరం ఏమీ లేదని తెలియజేశాడు. అయితే, జర్మనీకూడా ఫ్రాన్సుకోర్కెలను కొన్నింటిని మన్నించా లన్నాడు. జర్మనీ నానాజాతిసమితిలో చేరడం, బెల్జియంకూడా వొడంబడికకు పార్టీకావడం, నానాజాతిసమితినియమావళిప్రకారం ఫ్రాన్సు ఏదైనా చర్యజరుపవలసివస్తే అందుకుగాని, పోలెండ్, జెకోస్లోవాకియా రాజ్యాలకు ఫ్రాన్సు సహాయంవెళ్లవలసివస్తే అందుకు గాని కొత్తఒడంబడిక రాకుండావుండటం,— ఇవిమూడూనూ ఫ్రాన్సుతరపున బ్రయండ్ కోరిన కోర్కెలు. జర్మనీ వార్సెల్సుసంధిషరతుల్ని సరిగ్గా పాటించకుండా మొరాయిస్తున్నదని అనుమానంవున్నదనీ, మళ్లీ కొంచెంశక్తి సంపాదించుకోగానే అది తన మీద కసికొద్దీ దాడిచేస్తుందనీ భయంవున్న రోజుల్లో ఫ్రాన్సు పోలెండ్, జెకోస్లోవాకియాలతో విడివిడిగా రెండు ఒడంబడికలను చేసుకుంది. ఈ వొడంబడికల అంతరార్థం యేమిటంటే, ఈ మూడురాజ్యాలలో ఏవొక్కదాన్ని అయినాసరే, తక్కినవి రెండూ దానికి సహాయంవెళ్లడం! పూర్వమే చేసుకున్న ఈవొడంబడికలను తోసిరాజుచేసి ఇప్పుడు తాము విడిగా జర్మనీతో రాజీపడితే అది సబబుగా వుండదుగనక తాము కొత్తగా చేసుకోబోతున్న వొడంబడికకూ, పూర్వమేజరిగిన ఈరెండింటికీ పరస్పరవైరుధ్యం లేకుండా ఏదో ముడిపెట్టాలనికూడా బ్రయండ్ మరొకషరతు పెట్టాడు.

ఫ్రాన్సు కోర్కెలను మన్నించడానికి స్ట్రెసిమన్ అంగీకారాన్ని తెలియజేసిన మీదట ౧౯౨౫ అక్టోబర్ ౪వ తేదీని జర్మనీ, ఫ్రాన్సు, బ్రిటన్, ఇటలీ, బెల్జియం, పోలెండ్, జెకోస్లోవాకియా రాజ్యాల ప్రతినిధులు స్విట్జర్లాన్‌డ్‌లోని లొకార్నో అనే చిన్నపట్టణంలో సమావేశం అయ్యారు. ఈసమావేశంలో జర్మనీకి తక్కిన రాజ్యాలతోటి సమానమైన ప్రతిపత్తి ఇచ్చారు. సరైనమర్యాదను చేశారు. జర్మనీకిగల సాధకబాధకాలను ఎంతో సానుభూతితో విన్నారుకూడా! వార్సెల్సుసంధినాటినుంచి ఆనాటివరకు జర్మనీ తక్కినరాజ్యాలవల్ల అటువంటిమన్ననను పొందలేదు. అందుచేత జర్మన్ ప్రతినిధులుసయితం మిగతావారి కష్టసుఖాలను వుదారబుద్ధితో ఆలోచించారు. ఉభయత్రా జరిగిన ఈ హృదయపరివర్తనవల్ల లొకార్నో సమావేశం ఏ పేచీలేకుండా సాగి, అతిశీఘ్రంగా అక్టోబర్ ౧౬వ తేదీని జయప్రదంగా ముగిసింది. జర్మనీ, ఫ్రాన్సు, బెల్జియం, బ్రిటన్, ఇటలీరాజ్యాలమధ్య ఒకటీ, జర్మనీ మధ్యనూ ఫ్రాన్సు, బెల్జియం, పోలెండ్, జెకోస్లోవాకియాల మధ్యనూ విడివిడిగా నాలుగూ, ఫ్రాన్సుమధ్యనూ, పోలెండ్, జెకోస్లోవాకియాల మధ్యనూ విడివిడిగా మరి రెండూ—మొత్తం ఏడు వొడంబడికలు లొకార్నో సమావేశఫలితంగా జరిగాయి.

లొకార్నోలో జరిగిన ఏడువొడంబడికలలోనూ జర్మనీ, బెల్జియం, ఫ్రాన్సు, బ్రిటన్, ఇటలీ రాజ్యాల మధ్య జరిగిన మొదటివొడంబడిక వొక్కటే చాలా ప్రధానమైనది. ఈ వొడంబడికలోని మొట్టమొదటి షరతుప్రకారం పై అయిదురాజ్యాలు తమతమ స్వంతబాధ్యతమీదనూ, మొత్తం అందరిబాధ్యతమీదనూ

కూడా, జర్మనీ బెల్జియం దేశాలమధ్య సరిహద్దుల్నీ, జర్మనీ, ఫ్రాన్సు దేశాలమధ్య సరిహద్దుల్నీ వున్నవాటిని వున్నట్టుగా వుంచుతామని గ్యారంటీ చేసినాయి. రైన్‌నదికి తూర్పుపక్కన ౫౦ కిలోమీటర్లవరకు తమ రాజ్యంలో సైనికసంబంధమైన బందోబస్తుల్ని జర్మనీ జరపగూడదనే షరతుకూడా ఇందులో ఇమిడి వున్నది. పోతే, ఈ వొడంబడికలోని రెండోషరతు ఏమిటంటే—జర్మనీ, ఫ్రాన్సు, బెల్జియం రాజ్యాలు పరస్పరంగా తాము ఏసందర్భంలోనూ వొకరిమీద వొకరు దండెత్తమనీ, యుద్ధాన్ని చెయ్యమనీ అంగీకరించడం! అయితే, మూడుసందర్భాలలో ఈషరతు వర్తించదు. ఆసందర్భాలు ఇవి:—

(i) ఏదైనా వొకరాజ్యం వొడంబడికలోని రెండవషరతును భిన్నంగావల్లి, యుద్ధానికి దిగినప్పుడు

(ii) రైన్‌లాండ్‌లో సైనికసంబంధమైన బందోబస్తుల్ని చెయ్యనని జర్మనీచేసిన వాగ్దానం స్పష్టంగా అతిక్రమించబడినప్పుడు

(iii) నానాజాతిసమితికి చెందిన ఏరాజ్యంమీదనైనా అన్యాయంగా కాలుదువ్విన కారణాన సమితి తప్పుచేసిన ఆరాజ్యంమీద యుద్ధం ప్రకటించమని నిర్ణయించితే, అప్పుడూనా.

ఒడంబడికను చేసుకున్న ఈ అయిదురాజ్యాల మధ్య ఏదైనా తగవువస్తే, దాన్ని శాంతియుతంగా పరిష్కరించుకోవాలి. వొడంబడిక మొదటిషరతుకు భిన్నంగా ఏదైనా వొకరాజ్యం వెడితే, తక్కిన నాలుగు రాజ్యాలవారు దానికి విరుద్ధంగా వొక్కటిగా నిలవాలి. వొడంబడికషరతులు త్రోసికరింపబడినవా, లేదా అని సందేహం వచ్చినప్పుడు, ఆలీగ్ కౌన్సిల్ నివర్తిచెయ్యాలి. లీగ్‌కౌన్సిల్ ఇటువంటిసందర్భాలలో ఏమునిర్ణయిస్తే, ఆనిర్ణయాన్ని అందరూ పాటించాలి. ఈలొకార్నో వొడంబడిక వివిధరాజ్యాలవారికి వార్సేల్సుసంధివల్ల సంక్రమించిన హక్కుల్నిగాని, ప్రతిపత్తినిగాని ఏవిధంగానూ సంకుచితపరచగూడదు. నానాజాతిసమితి అధికారానికికూడా ఇది ఏవిధంగానూ అడ్డం రాకూడదు! జర్మనీకి సమితిలో సభ్యత్వం చేకూరగానే ఈవొడంబడిక అమలులోకి రావాలి. మరి దీనితో అవసరంలేదని సమితి నిర్ణయించేవరకూ ఇది (అంటే లొకార్నో వొడంబడిక) అమలులో వుండాలి. ఇదీ లొకార్నోలో జర్మనీ, ఫ్రాన్సు, బెల్జియం, బ్రిటన్, ఇటలీ రాజ్యాలమధ్య జరిగిన వొడంబడిక స్వరూపం! దానితోపాటు జరిగిన తక్కిన (ఆరు) వొడంబడికలు సయితం ఇందుకు అనుగుణంగానే వున్నాయి.

లొకార్నో యూరప్‌చరిత్రలో వొక ప్రధానమైన ఘట్టమనే చెప్పాలి. అంతకుపూర్వం తాము యుద్ధంలో జయించామని అహంకారపడుతున్న రాజ్యాలవారిలోనూ, తాము వోడిపోయినామే అని పరాభవంతో కుళ్లుతున్న జర్మనీలోనూ ఇది చాలా మార్పులను తెచ్చింది. తాము పరస్పరం సానుభూతి పూర్వకంగా నడుచుకుంటేనేగాని, తమకు భవిష్యత్తులేదని యూరప్ రాజ్యాలు అప్పుడే గ్రహించాయి.

అయితే, లొకార్నో అమలులోకి రావటంలో కొన్ని చిక్కులు వచ్చాయి. కొంత ఆలస్యం జరిగింది. ౧౯౨౫ డిశెంబరు ౧ వ తేదీనాడు లొకార్నోను ఖాయపరుస్తూ లండన్‌లో సంతకాలు జరిగాయి. ఆనాడే రైన్‌లాన్డులోని ఒకభాగాన్ని సైన్యాలు (మిత్రమండలివారివి) ఖాళీచేశాయి. వార్సేల్సు సంధినాటినుంచి అయిదు సంవత్సరాలుకాగానే రైన్‌లాన్డ్‌లో ౧/౩ వంతులు ఖాళీచెయ్యాలని నియమింపబడినదనీ, జర్మనీ సంధిషరతుల్ని సక్రమంగా పాలించలేదన్న నెపంకొద్దీ ఫ్రాన్సు ఈ భాగాన్ని ఖాళీచేయనిచ్చింది కాదనీ ఇంతకుపూర్వ మొకసారి చెప్పబడిందికదూ! ఇప్పుడు ఖాళీఅయింది ఆభాగమే! ఇంతవరకు అంతా సవ్యంగా జరిగిందిగాని,– ఆ తర్వాతనే కొంత చిక్కు వచ్చింది.

జర్మనీకి నానాజాతిసమితిలో సభ్యత్వం ఇవ్వాలనీ, లీగ్‌కౌన్సిల్‌లో పర్మనెంట్ సీట్ ఇవ్వాలనీ ౧౯౨౬ మార్చినెలలో సమితి ప్రత్యేకసమావేశం చేయబడింది. ఈ సమావేశంలో పోలెండ్, స్పెయిన్, బ్రాజిల్ రాజ్యాలు, క్రొత్తగా వస్తున్న జర్మనీకి లీగ్‌కౌన్సిల్‌లో పర్మనెంట్‌సీట్ ఇస్తువుండగా లేనిది, మొదటినుంచీ వున్న తమకుమాత్రం ఇవ్వవద్దా అనీ, తాముమాత్రం తీసిపోయినామా అనీ పేచీ పెట్టినాయి. ఇందుమూలంగా ఏవిగా తేల్చడానికి వీలులేక, సమితిసమావేశాన్ని సెప్టెంబర్‌నాటికి వాయిదా వేయవలసివచ్చింది.

లీగ్‌సమావేశం వాయిదాపడటం చూచేసరికి, జర్మనీకి కొంత ఆశాభంగం కలిగింది. రుష్యా ఈ అదను కనిపెట్టి, ౧౯౨౬ ఏప్రిల్ ౨౪ వ తేదీని జర్మనీతో వొక సంధిని చేసుకుంది. లోకార్నోను చూస్తే రుష్యాకు కొంత ఆందోళన కలిగింది. ఇన్ని దేశాలవారు ఇంత సరసంగా కూడి, ఇలా వొడంబడికలను చేసుకోవడం యూరప్‌లో తనను వెలిపెట్టడానికే అని రుష్యా అనుమానం! అంచేతనే, సమితి అవకతవకవల్ల ఏకాస్త అవకాశం దొరకగానే, అది జర్మనీతో సంధికి దిగింది. రుష్యా, జర్మనీలలో ఏవొక్కరాజ్యాన్ని అయినా గాని, మరోరాజ్యం ఏదైనా ఎదిరిస్తే, ఇవి వొకదానితో మరొకటి జోక్యం లేకుండా పరస్పరం తటస్థంగా వుండటమే (Non - aggression) ఈ సంధిలోని ప్రధానసూత్రం! ఈసంధి అయిదుసంవత్సరాలపాటు అమలులో వుంటుంది.

రుష్యా-జర్మనీలు ఇలా సంధిచేసుకోవడం చూచేసరికి వారికి తామిక శతించితే, కొంపమునిగేలా వున్నదన్నసంగతి అర్థమైంది. అంచేత, తిరిగి సెప్టంబర్‌లో సమావేశం అయినప్పుడు మరి అడ్డంకులు పెట్టకుండా జర్మనీకి ఏకగ్రీవంగా సభ్యత్వాన్ని ఇచ్చారు. పట్టిసభ్యత్వాన్ని మాత్రమే కాకుండా బ్రిటన్, ఫ్రాన్సు, ఇటలీ, జపాన్ రాజ్యాలసరసను లీగ్‌కౌన్సిల్‌లో పర్మనెంటుసీట్ సయితం యిచ్చారు. దానితర్వాత సెప్టెంబర్ ౧ వ తేదినాడు జర్మన్‌ప్రతినిధులు మొట్టమొదటిసారిగా సమితిలో అడుగుపెట్టారు.

సమితిలో చేరడంవల్ల జర్మనీకి ఎన్నోవిధాల లాభించింది. ౧౯౨౮ లో జరిగిన లీగ్ ఎసెంబ్లీ తొమ్మిదవ సమావేశంలో యుద్ధనష్టపరిహారాన్ని గురించిన చిక్కులను పరిష్కరించడానికీ, రైన్‌లాన్డును సాధ్యమైనంత త్వరలో పూర్తిగా ఖాళీ చెయ్యడానికిగాను అవకాశాన్ని చూపించడానికీ ప్రయత్నం ప్రారంభమైంది. ఈ ప్రయత్నఫలితంగా "యంగ్‌కమిషన్" నియామకం, ఆ కమిషన్‌వారి నివేదిక ఆమోదన, జర్మనీ చెల్లించవలసిన యుద్ధ ఋణాలమొత్తం ఇంత అని ఖాయంగా నిర్ణయించబడటం, ఆ మొత్తం ౧౯౨౧ నాటి 'డాస్‌కమిషన్' వారు నిర్ణయించినదానికంటె జర్మనీకి ఎంతో రాయితీగా వుండటం—ఇవి అన్నీ జరిగాయి. వీటి అన్నింటివల్ల జర్మనీకి కలిగిన వొకగొప్పలాభం ఏమిటంటే, ౧౯౩౦ జూన్ ౩౦ వ తేదీనాడు ... వార్సైలుసంధి పెట్టిన గడువుకు అయిదుసంవత్సరాలు ముందుగానే ... రైన్‌లాన్డు పూర్తిగా ఖాళీ చేయబడింది. తమరాజ్యంలో పరసైన్యాలు వుండటం జర్మన్‌వారికి అనుక్షణం తమ పరాజయాన్నీ, తమ పరిభవాన్నీ జ్ఞప్తికి తెస్తూ, ఎంతగానో మనస్తాప పెడుతూవుండేది! అంచేత, రైన్‌లాన్డునుంచి మిత్రమండలివారి సైన్యాలు తరలిపోయిన దినాన్ని జర్మనులు మహాపర్వంగా ఎంచుకున్నారు. అయితే, ఈ శుభదినాన్ని కండ్లారచూచి ఆనందించడానికి స్ట్రెస్‌మన్ లేకపోయాడు! కాని, స్వర్గస్థుడు కాకపూర్వం ఆయనకు తన దూరదృష్టి అక్కరకు వచ్చినదనీ, తన రాజనీతిచతురత అక్కరకు వచ్చినదనీ వినే భాగ్యం మాత్రం దక్కింది!!

ఇదీ రైన్‌లాన్డ్ పూర్వచరిత్ర! ప్రస్తుతపు రభసఅంతా సరిగా అర్థంకావడానికిగాను పూర్వగాథను ఇంతగా తవ్వవలసివచ్చింది.

౧౯౩౦ జూన్ ౩౦ వ తేదీనాడు మిత్రమండలివారి సైన్యాలు తరలివెళ్లడంతో రైన్‌లాన్డు చరి

త్రలో పూర్వభాగం ముగిస్తే, ౧౯౩౫ మే ౨౧ వ తేదీతో ఉత్తరభాగం ప్రారంభమైనదని చెప్పాలి. ఎంచేతనంటే—ఆనాడు రిచ్‌స్టాగ్ (జర్మన్ పార్లమెంటు) లో ప్రసంగిస్తూ జర్మన్ డిక్టేటర్ హిట్లర్ ఇలా అన్నాడు—

"అనువుగాని ఏసంధినీ చేసుకోడానికి మేము అంగీకరించము. అయితే, మేము అధికారానికి రాకపూర్వం జరిగిన ప్రతిసంధినీ, అది వాలంటరీగా జరిగినదయితే తు చ తప్పకుండా పాటిస్తాము. ముఖ్యంగా లొకార్నో ఒడంబడిక విషయంలో తక్కినరాజ్యాలవారు సబబుతప్పకుండా వున్నంతవరకు మేముకూడా సజావుగా నడుచుకుంటాము. అయితే దాని షరతులలో కొన్ని ముఖ్యంగా రైన్‌లాండులో సైనికసంబంధమైన బందోబస్తు లేకుండా వుంచాలనే షరతు, కనివిని యెరగనంతటి కఠినమైనది. రైన్‌కు అటుపైపున ఆరోజుకారోజు అధికంగా సైన్యాలు చేరుతూవుంటే మమ్మల్ని చూస్తూ వూరుకోమనడం అన్యాయం !"

ఎప్పుడయితే "ఇది కని విని యెరగని షరతు సుమా" అనీ, "మమ్మల్ని చూస్తూవూరుకోమనడం అన్యాయం సుమా" అనీ హిట్లర్ అన్నాడో, అప్పుడే రైన్‌లాన్‌డ్ విషయంలో అతగాడు ఏదోఅఘాయిత్యం తలపెట్టినాడని ప్రపంచం అనుకుంది. ఈ అనుమానం ఈసంవత్సరం మార్చి ౭ వ తేదీనాడు ఖాయపడిపోయింది!

మార్చి ౭ వ తేదీని హిట్లర్ యాభై, అరవై వేలమంది సైనికులను రైన్‌లాన్‌డులోకి పంపించి, ఆతర్వాత 'ఇలాపంపించాను సుమా' అంటూ ఒక ప్రకటన చేశాడు. హిట్లర్ మామూలుగా వేసేయెత్తులలో ఇదొకటి! చెయ్యదలుచుకున్న పనిని దేనినో, ముందు చప్పుడు లేకుండా చెయ్యడం; ఆతర్వాత ఇలాచేశానంటూ ప్రకటన! వార్సైల్సుసంధికి భిన్నంగా దేశంచేత ముందు ఆయుధధారణ చేయించాడు; ఆతర్వాత మిలా చెయ్యక తప్పిందికాదని చెప్పాడు! ఒక్కనాడు తెల్లవారేలోగా రెండు మూడు వందలమందిని హత్య చేశాడు; విప్లవభయంవల్ల గత్యంతరం లేకపోయిందని మర్నాడు ప్రకటించాడు! రైన్‌లాన్‌డ్ సందర్భంలో కూడా తిరిగీ ఇదేవరస!

రైన్‌లాన్‌డుకు సైన్యాలను తరలించడానికిగల కారణాలనూ, ఈ చిక్కును విడదీయాలంటే అందుకుగల షరతులనూ హిట్లర్ వుదాహరించాడు. అవి ఇవీ—

ఫ్రాన్సు రుష్యాలు కొత్తగా ఒడంబడికను చేసుకున్నాయిగనుక జర్మనీ లొకార్నోను తృణీకరించక తప్పిందికాదు.

రైన్‌లాన్‌డులో సైనిక సంబంధమైన బందోబస్తుల్ని చెయ్యకూడదంటూ వున్న ఒడంబడిక షరతును ఇకమీదట పాటించడం జర్మనీక్షేమానికి భంగకరం.

ఫ్రాన్సు, బెల్జియం రాజ్యాలుకూడా తమ సరిహద్దులలో కొంతభాగాన్ని ఏ బందోబస్తులేకుండా విడిచిపెడితే, జర్మనీకూడా అలా చెయ్యడానికి అభ్యంతరం లేదు.

తనకు పశ్చిమంగావున్న రాజ్యాలతో పాతిక సంవత్సరాలవరకు పరస్పరం పేచీలేకుండా వుండే షరతుమీద ఒడంబడికకు రావడానికి జర్మనీ సంసిద్ధంగా వుంది. అయితే, బ్రిటన్-ఇటలీ రాజ్యాలు ఇటువంటి ఒడంబడికకు గ్యారన్‌టర్సుగా వుండాలి.

పైఒడంబడికలో 'హాలెండ్' కూడా చేరితే జర్మనీకి మరింత సంతోషం.

పశ్చిమదిశనున్న రాజ్యాలతో వైమానికదళాన్ని గురించిన ఒడంబడికకు రావడానికి కూడా జర్మనీ తయ్యార్. ఇక తూర్పుదిక్కున వున్న రాజ్యాలతో, నైనా పరస్పరం పేచీరాకుండావుండేలా ఒడంబడికను చేసుకోడానికి జర్మనీ సిద్ధం !

పైషరతులన్నీ అంగీకారమైతే, సాధ్యమైనంత త్వరలో నలసరాజ్యాలసమస్య రాయబారాల ద్వారా జర్మనీకి అనుకూలంగా పరిష్కరించబడాలి.

హిట్లర్ విసిరిన ఈబాంబు యూరప్‌ను...... యూరప్‌నేకాదు, సమస్త ప్రపంచాన్నీ......అలజడి పెట్టింది! ఇక ప్రత్యేకంగా ఫ్రాన్సుపడిన ఆందోళన ఎంతో చెప్పడానికి వీలేలేదు. హిట్లర్ ప్రకటన జరిగినతర్వాత ఒక్కక్షణమైనా ఆలసించకుండా అది ప్యారిస్‌లోని బ్రిటన్, బెల్జియం రాయబారులలో "ఇక మన కర్తవ్యం యేమిటి"? అంటూ సంప్రదింపులను ఆరంభించింది. ఈసంప్రదింపుల ఫలితంగా లీగ్‌కౌన్సిల్ (బ్రిటన్ ఆహ్వానం మీద) లండన్‌లో సమావేశం అయ్యింది. ఆసమావేశంతోపాటు లొకార్నోలో వొడంబడికలను చేసుకున్న రాజ్యాలప్రతినిధులు (జర్మనీ కూడా కలుపుకుని) వేరే సమకూడారు.

లండన్ లీగ్‌కౌన్సిల్‌లో జర్మనీ లొకార్నో వొడంబడికలను తృణీకరించినదనే తీర్మానింపబడింది. పోతే, లొకార్నో సంతకపుదారుల సమావేశంలో భావికర్తవ్యాన్ని గురించి కొన్ని సూచనలు చేయబడ్డాయి. ఆ సూచనలు ఇవి:—

జర్మనీ లొకార్నోను ధిక్కరించింది గనుక, తక్కిన సంతకపుదారులు పరస్పరసహాయంకోసం ఏమి చేయవలసివుంటుందో నిర్ణయించడానికిగాను తమ అందరి సైనికాధ్యక్షులమధ్య సంప్రదింపులను జరపాలి.

ఫ్రాన్సు రుష్యాలమధ్య జరిగిన వొడంబడిక విషయంలో తనకున్న అభ్యంతరాలను హేగ్‌కోర్టువారి ముందు పెట్టి, వారితీర్పును జర్మనీ శిరసావహించాలి.

హేగ్‌కోర్టులో విచారణ జరుగుతున్నకాలంలో రైన్‌లాండులోని సైన్యాలసంఖ్య పెరగకుండానూ, అక్కడిదుర్గాలు వగైరాలు మరమ్మతుకాకుండానూ యథాతథంగా వుండడానికిగాను జర్మనీ తగిన జాగ్రత్తలను చెయ్యాలి.

...క్‌రాజ్యంలో పడమటి సరిహద్దునుంచి ౨౦ కిలోమీటర్ల వరకు చిన్న అంతర్జాతీయ సైనికదళాన్ని కాపుంచాలి.

ఈ యేర్పాటు లన్నింటినీ అజమాయిషీ చెయ్యడానికి ఒక అంతర్జాతీయ సంఘాన్ని నియమించాలి.

ఈపై సూచనలకు అన్నింటికీ హిట్లర్ అంగీకరిస్తేనేగాని అతనితో రాయబారాలు జరపడానికి వీలులేదు.

లొకార్నో సంతకపుదారుల సమావేశంలో జరిగిన పై తీర్మానాలను సావకాశంగా ఆలోచించడానికంటూ లీగ్‌కౌన్సిల్ అప్పటికిక సమావేశాన్ని చాలించి ది. ఆతర్వాత హిట్లర్ లండన్ సమావేశాలవారు చేసిన సూచనలకు ప్రతిగా తాను ఏవోకొత్తగా కొన్ని సూచనలను చేశాడు. అందుమీదట బ్రిటన్ హిట్లర్‌కు జర్మనీ ఆశయాలను గురించీ యిటీవలి ప్రవర్తనను గురించీ ... స్పష్టమైన జవాబులు కావాలంటూ ... కొన్ని ప్రశ్నల్ని వేసింది. ఈ ప్రశ్నలను దీర్ఘంగా ఆలోచించి, తీరుబడిగా జవాబు చెబుతానని హిట్లర్ అన్నాడు అంతే! ఆనాటినుంచి ఈనాటివరకు, రెండు మూడు నెలలు తిరిగివచ్చినా, అతగాడి ఆలోచన ఇంకా తెగనూలేదు, తీరుబడి చిక్కనూలేదు!

ఇవీ రైన్‌లాండ్ సమస్య ఉత్ప ... ంలోని ఘట్టాలు టూకీగా. ఈ సమస్య ఎలా పర్యవసించనున్నదో చెప్పడం అసాధ్యమైన పని! ఇప్పటిలో జర్మనీ యుద్ధానికి సిద్ధంగాలేదనీ, బ్రిటన్-ఫ్రాన్సులను రెండింటినికూడా కాదని జయించుకురావడం కష్టమనీ హిట్లరు తీర్మానిస్తే ఏదోవిధంగా ఈ విషయంలో రాజీ పొసగవచ్చును. అలాకాకపోతే ఇదే రానున్న మహాసంగ్రామానికి దోహదం కావచ్చును.

ఈసమస్య ఎలాపర్యవసించనున్నదో చెప్పడం సాధ్యంకాని పని అయినా ఈసందర్భంలో తప్పొప్పులు యెవరివో నిర్ణయించటం మాత్రం తేలికే. అంచేత, ఈవ్యాసాన్ని ముగించడానికి ముందు ఆవిషయాన్ని కొంత చర్చిస్తాను.

లొకార్నో వొడంబడికకు భిన్నంగా వెళ్లి రైన్‌లాన్‌డుకు సైన్యాలను తరలించడానికి ఫ్రాన్సు రుష్యాల మధ్య జరిగిన వొడంబడిక ప్రధానకారణమని ఘోషిస్తున్నాడు. అంచేత, ఫ్రాన్సు, రుష్యాల మధ్య జరిగిన ఈవొడంబడిక నిజంగా దుర్మార్గమైనదా అనే విషయాన్ని ముందుగా ఆలోచించాలి.

ఈవొడంబడికలోని ప్రధానమైన షరతులు ఇవి.—

ఫ్రాన్సు, రుష్యాల రెంటింటిలో దేనికైనా ఏదైనా యూరపియన్ రాజ్యంవల్ల భయకారణం వుంటే తమ క్షేమంకోసం నానాజాతిసమితి ప్రణాళికలోని పదియవ నియమాన్ని (Article X of the League Covenant) అమలుజరపడానికి ఏ మేమి పద్ధతులు అవలంబించవలసివుంటుందో నిర్ణయించడానికిగాను వుభయులు సంప్రదించుకోవాలి.

ఈరెండురాజ్యాలలో ఏవొక్కటి అయినా అకారణదౌర్జన్యానికి గురిఅయితే, రెండోరాజ్యం వెంటనే దాని సహాయానికి రావాలి.

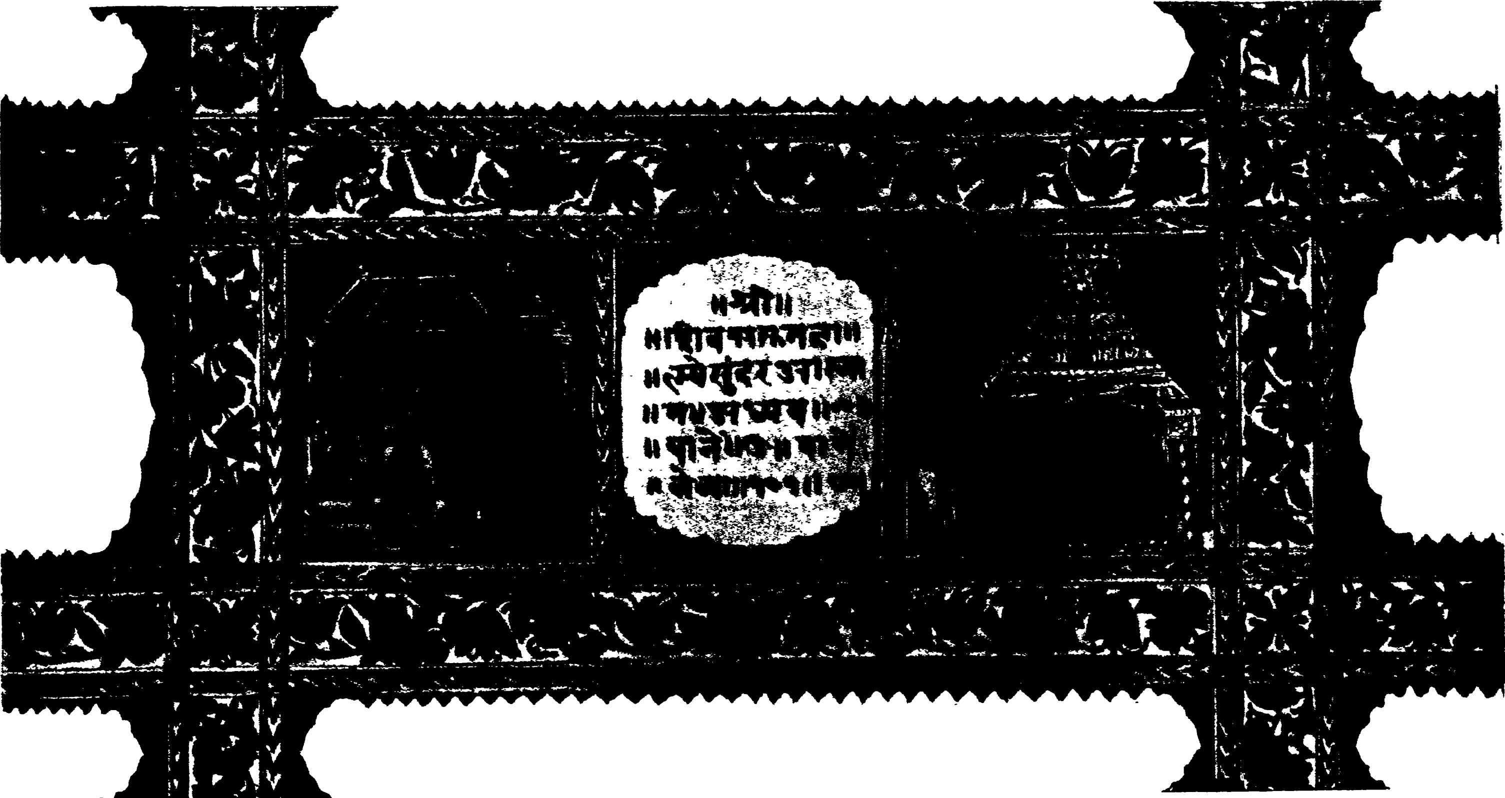
వొడంబడికలోని ఏషరతుకూడా నానాజాతి సమితి అధికారాన్ని సంకుచితపరచకూడదు. ప్రపంచ శాంతికోసం సమితి అవలంబించదలచుకునే మార్గాలకు అడ్డుకాకూడదు. సమితివిధించే బాధ్యతల్ని నిర్వర్తించడంలో ప్రతిబంధకం కాగూడదు.

ఈవొడంబడికను సమితికార్యాలయంవారు రిజిస్టర్ చెయ్యాలి. ఇది అయిదుసంవత్సరాలపాటు అమలులో వుంటుంది. నాలుగేళ్లు కాగానే ఈరెండు రాజ్యాలలో ఏవొక్కటైనా గడువుమించి వొడంబడిక అమలులో వుండవలసిన అగత్యం తనకు కనబడటం లేదని అభిప్రాయపడితే, అయిదు సంవత్సరాలూ కాగానే వొడంబడిక రద్దుఅవుతుంది. ఇటువంటిది జరగనిపక్షాన గడువు దాటినతర్వాతకూడా అది రద్దు కాదు. అయితే, ఆతర్వాత ఒకసంవత్సరం నోటీసు ఇచ్చి, ఏపక్షం అయినా సరే దాన్ని (కావాలంటే) రద్దుపర్చుకోవచ్చును.

ఈ ఫ్రాన్సు, రుష్యాల వొడంబడికషరతులకు, లొకార్నో వొడంబడికల షరతులకు ఏమంత భేదం కనబడదు. ఏదైనా కొంచెం భేదంఅంటూ వుంటే, అది ఇ:— లొకార్నో వొడంబడికలలో అకారణమైన దౌర్జన్యం (Unprovoked aggression) జరిగిందా, లేదా? అనేదాన్ని నిర్ణయించడానికి లీగ్ కౌన్సిల్‌కు అప్పీలు చెయ్యాలని ఒకషరతు వుంది. ఇక్కడ ఆషరతు కనబడదు. అయితే ఇది ఏమంత పెద్దభేదం కాదు. ఈవొడంబడిక (లొకార్నో వొడంబడికల వలెనే) లీగ్ అధికారానికి లోబడి జరిగినదే. లొకార్నోలో ఫ్రాన్సు, పోలెండ్ రాజ్యాలమధ్యనూ, ఫ్రాన్సు- జెకోస్లోవాకియా రాజ్యాలమధ్యనూ వొడంబడికలు జరగలేదూ? ఇప్పుడు ఫ్రాన్సు, రుష్యాల మధ్య జరిగిన ఈవొడంబడిక కూడా సరిగా అలాంటిదే అని చెప్పవచ్చును. దీనిలో కొత్తగాని, వైపరీత్యంగాని ఏమీ కనబడదు. ఇలాంటిసందర్భంలో జర్మనీ ఈ వొడంబడికను సాకుగా పెట్టుకుని, లొకార్నోను తృణీకరించడము అక్రమం.

తమమీద కుట్రగా ఫ్రాన్సు-రుష్యాలు ఈ వొడంబడికను చేసుకున్నాయని హిట్లర్ వాదం! దాన్ని వాదం అనడంకంటె పిచ్చివాదం అనడమే ఎక్కువసబబు! ఫ్రాన్సుకు ఇప్పుడు దానికున్న సామ్రాజ్యం ఏమీ చెక్కుచెదరకుండా వుంటే అక్కడికది పదివేలు. పోతే, రుష్యాకు తన సామ్యవాదసంస్థలతో కిందుమీదుకావడం తప్పితే జైత్రయాత్ర చెయ్యాలని సంకల్పంలేదు. ఈ రెండురాజ్యాలకు ఇప్పుడు కావలసింది శాంతిగాని, యుద్ధంకాదు. ఇప్పటిలో యుద్ధం వస్తే వాటికి నష్టమేగాని, లాభం ఏమాత్రమూ వుండదు. పోతే, యుద్ధంవల్ల ప్రస్తుతం ఎవరికైనా ఏమైనా లాభించడానికి అవకాశం వున్నదా అంటే, జర్మనీకే అని చెప్పాలి. అంచేత, ఫ్రాన్సు-రుష్యాలు వొడంబడికను చేసుకున్నాయంటే అది ఆత్మరక్షణ కోసరంగాని అన్యరాజ్యాపహరణం చెయ్యాలని కాదు; భయంచేత గాని దురాశకొద్దీ కాదు.

ఫ్రాన్సు, రుష్యాలు రెంటికీకూడా జర్మనీఅంటే భయం వున్నమాట నిజం. ఈ వ్యాసం మొదట్లో వివరించినట్టు ఫ్రాన్సుకున్నభయం చిరకాలంనుంచి వచ్చిందే కాని, కొత్తదికాదు. హిట్లర్ హయాంవల్ల ఈ భయం మరింత పెరిగింది. హిట్లర్ తనస్వీయచరిత్రలో జర్మనీకి ఫ్రాన్సుఒక్కటే పెద్దశత్రువనీ, దాన్ని చితకగొడితేనే గాని జర్మనీ పైకిరాలేదనీ స్పష్టంగా రాశాడు. ఎన్నో

వభక్తిమాహాత్మ్యమును సుంచర–కథ్యానమును నొకరం: ము
(శ్రీ కాశీనాథరావుగారి తంజావుర ప్రాచీనచిత్ర సంగ్రహమునుండి)

ఉపన్యాసాలలో కూడా అతడు ఫ్రాన్సుమీద నిప్పులు చెరిగాడు. అందుచేత, జర్మనీ అంటే ఫ్రాన్సుకు విపరీతమైన బెదురువుండటము సహజం.

పోతే, రుష్యావిషయం ఇక చెప్పనక్కరలేదు. రుష్యా అవలంబిస్తున్న బోల్షివిజంసిద్ధాంతాలకూ, హిట్లర్ ప్రచారంచేస్తున్న ‘నాజీజం’ సిద్ధాంతాలకూ తూర్పు పడమరల భేదం వుంది. బోల్షివిజం సామ్రాజ్యతత్వాన్ని ఖండిస్తుంది; నాజీజం దాన్ని పూజిస్తుంది. బోల్షివిజం ప్రయివేటుఆస్తి అంటూ వుండరాదంటుంది; నాజీజం అదే సంఘానికి ప్రాతిపదిక అంటుంది. బోల్షివిజం విశ్వసౌభ్రాత్రం మహత్తరమైన ఆదర్శం అంటుంది. నాజీజం దేశభక్తిని మించినది లేదంటుంది. బోల్షివిజం స్త్రీలకు పురుషులతోపాటు సమానస్వాతంత్ర్యం ఇస్తుంది. నాజీజం స్త్రీ పురుషునిబానిసగా వుండాలంటుంది. బోల్షివిజం ప్రస్తుత ప్రపంచస్థితినిబట్టి యుద్ధం తప్పనిసరి అయినా మొత్తంమీద అది చాలా దారుణమైన మానవవ్యవస్థ అంటుంది; నాజీజం యుద్ధంఅంటూలేనిదే అసలు మానవాభ్యున్నతి లేదంటుంది. బోల్షివిజం మానవునికీ మానవునికీ మధ్యవున్న వుచ్చనీచాలనే కృత్రిమభేదాలను తొలగించాలంటుంది. నాజీజం ఈభేదాలు ప్రకృతిసిద్ధంగా వచ్చాయనీ, అవిలేనిదే సంఘం శిథిలం అవుతుందనీ వాదిస్తుంది. బోల్షివిజం నూత్న మానవసంఘసౌధాన్ని నిర్మించాలంటుంది. నాజీజం పాతదాని పునాదుల్నే బలపరచాలంటుంది. ఈ రెండింటికీ ఇంతవైరుధ్యం వుండటంవల్ల, వాటిమధ్య ఎలాగూ సంఘర్షణ లేకుండా పోదు. అయితే, రుష్యా తక్కినయూరప్‌తో సంబంధంలేకుండా తనదారిని తాను పోవాలనీ, తనయింటిని తాను చక్కబెట్టుకోవాలనీ ఆశిస్తున్నది. కాని హిట్లర్ మాత్రం బోల్షివిజంను నాశనమొనర్చడం తనకు భగవద్దత్తమైన లోకవిధి అంటూ [illegible]. తన వుపన్యాసాలలో రుష్యా [illegible] బోల్షివిజం అంటేగాని తనకున్న విరోధాన్ని [illegible] అతడు ఏనాడూ ప్రయత్నించక లేదుకూడా. చివరకు మొన్న రైన్‌లాండును సైన్యాలతో తరలించినతర్వాత చేసిన ప్రకటనలో సయితం ఫ్రాన్సుతో క్రొత్తగా వొడంబడికను దేనినైనా చేసుకోడానికి తనకు అభ్యంతరం లేదని చెబుతూ రుష్యాపేరైనా తనచెవికి సోకరాదన్నాడు! ఇలాంటిసందర్భంలో శాంతిని అభిలషిస్తున్న రుష్యాకు జర్మనీ అంటే భయంవుండటం అబ్బురము కాదు.

హిట్లర్ రచనలు,! ఉపన్యాసాలు, ప్రకటనలు మొదలైనవి వట్టి ఆర్భాటాలని చులాకనగా త్రోసివెయ్యడానికి ఏమాత్రం వీలులేదు కూడా. అతగాడు కార్యవాదిగాని, కోతలరాముడుకాదు. పట్టినపట్టును ఒకపట్టాన విడిచేరకం కాదు. తనపంతం నెగ్గడానికి ఎంతపాపానికైనా వెరవని ఘటం. ఇలాంటివాడి వచనాలను ‘సీరియస్’గా యెంచకపోవడం తప్పు.

పైగా, రాజ్యాధికారాన్ని సంపాయించిన మరుక్షణంనుంచీ కూడా హిట్లర్ యుద్ధప్రయత్నాలను చేస్తున్నాడు. ఈ ప్రయత్నాలలో కొంతరహస్యం; కొంతబహిరంగం. రహస్యమైనా, బహిరంగమైనా ప్రయత్నాలుమాత్రం బ్రహ్మాండమైనవి! వార్‌ప్లేన్సు, టార్పిడోస్, డిస్ట్రాయర్సు, సబ్‌మెరీన్సు, టాంక్సు, హొవిట్జర్సు, ఇదీ అదీ అని లేకుండా, అన్ని మారణసాధనలనూ చేకూరుస్తున్నాడు. ప్రతియువకునికీ సైనికశిక్షణ ఇస్తున్నాడు. యుద్ధనిధిని సేకరిస్తున్నాడు. మరెంతో సన్నాహాన్ని చేస్తున్నాడు. “ఇది అంతా వార్సెల్సు సంధిషరతులకు భిన్నం సుమా!” అని మందలిస్తే, “అయితే కావచ్చును” అని నిర్లక్ష్యం చేశాడు. “ఇది పనికిరాదు” అని శతిస్తే “అలాసా!” అంటూ నానాజాతిసమితినుండి అలిగి లేచిపోయాడు!!

ఈయుద్ధసన్నాహంఅంతా యెవరిమీదకు? అయితే ఫ్రాన్సుమీదకు కావాలి, లేదా రుష్యామీదకు కావాలి. ఈరెండురాజ్యాలను విడిచి మరెవ్వరిమీదకూ కావడానికి అవకాశం లేదు. ఇటలీఅంటే జర్మనీస్థితిలోనే వుంది. దాన్ని యెదిరించడంవల్ల హిట్లరుకు వచ్చే లాభం లేదు. ఇక, బ్రిటన్‌మీదకు అని అనుకోడానికైనా వీలులేదు. ఎందుచేతనంటే — క్రిందటిసారి బ్రిటన్‌తో పేచీపెట్టుకోవడంవల్లనే జర్మనీ వోడిపో

వలసివచ్చినదనీ, ఏసందర్భంలోనూ బ్రిటన్‌కు వ్యతిరేకంగా పోకుండా జర్మనీ తన పూర్వప్రతిష్ఠను సంపాయించుకోడానికి ప్రయత్నించాలనీ హిట్లర్ వుద్దేశం! ఈవుద్దేశాన్ని అతడు తన స్వీయచరిత్రలో స్పష్టంగా ప్రకటించాడుకూడా! తన వుపన్యాసాలలోనయితే అతగాడు అయినదానికీ కానిదానికీ బ్రిటన్‌ను పొగుడ్తూ వుంటాడు. అలాఅంటే బ్రిటన్ సంతోషిస్తుందని కాబోలు! అనాగరికులైన భారతీయుల్ని బ్రిటిషువారు పరిపాలించవలసిందేననీ, బ్రిటిష్‌వారి పరిపాలన లేనిదే భారతీయులు మనలేరనీ పదేపదే అంటున్నాడు. అంచేత అతని యుద్ధసన్నాహం బ్రిటన్ మీదకే వని అనడానికి బొత్తిగా వీలులేదు! పోతే, ప్రాగ్దిశను ఆస్ట్రియామీదకు, పశ్చిమాన పోలెండ్ మీదకు కాగూడదా? అంటే, అయితే కావచ్చుననే అనవలసివస్తుంది. కాని, ఈరెండు రాజ్యాలుకూడా చాలా స్వల్పమైనవి. వీటిని హిట్లర్ ఆశిస్తున్నాడంటే కేవలం వాటితోనే సంతృప్తిపడదామని కాదు. వాటిని ఆక్రమించుకుని అందుమూలంగా చేకూరిన అధికబలంతో ఇటు ఫ్రాన్సునూ, అటురుష్యానూ దెబ్బకొట్టవలెననే! అంచేత, జర్మనీ యుద్ధసన్నాహాలను చూచి ఫ్రాన్సు, రుష్యాలు భయపడటంగాని, పరస్పరక్షేమంకోసం వొడంబడికకు రావడంగాని నిష్పాక్షికదృష్టిలో తప్పు కానేరదు.

హిట్లరుకైనా ఫ్రాన్సు-రుష్యాల వొడంబడికలో తప్పుగా ఎన్నవలసింది ఏమీ లేదని తెలియకపోలేదు. అయితే, దాన్ని ఎదిరించడంలో అతని ముఖ్యమైన వుద్దేశం ఇది: ఫ్రాన్సు-రుష్యాలలో ఏవొక్కదాన్ని అయినా అయితే జర్మనీ జయప్రదంగా ఎదర్కొగలదుగాని, ఆరెండురాజ్యాలు ఏకమైతేమాత్రం ఏమీచెయ్యలేదు. ఈ విషయాన్ని హిట్లర్ తన స్వీయచరిత్రలో పేర్కొన్నాడు. "యూరప్‌లో (బ్రిటన్‌ను మినహాయించి) ఏరెండు రాజ్యాలశక్తీ జర్మనీశక్తికి అధికం కాగూడదు! అలాకాకుండా వుండేలా (అవసరమైతే, యుద్ధానికైనా దిగి) జర్మనీ జాగ్రత్తపడాలి. లేకపోతే, జర్మనీ యూరప్‌కు నాయకమణి కాలేదు." ఈ ధోరణిలో అతగాడు స్వీయచరిత్రలో స్పష్టంగా రాశాడు.

ఈ అభిప్రాయం ప్రకారమే అతగాడు ఈనాడు ఫ్రాన్సు-రుష్యాల వొడంబడికను ప్రతిఘటిస్తున్నాడుకూడా!

రైన్‌లాండుకు సైన్యాలను తరలించినతర్వాత చేసిన ప్రకటనలో హిట్లర్ చాలాపెద్దయెత్తే యెత్తాడు. ప్రాగ్దిశను బ్రిటన్, ఫ్రాన్సు, బెల్జియం, ఇటలీరాజ్యాలతోనూ, పశ్చిమాన పోలెండ్, జెకోస్లోవాకియా, హాలెండ్, లిథూనియా, యూగోస్లోవియారాజ్యాలతోనూ, ఇంకా ఏవేవో ఇతరరాజ్యాలతోనూ తాము సంధిచేసుకోడానికి సిద్ధంగావున్నామని అంటూ, ఒక్క రుష్యానుమాత్రం పూర్తిగా వెలివేశాడు. ఇలా అన్ని రాజ్యాలతోనూ సంధిని చేసుకుని రద్దిమాపుకుంటే, వొంటరిగా మిగిలిపోయే రుష్యాను ధీమాగా యెదిరించవచ్చుననే అతని ఆశ!

రుష్యాను యూరప్‌లో ఏకాకిని చేస్తే, దాన్ని తాము జయించగలమని హిట్లర్ ధైర్యంగావుండటానికి ముఖ్యమైన వొకకారణం లేకపోలేదు! రుష్యా తూర్పుభాగాన యూక్రేనియా అని ఒకరాష్ట్రం వుంది. ఇది సువిశాలమైన రాష్ట్రం! పాడిపంటలకు పుట్టినిల్లు! ఖనిజసంపత్తికి పెట్టిందిపేరు! ఇక, అక్కడి ప్రకృతిరామణీయకత వర్ణనాతీతం! ఈ యూక్రేనియన్ రాష్ట్రాన్ని ఎలాగైనాసరే రుష్యాదగ్గరినుంచి హరించాలని హిట్లర్ వుద్దేశం! ఇలాగే జపానుకుకూడా రుష్యా పడమటిభాగంలో వౌటర్ మంగోలియాను, సైబీరియాను హరించాలని సంకల్పం. తమవలెనే జపానుకుకూడా రుష్యామీద కళ్లున్నాయి గనక, పశ్చిమంనుంచి తామూ, తూర్పునుంచి జపానువారూ వొకేసారి ఎదిరిస్తే, తమకు తప్పకుండా విజయం కలుగుతుందని హిట్లర్ లెక్క! అయితే, తాము రుష్యామీదకు యుద్ధానికి వెడుతూవుండగా వెనకనుంచి ఫ్రాన్సుపోటు వుండకూడదు! అంచేతనే ఫ్రాన్సు-రుష్యాలమధ్య పరస్పరసహాయం నిమిత్తం వొడంబడిక వుండరాదని ఈ తాపత్రయం అంతా!

ఫ్రాన్సు, రష్యాల వొడంబడిక హిట్లరుఆశయాలకు ప్రతిబంధకం అయితే కావచ్చును గాని, ఆకారణం చేత అతగాడు లొకార్నోను తృణీకరించి, రైన్‌లాన్‌డుకు సైన్యాలను తరలించడం సబబుకానేరదు! పోతే, ఇతరకారణాలవల్లకూడా హిట్లర్‌చర్యను సమర్థించడానికి ఏమీ అవకాశంలేదు.

లొకార్నోవొడంబడికను జర్మనీ కావాలని కోరి చేసుకున్నది. అప్పటిలో ఆవొడంబడిక జరిగివుండకపోతే, జర్మనీ ఈసరికి అధఃపాతాళాన వుండేది! స్ట్రెసిమన్ ఆవొడంబడికకోసం తపించాడు; తీరా జరిగినతర్వాత అది తన జీవితానికి వొకఅలంకారమని గర్వపడ్డాడు. అటువంటి వొడంబడికను హిట్లర్... ఈనాడు తమ కిక దానితో నిమిత్తం లేదని...చులాకనగా తోసివేస్తే, ఇక అంతర్జాతీయపు వొడంబడికలకు విలువఅంటూ నిలుస్తుందా? లొకార్నోకు బదులుగా తాను కొత్తగా వొడంబడికలకు వస్తానని అతగాడు అంటున్నాడుగదా? రేపు...తానే ఎల్లకాలం వుట్టిగట్టుకుని కేలాడలేడుగనక...మరొకడు బయల్దేరి ఇంత చులాకనగానూ ఆకొత్తవొడంబడికలను తృణీకరించడని గ్యారంటీ యేది?

ఇలా ఏవిధంగా చూచినప్పటికీ హిట్లర్ రైన్‌లాన్‌డుకు సైన్యాలను తరలించడం అక్రమమని సిద్ధాంతీకరించవలసి వస్తుంది. అతను చేసినచర్య అక్రమం కావడమేకాకుండా, త్వరపడిన కారణాన కొంతవరకు అనాలోచితంకూడా అయినట్టు తోస్తుంది.

హిట్లర్ త్వరపడటానికైనా తగినంతకారణం లేకపోలేదు. తాను రాజ్యాధికారానికి రాకముందు పరిశ్రమల్ని పునరుద్ధరిస్తాననీ, నిరుద్యోగసమస్యను పరిష్కరిస్తాననీ, కరెన్సీని గట్టిపునాదులమీద నిలబెడతాననీ, దేశాన్ని సుభిక్షం చేస్తాననీ అతగాడు ప్రజలకు ఏవేవో చాలావాగ్దానాలు చేశాడు. తీరా రాజ్యాధికారానికి వచ్చినతర్వాతమాత్రం వీటిలో శతాంశాన్ని అయినా నెరవేర్చలేకపోయాడు. అంచేత దేశీయవ్యవహారాలలో తన అసమర్థతను కప్పిపుచ్చుకోడానికిగాను అతగాడు విదేశవ్యవహారాలలో గడబిడలు చేస్తున్నాడు. స్వదేశంలో అశాంతి ప్రబలుతూవుంటే విదేశాలతో పేచీ పెట్టుకుని ప్రజాదృష్టిని స్వంతకష్టాలమీద లేకుండా తిప్పడం రాజనీతిలో వొకసూత్రం. హిట్లర్ ఈ సూత్రాన్ని మహాచక్కగా ప్రయోగిస్తున్నాడు! వార్సెల్సుసంధిని ధిక్కరించీ, సార్‌మండలాన్ని సంపాయించీ, ఆస్ట్రియాను కలుపుకోవాలని ప్రయత్నాలు చేసీ గతించిన నాలుగైదుసంవత్సరాలలో అతగాడు ఎప్పటికప్పుడు ప్రజాదృష్టిని ఏదోవొకగొప్ప విదేశాంగవిషయంమీద కేంద్రీకరింపజేశాడు. ఇప్పుడు రైన్‌లాండు ఆక్రమణంకూడా సరిగ్గా అందుకోసమే చేశాడు. అయితే, ఈసారిమాత్రం అతనియెత్తు అంత చక్కగా పారినట్టు తోచదు.

బ్రిటన్, ఫ్రాన్సుల దృష్టి — ఈ రెండింటిదృష్టి మాత్రమేకాక ప్రపంచంద్రుష్టి అంతాకూడా — ఇటలీ అబిసీనియాల యుద్ధంమీద లగ్నమైయుండగా, తాను చల్లగా రైన్‌లాన్‌డును ఆక్రమించివేస్తే, అంత చిక్కురాదని హిట్లర్ లెఖ్ఖలువేశాడు. నానాజాతిసమితి ఇటలీమీద సాంక్షన్సును ప్రకటించడం, ఇటలీ వాటిని ఖాతిరీ చెయ్యకుండా యుద్ధాన్ని సాగించడం, సాంక్షన్సును ఇంకాహెచ్చు చెయ్యవలెనా లేదా అనేప్రశ్న తెమలక వివిధరాజ్యాలవారు తికమకపడటం, బ్రిటన్ - ఇటలీరాజ్యాలమధ్య క్రమక్రమంగా స్పర్థలు పెరుగుతూ వుండటం — ఇలాంటి సుసమయంలో తన రైన్‌లాన్‌డు పేచీ మహాబాగా పారగలదని హిట్లర్ ఆశించాడు. కాని, అతని లెఖ్ఖలు చాలావరకు తప్పిపోయినాయి.

రైన్‌లాండులో జర్మన్‌సైన్యాలు ప్రవేశించగానే ఫ్రాన్సుకు తత్తరపాటు పుట్టింది. బ్రిటన్‌కూడా ఇప్పటిలో యూరప్‌లో యుద్ధంవస్తే, అది యెలా పర్యవసిస్తుందో అనేభయంకొద్దీ జర్మనీకి ప్రతికూలభావం వహించింది. జర్మనీ దౌర్జన్యంఅంటే భయం వున్న బెల్జియం, పోలెండ్, ఆస్ట్రియా, జెకోస్లోవాకియా మొదలైన అల్పరాజ్యాలమాట ఇక చెప్ప

నక్కరలేదు. ఇందుకుతోడు సాన్క్షన్సు విషయంలో తానుపొందుతున్న కష్టాల్ని తప్పించుకోడానికిగాను ముసోలినీ రహస్యంగా హిట్లర్‌తో సంధిచేసుకోడానికి ఆలోచనలు ప్రారంభించాడు. దీన్ని అంతా చూచి, వ్యవహారం శ్రుతిమించి రాగానపడుతున్నదని ఫ్రాన్సు, బ్రిటన్‌లు వెంటనే సాన్క్షన్సు వుపసంహరించుకున్నాయి, ఎలాగైనా ముసోలినీని బుజ్జగించాలని చూస్తున్నాయి. హఠాత్తుగా యూరపియన్ రాజకీయరంగంలో కలిగిన ఈ మార్పులవల్ల హిట్లర్ పని కొంతవరకు ఇరకాటాన పడింది.

హిట్లర్, ముసోలినీలు యూరప్‌పాలిట రాహు కేతువులులా వున్నారు. ఈయిద్దరు విడివిడిగావుంటేనే ఎప్పుడు ఏమి ప్రళయం వస్తుందోనని వివిధరాజ్యాల వారు భయపడుతున్నారు. ఇక వీరిద్దరు కలిస్తే చెప్పాలీ? ఈ అపాయాన్ని గ్రహించే బ్రిటన్, ఫ్రాన్సులు చల్లగా ముసోలినీతో రాజీపడ్డాయి. దీన్నిబట్టి హిట్లరును నొక్కడానికి ఈరాజ్యాలు నిశ్చయించుకున్నాయనే అనుకోవలసివస్తుంది!

ఇప్పుడిక హిట్లరుకు కర్తవ్యం? ప్రతికూలభావం హెచ్చుగావున్నదని రైన్‌లాన్డ్ విషయంలో రాజీపడటమా? అలాఅయితే స్వదేశంలో అతనిప్రతిష్ఠకు కళంకంరాదూ? ఇదీ ఇప్పుడు హిట్లర్ పరిష్కరించుకోవలసిన క్లిష్టసమస్య. దూరదృష్టిగలిగి తెలివిగా అతగాడు ప్రస్తుతం సర్దుకుంటే సరే, లేకపోతే ఈ రైన్‌లాన్డ్ వ్యవహారం మహాభీకరమయిన ప్రపంచ యుద్ధానికి దోహదం కాగలదు!

రాధిక

చావలి బంగారమ్మ

నాగుండెలోనబడి నలిగిపోయిన వాని
నయనంబులోనుండు నడకమార్పులుచూడ
నగలు కావలెన నాకు,
విలువైన
వలువకావలెన నాకు?

వెనుకజూచినజాలు, కినుకమానినజాలు,
పలుతెరచి నాతోడ పలుకకుండిననేమి,
కనుపించితే చాలదా,
తనమాట
వినిపించితే చాలదా?

ఇష్టమేలేకున్న, కష్టమే తనకున్న,
నిష్ఠురములైననే నిష్ఠతోవింటాను,
సృష్టిలో తానుకాని
దేదయిన
దృష్టిలోనికి వచ్చునా?

ప్రక్కనుండియుతాను పరుగువారినగాని
పరిమళించకపోన మరుగునుండినప్రేమ
పరులతో చెప్పగలనా,
నాలోన
ప్రవహింపకే మానునా?

మెండలీయము-రక్తస్పర్శ

(అనువృత్తము)

యన్. యమ్. వేణు

గాల్టన్ సూత్రములనుగూర్చియు, తద్విషయానుకూలముగ పియర్సన్‌వంటి శాస్త్రవేత్తల పరిశోధనలను గూర్చియు నింతదనుక తెలిసికొంటిమి. మెండెలుమహాశయుడు గనిపెట్టిన మఱికొన్ని యంశములనుగూర్చి కొంత దెలిసికొందము.

ఆస్ట్రియాదేశముననుండు బ్రన్ (Brunn) పట్టణమున మెండెలు (Mendel) ఒకానొక క్యాథలిక్ మతనివాసి. ఇహలోకవాంఛలను విడనాడిన యతి. తుచ్ఛసుఖ భూయిష్ఠమైన బాహ్యప్రపంచస్పర్శయే చొరరాని మఠాంతర్భాగనివాసియైన యీ యతీశ్వరుడు అతులితక్షమాశక్తిచేత విసుగునెఱుంగక పదియేండ్లు నిరంతరాయముగ తనపరిశోధనలను కొనసాగించి ప్రపంచమునందలి పైరుపచ్చల యభివృద్ధికి, పాడిపంటల యౌన్నత్యమునకు నాధారభూతములగు కొన్ని రహస్యములను వెలిపుచ్చిరి. వాని ప్రయోగముననే రోగపీడ నెఱుగని కొన్ని ధాన్యజాతులు ప్రపంచమున వెలసినవి; హాలండు దేశము వెన్నమీగడలకు ప్రేపల్లెవంటిదని ఐరోపాఖండమున వినుతికెక్కినది; క్షీరము నక్షయముగ నొసగజాలు కామధేనువులవంటి గోవులకు పుట్టినిల్లని డెన్మార్కుదేశము ప్రఖ్యాతిగాంచినది. మెండెలు మహాశయుని కీర్తి యాచంద్రతారార్కము నిలిచియుండుగాత! వారి సూత్రము లిప్పుడు ఒక వృక్ష పశుజాతులయందేగాక మానవ సంఘోన్నతికై వారియందును ప్రయోగింపవీలగుచున్నది

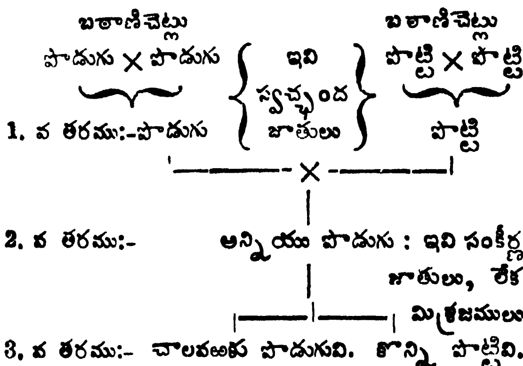
అనులోమ ప్రతిలోమ వివాహము లనుమాటలు మన ఆర్యావర్తదేశమునకు క్రొత్తవిగావు. స్వజాత్యుత్పత్తులకును, అనులోమ ప్రతిలోమవివాహ సంజనిత సంకీర్ణజాతులకును ఏఏవిధమున ఎంతెంతవఱకు ఏఏవిధముగు సంబంధములుండెనో యాయంశమును ఒకటికి పదిసార్లు పరీక్షచేసి అందలి లాభనష్టములను గుర్తెఱింగినవా రరుదు. మెండెలు నివసించుచుండిన మఠప్రాకారములో రెండువిధములగు బఠాణిచెట్లు పెరుగుచుండుట యాతనికి దృగ్గోచరమయ్యెను. ఎనిమిదడుగుల ఎత్తుగలది యొకరకము; ఒకటిన్నర అడుగు ఎత్తుగలది రెండవది. వానిని జూచి యాతడు తనలోతా నిట్లు చింతించెను:

"పరిమాణమునం దింతవ్యత్యాసముగల యీ చెట్లు ఎట్లు వచ్చినవో ఎవ్వరును ఎఱుంగరు. పొడుగుచెట్టుగింజలను పాతిపెట్టినట్లయినచో పొడుగుచెట్లు మొలచును. పొట్టిచెట్ల విత్తనములు పొట్టిచెట్లనే యిచ్చును. కాని యీ రెండు విధములగు వృక్షముల సమ్మేళనాఫలితముగ గలుగు విత్తనము లెట్టిచెట్ల నిచ్చునో గదా!"

అని తలచుకొని అంతటితోనాగక స్వయముగ నాపరిశోధనకు సంకల్పించుకొనెను. ఇదియే మహాపురుషుల లక్షణము!

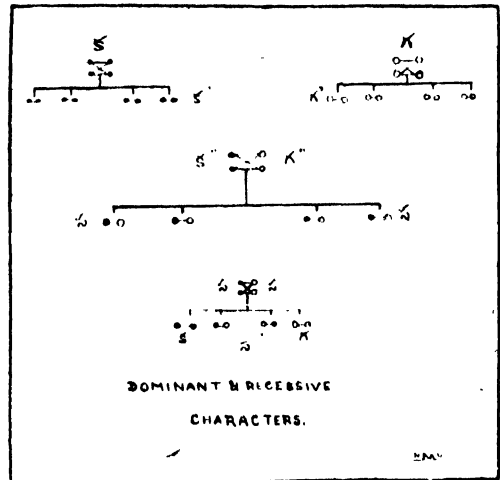
బఠాని చెట్లు పుష్పించు కాలమున పొడుగు బఠాణి చెట్ల పుష్పములనుండి పుప్పొడిని పొట్టిపుష్పముల కీలాగ్రముమీదను, పొట్టిపుష్పములలోని పుప్పొడిని పొడుగుచెట్లపుష్పముల కీలాగ్రముమీదను బడవేసి, తక్కిన తేనెటీగలు వానిని జేరనీక ఆ పుష్పములను కాగితపు తిత్తులతో నాతడు గప్పివైచెను. అందుండి వచ్చిన గింజలను సేకరించి వానినిజల్లి ఎట్టిచెట్లు మొలచునోయని మెండెలు ఆతురతతో వేచియుండెను. కొంతకాలమునకు చూతురుగదా! అందుండి వచ్చిన మొలకలన్నియు ఎనిమిదడుగుల ఎత్తునకు పెరిగెను! మెండెలు దీనినిగుర్తించి మఱల నాచెట్లనుండి బడసిన గింజలను

వల్లియందుండి యుద్భవించిన బఠాణిచెట్లను పరీక్షించెను. ఈ చెట్లలో ననేకములు పొడుగుగను, కొన్ని పొట్టిగాను నుండెను. రెండవసంతానమున మరుగుపడిపోయిన 'పొట్టితనము' మూడవసంతానమున బయల్పడెను. మఱల ఈ మూడవ సంతానములో పరస్పర సంబంధము గుదిర్చి అవెంతవఱకు స్వజాత్యుత్పత్తినొసంగునో తెలిసికొనెను. ఆయా సంబంధమును, తత్సంబంధజనిత సంతానమును ఈ క్రింది వృక్షమువలన తెలియనగును.

ఈ మూడవతరమునందలి పొడుగు వృక్షములలోని సంపర్క ఫలితముగ బడసిన సంతానమును పరీక్షించి అందు కొన్ని స్వచ్ఛందజాతులని, కొన్ని సంకీర్ణజాతులని తెలిసికొనబడెను. చాలమంది సలిపిన పరిశోధనలవలన మొత్తముమీద మిశ్రజముల సంతానములో మూడుపాళ్లు తల్లితండ్రుల ననుసరించియు' ఒకపాలు తాతలలోనుండిన యొకగుణము మధ్య మరుగుపడిపోయినదియు నగుదాని ననుసరించియుండును. పొడుగుతండ్రులు పొట్టితల్లులవలన బడసిన సంతానమునందు పొట్టితనము మాయమైపోయినది. అన్నియు పొడుగుగానుండువానిలో, అనగా మిశ్రజములలో, పరస్పరసంపర్కజనితముగ గలిగిన సంతానమగు మూడవతరమునందు కొన్ని తమఅవ్వ ననుకరించినవి. రెండవతరమున గన్పడని యీపొట్టితనము మూడవతరమున నెట నుండి వచ్చినది? మొదటితరములోని తల్లిదండ్రులలో నొకరికుండిన ఈపొట్టితనము రెండవతరమున ప్రబలగుణమగు పొడుగుతనముచేత మరుగుచేయబడినది. పొట్టితనము అమిశ్రితముగా నుండిననేగాని వెలుపలికి గన్పడజాలదు. మిశ్రముగా నుండినను తనతో జేరియుండు పొట్టితనము నడచివైచుశక్తి పొడుగుదనమునకు గలిగియుండును. కావున నీవిషయమున పొడుగుతనము "ప్రబలగుణ" మనియు పొట్టిగుణము "గుప్తగుణమని" యు (Dominant and Rece ssive characters) పిలువబడును. స్వచ్ఛందజాతుల సంతతియందు అచ్చముపొడుగుగానున్న పొడుగుతనమును, పొట్టిగానున్న పొట్టితనమును సమయందుండును. ఇది మిశ్రితమైనచో ప్రబలగుణమే బయల్పడి గుప్తగుణము అణగిపోవును. ఈ విషయము నీక్రిందివృక్షము విశదీకరించును.

చిత్రము ౮

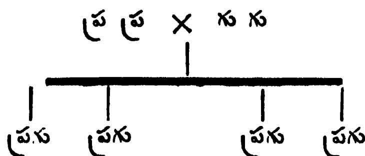
క=ప్రబలగుణోపేతలగు స్వచ్ఛందజాతులు
క'=సంతానము-ప్రబలగుణోపేతలు
గ=గుప్తగుణోపేతలగు స్వచ్ఛందజాతులు
గ'=గుప్తగుణోపేతలగు స్వచ్ఛందజాతులు [తండ్రి
క''=ప్రబలగుణోపేత యగు స్వచ్ఛందజాతి తల్లి లేక
గ''=గుప్తగుణోపేతయగు స్వచ్ఛందజాతి తండ్రి లేక తల్లి
స=సంతానము, మిశ్రజములు
స'=మిశ్రజములు
క'''=స్వచ్ఛందప్రబలగుణోపేతలు
గ'''=స్వచ్ఛందగుప్తగుణోపేతలు

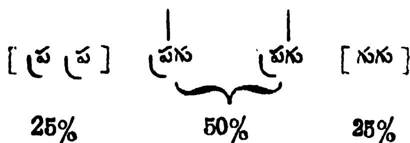
మిశ్రజసంతానమునందు మూడుపాళ్లు ఏల ప్రబల గుణోపేతలై యుండెనో ఈచిత్రము తెలుపును. ఈమూడుపాళ్లలోను ఒకపాలు ప్రబలగుణోపేతయగు స్వచ్ఛందజాతిది; తక్కినరెండుపాళ్లును తలిదండ్రులవలె మిశ్రజములు ఒకపాలు స్వచ్ఛందజాతిదగు గుప్తగుణోపేతలు. ఇదేవిషయము నీక్రింద వేరువిధముగా గుర్తించబడినది.

'ప్ర' అనగా ప్రబలగుణోపేతలు.

'గు' అనగా గుప్తగుణోపేతలు.

రెండు 'ప్ర'లు గాని, 'గు'లు గాని ఆయా తెగకు చేరిన స్వచ్ఛందజాతిని సూచించును. రెండును గలసి యున్నచో మిశ్రజములు.

పైవృక్షమునుబట్టి మిశ్రజసంతానమునందు నూటికి ఏబదిపాళ్లు సంకీర్ణజాతు లుండుననియు, తక్కిన ఏబదిపాళ్లును స్వచ్ఛందజాతు లనియు ఏర్పడును. ఈ ప్రయోగముల ఫలితముగ నెల్లెడల సమవర్తించు కొన్ని సూత్రములు మనము చెప్పవచ్చును. అవేవన:—

(1) స్వచ్ఛందజాతులలో పరస్పర సంపర్కఫలితముగ స్వచ్ఛందజాతులే యుద్భవించును.

ఉదా. పొడుగుతల్లి × పొడుగుతండ్రి

సంతానము - అన్ని పొడుగు

సంతానము అన్నియు పొడుగు

(2) భిన్నస్వభావులగు రెండు స్వచ్ఛందజాతుల సమ్మేళన ఫలితముగ గలుగు సంతానము మిశ్రజములు. ఇవి తమ తలిదండ్రులలో ప్రబలగుణోపేతలగుదానిననుసరించి యుండును. లేదా తలిదండ్రులు రెండును పోలక మధ్యరకముగా నుండును.

ఉదా: I. బఠాణి చెట్లలో—

స్వచ్ఛందజాతులు పొడుగు (తండ్రి) × పొట్టి (తల్లి)

మిశ్రజములు. సంతానము:—అన్నియు పొడుగు.

II. ఆండల్యూసియా కోళ్లు —

స్వచ్ఛందజాతులు.—తెల్లపెట్ట × నల్లపుంజు.

మిశ్రజములు—అన్నియు నీలిరంగుకోళ్లు.

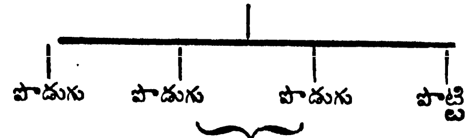
(తెలుపుగాదు, నలుపుగాదు)

ఆండల్యూసియాకోళ్లలో మిశ్రజములయందు గన్పడు కొత్తరంగునకు కారణము తలిదండ్రులలోని తెలుపును, నలుపును గూడ ప్రబలగుణములు. కావుననే రెండునుగాక, ఆరెండురంగులు గలిసిన ఊదారంగుజాతి యుద్భవించినది.

(3) మిశ్రజములలో స్వజాతిసంపర్కమువలన గలిగిన సంతానములో సగము స్వచ్ఛందజాతులుగను, తక్కిన సగము సంకీర్ణజాతులుగను నుండును.

ఉదా. I మిశ్రజములు - బఠాణీచెట్లు

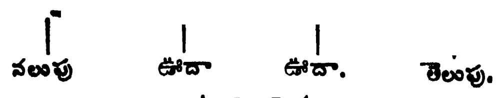
పొడుగు × పొడుగు

(స్వచ్ఛందజాతి.) మిశ్రజములు (స్వచ్ఛందజాతి)
25/. 50/. 25/.

II. మిశ్రజములు - ఆండల్యూసియా కోళ్లు

ఊదాపుంజు × ఊదాపెట్ట

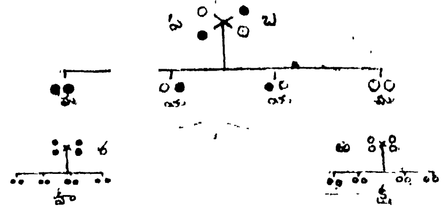

(స్వచ్ఛందజాతి) మిశ్రజములు (స్వచ్ఛందజాతి)
25/. 50/. 25/.

ఈవిధముగ కనిపెట్టబడిన యీవిధులు ఎన్ని విషయములందైనను అనువర్తించును. సౌకర్యముకొఱకు బఠాణీచెట్లనే తీసికొందము. పొడుగుబఠాణీచెట్టునకు ఒక పొడుగుతనమేగాక ఇంకను మఱికొన్ని గుణము లున్నవి. పువ్వులకు పొడుగుకాడలు, పసుపుపచ్చని గింజలు, ముడతలుపడిన గింజల పైపొట్టు, ఈలాటివన్నియు గూడ దానివాని స్వభావము ననుసరించి ప్రబల గుణములుగానైనను, గుప్తగుణములుగానైనను నుండవచ్చును. మెండెలువిధుల ననుసరించి ఆయాగుణములు పైకిగనపడిన గన్పడును, లేదా అడగియుండినయుండును. ఇట్లు పెక్కుగుణములలో భేదించు స్వచ్ఛందజాతుల వలన బడసిన మిశ్రజముల సంతానములోని స్వచ్ఛంద మిశ్రజములకు గలిగిన సంఖ్యాసంబంధము చాల విపరీతముగా నుండును. ఏది ఎటులున్నను మిశ్రజములు సంతానపరిశోధనలయందు తమగుట్టు బైటబెట్టును. రక్తములో రక్తము కలిసిపోయిన తమపూర్వీకులవృత్తాంతము నేడుగాకున్న రేపు తప్పక బయల్పడును. కాని వృక్షములు, తక్కినజంతువులలోవలె మనుష్యునియందిది కనిపెట్టుట దుస్సాధ్యము. కాని ఒక్కొక్కరి వంశ చరిత్రము విచారించి ఆయావంశమునందెడతెగక గన్పడు గుణములను పరిశీలించినచో, కొన్నియెడల ఆయాకుటుంబములలో దలపెట్టిన వివాహములవలన ఎట్టిఫలితముగలుగునో ముందుగా చెప్పవచ్చును. అట్టి వివాహములవలన గలుగు సంతానమెట్టిదిగనుండునో నూటికి ఎనుబదిపాళ్లు నూటిగ చెప్పవచ్చును. ఎల్లయ్యతండ్రి దుర్బలమతి యనుకొందము. ఎల్లయ్య భార్య సీతమ్మ సామాన్యతరగతికి చేరిన స్త్రీ. అనగా దుర్బలమతియుగాదు, అట్టి ధీమంతురాలును గాదు. ఈ ఎల్లయ్యసీతమ్మలకు గలిగిన సంతానము మెండెలు రెండవసూత్రము ననుసరించి మిశ్రజములుగా నుండును. అనగా వారికి పుట్టుప్రతిబిడ్డయు తండ్రిలోని దుర్బలమతిత్వమును, తల్లియొక్క సామాన్యత్వమును గలిగి యుందురు. దుర్బలమతిత్వము గుప్తగుణముకావున పిల్లలెల్లరు పైకి సామాన్యమానవులవలె నుందురుగాని వారు నిశ్చయముగ దుర్బలమతిత్వవాహకులు. ఇట్టివారి కెవరికేని దురదృష్టవశమున దుర్బలమతియగు భార్య లభ్యపడెనేని ఇక వారి సంతానమునుగూర్చి చెప్పనక్కరలేదు. మెండెలు మూడవసూత్రము ననుసరించి వారిసంతానమున సగము మంది సంపూర్ణముగ దుర్బలమతులుగను, తక్కినవారు తద్గుణవాహకులుగను నుందురు. ఇదేవిధముగ తక్కిన వివాహములవలన సహితము గలుగు సంతానమును సూచించుచు వ్రాసిన చిత్రమును చూడుడు. (చిత్రము ౯).

చిత్రము ౯

త : దుర్బలమతియగుతండ్రి

ద : సామాన్యముగా నారోగ్యవతియగుతల్లి

న : వారిసంతానము—అందఱుదుర్బలమతిత్వవాహకులు

ప : దుర్బలమతిత్వవాహకుడగుతండ్రి

బ = దుర్బలమతియగుతల్లి

య. మ : వారిసంతానము —మ : సంపూర్ణముగ దుర్బలమతులు, య : దుర్బలమతిత్వవాహకులు

ర : తలిదండ్రు లిరువురు దుర్బలమతులు

హ = వారిసంతానము — అందఱు దుర్బలమతులు

అ = తలిదండ్రు లిరువురు - ఆరోగ్యవంతులు

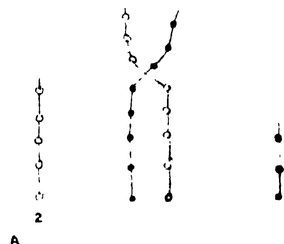
క్ష = వారి సంతానమంతయు ఆరోగ్యవంతులు

మెండెలు సూత్రము లీవిధముగ నెల్లెడలను అనువర్తించుటకు గల కారణమునుగూర్చి యాలోచింతము. సజీవములగు ప్రతివస్తువును అనేకములగు గుణములు కలిగియుండును. నల్లరంగుపై తెల్లచుక్కలు కలిగిన దేహము, మృదుమధురగానము, కోకిలస్వభావములు, నయనానందకరమగు రంగు, కమ్మనివాసన, గులాబి

పువ్వు గుణములు. శరవేగతుల్యమగు పరుగు పందెముగుఱ్ఱములయందే యుండును. బరువును లాగుశక్తి బండి గుఱ్ఱమున నుండును. విశాలమగు కాటుకకండ్లు, చక్కని నొక్కు వెండ్రుకలు, నిమ్మపండుచాయ, బాహుబలము, ఒకమనుజుని నుండును. మఱియొక్కరికి పిల్లికండ్లు, నిడుదైన నల్లనివెండ్రుకలు, చామనచాయ, సాహసము,ధైర్యము మొదలైనవి యుండి వ్యాధిమారుడై ఎనుబదియేండ్లు జీవింపశక్తి గలిగియుండును. ఈవిధముగ నొక్కొక్కప్రాణియు బహుగుణయుక్తమై యుండును. ఇట్టి గుణములన్నియు మనకు పెద్దవానియందు గన్పడు రీతినే సూక్ష్మాతిసూక్ష్మమగు స్థూలబీజాశయమునందు గాని, సూక్ష్మబీజాశయమునందుగాని ఇమిడియున్నవని చెప్పినచో వింతగా దోచును. నెమలియొక్క అందము, ఏనుగుయొక్క పర్వతాకారము, నక్కలోని టక్కరితనము, ఆయాజంతువునకు కారణభూతమగు స్థూలసూక్ష్మబీజాశయములందున్నదని నేను వాదించినచో తప్పక నన్ను కాళ్లుచేతులుకట్టివైచి "కీళ్పాకు" పిచ్చియాస్పత్రిలో బడవేయుదురు. కాని పెద్దవానిలోని ఆయాగుణములను వానికి సమకూర్చుటకు ముఖ్యాఆధారమైనది, మఱిమార్పుచెందనిది, నాశనము నెఱుగనిది, ఏదేని యొక వస్తువిశేషములు స్థూలసూక్ష్మబీజాశయములయందుండి తీరవలయుననుట సత్యము. ఈవస్తువిశేషములు ఒకపురుషాంతరము మఱియొకపురుషాంతరమునకు ఏమార్పును జెందక వ్యక్తినుండి వ్యక్తికి మారుచు తదనుగుణమగు ఆకారస్వరసౌందర్యాదిగుణములను ఆయావ్యక్తికి చేకూర్చుచుండును. వీనినే (ఆవస్తువిశేషములను) 'గీనీస్' (genes-ఈఆంగ్లేయ పదమును 'జీన్స్' అనియుగూడ ఉచ్చరింతురు) లేక "గుణవాహకు" లందురు. ఈగీనీలు సంక్షేపింపబడిన పెద్దవానిగుణములని యనుకొనగూడదు. అవి ఇంచుమించుగా వెండి బంగారు, మొదలైన నాణెములవంటివి. అర్ధణా పెట్టి ట్రాముటిక్కట్టు పుచ్చుకొనునట్లు, ఎదురింటమ్మకు తియ్యగూరనిచ్చి పుల్లగూర పుచ్చుకొనునట్లు ఈగీనీలను మార్చుకొనవచ్చును. నీలకంఠము అందమున కోతిపిల్ల; గానమాధుర్యము కోకిలను మించియుండును. అతనిభార్య హంసవేణి సౌందర్యరాశి; స్వరము గార్ధభస్వరము. పైనజెప్పినరీతిని స్థూలసూక్ష్మబీజాశయ సమ్మేళనమప్పుడు గలుగు "గీనీల" మార్పుచేత సౌందర్యమునకు సౌందర్యము, గానమునకు గానము రెండును వారిపిల్లలయందు మూర్తీభవించియుండవచ్చును. అనగా తండ్రిలోని గానవాహకులగు "గీనీలును", తల్లిలోని సౌందర్యవాహకులగు "గీనీలు"ను మిళితమై స్థూల సూక్ష్మబీజాశయముల సమ్మేళన ఫలప్రదమైన దన్నమాట. ఒక్కొక్కరికిని తల్లిగర్భమునందు జరుగు ఈ అన్యోన్య 'గీనీల' మార్పు ఎంతముఖ్యమైనదో చదువరు లూహింతురుగాక! ఆక్షణమున గలుగు నీమార్పులు తద్గర్భఫలితముగ మున్ముందు కలుగబోవు బిడ్డ యొక్క గుణాతిశయములకు కారణకర్తలగును.

ఇంతదనుక మనము తెలిసికొన్న ఆండెలూసియా కోళ్లలో తెల్లవానికిని, నల్లవానికిని జనించిన పిల్లలు ఏల నీలిరంగు గలవిగానుండెనో యిప్పుడు చెప్పవచ్చును. వానిలో నల్లరంగునకును, తెల్లరంగునకును కారణకర్తలగు "గీనీలు" కలిసియుండవలయును. తండ్రిలోని సూక్ష్మబీజాశయమునందు అన్నిగీనీలును నల్లని రంగును కలుగజేయునవిగా నుండును; తల్లిలోని

చిత్రము ౧౦

గుణవాహకులు – వానిసమ్మేళన

A. 1. మేఘవర్ణదగుణవాహకులు 2. శ్వేతవర్ణదగీనీలు

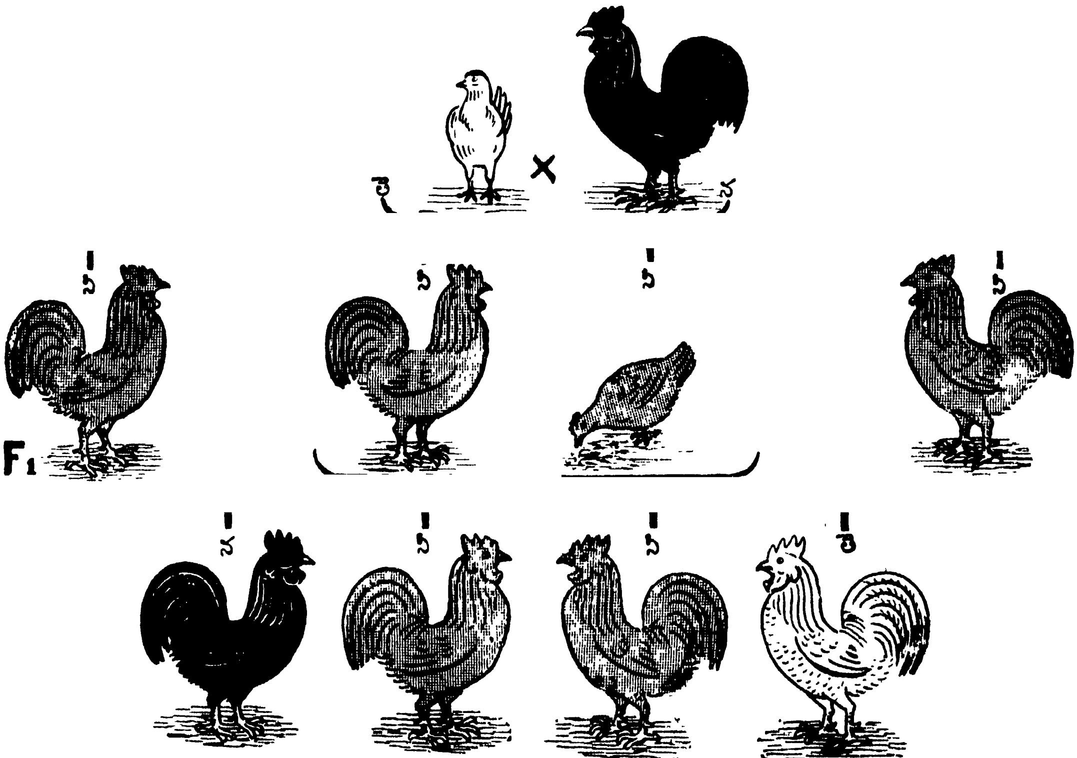
B. వానిసమ్మేళన – గుణవాహకులమార్పు

C. 1. 2. మిశ్రితగుణవాహకులు

స్థూలబీజాశయములోని అన్ని గీనీలును తెల్ల రంగు నిచ్చునవిగా నుండును. ఇవి రెండును కలిసి నప్పుడు గీనీలమార్పుచేత రెండు మిశ్రితములై పోయినవి. సూక్ష్మ బీజాశయమునందు మేఘవర్ణదగీనీలు పదియు, స్థూలబీజాశయమునందు శ్వేతవర్ణద గీనీలు పదియు నుండి నచో వీని సమ్మేళనలో గలుగు మార్పుచేత నైదు మేఘవర్ణదగీనీలు ఐదు శ్వేతవర్ణదగీనీలతో చేరి, పందికంటె నెక్కుడుగ గీనీలు ఏ బీజాశయమునందును నుండవు గావున తక్కిన ఐదు శ్వేతవర్ణదగీనీలు వేరుచేయబడి మరి ఐదు మేఘవర్ణద గీనీలతో చేరిపోవును. (చూడుము చిత్రము ౧౦). కావుననే మిశ్రజములు వర్ణాంతరములుగా మండినవి. (చూడుము చిత్రము ౧౧). తక్కిన విషయములలోగూడ నిట్టిమార్పులు జరుగుచునేయుండునని

మనము చెప్పవచ్చును. ఈ విధమైన 'మారుబేరము' స్థూల సూక్ష్మ బీజాశయములలో కలుగుచుండిననేగాని మన యావశ్యకతలనుబట్టి మనకు ఏ విషయమునం దెక్కువగా లాభము పొందగలమో అట్టిదాని కనుకూలించు పసుజాతులును, వృక్షజాతులును బడయుట దుర్లభమగును. బెహారీ ఆవులు, జర్సీయావులు, మైసూరులోని 'అమృతమహల్' జాతియెడ్లు, దినమునకుపండ్రెండునుండి పదునైదు శేరులపాలనిచ్చు సింధుదేశపుఆవులు మొదలగు ఉత్కృష్టవంశపుపశువుల వంశశుద్ధిని గాపాడుటగూడ మెండెలు విధుల ననుసరించియే యుండును. ఇంతటి యథార్థమును దెలిసికొనజాలని కారణము చేత మనదేశములో పాడిపశువు లధోగతిపాలై, నెయ్యి, మీగడలు కఱవై, పరదేశమునుండి దిగుమతియగు

చిత్రము ౧౧

న : నల్లపుంజు } అండల్యూషియా
తె : తెల్లపెట్ట } కోళ్లు
నీ : నీలిపిల్లలు — మిశ్రజములు

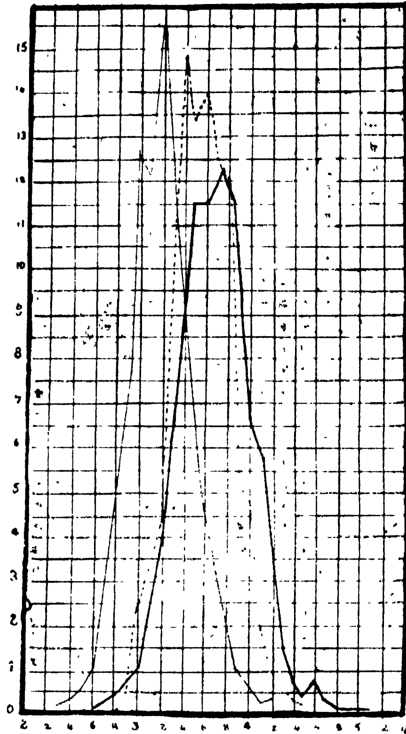
"డబ్బీపాలు", "డబ్బీవెన్న", "క్రొవ్వునేయి" వాడ వలసినవారమై, ఆరోగ్యమునందు, దేహదారుఢ్యము నందు, బుద్ధిబలమునందు సర్వతోముఖముగ క్షీణదశ నొందుచున్నాము. ఆంధ్రదేశపు పాడిపంటల యౌన్నత్యమునకై ౧౯౧౨ వ సం. రమున ఆంధ్రభాషాభివర్ధనీ సంఘమువారిచే ప్రచురించబడ్డ శ్రీయుత శేకుమళ్ల రాజగోపాలరావుగారి పశుశాస్త్రము ఆంధ్రలోకమున కాదర్శప్రాయమై వారిని నిద్దురనుండి మేల్కొలుప జేసియుండవలసినది. కాని ఇంకను అట్టిభాగ్యము ఆంధ్ర దేశమునకు రాలేదు. ఆధునిక శాస్త్రపరిజ్ఞానమువలని లాభములను చేయిజారిపోనీయక పాశ్చాత్య దేశములు మానవభాగ్యోన్నతి కుపకరింపజేసికొనుచున్నవి. మన కట్టి శాస్త్రములు మనభాషలో లేని కొఱంతను దీర్ప నడుముకట్టిన శ్రీ ఆంధ్రసరస్వతీగ్రంథమండలివా రెంత యు ధన్యులు. వారికష్టములను వృథాపోనివ్వక వారిని సర్వవిధముల ప్రోత్సహించి, వారివలన కలుగు అద్వితీయ ములగు లాభములను పొందుట ప్రతియాంధ్రునికి విధి.

మెండెలుగారి సూత్రప్రయోగమువలన ఉత్కృష్ట పశు-వంగసములను వృద్ధిపొందించుటను గూర్చి పైని జెప్పిన పశుశాస్త్రమునందు విరివిగా చర్చించియుండు టచే నిచ్చట పూర్తిగ వివరింపక విరమించుచున్నాను. ఉదాహరణమునకు మంచి పాడియావుల విషయమై ఇప్పుడు తెలిసియుండు కొన్ని లెక్కల నింకొనసగుచున్నాను. డచ్చి, హాలండు మొదలగు దేశములయందు మంచి పాడియావులను గూర్చిన లిఖితరూపమైన చరిత్రలు చాలయున్నవి. ఒక్కొక్కతరగతి యావును ఎన్ని శేరుల పాలనిచ్చునదియు, ఏఏజాతి పాలలో నెంత వెన్న యుండునదియు పరిశోధించి, ఆయావులనుండి మనము ఎక్కువవెన్న నివ్వగల పాలను విస్తారముగా నొసంగు క్రొత్తజాతియావులను బడయుట మెండెలు సూత్రముల ననుసరించి సులభసాధ్యము (చూడుము శ్రీయుత రాజగోపాలరావుగారి పశుశాస్త్రము). ఈ క్రింది లెఖలు విల్సన్ (Wilson) గారి గ్రంథమునుండి తీసికొనబడినవి.

1 వరుస నెంబరు	2 తరగతిపాలు 100 కి ఎన్నిపాళ్లు క్రొవ్వు పదార్థ ముండునది	3 2026 డచ్చియావులలో 100 కి ఎన్ని యావులు అట్టి పాలనిచ్చునది	4 1373 రక్తవర్ణపు డేనిష్ గోవులలో 100 కి ఎన్ని యావులట్టి పాలనిచ్చునది	5 2866 ఐర్షైరు ధేనువులలో 100 కి ఎన్ని యావులట్టి పాలనిచ్చునది
1	2.3	.10	—	—
2	2.4	.24	—	—
3	2.5	.54	—	—
4	2.6	1.33	—	.07
5	2.7	2.76	—	—
6	2.8	6 07	.18	.38
7	2.9	7.94	.36	.76
8	3.0	12.68	1 82	1.19
9	3 1	12 09	3.42	2.37
10	3.2	15 45	4.45	4.38
11	3 3	11.50	9.83	6.63
12	3 4	9.58	14.86	9 46
13	3.5	7 89	13 40	11.54
14	3.6	4 68	13.91	11.54
15	3.7	2.96	11 94	12 21
16	3.8	2 07	11.58	11.20
17	3.9	1 08	5.60	8 90
18	4.0	.54	4.73	6.70
19	4.1	.20	2.04	5.16
20	4.2	—	.88	3.14
21	4.3	.24	.51	1.50
22	4.4	—	.22	.70
23	4.5	—	.15	.38
24	4.6	—	—	.76
25	4.7	—	.15	.21
26	4.8	—	—	.07
27	4.9	—	.08	.07
28	5.0	—	—	.03
29	5.1	—	—	.03

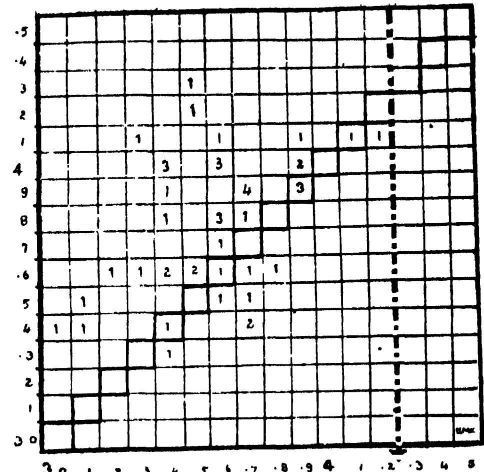
ఈలెఖలు 'గ్రాఫ్' గీచినచో ౧౨-వ చిత్రమున చూపినరీతిని కానవచ్చును. దీనినిబట్టి హెచ్చుతరగతిపా లను (అనగా ౧౦౦, కి ౪ కంటె ఎక్కువగా చమురు

చిత్రము ౧౨

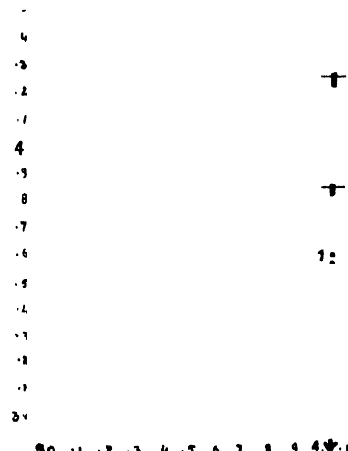
1. —— 2026. డచ్చియావులను సూచించును
2. ...... 1373. ఎఱ్ఱని డ్యానిష్ గోవులు
3. 2866. ఐర్‌షైర్ ధేనువులు

చిత్రము ౧౩

అ. ఆ. కు గల చదరములు - టారస్ IV చేత దాటించబడిన యావులను దెలుపును.
చదరములలోని సంఖ్యలు - ఆయాయావునకు గలిగిన దూడలను దెలుపును.
నిలువుగీత ప్రక్కన ఉండు యంకెలు - దూడలపాలలో నెంత క్రొవ్వుపదార్థ ముండునది తెలుపును.
అడ్డగీత క్రింది యంకెలు - ఆవుల పాలలో నెంత యుండినదియు తెలుపును.

చిత్రము ౧౪

అ. ఆ. కు గల చదరములు—లాంబ్జెర్జి IV చేత దాటించబడిన యావులను దెలుపును.
చదరములలోని సంఖ్యలు—etc—(13లో నుండు మాదిరియే యిచ్చటను యుండవలయును.)

పదార్థము నివ్వగల) ఇవ్వగలయావులు డచ్చిగోవులలో లేనేలేవు. వానిసంతతినుండి ఐర్‌షైరుధేనువులనుండి బడయునంతటి మేలుకరకముపాలను బడయుట దుర్లభము. కావున అట్టి పాలను మనము డచ్చిగోవులనుండి బడయవలయునన్నచో మంచిజాతి ఐర్‌షైరుఎడ్లకును డచ్చిధేనువులకును సంపర్కము గదర్చి సంతతి వృద్ధిచేయుట మంచిది. డెన్మార్కుదేశమున కొబది సంవత్సరములవఱకుం దెబడిన పాలలెక్కలనుండి ఆదేశమువారు తమపాడి నెట్లు వృద్ధిచేసికొనిరో మనము తెలిసికొనవచ్చును. ౧౯౧౮వ సం.మున పుట్టిన 'నాల్గవటారస్' (Taurus IV), ౧౯౧౭వ సం.రమున జనించిన 'లాంబ్జెర్జి' (Lombjerge IV) అను నీరెండు ఎడ్లవలన డేనిష్ ఎఱ్ఱగోవులపాడి ఎంత అభివృద్ధినందినదో ఏ. యం.

క్రిసన్‌సన్ (A. M. Christensen) గారు వివరించి యున్నారు. టారస్‌చేత దాటించబడిన యావుల పాలలో ౧౦౦కి ౩.౫౬వ వంతుమాత్రము క్రొవ్వుపదార్థ ముండినది. టారస్‌కు పుట్టిన దూడలపాడిలో నూటికి ౩.౭౫వ వంతు క్రొవ్వుపదార్థముండినది (చూడుము గ్రాఫ్ ౧౩). లాంజ్బెర్జి సంతతిలో నింతఫలితము గనపడ లేదు. ఈ రెండు సంతతులకు చేరిన తల్లులయొక్కయు, పిల్లల యొక్కయు పాలలోని గుణమును చూపుచు వ్రాయబడ్డచిత్తరువులు చూడుము (చిత్రములు ౧౩-౧౪). ఈ విధములగు లెఖలు మనదేశములో నెప్పుడు లభ్య పడునో చూడవలయును. వీనికంతటికిని మెండెలు మాత్రప్రయోగమే ముఖ్యసాధనము. వానిని గ్రహించి చక్కనిమార్గములయందు దుపయోగించినచో మన కన్ని విధముల సౌభాగ్యము చేకూరును.

‘పాప’ —వాసన్.

స్త్రీవిద్య-ఆర్థికస్వాతంత్ర్యము

కురుగంటి సీతారామయ్య

నారాయణరావుగారికి విశాల యేకపుత్రిక. ఆయన కామె అపరవయస్సులో పుట్టటం చేత యెక్కడాలేని ప్రీతి. అల్లారుముద్దుగా చూచుకుంటున్నాడు. ఆయన తప్పక స్త్రీలకు విద్య యివ్వాలనేకోటిలోవాడు. అంచేత విశాలను బళ్లోకి పంపాడు. విశాలకూడా ప్రతీక్లాసు ఫస్టుగా ప్యాసౌతూవచ్చింది. ఆయన డిస్ట్రిక్టకలెక్టరుకాబట్టి యెప్పుడూ హైస్కూలున్న వూళ్లోనేవుండేవాడు. విశాల ౫వ ఫారంలోకి వచ్చింది. ౧౮వ యేడు. శారదాచట్టాన్నుల్లంఘించటాని కాయనకు వీలులేదుకదూ? అంచేత పెండ్లాము బలవంతపెట్టినా ౧౮వ యేడు నిండిందాకా ఆగాడు. తరువాతనే పెండ్లిప్రయత్నం మొదలెట్టాడు.

శ్రీనివాసరావుగా రొక జాగీర్దారు. సాలుకు ౩౦ వేల రూపాయలొస్తాయి. ఒక్కడే ఒక కొడుకు రామారావు. మంచి రూపసి. బుద్ధిమంతుడు. చదువులోకూడా యెక్కివచ్చాడు. పాపము ఇక బి. యే. పరీక్ష మూడుమాసాలుండనంగా శ్రీనివాసరావుగారు కాలంచేశాడు. అయినప్పటికీ తెలివిగలవాడవుటచేత రామారావు దుఃఖంలోవుండీకూడా పరీక్ష నెగ్గాడు. తల్లిమాటప్రకారము వుంటూ జాగీరులో ప్రజలందరి ప్రేమకూ పాత్రుడై యింటివద్దనే ఉన్నాడు. ఉద్యోగం చేసే వుద్దేశమే లేదు. ఓనాడు తల్లి

"అబ్బాయీ! పెండ్లిమాటేం చెప్పావు?" అంది.

"ఇదివరకే నా ఉద్దేశం చెప్పానుకాదూ?"

"గుంటూరులో డిస్ట్రిక్టకలెక్టరు నారాయణరావుగారట! మొన్న మీ మామయ్యదగ్గిరికి కబురంపారట! నిన్న మామయ్య వచ్చి నాతో చెప్పాడు."

"ఏమైనా చదువు ఉందా పిల్లకు?"

"పిఫ్తుఫారమో యేదో చదువుతూందట! అయినా ఆడపిల్ల కంతచదు వెందుకులే!"

"చదువుకోనిపశువుని చేసుకోమంటావా యేమిటి?"

"అబ్బాయీ, నాకు తెలియక అడుగుతానుకానీ, ఆడాళ్లకు యింగ్లీషుచదు వెందుకురా?"

చదువుతూందని చెప్పిందికాబట్టి తల్లితో యిక చర్చించతలుచుకోలేదు రామారావు. మామా అల్లుడూ వెళ్లి పిల్లను చూశారు. పిల్ల నచ్చింది పిల్లాడికి. పిల్లాడు నచ్చాడు పిల్లకి. ఓరినోరు పలకరించి మాట్లాడారు. పెండ్లి యేప్రిలునెలలో అయింది గుంటూరిలోనే అతి వైభవంగా.

రామారావు అత్తవారింటికి తరుచుగా వస్తూ ఉండేవాడు. విశాలారామారావులు చిలకాగోరింకల్లాగ యింట్లో తిరుగుతూంటే నారాయణరావుగారికి చాలా సంతోషంగా వుంది. వాళ్లకికూడా ఓకిమీద ఓకికి ప్రేమ క్రమాభివృద్ధి పొందుతూవుంది. విశాల స్కూలు ఫైనలు ప్యాసైంది. వ్యక్తురాలూ అయింది. రామారావు సరేనని వప్పుకున్న మీదట విశాలను చెన్నపట్నం యింటర్మీడియేటుకు పంపారు. "క్వీను మేరీకాలేజీ"లో చేరింది. ఇంటర్మీడియేటు రెండేళ్లు అయింది. ఫస్టుక్లాసులో ప్యాసైంది. తండ్రికి, భర్తకు మిక్కిలి సంతోషమైంది. శెలవల్లో విశాలారామారావులు గుంటూరులోనే ఉన్నారు. నారాయణరావుగారికి సర్వీసు పూర్తి కావటంచేత పించను తీసుకున్నాడు.

"నాన్నా, వచ్చేసోమవారం కాలేజీ తెరుస్తారు. వెళ్లకపోతే సీటు దొరకదేమో?" అన్నది విశాల.

"అయితే నీభర్త నడిగావా?"

"వాళ్లమ్మకు యింతమాత్రం ఇష్టంలేదట! కాని తన కభ్యంతరంలేదని చెప్పారు."

"నాదేముంది? నీ అత్తవారి సంగతి మాత్రం చూచుకో".

"చెప్పానుగా అక్కడున్న సంగతి!"

విశాల బి. యే. లో చేరింది. నారాయణరావు గారుకూడా గుంటూరులో ఇల్లు అద్దెకిచ్చి చెన్నపట్నం లోనే చేరాడు. రామారావుమాత్రం యింటిదగ్గిరే ఉండి పోయాడు. విశాలా-రామారావులకుమాత్రం ఉత్తరాలు నడుస్తూనేవుండాలి.

"ఏమిరా, అబ్బాయీ ఎంతకాలంరా నీపెళ్లాం చదువు?"

"చదువుకుంటే తప్పేముందే అమ్మా?"

"అంతులేదుట్రా చదువుకి? ఏం, ఉద్యోగాలు చెయ్యాలా, వూళ్లేలాలా?"

"నీ కొడుకు, కోడలు కూడా బి. యే. లైతే నీకు సంతోషంకాదే అమ్మా?"

"చట్టుబండలు!! నే బతికుండగా అది వచ్చి యీ యింట్లో తిరగటం, నీకడుపు నోకాయ కాయటం జరిగేట్టు కనపళ్లేదు."

రామారావు మరి మాటాడలేకపోయాడు. పాపం రామారావుతల్లి యీ సంభాషణ జరిగిన నెలదినాలకల్లా చనిపోయింది. మామగారికి సంగతి తెలియపరిచాడు. అత్తమామలు వచ్చారు. విశాలకు యిక పరీక్షలు 3 నెల లుండటంచేత రావటానికి వీలులేకపోయిం దన్నారు. రామారావుకు మనస్సు కొంచెము చివుక్కుమన్నది. కర్మాంతరా లైపోయాయి. నారాయణరావుగారూ, భార్యా మళ్లీ పట్నంచేరారు. తర్వాత నాలు గయిదుదినాలకు విశాల కీ కింది వుత్తరం వచ్చింది:

"చట్టుబండలు!! నే బతికుండగా అది వచ్చి యీ యింట్లో తిరగటం. ..."

"శ్రీనివాసపురము,

ప్రియా! ౧౫-౧-౩౮

నీ ఉత్తరము అందింది. కళ్యాంతేరాలకు నీవు రాలేదని యెంతమాత్రం నా మనస్సులో లేదు. కాని మా అమ్మపోయినతర్వాత నామనస్సు వెనకటట్లే లేదు. ఇల్లు శూన్యమైంది. నీవొచ్చి యీ యింట్లో రాణివై తిరుగుతూండాలని తోస్తున్నది. మార్చితో బి. యే. పరీక్ష అయిపోతుంది కాబట్టి యీ విష యాన్ని కొంచెం మనస్సులో పెట్టుకో. మీ నాన్న గారితో సంప్రతించి ప్రత్యుత్తరం రాయి వెంటనే.

ప్రియుడు

రామారావు."

ఈ వుత్తరం చదివేటప్పటికి విశాలహృదయంలో భిన్నభిన్న భావాలన్నీ ఉత్పత్తి అయినాయి. రామా రావుమీద తనకు ప్రేమ ఉన్నా, తా నాయనకు భార్యనుకదా అని అప్పుడు జ్ఞాపకమొచ్చింది. పెండ్లాం దుకు చేసుకున్నానా అని పశ్చాత్తాపం కల్గింది. తన చదువు కంతరాయం కలుగుతున్నదే అని ఓవైపున, యెంతచదువుకున్నా ఓ మొగాడికి దాసీతనం చెయ్య టమేకదా ఆడదాని కర్మం అని మరోవైపున బాధించటం మొదలుపెట్టాయి. అనుశ్రుతంగావచ్చే ఆచారాలమీద అసహ్యం కలిగింది. వాటిని తిరస్కరించ టానికి ధైర్యంలేదు. కాని ఆడదాని అస్వతంత్రత, అందువలన వచ్చినదైన్యము మనస్సును కలతపొందించా యి. ఇంతటితో చదువు కట్టిపెడదామా అంటే మనసొప్ప టంలేదు. వీటి అన్నింటిమీద రామారావుస్థితి, చిత్త వృత్తి జ్ఞప్తికొచ్చాయి. హృదయం చలించింది. తన కత్యంతప్రియుడైన రామారావు కష్టపడుతున్నాడే అని చింతించింది. కాని తనకుమాలినధర్మముండదు కాబట్టి తన చదువు, తన స్వాతంత్ర్యము అన్న ఊహ అన్నిటిని కమ్మింది. తుదకు యేమైనాసరే తనకు స్వార్జనం చేసు కునే శక్తి వచ్చిందాకా తప్పక చదవవలసిందేనని నిశ్చ యించింది. ఈపని రామారావుకు కోపము రాకుండా చెయ్యాలి. ఎట్లాగా అనే ఆందోళనతోనే రాత్రిఅంతా గడిచింది. ఒకటి, రెండు, మూడు, నాలుగు, కొట్టింది గడియారము. నిద్రపట్టలేదు. తుదకు బల్లమీదున్న కలము తీసుకుని యీ విధంగా రాసింది:

"లాయడ్ రోడ్డు, మద్రాసు.

౧౬-౧-౩౮

నమస్కారములు!

మీ ఉత్తరము నా మనస్సును కలిచేసింది. నాకు మార్చి ౩౮ తేదీకో పరీక్షలు అయిపోతాయి. అప్పటికి మీరు తప్పక యిక్కడికి దయచేయండి. ఇంకా తొందరగా వస్తే యింకా సంతోషమే. నాహృదయం తమతోనే నిండియున్నది. మీ రిక్కడికొచ్చినప్పు డన్ని సంగతులు మనం మాట్లాడి నాన్నతోకూడా సంప్రతించ వచ్చు. వెంటనేమీ శరీరారోగ్యము, చిత్తవృత్తి రాయం డి. మీ ఉత్తరం చూచిందాకా నా కేమీతోచదు.

ప్రియురాలు

విశాల."

విశాల నెప్పుడు తన యింట్లో సంచరిస్తూవుంటే చూదామా అని ఉవ్విళ్లూరుతున్న రామారావుకు ఉత్త రం వచ్చిం దనేటప్పటికి మనస్సు తత్తరించింది. ఉత్త రం విప్పటానికి చెయ్యి వణికింది. ఉత్తరంలో తాను రాసినదానికి సరియైన జవాబు రాయలేదే అని కొంచెం కోపం వచ్చింది. కాని పాపం విశాల తనయెడల అన్యథా వర్తించదన్న నమ్మకం కోపాన్ని పోగొట్టింది. ఓమూల "యెందుకు చదువుకున్న పిల్లను పెళ్లాడానా" అని కూడా తొంగి చూస్తూవున్నది. తన తల్లి కోర్కె తీర్చలేకపోయినానే అని చింత పొందాడు. తుదకు మించిందిలేదు. చెన్నపట్నం వెళ్లి సంగతులన్ని నిర్ధారణ చేసుకుందామని మనస్సుకుదుర్చుకున్నాడు. ఇంకా దాదాపు రెండునెలలు ఆగాలె. రెండునెలలు రెండేండ్లుగా కనబడుతున్నాయి. ఇప్పుడే పోదామా అంటే, యెందుకు అనవసరం. పరీక్షచదువులో మునిగివుంటుంది విశాల. మరునాడు ఈ క్రిందివిధంగా రాసి పోస్టులోవేశాడు:

"ప్రియా!

నీవు రాసినప్రకారం నీ పరీక్షలు అయ్యేటప్ప టికి నేను అక్కడికి రాగలను. ఇట్లు

రామారావు."

వై. యం. సి. ఏ. మేడనుండి కనుపడు జార్జిటవును

D. H. R.

విద్యుత్కిరణ
ప్రసరణము
ద్వారా సకల
రోగములను
కుదుర్చు నూతన
సాధనము

౧. చర్మవ్యాధి
నివారణము కొరకు
చికిత్స పొందుచున్న
బాలుడు.
G. S. A.

౨. ఇందు రోగి కపా
లమునకు ఎక్సురే
ఫోటో తీయబడు
చున్నది.
G. S. A.

ఈ సంగ్రహలేఖ విశాలకు దుఃఖముకల్గించింది. స్వయంకృతాపరాధము! ఏమనుకునీ యేం లాభము లేదు. మనస్సు నిశ్చలం చేసుకుని పరీక్షకు గట్టిగా చదవటం మొదలుపెట్టింది. తప్పక ఫస్టుక్లాసులో ప్యాసవుతుందని, తమ కాలేజీకి గౌరవం కలుగుతుందని ప్రొఫెసర్లంతా అనుకున్నారు. ఇట్లా వుండగా ఇక పరీక్ష ౧౫ దినాలుందనగా విశాలతండ్రి ఒకబస్సు ప్రమాదంలో అకస్మాత్తుగా చనిపోయినాడు. విశాలా, తల్లీకూడా దుఃఖసముద్రంలో మునిగారు. వెంటనే రామారావుకు టెలిగ్రాం యిచ్చారు. మరునాడు రైలులో రామారావు వచ్చాడు. కరోనరు (Coroner) విచారణై బస్సు ప్రమాదంవల్ల చనిపోయినట్లు తీర్పుచెప్పి శవాన్నియిచ్చేశారు. దహనాదిసంస్కారా లయినాయి. పాపము విశాలకు తనదుఃఖమేగాక తల్లియేడ్పుకూడాను. చదువేం సాగుతుంది? కర్మాంతరాలు అయిన మూడు దినాలకే పరీక్ష. రామారావు యింట్లో ఉన్నాడనే ధైర్యంతో విశాలపేపర్లు రాయకల్గింది. మొగడుపోయినా కూతురు, అల్లుడు యింట్లోవున్నారుకదా అనీ ముసలమ్మకూడా మనస్సు కుదుర్చుకున్నది.

పరీక్షలు అయిపోయాయి. అందరూకూడా దుఃఖాన్ని కొంచెం కొంచెముగా మరుస్తున్నారు. ముసలమ్మకూడా చేసేదేం లేదని, పిల్లలు సుఖంగా ఉంటే చాలని ఊరటపడ్డది. ఇట్లావుండగా ఓ రోజున విశాల యినప్పెట్టెలో కాగితాలు వెతుకుతూంటే అందులో ఓస్టాంపుకాగితం కనబడ్డది. రిజష్టరికూడా చేసినట్టేవుంది. కొంచెం చదివేటప్పటికి విశాలకు కండ్లకు నీళ్లొచ్చాయి. తల్లి ఆసంగతి చూసి

“అమ్మాయీ, యెందుకే కండ్లనీరుకారుస్తున్నావు” అని అడిగింది. విశాలకు నోట మాటరాలేదు. ఇంతలో రామారావు వచ్చాడు. విశాల కాగితము రామారావుచేతి కిచ్చింది. రామారావు చదివి “ఇది మామగారి విల్లండి అత్తగారూ.” అన్నాడు.

“తమరు విల్లురాసినట్టు వారు నా కెప్పుడూ చెప్పలేదు; రాశారు కాబోల్ను” అన్నది ముసలమ్మ కళ్లొత్తుకుంటూ. ఈమె మొదటినుంచీకూడా వ్యవహారంలో జోక్యం కలగజేసుకునేదికాదు. విల్లులో నారాయణరావుగారు తన యావదాస్తిని ఉదాహరించారు. ఇల్లుతప్ప స్థిరాస్తి లేదు. మిగిలినదంతా బ్యాంకులో రొఖంగానే ఉంది. నారాయణరావుగారు లంచాలు యేమాత్రం పుచ్చుకునేవాడు కాడు. ఆయనఆస్తిఅంతా కష్టార్జితం. జీతంలోనుంచి ఆదాచేయబడిన దాపకు. మొత్తం ౬౦ వేలకు ఉంది. అందులో భార్యకు ౫,౦౦౦ ఆమెయిష్టప్రకారం చేసుకునేటట్టు రాశాడు. కూతురికి ౧౦,౦౦౦ ఆమెయిష్టప్రకారం రాశాడు. గుంటూరులో వున్న యిల్లుమాత్రము అల్లుడికి యిచ్చాడు. మిగిలిన ఆస్తిఅంతా విశాలారామారావులకు పుట్టెడి సంతానానికి చెందేటట్టు రాశివుంది. అట్లా సంతానం కలగకపోతే సంతానంపుట్టేవయస్సుమీరినతర్వాత విశాలారామారావులు తమయిష్టమువచ్చినట్టుగా చెరిసగము ఉపయోగించుకోవచ్చు. ముసలమ్మ అంతా విని నిట్టూర్పువిడిచి “కుటుంబం నిలబడానికి యేమీచేయలేదే!” అంటూ రెండు అశ్రుబిందువులు కార్చింది. మళ్లీ కాగితాన్ని మడిచి పెట్టెలో పెట్టారు. ఆస్తికంతకూ తన్ను అధికారిగా చేయలేదే అని విశాల కేమైనా అంతస్సులో ఉన్నదేమోకాని పైకిమాత్రం కనపర్చలేదు.

నెలగడిచింది. విశాల పరీక్షప్యాసయినట్టు తెలిసింది. అందరూ సంతోషించారు. సుందరమ్మకూడా చదువుకున్న కూతుర్నీ, అల్లుణ్ణీ చూచుకుంటూ సంతోషిస్తూనేఉంది. ఆమెమనస్సు పరీక్షచేస్తే, వాళ్లుఇద్దరూకూడా ఉద్యోగంచేసి సంపాదించ నవసరంలేదు కాబట్టి, యికసుఖంగా యింట్లో కాపురంచేస్తూ సంతానాన్ని కనిముద్దుముచ్చట్లు జరుపుకుంటూ తాను జీవించినంతకాలం గడపాలని ఉంది. ఓనాడు ఈ అభిప్రాయాన్ని సూచిస్తూ కూతురితో “అమ్మాయీ, ఇద్దరూ చదువుకున్నారు. వయస్సువచ్చింది. ఈవూళ్లో ఉండనవసరంలేదు. కాబట్టి గుంటూరువెళ్లి మనం యిల్లు బాగుచేసుకుని ఉండిపోదాం. నీవు అన్నీ తెలిసినదానివి కాబట్టి నే నెక్కువగా చెప్పనక్కరలేదు.” అన్నది.

విశాల బదులేమీ చెప్పలేదు. విశాలారామారావులు అన్యోన్యంగా ఉన్నారేకాని యింతవరకు దాం

సత్యధర్మాలు లేవు వారిమధ్య. ఈసంగతి తల్లికితప్ప యెవ్వరికీ తెలియదు. రామారావు మనస్సు నిగ్రహించుకుని కాలంగడుపుతున్నాడు. సుందరమ్మకు కూతురి ప్రవర్తన బోధపడటంలేదు. విశాలమనస్సులో యేముందో యెవ్వరికీ తెలియదు. ఇద్దరూ కలిసి బీచికి పోతూనే ఉండేవాళ్లు. రామారావుకు అనేకమార్లు బీచీయిసుకలో వెన్నెలరాత్రి ఆమెను కౌగిలింతామా అని బుద్ధిపుట్టిందికాని, ధైర్యం చేశాడుకాడు. రెండునెలలు అయినతర్వాత ఓనాడు బీచిమీద యిద్దరూ నీళ్లకు దగ్గిరగా కూచున్నారు. చుట్టుపక్కవాళ్లల్లో కొందరి కళ్లు నీళ్లమీదే ఉన్నాయి. కొంచెము సంధ్యచీకటి పడ్డది. ఇద్దరికి ౫,౬ అంగుళాల యెడంతప్ప లేదు. విశాల వేలుతో తడియిసుక కుళ్లగిస్తూ,

"నే నోమాట అడుగుతాగానీ, దాచకుండా సమాధానం చెబుతారూ" అన్నది.

"విశాలా, నీయెడలా దాపరికము?"

"నాపైన మీకు కోపము లేదుకదా?"

విశాల ప్రశ్న అడిగినరీతి బహుహృదయంగమంగా కనిపించింది రామారావుకు. ఆలస్యంచేస్తే ఆలోచిస్తున్నాడనుకుంటుందని, "కోపానికి కారణ మేముంది విశాలా?" అన్నాడు. చిన్నబుచ్చుకున్న విశాలముఖం వికసించింది చిరునవ్వుతో. "మీరు ఉత్తరంలో రాసిన విషయాన్నిగూర్చి ఆలోచించటానికి యింతవరకు నావకాశం లేకపోయింది. సంగతులన్నీ అత్యావధానంగా జరిగిపోయినాయి. ఇప్పుడిప్పుడే మనస్సు కొంచెం శాంతిస్తున్నది. ఆసంగతులు మనం మనస్సువిప్పి మాట్లాడటానికి యిప్పుడు మీ కిష్టమేనా?"

రామారావు మనస్సు వక్కగం తేసినట్టయింది. "నాసంగతి నాకిష్టమా అని అడగాలా విశాలా?" అన్నాడు.

"మీకు నాయెడల సంపూర్ణానురాగం ఉందని దృష్టాంత మక్కరలేదు. ఆసంగతి నాకు నిశ్చయమే! నామనస్సులో తమరు తప్ప యితరపురుషబింబం లేదని సముద్రుడుప్రమాణంగా మనవి చేస్తున్నా. మీకు నమ్మకమేనా?"

"రామారావు నిర్ఘాంతపడిపోయినాడు. నోటమాటరాలేదు."

"ఆమాట నన్నడగాలా విశాలా?"

"నేను మిక్కిలి ధన్యను."

"నేనుకూడా అట్లాగేఅనుకుంటున్నా."

ఇద్దరిచేతులు అప్రయత్నంగా కలిశాయి. ఇదే పెండ్లి అయినతరువాత రెండో కరగ్రహణం. ఇద్దరూ స్పర్శసుఖం అనుభవించినట్టు దృష్టాంతంగా యిద్దరికి రోమాంచం అయింది. ఇద్దరికి కొంతసేపటిదాకా నోట మాటరాలేదు. విశాల దోవలోకి వస్తున్నదని, తనఆశ ఫలించేదినం వచ్చిందని

రామారావు లోలోపల సంతోషిస్తున్నాడు. కొంత సేపటికి విశాల,

"మీ ఉత్తరములో రాసినట్టు యింకా కొన్నాళ్ళ దాకా చెయ్యక చదువుకుంటే మీ చిత్తం మారి నాపైన ఉన్న ప్రేమ కేమైనా భంగం కలగదుకదా?" అన్నది.

రామారావు నిర్ఘాంతపడిపోయినాడు. నోట మాట రాలేదు. ఆశాహర్మ్యం ఒక్కమారు గుభాలున కూలింది. అనేక ఆలోచనలు ఒకటితరువాత ఒకటిగా గిరగిరతిరుగుతున్నాయి. తుదకు "నీయిష్టం అట్లా ఉంటే నేను చేసేదేముంది?" అన్నాడు.

కొంచెము చీకటి వ్యాపించింది. వీధికి వచ్చిన వాళ్ళంతా లేవడం మొదలుపెట్టారు. విశాలారామా రావులుకూడా లేచి సాగారు. ఏమీ మాట్లాడకుండానే యిల్లు చేరారు. ఇద్దరిమనస్సులూ ఆందోళనతో నిండి పోయినాయి. భోజనంముందరకూడా మాట్లాడలేదు. రామారావు చేయికడుక్కొని "విశాలా, బడలికగా ఉంది. నేనుపోయి విశ్రమిస్తాను" అన్నాడు. విశాల యేం మాట్లాడలేదు. ఇదంతా చూస్తూవున్న సుంద రమ్మకు కొంచెము అనుమానమేశింది.

రామారావుకు నిద్ర రాలేదుకదా పైపెచ్చు మనస్సు ఆలోచనలతో నిండిపోయింది. "చదువుకున్నది చాలదూ? అంటున్నదీ? వివాహానికి పరమావధి యేమిటో యింతచదువుకున్నా తెలియలేదే? కామాంకురం కాలేదా? విపరీతంగా ఉందే? లోకాన్ని చూచైనా గ్రహించలేకపోయిందే? వాళ్ల నాన్నగారి పవిత్రాభి ప్రాయంకూడా యీమెకు నచ్చలేదే? నామాటే తోసి రాజన్నప్పుడు యిక వాళ్లమ్మమాటంటే వింటుందీ? మా అమ్మ చెప్పినట్టే అయిందే? పోనీ నాయెడల ప్రేమలేదా అంటే అట్లా అనటానికికూడా వీలులేదే! సాయంకాలమేగా ప్రమాణంచేసింది! విశాల యెప్పటికీ ముఖప్రీతిమాట ఆడదు. పోనీ, నేను మరోవిధంగా ప్రవర్తిద్దామా అంటే నామనస్సంతా విశాలతోనే నిండి ఉందే? మరియొక స్త్రీని స్పృశింపజాలను! "నాతి చరామి" అని బాసకూడా చేస్తినే! దానికి విపరీతంగా ప్రవర్తించి యిహపరాలకు దూరుణ్ణికానా? ఛీ నాతుచ్ఛ సుఖము!! ఇద్దరూ చెరోవేపుకు లాగితే సంసారం వీధు లోనే! కాబట్టి నా అభిప్రాయప్రకారం ఆమె చేయక పోతే ఆమెయిష్టప్రకారం చెయ్యటం నావిధి." అను కుంటూ యిద్దరి అభిప్రాయాల మంచిచెడ్డలను పరీక్ష చెయ్యటం ప్రారంభించాడు. "స్వసౌఖ్యం నా ఉద్దేశం. విద్యార్జనం ఆమె ఉద్దేశం. రెండిటిలో విద్యార్జనం పవిత్రతరం. కాబట్టి పవిత్రతరమైన విద్యార్జనంకోసం తుచ్ఛమైన నా స్వసౌఖ్యం వదలడం కర్తవ్యం." అను కుంటూ మంచంమీద వెల్లికలా పడుకుని ఆలోచిస్తూ వుండగా తలుపు తట్టినట్లైంది. రామారావు లేచి తలుపుదగ్గిరికి వెళ్లి "విశాలా" అన్నాడు. "తలుపు తియ్యండి" అని వినపడ్డది. తలుపు తెరిచి విశాల లోపలికి వచ్చింది. రామారావు మంచంమీద కూర్చున్నతరువాత పక్కనున్న కుర్చీమీద తాను కూర్చున్నది. ఆమెముఖం చూస్తే ఆమెకుకూడా నిద్రరాలేదనీ, మనస్సు ఆందోళ నతో నిండివుందనీ చెప్పక చెపుతూవున్నది.

"ఏం నిద్రరాలేదా విశాలా?"

"నాకుకూడా మనస్సు లేదనుకున్నారా?"

"మీ అమ్మ నిద్రపోయిందా?"

"ఆసంగతి చూచే యిట్లా వచ్చా. సాయం కాలము మీ మనస్సుకు కష్టంకలిగించానని తోచి క్షమా పణ చెప్పుకుందామని మనస్సు తత్తరపడుతున్నది. నన్ను మీరు క్షమించానంటేనేగాని నామనస్సు కుదట పడదు." అంటూ రామారావు రెండుకాళ్లను రెండు చేతులతో పట్టుకున్నది. రామారావు కరిగి నీరై పోయాడు. మరొకడైతే "అతివినయం" అనుకునేవాడే కాని రామారావు ఆమెహృదయం బాగా తెలిసినవాడు కాబట్టి ఆమెప్రవర్తనలో ఆయనకు ఆర్జవమే కన బడ్డది.

"నీవేం తప్పుచేశావని క్షమించడం విశాలా! పిచ్చిదానా! లే" అంటూ విశాల లేవటానికి చేయూత

యిచ్చాడు. విశాల లేచి కూచుంది. ఇంకో మాట్లాడటానికి తగిన మనఃస్థైర్యం చిక్కలేదు.

"నాకూకూడా యిందాకటినుంచీ ఆందోళనగానే ఉంది. ఆలోచించగా తుదకు నా తుచ్ఛసుఖంకంటె నీ ఉద్దేశం పవిత్రమైందని నిశ్చయించా." అన్నాడు రామారావు.

"నాకుకూడా సరిగా నా ఉద్దేశం అట్లాగే తోచింది"

"జ్ఞానసంపాదనం పవిత్రకార్యంగాని అందులో స్వార్థ మేమున్నది విశాలా?"

ఎప్పుడైతే తనతో ఆయన యేకీభావం అవుతున్నట్టు కనపడుతున్నదో ఆమెకు కొంచెం ధైర్యం వచ్చింది. ఇదే సమయం తన అభీష్టం నెరవేర్చుకోటానికని తోచింది. కాని ఆయన అభీష్టం బొత్తుగా తోసేసి తన అభీష్టం నెరవేర్చుకోటం సమంజసం కాదనుకున్నది. రెంటిని నెరవేర్చడం సాధ్యమైనంత వరకు మంచిదని ఆలోచించి,

"నేను మెడికల్ కాలేజీలో చేరుదామని ఉంది. మీ సహౌదార్యాన్ని కనిపెట్టజాలనంత మూర్ఖురాలను కాను. మీరు వద్దనరనీ, నా అభీష్టం నెరవేరుస్తారనీ నాకు తెలుసు. కాని మీ అభీష్టం బొత్తుగా నెరవేర్చకపోవడం తప్పని నా అంతరాత్మ చెప్పుతున్నది. కాబట్టి ...."

"నా విషయమై నీ వెంతమాత్రం ఆదుర్దా పడవద్దు. పురుషుడు పశువు. నీ వేమిచేసినా నాకు సంతోషమేనని నాతోడుగా చెపుతున్నా."

విశాలకు తనభర్తయొక్క ఆత్మపరీక్ష ఆశ్చర్యం కలిగించింది. అట్టివాణ్ణి భర్తగా బడసినందులకు తన్నభినందించుకుంది. అట్టినిష్కళంకప్రేమను తాను పరీక్షిస్తున్నందుకు తన్నుతాను నిందించుకున్నది. తన విద్యాభ్యాసంకూడా వదిలేదామా అన్నదాకాకూడా అభిప్రాయంపోయింది. కాని తనకు ఆర్థికస్వాతంత్ర్యము వస్తేనేగాని పురుషుడితో తనకు సామ్యం రాజాలదనే నమ్మకంచేత వదలేయ బుద్ధిపుట్టలేదు.

"నామనవికూడా కొంచెము చిత్తగించండి."

"నీవు అంతగా చెపుతానంటే వినకపోవటం తప్పా. ఏదీ కానీ! చెప్పు." అన్నాడు తుదకు.

"ఇక వారందినాలలో మెడికల్ కాలేజి తెరుస్తారు. కాబట్టి యీవారం మీ యిష్టప్రకారం......" విశాల తలవంచుకున్నది. ఈ మాటలు వినేటప్పుడు రామారావుమనస్సులో ఒకటివెంట వకటిగా రెండు ఊహలు తట్టాయి. ఆమె యిష్టము చొప్పనైతే ఆమెతో సంసారసుఖ మనుభవించటానికి తానింకా యెన్ని సంవత్సరములు కనిపెట్టుకుండాలో మొదటిది. ౫ యేండ్లు!! తన సౌఖ్యంకొరకు ఆమె యెంత బేలైనది రెండవది. తనయెడల ఆమెకున్న ప్రేమయెంతో ఆమె ఆత్మార్పణంవల్ల తెలిసింది. తన యాశ మిక్కిలి తుచ్ఛమైందని మరీదృఢమైంది అతని మనస్సులో. ఆయనయొక్క స్వార్థత్యాగోద్దేశం గట్టిపడింది.

"విశాలా! అంతకక్కుర్తి అనవసరం. నన్నంత తుచ్ఛుణ్ణిగా తలచకు." అంటూ వక్కమారు విశాల కుడిచేయి తీసుకుని దానిని తనపెదవులకు తాకించుకున్నాడు. విశాలకు పట్టరాని ఆనందం కలిగింది. కాని తన బేలతనానికి సిగ్గుపడ్డది. రామారావుకార్యదీక్షకు ఆశ్చర్యంపొందింది. పురుషహృదయంకంటె స్త్రీహృదయం మృదువైందని ఆమె కప్పుడు గోచరమైంది. కాని రామారావు చూపిన ఔదార్యానికి తాను చేయదలచుకున్న త్యాగము బహుస్వల్పమైందని కూడా తట్టింది. కొంతసేపు నిరుత్తరయై తలవంచుకుని కూచునే ఉంది. కొంతసేపటికి, "స్త్రీకి ఆర్థికస్వాతంత్ర్యం ఉంటేనే గాని భార్యాభర్తలు సమాన ప్రతిపత్తిగా ఉండజాలరని నేను మొదటనుంచీ అనుకునేదాన్ని."

"ఎంతపిచ్చిదానివి విశాలా! ఇప్పుడైనా నీ అభిప్రాయం మారలేదా? నా యావదాస్తీ నీ యిష్టప్రకారం చేయనిచ్చి దరిద్రుణ్ణి కావటానికి సిద్ధంగా వున్నానే! తండ్రి ౧౦,౦౦౦ యిచ్చిన తరుణికి ఆర్థిక స్వాతంత్ర్యాని కేమిలోటు?"

"వక్కమారు విశాలకుడిచేయి తీసుకుని దానిని తన పెదవులకు తాకించుకున్నాడు."

"మీ ఆస్తి నాది యెన్నటికన్నా అవుతుందా? మా నాన్న యిచ్చింది నాచదువుపూ, తర్వాత ఆసుపత్రి పెట్టుకోటానికీ సరిపోతుంది."

"ప్రేమపూరితులగు భార్యాభర్తలలో నీ నా భేద ముంటుందా విశాలా?" విశాల మాటాడలేదు. తుదకు కొంతసేపటికి,

"ఆర్థికస్వాతంత్ర్యములేని స్త్రీ పురుషుడికి దానిసై తన వ్యక్తిత్వాన్ని కోల్పోయి భర్తచేత అర్థాంగిగాగాక ఆటవస్తువుగా తలచబడుతుందనికూడా నే ననుకునేదాన్ని."

"పురుషు లంతనీచులా విశాలా?"

"తమరు నన్ను క్షమించాలె. పురుషులందరూ తమవంటివారే అయితే ప్రపంచం స్వర్గమే అనచ్చు!"

"స్త్రీ లంతా నీవంటివాళ్లైతేకూడాను!"

ఈ మాట లన్నప్పుడు రామారావు నేత్రాల్లో ఆ మనఅంతరాత్మ ప్రతిబింబిస్తూవున్నది.

"మీ నిష్కలంకచిత్తవృత్తిని తలుచుకున్నప్పుడు మీ వంటి ఉత్తమునకు నేను తగనిదాననని నాకు తోస్తూవుంటుంది." అంటూండగా విశాలరెండు నేత్రాల్లోనించి రెండు అశ్రుబిందువులు రాలాయి. తన మనస్సుకు కష్టం కలిగించానే అని విశాల యెంతబాధ పడుతున్నదో రామారావుకు గోచరమైంది.

"విశాలా, నీవు యెంతమాత్రం దుఃఖించవద్దు. నా స్వార్థపరత్వం జ్ఞాపకంవచ్చినప్పుడు నాకు చాలా సిగ్గుగా ఉంటుంది. సంసారసౌఖ్యం తుచ్ఛం. నీ వంటి దాని ప్రేమే చాలు."

ఇద్దరికి పట్టరాని ఆనందం కలిగింది. నిరుత్తరులై అట్టే ఉండిపోయారు. తరువాత కొంతసేపటికి రామారావు,

"విశాలా, యింక వారంరోజుల్లో నేను యింటికి వెళ్లిపోదామని ఉంది." అన్నాడు.

విశాలకు యెట్లాగైనా రామారావును తనవద్దనే ఉంచుకోవాలని ఉందికాని దోవతోచటంలేదు. రామారావుకుమాత్రం తా నిక్కడవుంటే మనస్సు చలించి ఆమెచదువు పాడుచేస్తుందేమో అని ఉంది ఓవైపున. మరోవైపున ఆమెను చూస్తూ మాట్లాడుతూనైనా యిక్కడ వుందామనికూడా ఉంది. ఇంతలో విశాల,

"మీరు వెళ్లటానికి మనసొప్పటంలేదు. మీరుంటేనేగాని నాచదువు సాగదు. చిత్తము శాంతంగా వుండదు. ఇంతేకాక యిద్దరం యిప్పుడు విడిగా చెరోచోట వుంటే లోకులు పలుగాకులు, అపవాదలు పుట్టిస్తారుకూడాను. కాబట్టి మీ రిక్కడేవుండడం ఉచితం. మనస్సును ఊరికే యేమివ్యాపకత్తిలేకుండా ఉంచడం కష్టంకాబట్టి నాకు వక ఆలోచన తోస్తున్నది" అన్నది. ఆలోచించగా విశాలతర్కం రామారావుకు నచ్చింది. ఇక్కడే వుందామనుకుంటున్న రామారావుకు విశాలమాటలు శ్రోత్రపేయాలుగా ఉన్నాయి. "తప్పక నీయిష్టప్రకారం చేస్తా"అన్నాడు.

"మీరు లాకాలేజీలో చేరండి. యం. యల్., యెప్రెంటిసుకలిసి అయిదేండ్లు అవుతుంది. ఇద్దరం గుంటూరులో ప్రాక్టీసుచేదాం."

రామారావుకు విశాలఆలోచన మిక్కిలి సంతోషం కల్గించింది. సరేనన్నాడు. విశాల కార్యం సఫలమైందని సంతోషిస్తూ,

"తెల్లవారుజాము కావచ్చింది. ఇక మా అమ్మ లేస్తుంది" అంటూ లేచింది. రామారావు "ఇక అయిదేండ్లదాకా అడగను" అంటూ ఆమెను వక్కమారు కౌగిలించి పెదవులు కలిపాడు. విశాలకూడా కండ్లు మూసుకుని ఆనందం అనుభవించినట్లే కనబడ్డది.

మరుదినము విశాల మెడికల్ కాలేజీలో చేరింది. రామారావు లాకాలేజీ తెరిచింతరువాత అందులో చేరాడు. సుందరమ్మకు మాత్రం యెంతమాత్రం మనస్సుకు బాగాలేదు.

"వట్టి అల్లుడు దొరికాడు: యెట్లా వప్పుకున్నాడో? నాకు మాత్రం యెంతమాత్రం నచ్చలేదు. వీళ్లు అయిదేళ్లు చదివి, ప్యాసై, ప్రాక్టీసుచేస్తూ; అప్పుడా సంసారం? అందాకా నేను బతుకుతానో, లేదో? మాకు వీళ్లువల్లే గతి కనపడలేదు. సంగతులన్నీ చూస్తే యీసంసారం సానుకూలమౌతుందని తోచదు. నేనూ పెద్దదాన్నైనా. ఎప్పుడో, యేవేళో? ఇవాళ విశాలతో చెప్పిచూస్తా. వినకపోయిందా నేను తప్పక పెంచుకుంటా" అని గొణుగుకుంటూ కుంపటి రాజేస్తుండగా అప్పుడే కాలేజీనుంచి వచ్చి చెప్పులు విప్పుతున్న విశాలకు ఆఖరుమాట చెవినపడ్డది.

"అమ్మా, యేమిటే పెంపుడంటున్నావు?"

సుందరమ్మ తలయెత్తి చూసింది. మొదట తన మనస్సు బైటపడ్డదని తట్టిందిగాని తరువాత కుండ పగలగొట్టినట్లు నిజం మాట్లాడాలని తోచి,

"అమ్మాయీ, నీకు తోచదు. ఒకరు చెబితే వినవు. ఇంకా యెన్నాళ్లు యీచదువు? మంచిపని కూడా 'అతి' అయితే దాన్నికూడా పిచ్చి అనే అం

టారు. నీవు నామాట విని చదువుకట్టిపెట్టు. ఇద్దరూ చక్కగా చదువుకున్నవాళ్లు. ఇక చదువు కట్టిపెట్టి సంసారంచెయ్యటం నామతం. "౭౦ యేండ్లు వచ్చిం తరువాత చదువుకోక నోటమట్టిగొట్టుకోనా" అన్నట్టు ౮౦ యేండ్లు వచ్చింతర్వాత యింకా సంసారమెందుకు? నీవు గనక చదువు మానకపోతే నాయిష్టం వచ్చినట్టు నేచేస్తా."

"ఎందుకమ్మా అంతకోపమూ, తొందరానూ? నా డాక్టరు పరీక్ష, నీ అల్లుడి యం. యల్. పరీక్ష చక్కమారు అయిపోతాయి. ఇద్దరం పోయి గుంటూరులో ప్రాక్టీసు చేస్తాము. మీ అల్లుడు సరే అన్నారు. నీకేమే అమ్మా?"

"నా కేమా? అవును. మీ నాన్న మా కడుపు ఫలిస్తుందని, మా కిన్నినీళ్లు చల్లుతారని అనేకదూ నీకు పెండ్లిచేసింది! విల్లువల్లనే ఆయన ఉద్దేశ్యం స్పష్ట మౌతున్నది. ఆయన ఊపిరితో వుండగా మనవుల నెత్తకుండానే పోయారు. నాగతికూడా అంతే పట్టించ దలచుకున్నావు నీవు. మాకు మొగపిల్లవాడు లేక పోయినా నీకడుపు ఫలించి దౌహిత్రుడు గతిఅవుతాడు కదా అనే ఆశ యీ నీచదువుతో అంతరించింది. నీ పుట్టినింటిని నిలబెట్టే భాగ్యత నీది."

"అయితే నన్ను యేంచెయ్యమంటే అది చేస్తాను."

"యేమో? యేంచేస్తావో? నాకున్నవి ముష్టి ౫౦౦౦ రూపాయలు. దానికి పెంపు డెవరిస్తారు?" విశాల కొంచెం ఆలోచించి,

"అయితే అమ్మా! నాకు చదువుకు నెలకు ౫౦ చొప్పున ౫ యేండ్లకు మూడువేలు అవుతాయి. "నందో రాజా భవిష్యతి" తర్వాత చూదాం, మిగిలిన ౨ వేలు నీకిచ్చేస్తాను. నీవు దస్తుచేసుకో. నాకుకూడా పుట్టిల్లని, తమ్ముడని ముచ్చట తీరుతుంది."

సుందరమ్మముఖం వికసించింది. "పిల్లమీద ఆధారపడేకంటె యిది బాగా ఉన్నట్టు తోచింది. పిల్లకి పిల్లలు పుట్టే మరీ మంచిది. రెండు కుటుంబాలు నిలుస్తాయి. విశాల పింతండ్రిదగ్గిర పిల్లవాడుకూడా వున్నాడు. అట్టే కలవాళ్లుకారుకాబట్టి గంతేస్తా యిస్తారు. కాబట్టి గట్టిచేసుకుంటే మంచిది. ఒకవేళ విశాలహృదయం మారుతుందేమో?" రామారావును పిలిచి ఆరోజునే మరిదికి ఉత్తరం రాయించింది. వాళ్లు సరేనన్నారు. ఒకమాసంరోజుల్లో అంతా సంపూర్తి ఐయింది. విశాలదగ్గిరవి ౭౦౦౦, సుందరమ్మదగ్గిరివాట్లో ౩౦౦౦, మొత్తం ౧౦,౦౦౦లు పిల్లవాడిపేర బ్యాంకులో వాడిమైనార్టీ వెళ్లింతర్వాత వాడికిచ్చేటట్టువేశారు. ముసలమ్మ తన స్వంతానికి ౨౦౦౦ అట్టిపెట్టుకుంది. పిల్లవాడికి పదోయేడు. మంచి రూపసికూడాను. బుద్ధిమంతుడు. వాడ్నికూడా మైలాపూరులో స్కూలులో వేశారు. వాడికి విఠ్ఠల్ అని నూతనమైన పేరుంచారు. అంతా అనుకూలంగానే వెళ్లిపోయింది. రామారావుకు ఈ సంగతంతా చూడగా భార్యమీద ఆదరం హెచ్చింది. ఆమె సాక్షాత్తు దేవతగా కనపడుతున్నది.

దత్తతైంతర్వాత విశాలప్రోత్సాహంచేత యీ కుటుంబం వెనకటియిల్లు వదిలి యింకొక చిన్నయింట్లో ప్రవేశించారు. విశాలలోకూడా అనేకమార్పులు కలిగాయి. సబ్బుబిళ్లలు, సెంట్లు మానేసింది. రిక్షామానేసి ట్రాంమీద వెళ్లడం మొదలుపెట్టింది. మొత్తంమీద జీవనంలో నిరాడంబరత్వం వచ్చింది. కొన్నాళ్లకు రామారావు సంగతంతా గమనించి, ఒకరోజున

"విశాలా! మాట! ని న్నొకటి అడుగుతాను. కోపం రాదుకద!"

"మీమీదనే కోపంవస్తే యిక నా బ్రతు కెందుకు?"

"నీలో మార్పేదో కనపడుతున్నదే! కారణం చెప్పు విశాలా?"

"మానాన్నహయాంలో యిష్టమొచ్చినట్టు ప్రవర్తించా. ఇప్పు డట్లా వుండటానికి వీలున్నదా? చెప్పండి."

"విశాలా, నీవు నిర్దయురాలవు! నీకు సౌఖ్యం కూర్చలేని నాభాగ్య మెందుకు?"

"నా అభిప్రాయం మీకు తెలిసే మళ్లీ యిట్లా అంటున్నారు."

"విశాలా, మన ఉభయులలో యీ భేదం పెట్టుకోడం నాకు మిక్కిలి మనస్తాపం కలగజేస్తున్నది."

"పూర్వకాలంలోకంటె పరిస్థితులు మారలేదండి మరి? స్త్రీ స్వాతంత్ర్యం అనేదానికి అర్థంలేదు కాకపోతే."

"అయితే నాగనం నీవు ముట్టవన్నమాట."

"మీకు కోపం యేమాత్రమొచ్చినా ప్రతివిషయంలోనూ మీకు లోబడ్డాననే తలచండి." విశాల యీమాట అనేటప్పటికి రామారావు పెదవి కొరుక్కున్నాడు. విశాలపైన మరింత గౌరవం హెచ్చింది.

"అదిగాదు, విశాలా, నీకు అయ్యే అన్ని ఖర్చులు నన్ను పెట్టనియ్యడం నాకు సంతోషం కలగజేస్తుంది. తర్వాత నీయిష్టం."

"ఏదోమాటన్నానుకాని అవసరమైతే మిమ్మల్ని అడక్కతప్పుతుందా యేమిటి?"

"అంతేచాలు, సంతోషం. అనకాశమిచ్చావు."

"నావి ౫౦, అమ్మ ౨౫ యిస్తానన్నది. ౭౫ లో సంసారం గడవాలి."

"అయితే, విశాలా, నాకు రెండువరాలివ్వాలె."

విశాలకు నవ్వొచ్చింది. "మీరు కోరడం, నేను కాదనడమూనా" అన్నది. "సంసారంలో నావి ౫౦ రూపాయలు చందావేసుకో. నేనుమాత్రం అప్పనంగా తినడం న్యాయమా? మగోణేమిటంటే! గుంటూరులో యిల్లు మీనాన్నదేకాబట్టి దాని అద్దె నీవు చదువుకు వినియోగించుకో. ఈ రెండూ నీవు కాదనద్దు."

విశాల మౌనంతో అంగీకరించింది. అప్పటినుంచి రామారావు గుంటూరులోని యింటిఅద్దె విశాలపేర బ్యాంకులో వెయ్యటం మొదలెట్టాడు. తన యీనాందార్తికి గుమాస్తాల నేర్పరచి ఆదాయం తనకు పంపేటట్టు ఏర్పాటుచేశాడు. విఠల్ కూడా మంచి అనువర్తనగా ఉన్నాడు. తెలివితేటలుగా చదువుతూనే ఉన్నాడని కనుక్కుంటే తెలిసింది. సుందరమ్మకు కూడా పిల్లాడంటే ప్రేమగానే ఉంది. వాడికి మంచి శ్రద్ధ అంతా విశాలే చూస్తూండేది. సుందరమ్మకు కూతురికి బుద్ధివచ్చి కడుపు ఫలించలేదనే కించతప్ప యితరవిచారం లేకుండావున్నది.

ఇట్లా కొన్నినెలలు గడిచింది. విశాల మెడికల్ కాలేజీలో చదువుతున్నా ప్రాక్టికల్ క్లాసులకు జనరలాస్పత్రికి వెళ్లేది. ఒకనాడు జనరలాస్పత్రికి వెళ్ళినప్పుడు, ఒక బ్రాహ్మణవితంతువు వారందినాలకిందట ప్రసవంకావడానికి వచ్చినట్టు, ఆమె ఆదినం చనిపోయినట్టు, ఆమెకు షుమారు ౮ యేండ్ల కూతురున్నట్టు, ఆపిల్లను 'మా పిల్ల'ని యెవ్వరు అడగడానికి రానట్టు, ఆపిల్ల మిక్కిలిగా యేడుస్తూవున్నట్టు విశాలకు తెలిసింది. ఎంతైనా ఆడప్రాణం కాబట్టి విశాలకు జాలిపుట్టి సూపరింటెండెంటువద్దకు వెళ్ళి ఆపిల్లను తన కియ్యమని అడిగింది. ఆయన సరే అన్నాడు విశాలఆదరణచూచి ఆపిల్ల విశాలను కౌగలించుకొని వదలనేలేదు. విశాలకు కూడా ఆపిల్లవాలకం, బంగారుచాయ, ముద్దులమూటగట్టే ముక్కు, విశాలమైన కండ్లు, గుండ్రని మొగము, మలిచినట్టున్న సర్వావయవాలు చూసినప్పుడు ఒకవిధమైన అనిర్వచనీయమైన ప్రేమ ఉదయించింది. పైపెచ్చు ఆపిల్లస్థితి ఆమెప్రేమకు దోహదమైంది. ౧౫డిసెంబరు ౧౯౫౯ తేది సాయంకాలము ఆ పిల్లను తీసుకుని వస్తూ దోవలో షాపులో రెండురకాలు సిల్కు రెండుపరికిణీలు, ౨ చొక్కాలకు కొని యింటికివచ్చింది. రామారావు యింట్లో లేడు. సుందరమ్మ "ఈ పిల్ల యెవరు" అని అడిగింది మొగం చిట్లిస్తూ. అది సాయంకాల మవుటచేత, గుళ్లోకి వెళ్లేవేళవుటచేత, "ఒక బీదబ్రాహ్మణపిల్లలే అమ్మా!" అని విశాల అన్నప్పుడు సుందరమ్మ యిక లోతుకుదిగక తనదోవన తాను పోయింది. విశాల వెంటనే తన చేతిమీదుగా మీద వక పరికిణీ, వకచొక్కా కుట్టి ఆపిల్లకి నీళ్లుపోసి వాటిని తొడిగింది. కాస్తసేపటికల్లా రామారావు వచ్చాడు. గదిలోకి వెళ్లి చొక్కాలు విప్పుతూవుండగానే విశాలవెళ్లి,

“ఇవ్వాళ నేనొకపనిచేశాను. మీరు క్షమించాలి నన్ను!” అన్నది.

“నీ వెన్నటికీ తప్పుపనిచెయ్యవని నాకు నమ్మకమే. కాబట్టి అడక్కముందే క్షమించాను. చెప్పు. యేమిటో? ”

జరిగినసంగతి చెప్పి దొడ్లోవున్న పిల్లని తెచ్చిచూపింది. రామారావుకు కూడా ప్రథమదర్శనంతోనే ప్రేమ అంకురించింది. ఆయనకూడా యెత్తుకున్నాడు. కాస్తసేపటికి విఠల్ వచ్చాడు బళ్లోనుంచి.

“అక్కా! యీఅమ్మాయి యెవరు?” అన్నాడు.

“నీతో ఆడుకోటాని కెవ్వరూలేరని పిలిపించాను తమ్ముడూ” వాడికిపట్టరాని సంతోషం కలిగింది. అప్పటినుంచి వాళ్లిద్దరికి జీవికాజీవి. కొంతసేపటికి సుందరమ్మ వచ్చింది. అంతావిన్నది. అయిష్టంగావున్నా బ్రాహ్మణపిల్లేకదా అని మనస్సు కుదుర్చుకున్నది. సనాతనాచారానికి సూత్రం లేదుకామా?

ఈ పిల్ల వచ్చినప్పటినుంచి యింటికి వకవిధమైన కొత్తకళ వచ్చింది. విశాలారామారావులకుమధ్య యీపిల్ల ప్రేమస్థానంఅయింది. ఒకరికొకరికి గల ప్రేమ పవిత్రతరం కావటం మొదలుపెట్టింది. ఇద్దరికీ కూడా యీపిల్లంటె పంచప్రాణాలు. దానికి “ఇందుముఖి” అని పేరెట్టుకున్నారు. “ఇందూ” అని పిలిచినప్పుడు ఆపిల్ల పలుకుతూంటే వచ్చే మధురస్వనము యిద్దరిమనస్సులను ఊచేసేది. విఠల్ పక్కనఉంటేనేగాని ఇందు అన్నం తినేదికాదు. ముసలమ్మకు యిదికూడా భగవద్విలాసమేనని క్రమక్రమంగా ఔదాసీన్యం పోయింది. విశాలాయిందు లొకగదిలోను, రామారావువిఠ్ఠలు లొకగదిలోను పరుండేవాళ్లు. విశాలారామారావులు చేసుకున్న బాసకు బద్ధులై, యిందు యిద్దరికకట్టేశే శృంఖలకాగా విద్యాభ్యాసంచేస్తున్నారు. ఇద్దరుపిల్ల లుండటంచేత వాళ్లకు మాట్లని, గౌనులని, ఆటవస్తువులని, పండగబహుమానాలని ఖర్చు కొంచెము హెచ్చింది. సంగతులు కనిపెట్టి రామారావు అత్తవారు బరువు అనుకోకుండా మాస్తుండేవాడు. విశాల తనభర్తకు ఖర్చుతగులుతున్నట్లు తెలిసికూడా తాను కాదంటే ఆయన కేమికోపం వస్తుందో అని ఊరుకునేది.

సామాన్యంగా మెడికల్ కాలేజీలోని ఆడవిద్యార్థులు శీలంచెడకుండా బయటకురావటం అరుదు.

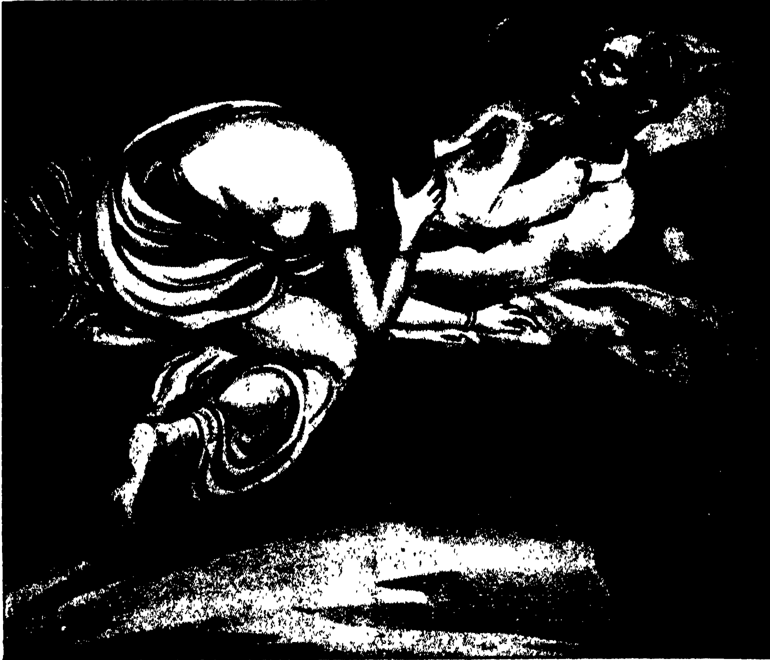

“అక్కా! యీఅమ్మాయి యెవ్వరు?”

విశాల అట్లాగాక నిర్దుష్టంగా బయటికివచ్చింది. ఇద్దరికీ. చదువు అయింది. విశాల ఫస్టున ప్యాసైంది. ఒక మెడల్ కూడా వచ్చింది. రామారావుకూడా యెకరో లైనాడు. విఠల్ స్కూలుఫైనల్ అయినాడు. అనుకున్నదంతా అనుకున్నట్టయింది. విశాల అద్దెబాపతు కూడిన ౨౦౦౦ పెట్టి ఆస్పత్రిసామానులు కొనటం మొదలుపెట్టింది. రామారావు గుంటూరుయింటికి కొన్నిమార్పులు వేయించటానికి వెళ్లాడు. ఇల్లు తయారైంది. ఉత్తరం రాశాడు. సంసారం కదల్చుకుని ౧౬-౭-౩౩ తేదీన గుంటూరులో యింట్లో ప్రవేశించారు. రెండుగేట్లలో ఒకదానిమీద "కే. విశాలాక్షమ్మ, యం. బి. బి. యస్. ఫిజిషన్ అండ్ సర్జన్" అనిన్ని, రెండవదానిమీద "క. రామారావు, బి. ఏ., యం. ఎల్. అడ్వొకేటు" అనిన్ని బల్లలు కట్టారు. ఏనాడు యిద్దరు ప్రాక్టీసు మొదలెట్టారో కాని, రెండుగేట్లదగ్గ బండ్లు, మోటార్లు అవిచ్ఛిన్నంగా యెప్పుడు ఆగుతూండేవి. ఒక్కయేడాదిలో విశాల బ్యాంకులెక్క ౧౦,౦౦౦ దాకా పెరిగింది. రామారావుకూడా జూనియర్లలో లీడరు అనిపించుకుంటున్నాడు. విఠల్ కూడా యింటర్మీడియేటు ప్యాసై బి. ఏ. లో చేరాడు. ఇందు ౧౫ యేండ్ల చిన్నదై మిసమిసలాడుతున్న యౌవనంతో వున్నది. ఇందూ విఠ్ఠలుల పరస్పరప్రేమానుబంధము పెరుగుతూ పెనేసుకుపోతున్నది. విశాలారామారావులకు తీరుబడిలేదు. ఇద్దరికి పని యెక్కువైంది. స్వవిషయమే మరచారు. ఏకాస్త విరామమోఉంటే ఇందుతో గడిపేవారు. ౨౭-౧౦-౩౫ వరకు యిట్లాగడిచిపోయింది. ఒక్క సుందరమ్మమాత్రం యెప్పుడన్నా "యెప్పుడు వీళ్లిక సంసారం చెయ్యడం." అనుకుంటూ పెదిమలు చప్పరిస్తూండేది. ఇందూవిఠ్ఠలులుమాత్రం "ఎప్పుడా" అనుకుంటున్నట్టు కనపడేవాళ్లు.

౨౭-౧౦-౩౫ తేదీన రామారావు కోర్టునుంచివచ్చి పడకేశాడు. విశాల యింటికి వచ్చేటప్పటికి ఇందు వాకిట్లోనే "బాబాయికి జ్వరంవచ్చింది" అనిచెప్పింది. వెంటనే విశాల కలవరపడుతున్న మనస్సుతో రామారావుగదిలోకి పోయింది. అప్పటికి అప్పుడే జ్వరము తీవ్రంగా హెచ్చుగానే ఉంది. రామారావు కళ్లుమూసుకు నిద్రపోతున్నాడు. విశాల వళ్లుపట్టుకు చూచింది. పేలిపోతున్నది. విశాల థర్మామెటెరు తీస్తుండగా రామారావుకు మెలకువ వచ్చింది. "వచ్చావు విశాలా! ఇక యెట్లాగయినా ఫరవాలేదు." అన్నాడు. "ఇదేమిటి యిట్లా అంటున్నారు?" అనుకుంటూ విశాల టెంపరేచరు చూచింది. ౧౦౪.౮ డిగ్రీలుంది. ఆమెకు కాళ్లాడలేదు. రామారావు దాహంకావాలన్నాడు. ఇచ్చింది. వెంటనే కారు వేసుకెళ్లి పావుగంటలో జిల్లాసర్జనును తీసుకొచ్చింది. ఇద్దరు పరీక్షచేశారు. ఒక యింజక్షను యిచ్చారు రామారావుకు కొంచెము నిద్రపట్టినట్టైంది. డాక్టరు వెళ్లాడు. విశాల విస్తరి యెంగిలి చేసి మళ్లీవచ్చి మంచంప్రక్కనే కూర్చుంది. ఇందూ విఠ్ఠలులు చాలాదాకా మేలుకొని చెరోచోటాపడి నిద్రపోయినారు. ముసలమ్మ దేవుణ్ణిప్రార్థిస్తూ సావిట్లో కూర్చున్నది. అప్పుడప్పుడు ఆమెకు బ్యాంకులో విశాల సంతానానికిచ్చిన రూపాయలుమాత్రం జ్ఞాపకమొస్తున్నాయి. రాత్రి గడిచింది. మూడుదినాలైనా జ్వరం నార్మలుకు రాలేదు. నాల్గోరోజున మళ్లీ పరీక్షచేసి "న్యూమోనియా" అని నిర్ధారణచేశారు. విశాలకు గుండెలలో రాయిపడ్డది. అనేకకేసులు యిటువంటివి చేసింది కాని స్వవిషయంలో మనస్థైర్యముండటం అరుదు. దైవానుగ్రహం బాగావుంటే తప్ప తనగతి యేముంది! పరిపరివిధాల బుద్ధి చలించింది. ౧౦ రోజున జీవిస్తాడో, లేదో అనే అస్థైర్యంతోచింది. ఆరోజు అమావాస్య. నాటువైద్యులొచ్చి రెండుదినాలు గడిస్తే పర్వాలేదన్నారు. ఆరాత్రి విశాల తెల్లవార్లు మంచందగ్గరనే కూర్చుని రోగికి పరిచర్య చేస్తున్నది. రామారావు యేమేమిటో తనలోతాను గొణుగుకుంటున్నాడు. ౪ గంటలైంది. విశాలకు కొంచెం కునుకుపట్టింది. నిద్రలో తన తండ్రి కనపడి తనపైన గుడ్లురిమి "ఎంత బుద్ధిలేకుండా ప్రవర్తించావు విశాలా!!" అంటూవున్నట్లు కలగని ఉలికిపడి లేచింది. దేవుడు జ్ఞాపకంవచ్చాడు. తాను ఆర్థికస్వాతంత్ర్యమని రెండు

కుటుంబాలకు చేసిన అపకృతి మనస్సుకు తట్టింది. అందులో ఋషివంటి రామారావుకు జరిగిన అపకారము గోచరించింది. దుఃఖ మాపుకున్నా ఆగడంలేను. కారిన నీళ్లకు అంతులేదు. మధ్యమధ్య రామారావు లేసినప్పుడల్లా కండ్లుతుడుచుకుంటూ కావలసిన పరిచర్య చేస్తూ

"దుఃఖ మాపుకున్నా ఆగడంలేదు. కారిననీళ్లకు అంతులేదు."

వచ్చింది. తనను దూషించుకుంది. వైధవ్యం తల్చుకుంటే గుండెబద్దలవుతున్నది. ఆపదానికి యెన్ని ఉంటే యేమి? భర్తలేకపోతే భగవంతుని ఉద్దేశ్యమునకు వ్యతిరేకంగా నడిచినట్టేనని నిశ్చయించుకుంది. తనకున్న ఆస్తి యెందుకు? చదువెందుకు? తన ఆర్థికస్వాతంత్ర్యేచ్ఛ తనను ముంచిందని అనుకుంది. రామారావులేని జీవితము తెరచాపతెగిన పడవ! జీవితములో యిక ఆదర్శమేముంది? జన్మ వ్యర్థము! వ్యర్థము! వ్యర్థము!

తెల్లవారింది. రామారావుకు కొంచెము నిద్ర పట్టినట్లున్నది. అందరు కాల్యకృత్యాలు తీర్చుకున్నారు. విశాల మళ్లీ మంచంపక్కకు చేరింది. సుందరమ్మ వేణ్ణీళ్లుకాయటం మొదలైన పనుల్లో ఉంది. ఇందూవిమలలు బిక్కమొగాలతో గుసగుసలాడుకుంటున్నారు. జిల్లాసర్జనువచ్చి ప్రమాదావస్థ తప్పలేదని చెప్పాడు. విశాలకు అంతతెలివి యేమైందో! ఒకవిధమైన మాంద్యము పూనింది! నాటువైద్యుడొచ్చి నాడి చూశాడు. ఇంకా ధాతువు యథాస్థితికి రాలేదన్నాడు. సుందరమ్మవచ్చి తొంగిచూచి "అమ్మాయీ, యెట్లా వున్నది?" అని మెల్లిగా అడిగినప్పుడు విశాలకు ఆమెముగం చూడటానికి సిగ్గెయ్యటమేగాక, ఆమెతో యేం సమాధానం చెప్పలేక కన్నీళ్లుకారుస్తూ ముగం రెండు అరిచేతులతో కప్పుకుంది. సుందరమ్మ ముగం చూస్తే కూతురితో "ఎందుకు దుఃఖిస్తావు. స్వయం కృతాపరాధము"న్నట్టుంది. విశాల యెడల సానుభూతి చూపడానికి లోకాని కేంబట్టింది? పైగా లోకం యిష్టమొచ్చినట్టు అనుకుంటుంది. తాను దానిని ఆపగలదా? తాను లోకంలో ఉన్న ఆచారవ్యవహారాలకు లెక్క చేయనప్పుడు లోకం తనకు సానుభూతి చూపలేదని అనుకోడం తప్పు. తనకు ఆర్థిక స్వాతంత్ర్యమనే అభిప్రాయంచేత వక్కరోగికైనా ఉచితంగా చికిత్సచేసిందా? తెలివిగల దనిపించుకున్నదిగాని దానదయాపరురా లనిపించుకోలేదే? బ్యాంకిపుస్తకం నిండింది. కాని ద్రవ్యము ఆమె కిప్పుడు ఎంతమాత్రం జ్ఞాపకానికి రావటంలేదు. ఎంతద్రవ్యమైనా రామారావు నష్టాన్ని భర్తీచేయగలదా? సంఘాన్ని ఉల్లంఘించటాకి ఇద్దరే సమర్థులు. మొదటివాడు స్థితప్రజ్ఞుడు. రెండోవాడు పిచ్చివాడు. విశాల యీ రెండురకాలలోది కాదు. ఇట్టిస్థితిలో సంఘము ఆమెను "విధవ" అన్నప్పుడు సంఘాన్ని లెక్కచెయ్యకుండా ఉండగలదా? అట్టిమనస్థైర్యంలేదు. పోనీ, మళ్లి యెవరికైనా ప్రేమిద్దామా

అంటే రామారావుకు మనస్సు సంపూర్ణంగా అర్పించింది. మరియొకవ్యక్తికి అక్కడ చోటులేదు. కాబట్టి ఆ విధానం అసంభవం. ఇక ఆమెగతియేమిటి? సంగతులన్నీ తల్చుకున్నకొద్దీ ఆమెగుండెలు పగిలిపోతున్నాయి. రామారావుస్థితిచూస్తే నిమిషనిమిషానికి అధోగతిగానే ఉందిగాన్ని యెట్టిధైర్యాన్ని యివ్వటంలేదు. మహాసముద్రంలో తుపాను కొట్టుకునే పడవల్లే ఆమె మనస్సుకొట్టుకుంటున్నది. మాటిమాటికి విశ్వలు, ఇందు, సుందరమ్మకూడా గదివాకిటిదగ్గిరికి వస్తూంపడం విశాలమొగం చూచి వెళ్లిపోతూ ఉండడం. వాళ్లనుచూసేటప్పటికి విశాలకూ దుఃఖం యెక్కువకావటం.

ఇట్లాఉండగా రామారావు అకస్మాత్తుగా కళ్లుమూసుకునే "మామగారూ! నాతప్పు క్షమించండి. విశాలపైన కోపపడకండి పూర్తిగా ఆమెతప్పు కాదు. చూడు విశాలా! మామగారు తనఉద్దేశం నెరవేర్చలేదని మనను కోప్పడుతున్నారు." అంటూ కేకవేశాడు. విశాల ఉలికిపడిలేచింది. రామారావుదగ్గిరికి వంగి మొగం తుడిచి "పరుండండి" అని కొంచెము ఆహారం యిద్దామని చంచాతో పాలుతీసుకుని నోట్లో పోసేటప్పటికి తెరిచివున్న నోట్లోనుంచి చిలవలుగుండా కారిపోయాయి. ఇదేమిటా అని ముక్కుదగ్గిర వేలుపెట్టింది. శ్వాసలేదు. గుండెలదగ్గిర చెయ్యి పెట్టింది. వెంటనే గది వదిలి తన గదిలోకి పోయి తలుపు బిగించుకుంది.

రెండునెలలకు విచారించగా యిందూవిశ్వలులకు వివాహమైనట్లున్నూ, సుందరమ్మ కాశీవెళ్లినట్లున్నూ, విశాలతనయింటిని స్త్రీశిశువైద్యశాలగా మార్చి తనద్రవ్యమంతా దానికిచ్చివేసి తా నందు జీవితాంతమువరకు సేవచేయ నిశ్చయించినట్లున్నూ తెలిసింది. స్త్రీలు ప్రాచీనసంప్రదాయములను విడవకుండా విద్యను అభ్యసించాలని, ఆర్థిక స్వాతంత్ర్యము మొదలగు ఆధునికాభిప్రాయాలన్నీ పొరబాటని, సంతాననిరోధము మొదలైన సూత్రాలు అస్వాభావికాలేగాక మానవపతనానికి కారణములని అప్పుడప్పుడు ఉపన్యాసాలిస్తున్నట్లు కూడా వినవచ్చింది.

అంతర్జాతీయన్యాయము, న్యాయస్థానము

కపిల కాశీపతి

'నోరుగలవాడిది రాజ్యం' అంటారు. ఈ సామెత పుట్టినరోజున ఎంతనిజమో, ఈనాటి వరకూకూడా అంతనిజమే. వ్యక్తులనడుమ సంఘంలో ఎల్లాగో, జాతులమధ్య లోకంలోకూడా నోరుగలవారిదే రాజ్యం. ఇప్పుడు అంతర్జాతీయవ్యవహారాలు ఈసంగతిని మరీ స్పష్టపరుస్తున్నవి.

ఒకరిహక్కులు ఒకరు అతిక్రమించకుండా, ఒకరిరాజ్యం ఒకరు ఆక్రమించకుండా వివిధప్రభుత్వాలనడుమ అనేక ఒడంబడికలు వున్నవి. వాటినే అంతర్జాతీయ రాజకీయవొడంబడికలంటారు. యూరపు మహాయుద్ధానంతరం, ప్రపంచశాంతి కాపాడడానికిగాను, పేరున్న పెద్దప్రభుత్వాలన్నీ కలిసి అనేక పరస్పర-వొడంబడికలు చేసుకున్నవి. వాటిలో ముఖ్యమైనది వర్సేయిల్సు వొడంబడిక. దాన్ని అనుసరించి ఇంకా ఎన్నో శాశ్వతమైనవీ, తాత్కాలికమైనవీ చిల్లరఏర్పాట్లు వున్నవి. గతసంవత్సరారంభంవరకూ ఈ పరస్పర వొడంబడికలు ఆరోజుకారోజు ఎక్కువ కావడమేకాని తగ్గలేదు. రెండుదేశాలకు ఏవిషయంలో ఎటువంటి బాంధవ్యమో చెప్పడానికి వీలులేనన్ని వొడంబడికలు అమలులోకి వచ్చినవి. యుద్ధానంతరం దాదాపు ఇరవైసంవత్సరాలు జరిగిన అంతర్జాతీయ రాజకీయకార్యక్రమం ఈ అంతులేని వొడంబడికల నిర్మాణమే. మేడకడితే మూడంతస్తులు నిలుస్తాయి, నాలుగు నిలుస్తాయి; అమెరికా అయితే నలభై ఏభై అంతస్తులు నిలుస్తాయి; కాని వందలూ వేలూ కట్టడమూ కష్టమే, కడితే అవి నిలవడమూ కష్టమే. అల్లాగే అంతర్జాతీయనిర్మాణం తన బరువుకి తానే శిథిలమైపోయింది. ఇరవై సంవత్సరాలు కష్టించి సృష్టించిన ఈ చిత్ర హర్మ్యము కూలి కుప్పలైపోయింది. శిథిలావశిష్టమైన పాడుగోడలలో రాజకీయవేత్తలు దేవులాడుతున్నారు. కట్టడానికి ఇరవైసంవత్సరాలు పడితే, కూల్చడానికి ఇరవై రోజులు పట్టలేదు.

ప్రస్తుతం యూరపుప్రభుత్వాలకు అంతర్జాతీయవొడంబడికలు అతిక్రమించడం రివాజు అయిపోయింది. అయోమయకిరీటధారులైన జర్మను నియంత నాజీ అనుచరులు రైనునదీప్రాంతంలో అడుగుపెట్టిన మరుక్షణంనుంచీ ఒక్కొక్కదేశమే తన బంధాలు తెంచుకోవడం ప్రారంభించింది. జర్మనీ లొకార్నో వొడంబడిక అతిక్రమించిందని ఆస్ట్రియా సెయింటు జెర్మెయిను వొడంబడిక అతిక్రమించినట్లు ప్రకటించింది. ఆ వొడంబడిక ప్రకారం ఆస్ట్రియాకు ఒక పరిమితి నాటి సేనాబలం వుండడానికి వీలు లేదు. ఇప్పుడాపరిమితి దాటి ఆస్ట్రియా బలంనిర్మించింది. నిర్బంధ సైనికశిక్షణ శాసనం అమలులో పెట్టింది. టర్కీ లానేను వొడంబడిక రద్దుచేసి డార్డనెల్లీసు జలసంధి తీరంలో తనసేనలు నిలుపుతానని ప్రకటించింది. హంగేరీ, బల్గేరియా దేశాలుకూడా తాను చేసుకున్న వొడంబడికలు రద్దుచేసుకుని యుద్ధబలం వృద్ధిచేస్తామని తెలియజేస్తున్నవి. అంతర్జాతీయసమితిని ధిక్కరించి అబిసీనియాను ఆక్రమించిన ఇటలీ యూరపులో క్రొత్త ఎత్తులు వేస్తున్నది. యుద్ధానంతరం జరిగిన వర్సేయిల్సు సంధిషరతులు చిందరవందర అయిపోయి, అంతర్జాతీయ పరిస్థితులు ఖంగారుగా వున్న సమయంలో బుద్ధిమంతుల వైఖరి ఏవిధంగా వుండాలి?

ఒడంబడికలైనా మరేమైనా న్యాయంమాత్రం స్పష్టంగా కనుపిస్తూనేవున్నది. ఆ వొడంబడికలన్నీ అన్ని పక్షాలవారూ అంగీకరించి బుద్ధిపూర్వకంగా చేసుకున్నవి. ఇవి జాతిసమితిసంస్థాపనవల్ల బలపడినవి. ఈ వొడంబడికలు ధిక్కరించకుండా చూడడం జాతిసమితికర్తవ్యాలలో ముఖ్యమైనది. శాస్త్రీయంగా ఈ

ఒడంబడికలు యీరూపులోనే కాక, ప్రపంచంలోనే అంతర్జాతీయ న్యాయశాస్త్రంలో ఒక భాగం అయిపోయినవి. శాస్త్రదృష్టిని అంగీకరించిన ముగ్గురునలుగురిలో ఎవరో ఒకరు ఈ ఒడంబడికలు ధిక్కరించి రద్దు చెయ్యమనడం తప్ప.

కాని, ఈ ఒడంబడికలన్నిటినీ నైతికదృష్టితో పరిశీలిస్తే శాస్త్రవాదనబలం తగ్గుతుంది. అసలు ఒడంబడికలు చెయ్యడంలో వున్న ధర్మాధర్మాలు పరిశీలించాలి. కేవలం షరతుల్ని బట్టిగాని, చిత్తవృత్తిని బట్టిగాని న్యాయాన్యాయనిర్ణయం చెయ్యకూడదు. నిజపరిస్థితులు ఆ ఒడంబడికల చట్రంలో ఇముడుతాయా, లేదా అనే ప్రశ్నకు జవాబివ్వాలి. ఉన్నవి వున్నట్టు తెలుసుకోవాలి.

మామూలువ్యవహారంలో కంట్రాక్టు జరిగినట్టే అంతర్జాతీయ ఒడంబడికలుకూడా ఆ ఏర్పాటుకి లోబడే అన్నిపక్షాల ఏకీభావం వుంటే తప్ప చెల్లవు. ఒకదస్తావేజు వ్రాసేటప్పుడు పార్టీలిద్దరూ ఆ షరతులికి ఏకగ్రీవంగా అంగీకరిస్తేతప్ప అది చెల్లదు. బలవంతంగా భయపెట్టో, దగాచేసో దస్తావేజు వ్రాయిస్తే, ఆ సంగతి కోర్టువారి ఎదుట నిరూపించగలిగితే, ఆ దస్తావేజు చెల్లదు. తుపాకితో కాలుస్తానని భయపెట్టి ఒకరిచేత వెయ్యిరూపాయిలకు ప్రామిసరీనోటు వ్రాయించుకోవచ్చు. కాని ఆ సంగతి కోర్టులో నిరూపించగలిగితే ఆ నోటు పనికిరాదు. అదేవిధంగా ఒకదేశాన్ని ఇంకో దేశం బలవంతంచేసి తనకు అనుకూలమైన ఒడంబడికకు అంగీకరించేటట్టు చెయ్యవచ్చును. ఈ బలవంతం నిరూపిస్తే, న్యాయంచెప్పి, ఆ ఒడంబడికలు రద్దుచెయ్యకలిగిన న్యాయస్థానం, న్యాయమూర్తులూ ఇంకా పుట్టలేదు. ఒకరి ఆస్తి మరొకరు అన్యాయంగా ఆక్రమిస్తే సివిలుకోర్టులో వ్యాజ్యంవేసి, తీర్పుపొంది, డిక్రీ అమలుపర్చుకోవచ్చును. ప్రతివాది డిక్రీ అమలు జరపకపోతే ప్రభుత్వం తనబలం ఉపయోగించి అమలు జరిపిస్తుంది. ఒకరు మరొకర్ని దౌర్జన్యంగా హింసపెడితే క్రిమినలుకోర్టులో కేసుపెట్టి అపరాధిని శిక్షకు పాలుచెయ్యవచ్చును. దౌర్జన్యంగా ప్రవర్తించినవారు శిక్షించబడ్డ దృష్టాంతాలు చూసి అంతా సవ్యంగా ప్రవర్తిస్తారనే నమ్మకం క్రిమినలు లాకు మూలసూత్రం. సివిలుకోర్టు డిక్రీలు అమలుపర్చడానికిగాని, క్రిమినలుకోర్టు శిక్షలు వెయ్యడానికిగాని ప్రభుత్వబలం ముఖ్యం. ఆతీర్పుల వెనకాలవున్న ఆ ప్రభుత్వబలాన్నే ఇంగ్లీషులో "శాంక్షన్" అంటారు.

దేశాలలో అంతరంగికంగా న్యాయం పాలించినట్టుగా, దేశాలమధ్య అంతర్జాతీయంగా న్యాయం పాలించాలనే ఉద్దేశ్యం రాజకీయనేత్తలకు కలుగక పోలేదు. దాని ఫలితమే హాలెండులో హేగూలో వున్న అంతర్జాతీయన్యాయస్థానమూ, స్విట్జర్లాండులో జెనీవాలో వున్న అంతర్జాతీయసమితీనూ. హేగూకోర్టు కొంచెం హెచ్చుతగ్గ దేశాలనడుమ సివిలు వ్యవహారాలు పరిశీలించి తీర్పుచెప్పడానికి ఏర్పడ్డది. అంతర్జాతీయ సమితి ముఖ్యంగా దేశాలమధ్య క్రిమినలు వ్యవహారాలు ఆపుచెయ్యడానికి.

అంతర్జాతీయన్యాయం ఈ అంతర్జాతీయ న్యాయస్థానాలు ఎంతవరకు పరిపాలించినవో తెలుసుకోడానికి ముందు ఆ సంస్థల చరిత్ర తెలుసుకుంటే మంచిది.

జర్మను సేనలు రైనునదీప్రాంతం ఆక్రమించినప్పుడు లొకార్నో ఒడంబడికలో సంతకంచేసిన ప్రభుత్వాలు ఒకతీర్మానం చేసినవి. ఫ్రాన్సు రష్యాతో చేసుకున్న పరస్పరసహాయపు ఒడంబడిక లొకార్నో షరతులికి వ్యతిరేకం కాబట్టి, తటస్థప్రదేశమైన రైను ప్రాంతం ఆక్రమించి తాను కూడా ఆఒడంబడిక అతిక్రమించానని జర్మనీవాదన. అసలు ఫ్రాన్సు-రష్యా సంధి లొకార్నో షరతులికి వ్యతిరేకమా అనేసమస్య వచ్చింది. జర్మనీ వ్యతిరేకమంటుంది, ఫ్రాన్సు కాదంటుంది. ఈసమస్య పరిష్కారం ఎల్లా? జర్మనీని తనకేసును హేగూకోర్టులోకి తీసుకువెళ్లమని ఇతర ఒడంబడికదార్లు సలహాఇచ్చినారు. చాలామందికి హేగూలో ఒక కోర్టు వున్నదని అప్పుడు జ్ఞాపకంవచ్చింది. అదివరదాకా ఆసంగతి మర్చిపోయినారు. కారణం, హేగూకోర్టు అంతప్రాముఖ్యంగా పనిచేస్తున్నది కనుక.

ఈమధ్య మనదేశంలో శారదాచట్టానికి వ్యతిరేకంగా చేసిన అతిబాల్యవివాహాలన్నీ బందరు ఫ్రెంచిపేటలో జరగడం ప్రారంభించినవి. పెళ్లిళ్లలో కొట్లాటలు మనకు కొత్తకావు. ఫ్రెంచిపేట పెళ్లిళ్లలోకూడా కొన్ని తగాదాలు వచ్చినవి. వాటిలో ఒకదానిలో ఏదోవిధంగా ఒకపోలీసు కానిస్టేబుల్ ఇరుక్కున్నాడు. పెద్ద క్రిమినలు కేసు అయింది. ఈకేసు ఎవరు విచారించాలనేసమస్య వచ్చింది. ఫ్రెంచిపేట ఫ్రెంచివారి రాజ్యం. పుదుచ్చేరిలో వున్న ఫ్రెంచిప్రభుత్వందాకా ఈసమస్య పాకింది. బందరులోవున్న బ్రిటిషు ఇండియా ప్రభుత్వపు న్యాయాధికారులు, బందరుకోర్టులికి ఈకేసు విచారించడానికి అధికారం వున్నదన్నారు. మద్రాసు ప్రభుత్వంవారూ, బ్రిటిషు ఇండియా ప్రభుత్వంవారూ కూడా అంతే నన్నారు. ఫ్రెంచిఇండియాప్రభుత్వం వారుమాత్రం ఈకేసు ఏనాంలోవున్న న్యాయస్థానంలో విచారించాలన్నారు. చివరకు ఎటూతెగక ఈ సమస్య బ్రిటిషుఫ్రెంచిప్రభుత్వాల అంగీకారంమీద హేగులో వున్న అంతర్జాతీయ న్యాయస్థానంలో పరిష్కరించాలని నిర్ణయించారు.

అసలు ఈ హేగుకోర్టు ఏమిటి? ఎన్నాళ్లనుంచి అక్కడ వున్నది? హేగులో వుండడానికి కారణం ఏమిటి?

చాలామందికి ఈప్రశ్నలకు జవాబు తెలియదు. ఆకోర్టుపేరుకూడా పూర్తిగా చాలామందికి తెలియదు. ఇంగ్లాండులో దీన్ని హేగుకోర్టు అంటారు. అమెరికాలో దీన్ని ప్రపంచన్యాయస్థానం అంటారు. ఈసంస్థ అసలు పేరు "పెర్మనెంటుకోర్టుఆఫ్ ఇంటర్నేషనల్ జస్టిస్," అంటే అంతర్జాతీయన్యాయపరిశీలన చేసే శాశ్వత న్యాయస్థానం.

ఈ సంస్థ హేగులో ఎందుకున్నదంటే కొంత చరిత్ర తిరగవెయ్యాలి. ముప్ఫైఎనిమిదిసంవత్సరాలక్రితం ప్రపంచప్రభుత్వాలన్నీ కలిసి ఒక శాంతిసమావేశం చేసినవి. ఈ సభ హేగులో సమావేశమైనది. దీర్ఘకాలం, తీవ్రంగా ప్రపంచశాంతి విషయమై తర్కించి, సర్వాంగీకారంగా ఒక సంప్రదాయం ఏర్పాటుచెయ్యడానికి నిశ్చయమైనది. అంతర్జాతీయసమస్యలు శాంతంగా పరిష్కారంచెయ్యడానికి కొన్ని ఏర్పాట్లు చెయ్యడమే ఆసంప్రదాయం. ఆ షరతుల పత్రం ౧౮౯౯ జులై ౨౯వ తారీకున సంతకంఅయింది. సరిగ్గా, ఒకరోజన్నా తేడాలేకుండా, అదిజరిగిన పదిహేనుసంవత్సరాలకు ఆస్ట్రియా బల్గేరియాతో యుద్ధం ప్రారంభించింది.

హేగు సమావేశంలో సృష్టించిన సంప్రదాయం పేరుమాత్రానికే. సంతకంచేసిన వారెవరూ కూడా ఆ షరతులు అనుసరించలేదు. కాని ఆ షరతులప్రకారం అంతర్జాతీయ సమస్యలు పరిష్కారం చెయ్యడానికి హేగులో ఒక పంచాయితీ ఏర్పాటుచేసినారు. దాన్ని "పెర్మనెంటు కోర్టు ఆఫ్ ఆర్బిట్రేషన్" అన్నారు. ఏసమస్యలకోసమయినా ప్రభుత్వాలు యుద్ధంచెయ్యదలచుకోకపోతే ఆసమస్యలు పరిష్కారం చెయ్యడానికి హేగుపంచాయితీ ఉండేది. "పెర్మనెంట్" అన్నమాటకి అర్థం శాశ్వతం. "కోర్టు" అంటే న్యాయస్థానం. ఈ సంస్థమాత్రం శాశ్వతమూకాదు, న్యాయస్థానమూ కాదన్నాడో అంతర్జాతీయ న్యాయశాస్త్రవేత్త. ఈన్యాయస్థానం ఎల్లా వుండేదంటే, లోకంలోవుండే అమాంబాపతూ ఓవందో, రెండువందలమందో పేరుపొందిన న్యాయశాస్త్రపండితుల జాబితా తయారుచేసేవారు. ఏదైనా అంతర్జాతీయసమస్య పరిష్కారానికి వస్తే, ఈ జాబితాలో వున్నవారెవరైనా తీర్పుచెప్పడానికి కూచోవచ్చు. నిజానికి ఆవిధంగా కూచుని కొద్దో గొప్పో, చిన్నచిన్న అంతర్జాతీయసమస్యలు పరిష్కారంచేసినారు ఆ న్యాయమూర్తులు.

ఈ సంస్థ శాంతిసమావేశంజరిగిన హేగులోనే వుండాలన్నారు. ఒక పెద్దభవనం నిర్మించి పటాటోపంగా దానికి"శాంతిహర్మ్యం"అని నామకరణం చేశారు. ఆహర్మ్యం, ఆకోర్టూకూడా ఇంకా హేగులోనే వున్నవి. అప్పుడప్పుడు చిన్న ఫ్రెంచిపేట సమస్యలవంటి

అంతర్జాతీయ సమస్యలు ఆకోర్టుతీర్పులికి పంపుతూనే వుంటారు.

యూరపుమహాయుద్ధానంతరం వెర్సేయిల్సు సంధి సమావేశంలో అంతర్జాతీయశాంతి కాపాడడానికి జాతిసమితి నిర్మించినారు. సమితితోపాటు ఒక అంతర్జాతీయన్యాయస్థానం కూడా వుంటే బాగుండునన్నారు. అంతా అంగీకరించడంచేత హేగూలో వున్న కోర్టే దీనికింద మారుద్దామన్నారు. జాతిసమితి ప్రణాళిక పదునాలుగోసూత్రంలో ఈకోర్టు నిర్మాణ విధానం వున్నది.

ఈకొత్తకోర్టు జాతిసమితిలో ఒక ముఖ్యభాగం. అంతర్జాతీయ రాజకీయాలనుంచి అంతర్జాతీయన్యాయశాస్త్రసమస్యలు విడదియ్యాలనే ఈకోర్టు స్థాపించడంలో వున్న ముఖ్యోద్దేశ్యం. జాతిసమితికౌన్సిలు అసెంబ్లీ రాజకీయాలు చర్చించేవి. అవి జెనివాలో స్థాపించినారు. ప్రత్యేకించబడ్డ న్యాయస్థానం వేరొకచోట వుండాలన్నారు. హేగూలో అదివరకే కోర్టు వున్నది. దాని మారురూపమే ఈ కొత్తకోర్టుకూడాను. అందుకని అంతర్జాతీయ న్యాయస్థానం హేగూలోనే వుంచడానికి నిశ్చయమయినది.

కొత్తగా నిర్మించిన "శాశ్వత అంతర్జాతీయ న్యాయస్థానం" నిజానికి శాశ్వతమే. వనకటిమాదిరిగా ఒక్క భవననిర్మాణం, న్యాయశాస్త్రవేత్తల జాబితాలతోనే ఈ సంస్థ పూర్తికాలేదు. పదిహేనుగురు శాశ్వత న్యాయమూర్తుల్ని నియమించి, జీతం బత్తెం ఇచ్చి, వారికి కావలసిన హంగులన్నీ అమర్చినారు. నలుగురు డిప్యూటీజడ్జీలుకూడా వున్నారు. ఈ కోర్టు సంవత్సరానికి ఒకసారైనా కలుసుకుతీరాలి.

పూర్వపుకోర్టు తగాదాలు వస్తే పంచాయితీ చేసేది. ఈ కోర్టు తీర్పుచెబుతుంది. పంచాయితీకీ తీర్పుకీ వున్న భేదం అందరికీ తెలుసును. పంచాయతీలో బలవంతంలో లేదు.

లొకార్నో వొడంబడిక షరతుల ప్రకారం, ఆ వొడంబడిక విషయమై ఏతగాదాలు వచ్చినా హేగూకోర్టులో పరిష్కారం చేసుకోవాలి. ౧౯౩౩ ఫిబ్రవరి ౯ వ తారీఖున జర్మనీ ఈషరతుకికూడా అంగీకరించింది. ౧౯౩౮ జాన్యువరి ౫ వ తారీఖున ఈసంగతి హేగూకోర్టుకి తెలియజేసింది. అంటేహిట్లరు అధికారంలోకి వచ్చి, నాజీప్రభుత్వం ఏర్పడినతర్వాత జర్మనీ లొకార్నో వొడంబడికవిషయమై తగాదాలన్నీ హేగూకోర్టులో పరిష్కారంచేసుకుంటానని అంగీకరించిందన్నమాట. ఆప్రకారం హేగూకోర్టుకి ఫ్రాన్సు రష్యా వొడంబడికవిషయమై పితూరీ చెయ్యకుండా రైనుప్రాంతం ఆక్రమించడం హిట్లరుమాట హిట్లరే తప్పినట్టని ఒకశాస్త్రవేత్త అన్నాడు. అదీ హేగూకోర్టు చరిత్ర. ఇది అంతర్జాతీయన్యాయం నిర్ణయించే సివిలుకోర్టు అంటే తప్పులేదు.

జాతిసమితి క్రిమినలుకోర్టువంటిదని వ్రాశాను. ఆస్తికి సంబంధించిన హక్కులు పార్టీలలో ఎవరో ఒకరుగాని, ఇద్దరూగాని కోర్టువారిని వ్యాజ్యరూపంగా నిర్ణయించమని అడిగితే సివిలుకోర్టు తీర్పుచెబుతుంది. ఎవరన్నా కొట్టుకుంటే, దౌర్జన్యం చేస్తే పోలీసువారో, ఫిర్యాదీలు స్వయంగానో ఆ సంగతి కోర్టు ముందుకు తెస్తే క్రిమినలుకోర్టు విచారించి అపరాధిని శిక్షిస్తుంది. ఇటలీ అబిసీనియాతో అన్యాయంగా యుద్ధంచేసినప్పుడు అబిసీనియారాజు జాతిసమితికి పితూరీచేసినాడు. సమితి ఇటలీ అపరాధిని అని తీర్పుచెప్పి, శిక్షించడానికి ఆంక్షలు ప్రయోగించింది.

మామూలుకోర్టులికీ ఈ అంతర్జాతీయ న్యాయస్థానాలకీ సామ్యం అంతటితో ఆగిపోతుంది. మామూలు కోర్టుల తీర్పులు అమలుపర్చడానికి ప్రభుత్వబలం వున్నది. క్రిమినలుకోర్టుశిక్ష విధించడానికికూడా తగిన పరికరాలు వున్నవి. ఈ అంతర్జాతీయ న్యాయస్థానాల తీర్పులుగాని, శిక్షలుగాని అమలుపర్చడానికి వీలులేదు. ప్రభుత్వాలు పోలీసుశాఖగుండా కోర్టులతీర్పులూ, శిక్షలూ అమలుపరుస్తవి. ఈ అంతర్జాతీయ న్యాయస్థానాల తీర్పులు అమలుపర్చగలిగిన అంతర్జాతీయ పోలీసుశాఖలేదు. అంటే సంస్థలేగాని, వాటివెనకాల "శాంక్షన్" లేదన్నమాట. ఇటలీ అపరాధిని

శైశవము

ఉత్తరం —వాసన్

'ఒక్కముద్దు' —వాసన్

శైశవము S. V. S. R.	అబోధ చేష్టితములు

అని నిర్ణయించడమేగాని, ఇటలీని శిక్షించడానికి జాతిసమితికి బలంలేదు. జాతిసమితితరఫున అందరికంటే బలమైన ఒక అంతర్జాతీయసైన్యం వుంటేతప్ప, యుద్ధం ప్రారంభించినవార్ని ప్రతియుద్ధంచేసి శిక్షించడానికి వీలులేదు. ఒకమనిషిని దురన్యాయంగా చంపితే, నేరస్థుణ్ణికూడా కోర్టు మరణదండనపాలు చేస్తుంది. ఒకదేశం అన్యాయంగా ఆక్రమిస్తే, అపరాధిని అయినదేశం ఆక్రమించాలి జాతిసమితి శక్తివుంటే. ఆశక్తి లేకపోవడంచేతనే సమితి ఏమీచెయ్యలేక తోకముడిచింది. న్యాయం కాపాడడానికి బదులు దురన్యాయానికి కారణం అయింది. మేజిస్ట్రేట్లు లంచాలుతింటే, నేరస్థునికి భయపడ్తే అన్యాయం జరుగుతుంది. జాతిసమితిలో అంతే జరిగింది. ప్రపంచానికి క్రిమినలుకోర్టు అని వర్ణించిన అంతర్జాతీయసమితి తనతీర్పు అమలుపర్చలేకపోయింది. తన శిక్షతో నేరస్థుణ్ణి బంధించలేకపోయింది. క్రిమినలుకోర్టు శిక్షిస్తుందనే భయంపోతే మనవూళ్లో ప్రజల సంగతి ఏంగాను? అంతే ప్రపంచసంగతి కూడానూ. జోరున్నవాడిదే రాజ్యం. ప్రపంచానికి సివిలుకోర్టు అని వర్ణించిన హేగూకోర్టులోపం కూడా ఇటువంటిదే. లోకార్నో ఒడంబడిక విషయమైగాని, ఇతర అంతర్జాతీయ సమస్యలుగాని చర్చించి, న్యాయాన్యాయాలు నిర్ణయించడానికి ఈకోర్టుకి హక్కువున్నది. ప్రభుత్వాలకు ఇష్టమైతే ఆతీర్పు అంగీకరిస్తవి అసలు లోకార్నో ఒడంబడిక గాని, వెర్సైయిల్సు సంధిగాని న్యాయమా, అన్యాయమా అని చర్చించే అధికారం ఈకోర్టుకి లేదు. వెర్సైయిల్సు సంధి ఫలితమే జాతిసమితీ, హేగూన్యాయస్థానమూనూ. ఆసంధి న్యాయమా, అన్యాయమా అని తర్కించలేవు, తర్కించవు. నిజానికి ఆసంధివల్ల జరిగిన అన్యాయం న్యాయం అనే పేరుతో నిలబెట్టడానికి ఏర్పడ్డవి ఈ రెండు సంస్థలూకూడా. జర్మనీనీ, ఇతరరాజ్యాల్నీ అన్యాయం చేసి ఎన్నో ఒడంబడికలు సంతకంచేయించినారు. బలవంతంగా, దౌర్జన్యంగా చేయించిన ఈ పనులు న్యాయం అని చేయించినవారి వాదన. ఈ బలత్కారం నిరూపిస్తే ఆ ఒడంబడికలు రద్దుచెయ్య కలిగిన కోర్టు లేదు. శాస్త్రప్రకారం ఒడంబడికలలో వున్న షరతులు అతిక్రమించడం తప్పే. అసలు ఆ ఒడంబడికలే అధర్మమైనప్పుడు సూక్ష్మదృష్టికి ఆ ఒడంబడికల ధిక్కారం తప్పుకాదు. అది సహజం.

ఒకసారి సంతకంచేసినతర్వాత రాజకీయ ఒడంబడిక అమలులోకి వస్తుంది. అది ఏ విధంగా సంతకం చేసినా సరే. వ్యక్తులు, అన్యాయాలు వుంటే, కోర్టుకి పోయి కంట్రాక్టులు రద్దు చేయించుకోవచ్చును. దేశాలకు ఆ దిక్కు లేదు. లేదుకాబట్టి, తగినంత బలం చిక్కగానే, ప్రతిప్రభుత్వం తనకు అనుకూలంగాలేని ప్రతిఒడంబడికా ధిక్కరించడం ప్రారంభిస్తుంది. ఇది చాలా విచారకరమైన సంగతి. ఇటువంటి చర్యవల్ల అంతర్జాతీయవిశ్వాసం నశిస్తుంది. కాని ప్రస్తుతపరిస్థితులలో ఈచర్య తప్పనిసరి అవుతున్నది.

క్రమేణా ఈ విధమైన అంతర్జాతీయ ఒడంబడికలవల్ల ఉపయోగంలేదనే నమ్మకం ప్రపంచంలో కలుగవచ్చును. ఒకానొక ఒడంబడిక షరతులు దౌర్జన్యంగా అతిక్రమించకపోయినా, అదను చిక్కగానే శాస్త్రీయంగానే ఆబంధాలు తెంచుకోడానికి ప్రయత్నిస్తారు. ఎప్పుడు దాని అవసరం తీరిపోతుందో అప్పుడే ఆ షరతుకి తిలోదకాలు. ఎవరి అవసరం ముందుతీరితే వారు దొడ్డవారు. ఏరుదాటి తెప్ప తగలవెయ్యడమే.

కొద్దిరోజులక్రితం జపాను విసర్జించిన నావిక ఒడంబడిక ఇటువంటి చర్యకు దృష్టాంతము. ప్రపంచంలోవున్న పెద్ద నావికప్రభుత్వాలన్నీ కలసి ౧౯౨౨లో అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రాలలో వాషింగ్టను నగరంలో సమావేశమై నావికబలం విషయమై కొన్ని షరతులు నిర్ణయించుకున్నవి. ఆ షరతులన్నీ తాత్కాలికంగా అందరికీ సంతృప్తికరంగానే వున్నవి. అక్కడ చేరిన ప్రభుత్వాలు అమెరికా, బ్రిటను, జపాను, ఈ మూడుప్రభుత్వాల ప్రతినిధులూకూడా ఏకగ్రీవంగా అంగీకరించి తమలోతమకి ఎంతెంత నావికబలం వుండాలో నిర్ణయించుకున్నారు. అమెరికా బ్రిటను ప్రభు

త్వాలు పెద్దవి కాబట్టి వారిద్దరికీ కొంచెం ఎక్కువబలం సరిసమానంగా వుండాలన్నారు. జపాను చిన్నప్రభుత్వంకాబట్టి జపానుకి తక్కువబలం వుంటే ఫరవాలేదన్నారు. అమెరికాకీ, బ్రిటనుకీ అయి దేసి యుద్ధనావ లుంటే జపానుకి మూడని నిర్ణయించినారు. దాన్ని ౫: ౫: ౩ రేషియో అంటారు. ఈషరతులికి అంగీకరించినప్పుడు జపాను సంపూర్ణసంతృప్తితో ఆపని చేసింది. జపానుకి తక్కువ ఎందుకువుండాలనే ప్రశ్న రాకపోలేదు. అది ఆదేశానికి నామర్దా అన్న ఉద్రేకపూరితులైన దేశభక్తులు లేకపోలేదు. కాని ఆనాడు ఆబలం జపానుకి నిజంగా సరిపోయింది. ఆ కారణంచేతనే నిశ్శంకగా జపాను ఆ వొడంబడిక అంగీకరించింది. ముందుముందు జాగ్రతకోసంమాత్రం ఆ వొడంబడికకు ఒక కాలపరిమితిమాత్రం నిర్ణయించింది. ఆపరిమితి దాటిపోయింది. జపానురాజకీయవేత్తల దృష్టిలో ఈనాడు అంతర్జాతీయవ్యవహారాలు పూర్తిగా మారిపోయినవి. వాషింగ్టను షరతులప్రకారం నిర్ణయించిన నావికబలం జపానుసంరక్షణకి చాలదు. అమెరికాతోనూ, బ్రిటనుతోనూ సమానమైన బలం వుండాలన్నారు. నావిక వొడంబడిక తిరిగీ నిర్ణయించుకునేటట్లయితే అందరికీ సమానబలం వుంటేగాని వీలులేదని జపానువాదన. అమెరికా బ్రిటను ప్రభుత్వాలు దీనికి అంగీకరించలేదు. వెంటనే జపాను వాషింగ్టను వొడంబడిక త్రోసిరాజన్నది. నావికబల నిర్మాణంలో స్వేచ్ఛగా వ్యవహరించడం ప్రారంభించింది.

లండనులో ఈమధ్య జరిగిన నావికసమావేశం భగ్నంకావడం విషాదకరమైన సంగతి అని అంతా అంగీకరిస్తారు. ఉన్న మూడు ప్రభుత్వాలికీ మనసు కుదరనప్పుడు ఒకనిర్ణయం ఎల్లా తేల్తుంది? వాషింగ్టను వొడంబడికకు కాలపరిమితి లేకపోతే బహుశః జపాను దౌర్జన్యంగా ఆ షరతులు అతిక్రమించేదేమో?

కాలపరిమితివున్న వొడంబడికలు విరమించుకుంటేనే ఇంత క్లిష్టసమస్యలు సంభవించినప్పుడు అసలు శాశ్వతంగా వుండాలని నిర్మించిన రాజకీయ షరతుల సంగతి ఏమిటి? ఏవిధమైన అంతర్జాతీయ వొడంబడికలూ శాశ్వతంగా వుండజాలవని ప్రస్తుతం యూరపు రాజకీయ వాతావరణంవల్ల తెలుస్తుంది.

ఈ విధంగా ఒక శాశ్వతరాజకీయనిర్మాణం సృష్టిద్దామని ప్రయత్నించి పప్పులో అడుగువేసినారు వెర్సెయిల్సుసమావేశంలో పెద్దలు. అంతా రాజకీయ వేత్తలే, మేధావులే. కాని, మానవప్రకృతి గమనించలేక, దురాశతో ప్రవర్తించినారు ఆప్రవర్తనఫలితం ఈనాటి ఖంగారు, యుద్ధభయం, మానవ జీవితానికి నిరంతరాపాయం.

వెర్సెయిల్సుసంధిషరతుల ప్రకారం యూరపు యుద్ధంలో వోడిపోయిన దేశాలు తమతమ రాజ్యభాగాలు వదులుకోవలసివచ్చింది. యుద్ధంలో గెల్చినవారికి కలిగిననష్టానికిఅంతులేనిపరిహారాలు అర్పించవలసివచ్చింది. వీటికితోడు తమ స్వాతంత్ర్యాన్ని అరికట్టే ఎన్నో షరతులికి అంగీకరించవలసివచ్చింది. ఈషరతులు ఎన్నో కష్టనష్టాలు కలిగించేవి, శాశ్వతమైనవి, అమర్యాదకరమైనవి.

యూరపుఖండం రెండుభాగాలు చేసినారు వెర్సెయిల్సుపెద్దలు: గెల్చినదేశాలూ, వోడిపోయిన దేశాలూ. వోడిపోయినదేశాల్ని శాశ్వతంగానీచత్వంలో వుంచాలని నిశ్చయించి, సంధిషరతులు నిర్ణయించినారు. అంతర్జాతీయసమితిప్రణాళికలో పందొమ్మిదవసూత్రం ప్రకారం సంప్రదింపులవల్ల తమకు కష్టంగా వున్న షరతులు క్రమేణా రద్దుచేసుకోవచ్చు. కాని దీనికి గెలుపొందినవారు అంగీకరించాలి. ఈ అంగీకారభిక్ష ఇచ్చే ధర్మబుద్ధి వారిదగ్గిర లేకపోయింది. వొప్పుకోకపోతే ఆ ప్రభుత్వాలు ఎదురుతిరిగి కొంప ముంచుతాయనే జ్ఞానంకూడా లేకపోయింది.

దురన్యాయం అయిన ఈ రాజకీయదుర్నీతి వోడిపోయిన దేశాలు చిరకాలం సహించవన్న సంగతి వెంటనే స్పష్టమైంది. వోడిపోయిన దేశాలలో ఎక్కువ అన్యాయం టర్కీకి జరిగింది. సెవ్రిసుసంధి షరతుల ప్రకారం టర్కీ కేవలం అస్వతంత్రసామ్యం అయి

పోయింది. కాని ఆ నిర్ణయానికి లొంగివుండమన్నారు జీవశక్తివున్న టర్కీ ప్రజలు. ముస్తాఫాకమాల్ పాషా అనే నాయకుడి యాజమాన్యంకింద విప్లవోద్యమం ప్రారంభించి, గెలుపొందిన మిత్రమండలివారి మెడలు వంచినారు. లాసేనులో మరొక సంధిసమావేశం చేయించి, అక్షరాలా తమకు కావలిసినవన్నీ గొంతుక మీద కూచుని లాక్కున్నారు. ఆ సమావేశంలో అంగీకరించిన షరతులలో డార్డనెల్లీసు సంరక్షణమాత్రం కొంచెం నీరసంగా వున్నది.

డార్డనెల్లీసు అనేది ఒక జలసంధి. మధ్యధరా సముద్రానికీ నల్లసముద్రానికీ ఇది దారి. యూరపు మహాయుద్ధంలో ఈ ఇరుకుప్రదేశంలో పట్టుకుని బ్రిటిషు నావల్ని చింపరవందర చేసినారు శత్రువీరులు. ఎప్పటికైనా ఇది చిక్కుప్రదేశమే నని, ఆ జలసంధి రెండుతీరాలూ కూడా రైనునదీ ప్రాంతంమాదిరిగానే తటస్థప్రదేశంగా వుంచాలన్నారు. టర్కీ ఆనాడు దానికి అంగీకరించింది. కాని యూరపులో పరిస్థితులు మారి, జర్మనీ రైనుప్రాంతం ఆక్రమించడంతోనే, తానుకూడా డార్డనెల్లీసు జలసంధి తటస్థప్రదేశంగా వుంచడానికి వీలు లేదని లోకానికి తెలియజేసింది. బ్రిటిషువారు టర్కీ వాదన అంగీకరించి, లాసేను ఒడంబడికదారుల సమావేశంలో ఇది చర్చించాలని సలహాయిచ్చినారు. అసలు దీనికి బ్రిటిషువారు అంగీకరించడంలో ఒకరహస్యం ఉన్నది. మధ్యధరాసముద్రంలో ఇటలీ వాయుబలం వృద్ధికావడమువల్ల బ్రిటిషు నావికబలం క్షీణించింది. మధ్యధరా సముద్రంలో బ్రిటిషు వారి బలం తగ్గితే ఇండియాకూ, ఈజిప్టుకీ దారి అపాయకరం అవుతుంది. అదీకాక బ్రిటషుకి చాలావరకు పెట్రోలు ఈరాక్ దేశంనుంచి రావాలి. ఈరాక్ పూర్వం టర్కీరాజ్యం. వెర్సైయిల్సు సంధిషరతులప్రకారం అది బ్రిటిషువారి పరిపాలనకింద వుండే మాండేటరీ ప్రభుత్వంకింద నిర్ణయించినారు. ఈరాక్ నుంచి మధ్యధరాసముద్రంలో వున్న హెయిఫారేవు వరకూ పెద్దతూములు కట్టి పెట్రోలు అక్కడ పడవలలోకి ఎక్కిస్తున్నారు బ్రిటిషువారు. ఇప్పుడు మధ్యధరాసముద్రంలో వారి నావికబలం క్షీణించి, నావికాయానం ఆగిపోతే పెట్రోలు పర్షియా సంయుక్తాగ్రగుడంలోంచి ఆఫ్రికాచుట్టూ తిరిగిరావాలి. ఈ కారణాలవల్ల డార్డనెల్లీసుషరతులు అనుకూలంగా మారిస్తే పరిస్థితులేమన్నా బాగుపడతాయేమో ననే ఆశతో బ్రిటిషువారు డార్డనెల్లీసుషరతులు తిరిగీ చర్చించడానికి అంగీకరించినారు. పైకిమాత్రం టర్కీవాదన న్యాయమేనని ప్రకటించినారు. ఈసంబంధమైన సమావేశం మాంట్రూలో జరిగింది. కొత్తషరతులు నిర్ణయించి ఇటలీమినహా అంతా సంతకాలు చేసినారు.

ఒకవేళ ఈషరతులు మార్చడానికి వీలులేదని తక్కినప్రభుత్వాలు అంటే టర్కీ స్వయంగా అవి మార్చి, ప్రభుత్వాల్ని ధిక్కరించేవుండేది. టర్కీ అచిరకాలంలో యుద్ధబలం సమకూర్చుకుని, వెర్సైయిల్సు షరతులు తోసిరాజని తన సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యం సంపాదించుకోగలిగింది. కాని ఓడిపోయిన ఇతరదేశాలు, అనగా జర్మనీ, ఆస్ట్రియా, హంగేరీ, బల్గేరియా దేశాలు అంత అదృష్టం చేసుకోలేదు. వెర్సైయిల్సు సమావేశంలో నిర్ణయించిన షరతులు చాలావరకు ఆదేశాలు అనుసరించవలసివచ్చింది. ఆషరతులు విధిలేక ఆదేశాలు అనుసరించినా, అందులో వేటికీ ఆదేశస్థుల అంగీకారం లేదు. సంతృప్తితో ఒప్పుకున్న షరతులు కావు అవి. బలవంతంచేసి అన్యాయంగా సంతకం చేయించారు సంధిపత్రంలో ఈదేశాల ప్రతినిధులచేత. ధర్మదృష్టిని ఆషరతు లేవీ చెల్లకూడదు. నైతికంగా, ఆ షరతులన్నీ వీలైనప్పుడు అతిక్రమించవచ్చుననే భావం ఆదేశాల ప్రజలకు కలిగింది. ధర్మబుద్ధి వున్నవారంతా ఆవాదనలో వున్న బలం గ్రహించితీరాలి.

ఓడిపోయిన దేశాలలో ఇటువంటి ప్రకృతి ప్రబలిపోతున్న దన్నసంగతి మిత్రమండలివారు గ్రహించకపోలేదు. అయినా దౌర్జన్యంవల్ల వార్ని అణిచివుంచుదామనే ప్రయత్నం బయలుదేరింది. ఈ ప్రయత్న దుష్ఫలితమే నేటి ప్రపంచపుచీకాకు, దుస్థితి, భయం. పోయిన యుద్ధానికి వెయ్యిరెట్ల తీవ్రతతో జననాశనం

చేసి లోకాన్ని స్మశానంచేసే మరోయుద్ధం పెనుభూతంలా లోకాన్ని దడిపిస్తున్నది.

కొందరు రాజకీయవేత్తలు వెర్సైయిల్సుసంధి అన్యాయం అని అంగీకరించినా లొకార్నో వొడంబడిక న్యాయం అంటున్నారు. స్విట్జర్లాండులో మనోహరమైన ప్రకృతిసౌందర్యంమధ్య, తటాకతీరాన సంతకంచేసిన ఆవొడంబడిక జర్మనీ స్వయంగా అంగీకరించింది కాబట్టి అదిమాత్రం అక్షరాలా అనుసరించాలంటున్నారు. ఇందులో న్యాయంకూడా నెరవేరకాయవంటిదే. ఆనాడు ఈవొడంబడికను అంగీకరించిన జర్మను రాజకీయవేత్త స్ట్రేస్‌మన్, ఫ్రెంచిరాజకీయవేత్త బ్రియాన్, ఇరుపక్షాలకూ సంతృప్తికరమైన షరతులే చేసుకున్నామని విశ్వసించివుండవచ్చును. కాని వారి సంతకాలు వారివారి ప్రభుత్వాల సంతృప్తివల్ల, వారి ప్రజల సంతృప్తివల్ల బలపడాలి. అది జరుగలేదు. అందువల్ల జర్మనీ ఫ్రాన్సు మనస్సులు నిజంగా కలవలేదు ఆనాడు. మనస్సులు కలవని కంట్రాక్టు చెల్లదు.

అసంతృప్తివల్ల జర్మనీ వెర్సైయిల్సు షరతులు అతిక్రమించడానికి ప్రయత్నించింది. ఫ్రాన్సు రైను నదీ తీరంలో దుర్భేద్యమైన ప్రాకారాలు నిర్మించి తన సరిహద్దులు బలపర్చుకున్నది. జర్మనీ సరిహద్దుమాత్రం సంరక్షణలేకుండా తటస్థ ప్రదేశంగా వుండాలన్నది. లొకార్నో షరతులు న్యాయమో అన్యాయమో దీనివల్ల తెలుస్తుంది.

జర్మనీ ఫ్రాన్సుప్రజలకి నిజంగా లొకార్నో వొడంబడికలో నమ్మకంవుంటే రెండువేపులాకూడా సరిహద్దులు తటస్థప్రదేశంగా వుండాలి. కాని ఫ్రాన్సు "మాగినాట్‌లైను" అని యుద్ధశిబిరాలు లేవదీసింది. జర్మనీ ప్రతిక్రియగా "హిండెన్‌బర్గ్‌లైను" లేవదీసింది. అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రాలకీ కెనడాడొమినియనుకీ తగాదాలు లేవు. పరస్పరవిశ్వాసం వున్నది వారి సరిహద్దులలో సైన్యాలకు తావులేదు. అల్లాగే పరస్పర విశ్వాసం వుంటే జర్మనీఫ్రాన్సుదేశాలుకూడా తమ సరిహద్దులు చల్లగా వుంచుకోవచ్చును. అల్లా వుంచుకోలేదు. కారణం విశ్వాసం లేకపోవడమే. శాశ్వతంగా జర్మనీ తన పశ్చిమసరిహద్దులు దేవుడికి అప్పచెప్పి, ఫ్రెంచివారి తూర్పు సరిహద్దులలో యుద్ధప్రయత్నాలుచూస్తూ వూరుకుంటుందని వూహించడం బుద్ధితక్కువపని. సంధిచేసిన స్ట్రేస్‌మన్ ఆ షరతులికి ఈ అర్థం వున్నదని ఎప్పుడూ అనుకునివుండడు ఫ్రాన్సు జర్మనీ సంబంధ బాంధవ్యాలు వృద్ధి అవుతాయని ఆశించినాడు. అందులో లొకార్నో ప్రథమసోపానం అనుకున్నాడు. ఆఖరుషరతు అని అంగీకరించలేదు.

జర్మనీ రైను ఆక్రమించడంవల్ల వచ్చిన విషమ సమస్య చర్చించేటప్పుడు ఇవన్నీ పరిశీలించాలి వూరికే లొకార్నోషరతులు పఠించి జర్మనీ అతిక్రమించిందంటే న్యాయంకాదు.

జర్మనీ లొకార్నో నిరాకరణం చరిత్రకు కొత్తదైనట్టూ, ఇదివరకు ఇటువంటివి కని విని ఎరుగనట్టూ బ్రిటిషు, జర్మను, బెల్జియను రాజకీయవేత్తలు ముక్కున వేలువేసుకుంటున్నారు. యూరపుచరిత్రకు ఇటువంటిసంగతి కొత్తకాదు. నిజపరిస్థితులికీ, రాజకీయ వొడంబడికలకీ సంబంధం లేనప్పుడు ఎప్పుడూ వొడంబడికలు ధిక్కరించబడుతూనే వున్నవి. ౧౮౭౧ వ సంవత్సరంలో రష్యా తనకు అనుకూలంగా లేని నల్లసముద్రానికి సంబంధించిన షరతులు అతిక్రమించింది. క్రిమియాయుద్ధంలో బ్రిటను, ఫ్రాన్సుదేశాలు రష్యాను వోడించినవి. అది చాలక ఆనాటి సంధిషరతులలో రష్యా నల్లసముద్రతీరంలో నావికస్థానాలు నిర్మించకూడదనే షరతు పెట్టినారు. రష్యాకు నల్ల సముద్రంలో నావలు వుండకూడదు. అంటే రష్యాకు నావికబలం వుండకూడదని అర్థమవుతుంది.

రష్యాదక్షిణసరిహద్దులు శాశ్వతంగా సంరక్షణ లేకుండా వుంచాలని ప్రయత్నం. తాత్కాలికంగా రష్యా విధిలేక ఆ షరతులికి అంగీకరించింది. అవి అతిక్రమించడానికి సమయంకోసంమాత్రం చూస్తున్నది. పదిహేను సంవత్సరాలతర్వాత ఫ్రెంచి ప్రష్యా యుద్ధం వచ్చింది. యూరపంతా అందులో మునిగిపోయింది. రష్యా వెంటనే నల్లసముద్రంలో నావిక

నిర్మాణం ప్రారంభించి బలం సంపాదించుకున్నది. తన అమర్యాద పోగొట్టుకున్నది. అదీ సంగతి.

అటువంటి పరిస్థితులే ఈ నాడు యూరపులో సంభవించినవి. జర్మనీ ధిక్కారం యూరపు అంతా ప్రబలివున్న అసంతృప్తికి ఒక రూపం. వెర్సైయిల్సు సంధి ఉసురుకొడుతున్నది యూరపుఖండాని కిప్పుడు న్యాయాన్యాయాలు పరిశీలించి, ధర్మసంస్థాపన చెయ్య గలిగిన ఉదారహృదయులు రాజకీయవేత్తలైతేనే గాని ఈ అలజడి సద్దుమణగదు. ఆ ఔదార్యం మాత్రం ఎక్కడా కనబడదు. సంకుచితదృష్టి సంక్షోభానికి కారణం అవుతుంది. రాజకీయవేత్తలు దూరం చూడలేకపోతే దగ్గరలోనే లోకవినాశనానికి కారణం అవుతారు.

'వెకిలినవ్వు' —నాసర్.

మోక్షగుండం విశ్వేశ్వరయ్య

'కళ్యం'

ఆంధ్రులు భారతదేశపు దక్షిణభాగమునం దంతట వ్యాపించి యున్నారను సంగతి యందరికి తెలిసినదే. మైసూరు సంస్థానమునందు వారి సంఖ్య దాదాపు ౧౧ లక్ష లున్నది. అనగా నచ్చటి ప్రజలలో ఆరవవంతు ఆంధ్రులే. దేశభాష కర్ణాటక మగుట వలన వారు సాధారణముగా దానినే వ్రాయుచు, చదువుచు నుందురు. కాని యిండ్ల యందుమాత్రము మాతృభాష యగు తెనుగునే యుపయోగించుచున్నారు. ఇట్టి మైసూ రాంధ్రులలో ననేకులు ప్రసిద్ధికివచ్చియున్నను ముగ్గురిని మనము ప్రముఖులుగా నెన్నుకొనవచ్చును. మైసూరు నగరవాస్తవ్యులై రమారమి ఏబది సంవత్సరములు పత్రికా సంపాదకులుగాను, తదితర విధములుగాను ప్రజాసేవ యొనర్చి, కొన్నిసంవత్సరముల క్రిందటనే కేవల వార్ధక్యమువల్ల కాలధర్మము నొందిన ఎం. వెంకటకృష్ణయ్యగా రొక్కరు. కటికబీదలుగా జీవయాత్రను ప్రారంభించి తన బుద్ధిచాతుర్యముచే నున్నతపదవులను బొంది, చివరకు మైసూరుప్రభుత్వమున రెండవమంత్రిగాను, మైసూరు విశ్వ విద్యాలయమునకు మొదటి వైస్‌ఛాన్సలరుగాను నుండిన హెచ్. వి. నంజుండయ్య గారును ఆంధ్రులే. ఇక భారతదేశమునందేగాక యితర దేశములయందుకూడ గొప్ప ఇంజనీయరుగా ప్రఖ్యాతి నొందిన మోక్షగుండం విశ్వేశ్వరయ్యగారు మరియొకరు. ఈముగ్గురు తమకేగాక తమదేశ మునకుగూడ మహత్తర కీర్తిదెచ్చిన మహనీయులు. ఇందు విశ్వేశ్వరయ్యగారి జీవచరి త్రను ప్రస్తుతము మనము కొంత విశదముగా పరిశీలింతము.

విశ్వేశ్వరయ్యగారి పూర్వీకులు మోక్షగుండ మనుగ్రామమునుండి మైసూరుదేశమునకు కొన్ని శతాబ్దములక్రిందట వలసవెళ్లిరి. ఆగ్రామము గోదావరి జిల్లాలో నున్నదని కొందరును, కర్నూలుజిల్లాలోని నంద్యాల కనిమిడిమైళ్లదూరమున నున్నదని మరికొందరు నందురు. వారు ములకనాటి శాఖకు జేరిన వైదిక బ్రాహ్మణులు. విశ్వేశ్వరయ్యగారి తండ్రిపేరు శ్రీనివాసశాస్త్రులు. ఆయన వైద్యశాస్త్రమునందును, సాహిత్యమునందును చాలా నిపుణుడు; కాశీక్షేత్రమునందు పదిసంవత్సరములపాటు విద్యనేర్చి, యోగాభ్యాసముచేసిన మహనీయుడు. అతని దైవభక్తికిని, వివేచనా శక్తికిని ఒకచిన్న తార్కాణ-స్వగ్రామమునకు చేరువ నుండుచిత్రావతినదినుండి వారొక్కనాడు తమయాహ్నికమును ముగించుకొని మధ్యాహ్నమింటికి వెళ్లుచుండగా నొకపంచముడు వారిని సమీపించి దాహమును దీర్చుకొనుటకు నీరడిగెనట. అప్పుడు జాతిభేదమును గమనింపక వెంటనే వానికి చేతనున్న నీటినిచ్చి దాహశమనము జేసిరట. అంతేగాక మరల స్నానాదికములేవియు చేయక తిన్నగా వెళ్లి యిల్లుజేరిరట. దీనికొరకై సంఘస్థులు వారిని కొంత బాధపెట్టిరి గాని, చివరకు వారి దొడ్డతనమును గ్రహించి సమాధానపడిరట. ఈకాలము నందుకూడ ఇట్టి ధైర్యచర్యలను గ్రామములయందు

జూచుట చాల కష్టము. అట్టితరి ౬౦ సంవత్సరముల క్రిందటిమాట చెప్పనక్కరలేదు.

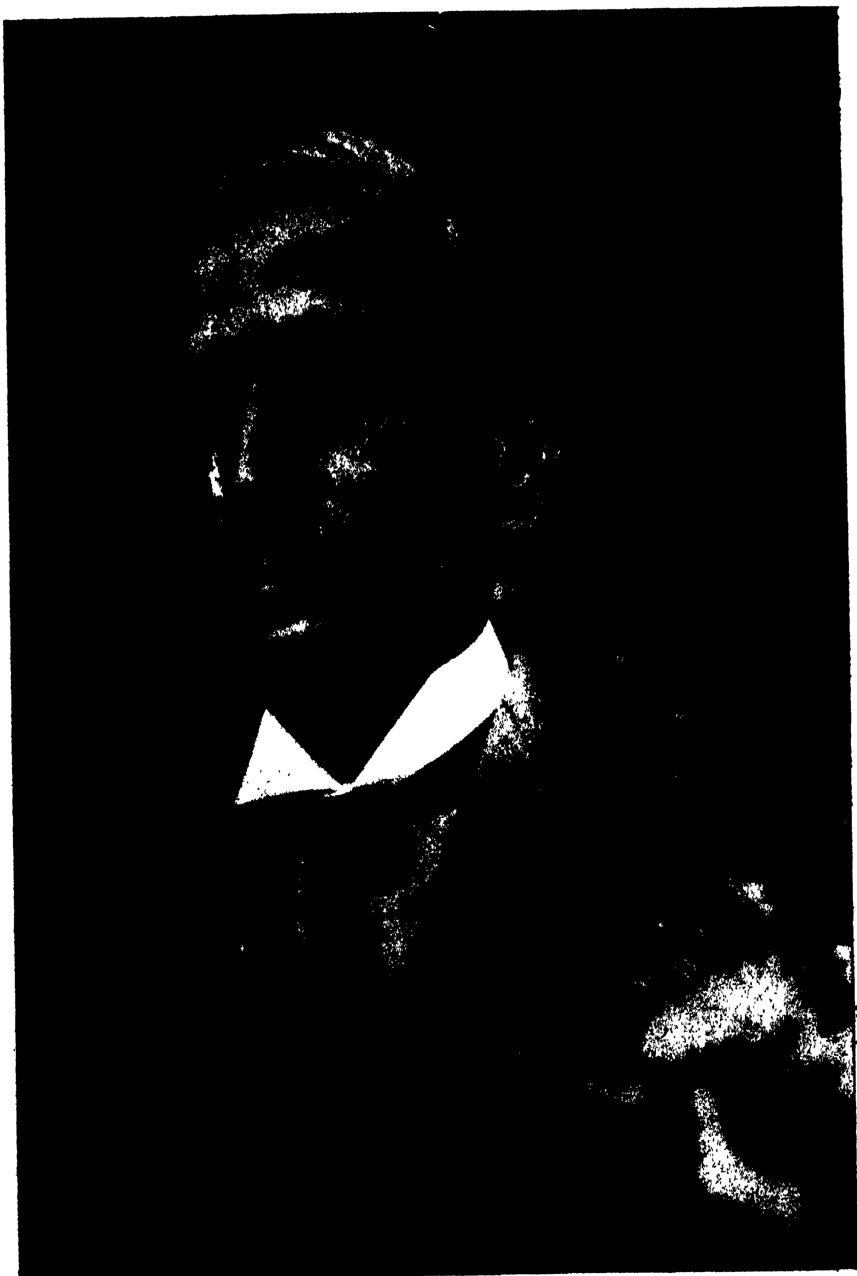
ఇట్టి నిజజ్ఞానికి ౧౮౬౧-వ సంవత్సరమున సెప్టెంబరు ౧౫-వ తేదినాడు ఇప్పుడు మైసూరు సంస్థానమున కోలారుజిల్లాలోనుండు చిన్నబళ్లాపురం తాలూకా ముద్దేనహళ్లి యను గ్రామమునందు విశ్వేశ్వరయ్యగారు బుట్టిరి. శాస్త్రవేత్తయయిన తండ్రి పుత్రుడు చాల ప్రాముఖ్యమునొందునని ముందేగ్రహించినను అతనికి ఇంగ్లీషుచదువును నేర్పుటకుమాత్ర మిష్టపడలేదు. అయినను బాలుడు ప్రాథమికవిద్యాభ్యాసము జరుగునప్పుడే తన సూక్ష్మబుద్ధిని జూపి సహపాఠులలోనెల్ల నద్వితీయుడుగానుండెను. కొంతకాలమునకు ఆ యన చిన్నబళ్లాపురమును వదలి ఉత్తమవిద్యకొరకు బెంగళూరికి రావలసివచ్చెను. అచ్చట మైసూరుప్రభుత్వమునందు ఉపకార్యదర్శియయి మంచిస్థితిలోనుండిన తనమేనమామయగు హెచ్. రమయ్యగారి పోషణయందు విశ్వేశ్వరయ్యగారు జేరిరి. వెంటనే ప్రసిద్ధిజెందిన సెంట్రలు కాలేజిలోజేరి తమ సూక్ష్మబుద్ధికిని, అసదృశశక్తికిని తగినటుల బి. ఏ. పరీక్షయందు గణ్యతగ నుత్తీర్ణులయిరి. పిమ్మట ఎం. ఎ. పరీక్షకు చదువవలెనను నభిలాష వారి కుండెడిదిగాని యది సఫలముగాలేదు. అప్పుడేగాక సర్కారునౌకరిలో నుండునపుడు కూడ రెండుపర్యాయములు వా రాపరీక్షకు ప్రయత్నించిరిగాని దేహారోగ్యము చెడుటవలన దానిని మానుకొనవలసివచ్చినది. అయితే బి. ఏ. పరీక్ష కాగానే వారికి మైసూరుప్రభుత్వపు విద్యార్థివేతనము దొరికినది. దాని సహాయముతో వారు పూనాపట్టణమును జేరి యచ్చటి యింజనీయరింగ్ కాలేజీలో చదువ నారంభించిరి. ౧౮౮౩-వ సంవత్సరమునందు వారు బొంబాయి విశ్వవిద్యాలయపు ఎల్. సి. యి. పరీక్షలో ప్రథమశ్రేణియందు ప్రథమస్థానమును బొంది బంగారుపతకమును కూడ సంపాదించిరి. అప్పుడు బొంబాయిప్రభుత్వము ప్రథమస్థానమును బొందిన విద్యార్థులకు తామే యుద్యోగము నిచ్చునట్లు వాగ్దాన మిచ్చియుండిరిగాన విశ్వేశ్వరయ్యగారికి వెంటనే అసిస్టెంటు ఇంజనీయరుపని నొసంగిరి. అప్పుడు వారికి వయస్సు ౨౪ సంవత్సరములు మాత్రమే.

తర్వాత వారు ఎనిమిది పదిసంవత్సరములదాక నాసిక్, కాందేషు, పూనాజిల్లాలలో పనిజేయుచుండిరి. ౧౮౯౪ నందు సింధుప్రాంతమునకు జేరిన సుక్కూరుపౌరసభవారు వారిని తమ నీటిసరబరాయి విషయముగా ఇంజనీయరుపదవియందు నియమించిరి. అచ్చటి పనులను పర్యవసముగా జేయుటకు సుమారు రెండుసంవత్సరములు పట్టినవి. వెంటనే సూరత్ పౌరసభవారు వారిని అదేపనికొఱకు నియమించిరి. అచ్చటి పనులన్నిటిని సర్వోత్కృష్టముగా జేయుచుంతలో వారికి జిల్లాయింజనీయరుపదవి యొసగబడెను. ౧౮౯౭ వ సంవత్సరమునందు వారికి పూనా సెంట్రల్ డివిజన్ సూపరింటెండింగ్ యింజనీయర్ పనియయినది. దానితో వారు చీఫ్ యింజనీయరుకు సహకారిగా నుండునటులకూడ నియమింపబడిరి. విదేశసంచారము జేయవలెనను కుతూహలము వారికి చిరకాలముగ నుండెడిది. ౧౮౯౮ లో వారు ఫర్లోసెలవును బొంది చీనా, జపాను మొదలగు దేశములయందు బహుళముగా సంచరించి యచ్చటి ఆచారపద్ధతులను, రాజ్యాంగక్రమములను బాగుగా గ్రహించిరి స్వదేశమునకు తిరిగిరాగానే పూనాజిల్లా యిర్రిగేషన్ ఎగ్జిక్యూటివ్ యింజనీయరుగా వారు నియమింపబడిరి. తర్వాత రెండు సంవత్సరములలో వారికి బొంబాయి స్యానిటరియింజనీయరు, స్యానిటరిబోర్డు మెంబరుల పదవు లొసంగబడినవి. ఈ సమయమునందు ఇండియన్ యిర్రిగేషన్ కమిషన్ రాగా దానియెదుట వారు సాక్ష్యమిచ్చిరి. కమిషన్ వారి యద్భుతప్రజ్ఞను, వారి యసాధారణానుభవములను మెచ్చి చాల శ్లాఘించిరి. సార్వభౌమప్రభుత్వముకూడ వీరికంటె సాహసవంతులయిన యింజనీయరులు అరుదని తమ చేవ్రాలుతో అభిప్రాయమును వీరికి దెల్పిరి. ౧౯౦౪లో సిమ్లాలో నొక యిర్రిగేషన్మహాసభ జరిగినది. దానికి బొంబాయి ప్రభుత్వము తమ ప్రతినిధిగా విశ్వేశ్వరయ్యగారిని బంపిరి. పిమ్మట రాజధాని యొక్క స్యానిటరి యింజనీయరుగాను, పబ్లిక్

వర్క్సు శాఖయొక్క కార్యదర్శిగాను రెండుద్యోగములను ఏకకాలమునందే నిర్వహించునటుల వారు ఎన్నుకొనబడిరి. ఈవిధముగ ౨౪ సంవత్సరములు ప్రభుత్వోద్యోగము జేసిన పిమ్మట వారు విరమించుటకై సర్కారు అనుమతిని గోరిరి. ఆ కాలమునందు జాతీయులకు చీఫ్ యింజనీయర్ పదవి నిచ్చుచుండలేదు. దానివలన వారికి తమయుద్యోగమునందు విరక్తి పుట్టుట సహజమే. ఇంకెన్ని సంవత్సరము లుండినను వారికి లభింపదగిన హైయుద్యోగము లుండలేదు. అందువలన వారు విశ్రాంతిబొందుటకు సర్కారుఅనుమతిని గోరి అచిరకాలమునందే దానిని బొందిరి. బొంబాయి ప్రభుత్వము కూడ వీరి మహత్కార్యములనుబట్టియు, వీరి యసాధారణబుద్ధి కార్యదీక్షలనుబట్టియు వీరిని చాల శ్లాఘించి విశేషవిశ్రాంతివేతన మియ్యవలెనని సార్వభౌమ ప్రభుత్వమునకు వ్రాసిరి. దానికొరకు కొంతకాలములో అనుమతినికూడ బొందిరి. ఈ సందర్భమున మూర్ మెకెన్సి యను పబ్లిక్ వర్క్సుశాఖకుజేరిన యాంగ్లేయోద్యోగస్థుడు బొంబాయి చట్టసభయందు జెప్పిన దేమన The D. P. W. of the Bombay Presidency had become the poorer by the retirement of that talented engineer, Mr. M. Visveswarayya" అనగా "చాలాసామర్థ్యశాలియగు విశ్వేశ్వరయ్యగారు తమయుద్యోగమునుండి విశ్రాంతిబొందుటవలన, బొంబాయిరాజధానియొక్క పబ్లిక్ వర్క్సుశాఖకు ఒక గొప్పనష్టము గలిగినది."

తర్వాత విశ్వేశ్వరయ్యగారు మరల విదేశ సంచారమునకు బయలుదేరిరి. యూరోపు, అమెరికా ఖండములందెల్ల సావధానముగా తిరిగి యచ్చట రాజులతోను, ముఖ్యాధికారులతోను, విద్యావంతులతోను, పరిశ్రమాభివృద్ధియందు కంకణబద్ధులయిన కోటీశ్వరులతోను పరిచయమేకాక స్నేహ గౌరవములనుకూడ సంపాదించిరి. ఇటలీదేశపు ముఖ్యపట్టణమయిన రోమునందు వారుండగా, హైదరాబాదు సంస్థానములో మూసానది ప్రవాహమువలన అనేకానర్థములు సంభవించినవి. అవి మరల తటస్థింపకుండ నివారించుటకు తగిన ఏర్పాటులు చేయవలెనని నైజాము ప్రభుత్వము గొప్ప యింజనీయరు ఒకడు గావలెనని ఇండియా ప్రభుత్వమును అడుగగా వారు విశ్వేశ్వరయ్యగారిని జూపిరి. అట్లేప్రకారమున విశ్వేశ్వరయ్యగారు మాతృభూమికి మరల రాగానే హైదరాబాదు సంస్థానమునందధికారము వహించి, ప్రవాహనిరోధార్థముగా నొక రిజర్వాయరును గట్టుమని సూచించిరి. ఇతరములయిన యూహాపోహలనుకూడ వారిచ్చిరి. వాటియందు ఇప్పుడు ఉస్మాన్సాగర మను సుప్రసిద్ధమయిన రిజర్వాయ రొకటి. అప్పుడు మైసూరు సంస్థానము వారిని చీఫ్ ఇంజనీయరుగా రమ్మని కోరిరి. అదివరకు ఆపదవిని భారతీయు లనుభవించియుండలేదు. అటువంటి యాహ్వానమును తిరువాన్కూరు మొదలగు సంస్థానములు అదివరకే యిచ్చియుండినను మాతృభూమి యను వాత్సల్యముతో వారు మైసూరునకే వచ్చిరి. ౧౯౦౯ నుండి ౧౯౧౨ వరకు వారు మైసూరునందు చీఫ్ ఇంజనీయరుగా నుండిరి. తర్వాత రాజా సర్ టి. మాధవరావుగారి కుమారుడయిన ఆనందరావుగారు సంస్థానపుదివానుపదవినుండి విశ్రాంతిబొందగా శ్రీమన్మహారాజు గారు విశ్వేశ్వరయ్యగారిని ఆపదవికి నియమించిరి. ఒక చిన్న సంగతిని మన మిచ్చట గమనింపవలయును. ౧౯౧౧ వ సంవత్సరమునందు మద్రాసు ప్రభుత్వము మెట్టూరు ఆనకట్టనుగురించి తీవ్రముగా యోచించియుండిరి. అయితే విశ్వేశ్వరయ్యగారు కన్నంబాడికట్టను ప్రారంభింపగా వారు తమ యుద్దేశ్యమును విడువవలసివచ్చినది.

అమాత్యపదవియందు విశ్వేశ్వరయ్యగారు దాదాపు ఆరుసంవత్సరము లుండిరి. ఆ కాలమునందు వారు దేశాభివృద్ధికొరకు జేసిన కార్యములు చిరస్మరణీయము లనిన నతిశయోక్తిగాదు. సంస్థానమునందెల్ల నూతనచైతన్య మొకటి యుద్భవించినది. ప్రజలయందు క్రొత్త యుత్సాహము బొడమినది. దూరాలోచనలు, వాటికి తగిన ధైర్యప్రయత్నములు వారు చేయసాగిరి. తమకాలమునందు విశ్వేశ్వరయ్యగారు జేసిన కార్యములలో కొన్నిటినిమాత్రము మన మిచ్చట గమనింతము. ప్రపం

మోతుగుండం విశ్వేశ్వరయ్యగారు

లిన్‌లిత్‌గో ప్రభువుల భారతదేశ రాజప్రతినిధి

[illegible]ల్ల ప్రసిద్ధిజెందిన కృష్ణరాజసాగరము, భద్రా వతి [illegible] పరిశ్రమ, సోపుగంధం నూనెపరి శ్రమలు, మైసూరు బ్యాంకు, మైసూరు వాణిజ్యసంఘము, మైసూరు విశ్వవిద్యాపీఠము, [illegible]భివృద్ధి, నిర్బంధవిద్యాభ్యాసము, మరేనాటి [illegible] పురోవృద్ధినీ, కొనసాగించు గొప్పపరిశ్రమలు, [illegible], సార్వజనిక పుస్తకభాండా గారములు, ప్రజాప్రతినిధిసభయొక్క వర్ధంతి అధినివే [illegible] స్థాపన, అర్థసాధక సభ. కేవ లము ఆరుసంవత్సరములలో [illegible] జరుగుటనగా [illegible] అపూర్వమని యే చెప్పవలయును. పైగా, విశ్వే శ్వరయ్యగారు [illegible] ఆర్జనశక్తిని హెచ్చించుటే గాక ప్రభుత్వపు [illegible] సంస్కరించి పనులు [illegible] దర్పముతోను జరుగునటుల జేసిరి. [illegible] స్థాపింపబడుటచే ఎంతోమం దికి జీవనోపాయములు గలిగినవి. ఇన్ని సత్కార్యములను [illegible]మండెడి [illegible] జూచిన శ్రీమన్మహారాజు గారికి [illegible] లుద్భవించుట సహజమే కదా! ఈ విషయమును [illegible] యొక్క యుదాహరణ [illegible] 1918 - వ సంవత్సరమున మైసూరు విశ్వవిద్యాలయము ప్రథమపట్టప్రదానమహో త్సవము జరిగినది. [illegible] వహించి వారి [illegible] మహారాజుగారిట్లు [illegible] రాజ్యపు మంత్రివర్యులయిన సర్ ఎం. విశ్వేశ్వరయ్యగారికి [illegible] ప్రజలు ఎంతవరకు కృత జ్ఞులమై [illegible] నామనస్సు [illegible] మనకందరికిని [illegible] విశ్వవిద్యాలయము [illegible] సాక్షాత్కరించి నిలిచియుం [illegible], వీరు [illegible] జేసిన [illegible] కారణములు. [illegible] అందరి [illegible] స్థాయిగా నుండును."

రెండు [illegible] సంవత్సరముల [illegible] విసర్జించి విశ్రాంతిబొందిరి. అంతకుముందుగా వారు మంత్రాలో చనమందిరమునందు అధికారులసభ నొకటిని జేర్చి తమ యభిప్రాయములనుగూర్చియు, తమ కార్యములనుగూర్చియు నీ విధముగ నుడివిరి. దీనిలో వారి యౌదార్యచిత్తమును, పట్టుదలయు స్పష్టమగుచున్నవి. "సుమారు ఆరుసంవత్సరములక్రిందట నేను దివానుపదవిని వహించినపుడు ప్రజలొసగిన యాహ్వానపత్రికకు ఈ విధముగా ప్రత్యుత్తరమిచ్చితిని. 'నాకు ఇంకను ఉన్నతపదవిని, ఎక్కువ గౌరవమును రావలెనని మీరు కోరుచున్నారు. అయితే నాకు సేవకు అవకాశము దొరకినదే చాలు. కొన్నిసంవత్సరములుగా స్వార్థవిషయ మేదియు నా కంతగా నచ్చుటలేదు. శ్రీ మన్మహారాజుగారి కృపవలన ప్రజాసేవకు నా కీ యవకాశము దొరికియున్నది. ఇకకొన్ని సంవత్సరములదాక నా రాజుగారియొక్కయు,నామాతృభూమియొక్కయు సేవ నాకు దొరకియుండుటే చాలు. వీరి సౌఖ్యమే నాకోరిక. వీరిమెప్పే నాయిష్టార్థము. ఈవాక్యములయందు సూచింపబడిన తత్వమునుకాలదేశవర్తమానముల ననుసరించిసాధ్యమయినంతవరకుఆచరణయందుంచియున్నానని నేను మనవిజేయుచున్నాను. నన్నుగురించి ఈపక్షహితవాది,ఆపక్షవిరోధియని అక్కడక్కడచెప్పకొనవచ్చును. అయితే నేను నిష్పక్షపాతిగా రాజప్రజలయొక్క యభివృద్ధినే కోరుచుంటినని కాలక్రమమున వ్యక్తపడును. నాసంకల్పములు సఫలములు గాలేదని నామనస్సు చాలఖిన్నతనొందుచున్నది. సాధింపగలిగిన యనేక కార్యములు సార్థకములుగాక నిలిచియున్నవి. అయినను నాకాలమునందు ప్రజలు ప్రభుత్వముపై విశ్వాసభరితులుగా నుండినదానికి వారికి నే ననేకవందనము లర్పించుచున్నాను.........మరియు నావిషయమునందు శ్రీమన్మహారాజుగారికి విశ్వాస మపరిమితముగా నుండెడిది. దానిని దలచుకొనినపుడెల్ల నాకు యావజ్జీవము అమందానందము గలుగుచుండును."

ఆశ్చర్యజనకముగా, విశ్వేశ్వరయ్యగారు మంత్రి పదవిని వదలిన రెండవరోజే వారి తల్లిగారు స్వర్గస్థురాలైరి. ఆమెకు అంత్యకర్మలన్నిటిని సావధానముగా జేసినతర్వాత మరల వారు విదేశసంచారమునకు బయలు

చేరిరి. ఆసమయమునందు సర్ విఠల్‌దాస్ దామోదర్ థాకర్‌సే మొదలయిన భారతీయ మహనీయులు జపానునం దుండగా వారిని విశ్వేశ్వరయ్యగారు వెళ్లి కలసికొనిరి. వీరందరికిని, చైనాదేశపు కోటీశ్వరుడయిన విక్‌జాన్ ఎన్ గారికిని యిండోజాపనీసు అసోసియేషన్ తరఫున దాని యధ్యక్షులయిన కౌంటు ఒకుమరుగారు తమ భవనమునం దొక సత్కారము నొసగిరి. ఆసమయమున వారు చేసిన ప్రసంగములో విశ్వేశ్వరయ్యగారి బుద్ధిసామర్థ్యములను చాలపొగడిరి. విశ్వేశ్వరయ్యగారు దానికి సమయోచితముగ ప్రత్యుత్తరమిచ్చుచు తాము ౨౧ సంవత్సరముల క్రిందట జపానుదేశమునందుండినదియు, టోకియోనగరము జపానుసామ్రాజ్యపు ముఖ్యపట్టముగా నియమింపబడిన ముప్పదియవ వార్షికోత్సవమునందు తాము హాజరుగా నుండినదియు సభ్యులకు దెలియబరచిరి.

౧౯౨౧-వ సంవత్సరమునందు బెంగళూరు వాస్తవ్యులు వారి షష్టిపూర్తిశాంతి మహోత్సవము జరుపుచు నొకమహాసభను సమావేశపరచిరి. దానికి సర్ కె. పి. పుట్టణ్ణశెట్టిగా రధ్యక్షత వహించి విశ్వేశ్వరయ్యగారిని, వారి మహత్కార్యములను పొగడుచు, అటువంటి మహనీయులు మైసూరుదేశమునందు జన్మించుట తమ యదృష్టమని నుడివిరి. అచ్చట సమావేశమైన సభ్యుల పరముగా అభినందనసందేశ మొక్కటి వారికి పంపవలెననికూడ అచ్చట తీర్మానింపబడెను.

తర్వాత విశ్వేశ్వరయ్యగారు ఏయధికారమును స్థిరముగా వహింపలేదు. అయితే ఎన్నియో కమిటీలకు మెంబరుగా నుండి చాల యుపయోగమయిన పనులను జేసియున్నారు. అట్టిపనులలో కొన్నిటినిమాత్రము మన మిక్కడ దలతము. ౧౯౨౫-వ సంవత్సరమున క్రొత్తఢిల్లీపై జేయబడిన ఖర్చులను పరీక్షించుటకు ఒక యుపసంఘమును సర్కారు నియమింపగా దానికి మెంబరుగా విశ్వేశ్వరయ్యగారు ఎన్నుకొనబడిరి. అంతకు కొంత పూర్వముగా ఇండియన్ ఎకనామిక్ యిన్‌క్వయరి కమిటీకి అధ్యక్షులుగానుండి చాల యుపయోగకరమైన రిపోర్టు నొకటిని తయారుచేసిరి. బొంబాయి బాక్ బే రిక్లమేషన్ కమిటీకి ఉపాధ్యక్షులుగా నుండి లండన్నగరమునందు బొంబాయి గవర్నరుగా నుండిన జార్జిలాయిడ్‌గారిని వాలుగైదుకోజులు తీవ్రముగా బరీక్షించిరి. బొంబాయి కరాచీనగరముల పురపాలకసంఘముల యార్థికస్థితులను కూడ వారిమధ్య పరీక్షించిరి. అటులనే మద్రాసునందు జేయవలెనని యాహ్వానము వెళ్లినదిగాని విరామములేక వారా పనిని చేబట్టలేదు. బొంబాయి విశ్వవిద్యాలయము పరిశ్రమవిద్యాభివృద్ధి (Technology) కొరకు సంఘమొకటిని ఏర్పరచి విశ్వేశ్వరయ్యగారిని అధ్యక్షులుగా నియమించినది. ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయపు పట్టప్రదానోపన్యాసమునుగూడ వారొకానొకప్పుడు ఇచ్చిరి. మరియు అణ్ణామలై, ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయములకు పరిశ్రమ విద్యాభివృద్ధి విషయముగా తగిన ఏర్పాటులను జూపించిరి. హైదరాబాదునగరమును బాగుపరచుటకు కొన్ని మార్గములనుకూడ వారు సూచించిరి. చివరకు దాదాపు పదిసంవత్సరముల క్రిందట బెంగుళూరియందు హిందూముసల్మానులకు కలహములురాగా వాటికి కారణము లేమని విచారించుటకు ఏర్పడిన సంఘపు అధ్యక్షత వారి కివ్వబడెను. అప్పుడు వారు సిద్ధపరచిన రిపోర్టువిషయము అందరికిని తెలిసియేయుండును. దేశాటనమన విశ్వేశ్వరయ్యగారికి చాల కుతూహలము. ఇప్పటికిని భారతదేశమునందే కాక యితరదేశములందు గూడ సదా సంచరించుచు జ్ఞానముసంపాదించుచుండే కాక తమ యారోగ్యమునుకూడ వారు చాలాజాగ్రత్తతో కాపాడుకొనుచున్నారు. ఇప్పటికి వారికి ౮౫ సంవత్సరము లయినను ౨౫ సంవత్సరముల బాలునివలె సదా పనిజేయుచుందురు. వారి దేహదార్ఢ్యమును దెలుపుటకు ఒక చిన్నయనుభవము నిచ్చట వర్ణింపవచ్చును. ౧౯౩౮-వ సంవత్సరమున, అనగా విశ్వేశ్వరయ్యగారికి ౭౩ సంవత్సరముల వయస్సప్పు డొకప్రొద్దున ౧౦ ఘంటలప్పుడు వారు నందికొండను విరామములేక ౪౫ నిమిషములలో నెక్కిరి. ఇరవయి సంవత్సరముల క్రిందట ౩౫ నిమిషములు మాత్రము వారికి

గావలసియుండెను. వెంటబోవుచుండిన సర్ పి. ఎస్. శివస్వామిఅయ్యరుగారు స్వతః ఎక్కలేక డోలీలో పైకి వెళ్లిరి.

విశ్వేశ్వరయ్యగారి ముఖ్యాభిప్రాయ మేమనగా భారతదేశమునందు దారిద్ర్యమును బోగొట్టి పాశ్చాత్య దేశములతో సమానముగా జేయవలయుననుటయే. అందుల కనుగుణముగా దొడ్డ పరిశ్రమలను స్థాపింపవలెననియు, వర్తకసంఘముల నభివృద్ధి పరుపవలెననియు వారనేకపర్యాయములు పలుచోట్ల జెప్పియున్నారు. అట్లుచేయునియెడల దేశపు నిరుద్యోగసమస్య నివారింపబడునని వారి దృఢవిశ్వాసము. అందువల్లనే మైసూరునందు దివానుగా నుండినపుడు వారు పరిశ్రమలను వృద్ధిపరచుటకు చాల తీవ్రప్రయత్నములు చేసిరి. ప్రాయశః వారికి చర్ఖామొదలగువాటియందు అధికవిశ్వాసము లేదు. కొన్ని మాసములక్రిందనే వారు యూరోపులో నెల్ల బాగుగా సంచరించి భారతదేశమునందు మోటారు పరిశ్రమను స్థాపించుటకు గావలసిన సంగతులను దెలిసికొనివచ్చిరి. ఆప్రయత్నములనే యిప్పుడు బొంబాయిలో జేయుచున్నారు. వారికి గల ధనికులసహాయమునుబట్టి ఆప్రయత్నము సఫలమగుననుటకు సందియములేదు. ఇట్టి దేశాభిమానులును, అసాధారణ బుద్ధిసహాయములు గల మహానుభావులునుండగ దేశాభివృద్ధి తొందరగనే జరుగవలయును. విశ్వేశ్వరయ్యగారు జన్మించినది మైసూరయినను సర్ సర్వేపల్లిరాధాకృష్ణయ్యగారివలె వారి ఖ్యాతి భారతదేశమునందేకాక లోకమంతట వెల్లడియయియున్నది. అటువంటివారి జీవితములు పామరులకు ఆదర్శరూపములే గాక ఉత్సాహకరములుగా కూడ నుండగలవు.

తిర్లిక

జి. జాషువ

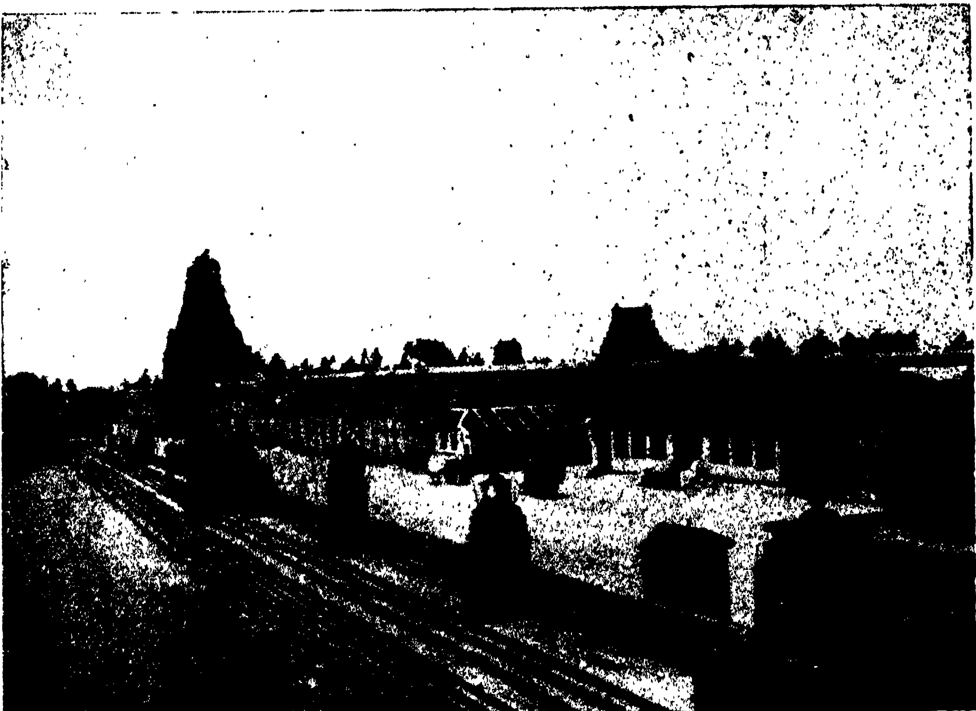
బ్రహ్మశ్రీ 'మా శెపల్లి' రామచంద్రశాస్త్రిగారు ఆంధ్రపత్రికలోఁ బ్రచురించిన 'తిర్లిక' శబ్దవ్యాసమునకుఁ బ్రతివిమర్శగా శ్రీయుతులు శ్రీపాద లక్ష్మీపతిశాస్త్రిగారు ఆషాఢమాసభారతిలోఁ బ్రాసిన వ్యాసమును జూచితిని. 'తిల్లిక' యచ్చ తెనుఁగుపదము గాదు, 'తిర్వలిఘు' యను నరవపదము వ్యవహారభ్రష్టమై 'తిర్లిక' యైపోయినదని శాస్త్రిగా రేదోవిధముగా వారివాదనను బలపఱచుకొనిరి. ఈశబ్ద మెన్నివేషములువేసి ఆంధ్రులలో 'తిల్లిక' యై నిలిచెనో చర్చించుటకు వీరిచ్చిన ఆధారములు చాలవు. భాషలన్నిటియందును శబ్దముల కిట్టి సమీపసంబంధము గోచరించుచునే యుండును. ఇట్టి మీమాంసకు దిగుచో తిరువళ్కట్టలు వంటలక్కలయ్యెదరు. 'ఆనె' (అరవమున నేనుఁగు) వ్యవహారభ్రష్టమై 'ఏనుఁగు, ఏనిక' యగును. తిర్వలిఘులనుండి తిర్లికలకన్న తిరుగళ్లధ్వనియే విశేషముగా వినఁబడుచున్నది. ఇట్లే ప్రతిమాటయు నన్యభాషాపదమై తేలిపోయి, ఆంధ్రభాష మక్కుమొగము లేనిదై యెంగిలిభాష యైపోవును.

"ఆపదము గ్రంథస్థము కాలేదు, వాడుకలో లేదు. రామచంద్రశాస్త్రిగారు గుంటూరు మండలవాసులు వ్యవహరించుచుందురని వ్రాసినారు. అది ఆ ప్రాంతములలోనూ లేదు. గుంటూరుపండితుల నిద్దటి నడుగ మామాపదము వినలేదండి అన్నారు." అని శాస్త్రిగారు వ్రాసినారు.

'తిల్లిక' మానైపునఁ బసిపిల్లలకును గొట్టినపిండి. 'తిల్లికలో నూనె లేదు. తిర్లిక పెద్దజేయుము' అని మేము వ్యవహరింతుము. పెద్దజేయుమన్న నార్పుమని యర్థము అర్పుమన్న నం దశ్లీలార్థము కలదనికాఁబోలు మా తెలంగాణమువారు నుడువుదురు. పసుపు, కుంకుమ, బియ్యము మున్నగు పదార్థములు 'లేవు. అయిపోయినవి' అనుట కూడదనికాఁబోలు గంజాముమండలవాసులు పసుపు నిండుకొన్నది. బియ్యము నిండుకొన్న వని పదర్థమున వాడుచుందురు. పెద్దజేయుమనుటయు నిట్టిదే యగును. గోదావరిమండలమునఁ బుట్టి పెరిగిన శాస్త్రిగారు, నిఘంటువుల నాధారము చేసికొని, యెండకన్నెఱుఁగని పండితులపలుకులు ప్రమాణములను గాఁగొని చిరకాలమునుండి వెలుఁగుచున్న మామండలము 'తిల్లిక' నార్పివేయఁబోయి, దేవుఁడు మేలుచేసి, 'వాడుకలోనుండిన నుండవచ్చు'నని కొంత 'కన్సెషన్' చూపినారు. సంతసము. ఆంధ్రశబ్దము లే ప్రాంతముల నేయేవిధముగా వ్యవహరింపఁబడుచున్నవో తెలిసికొన వలయు నన్న గ్రామీణుల నిత్యజీవనము, వారి యాచారవ్యవహారములు స్వయముగాఁ బరిశీలించినవారికిఁగాని కేవలగ్రంథచక్షువులకు దుస్సాధ్యము. శ్రీనాథుఁడు ప్రయోగించిన 'కూర్పాసము' 'తగటుకూసము' వాడుకలో లేదని నిన్నమొన్నటివఱకుఁ దలంచుచుంటినికాని అది రేనాటిరెడ్లకు నిత్యవ్యవహారమున నున్నదని విని ఆశ్చర్యపడితిని.

"దేవపూజాసమయముల వెలిగించు దీపములని యర్థముగాని, సామాన్యముగా వెలుగునకై పెట్టుకొను దీపములు అని యర్థముగాదు." అని వ్రాసిరి. ఇక్కడి పూజారుల కీమాట వాడుకలో లేదు. ఇంటిదీపమే తిల్లిక. ఈ 'తిల్లిక' నాగరజనులమాట. పండితుల కొక వేళఁ దెలిసియును బలుకరు. పలికిన నవమానమేమో! కావ్యనాటకాదులయందును, నిఘంటువులయందును లేనిపదము లనేకములు నేఁడు వాడుకలో వినఁబడుచున్నవి. ఈశబ్దమునకు మూలపద మిదమిత్థమని నిర్ణయించుటకు నిఘంటువు లుపకరింపవు. నైఘంటికులలో నొక్క బ్రౌనుదొరగారు మాత్రమే తిల్లిక దీపమని వ్రాసి తెలుఁగువారి మన్ననకు గుఱియైరని సంతసించుచున్నాఁడ. సాంఘికవర్ణనలకుఁ బ్రసిద్ధిపడసిన హంసవింశ

తికారునకు 'తిర్లిక' యను మాట చెవినిబడలేదనుట వింత గాదు. వినఁబడియుఁ బ్రయోగింప నిష్టపడియుండఁడు. జిగటాతో, పంజులతో, సూర్యప్రభలతో, మొంబత్తులతో మూరేఁగిన శ్రీమంతుఁడేమొ వ్యవహారమునలేని, సామాన్యులకు గ్రాహ్యముగాని వికృతపదములతోఁ బానకులను కలవరపెట్టుటలలోఁ గలరసము 'తిల్లిక' లోఁ గలదని గ్రహింపఁగలఁడా? మహాకవులు ప్రయోగింపనంతమాత్రమున శబ్దము లంతరించునా? పాండిత్యమునకును, లోకజ్ఞానమునకును గడుదూరము. నాశివాజీ గ్రంథము నితేవల నొకానొకపండితునకు వినిపించుచుండ నందలి "చిక్కనిపచ్చినెత్తురులు చేరలతో డిగఁద్రావి, హంసముక్ మెక్కి, కపాలపాత్రికల నించిన క్రొవ్వు భుజించి, యెముకల్ ముక్కలు చేసి, అందుగల మూలుగుఁబీల్చి," అనుపద్యమును విని "మూలుగు" క్రొత్తమాట మీవలననే విన్నానండీ యనుట విని విభ్రాంతిపడితిని. నాయెఱిఁగినంతమట్టుకు పండితులలో ననేకులకు మాలమాదిగభేదమే తెలియదు. మాలలను మాదిగలనుగా, మాదిగలను మాలలనుగా వ్రాయుట పరిపాటియై పోయినది. శ. కరకవి హరిశ్చంద్రలో మాతంగికన్యలను మాలకన్యలనియు, వీరబాహుని మాలవాఁడనియు వ్రాయుట కడుంగడుచిత్రము. మాతంగి మాదిగది గాని మాలది గాదు కొలుపులలో మాతతుఘపులకు మాలకన్యలు వత్తురా? కాటికాపరి మాలవాఁడగునా? విచారింప నిది గొప్పప్రమాదము. అది ప్రమాణముగా గ్రహించుచు నాధునికహరిశ్చంద్రనాటక కర్తలందఱును బప్పులోఁ గాలువైచినారు. పండితులు ముందేనియు నీతారతమ్యమును గ్రహించి, యిట్టిస్వల్పదోషములను సవరించుకొందురుగాక. 'తిల్లిక' వాడుకలో జీవించియున్నదని తెలిసికొని రచయితలు తమకావ్యములలో నుచితస్థానము నిచ్చి యాదరింపవలయునని ప్రార్థన.

కమలాలయ సరోవరము - త్యాగరాజస్వామి దేవాలయము

కవులు - అసభ్యపు వర్ణనలు

'సోదరి'

కవితాలోకములోనికి నానాటికి హెచ్చు నాగరికతవలె స్త్రీలు రాను మొదలిడినారు. పూర్వము కంటె సంఖ్య చాలమటుకు ఎక్కువయినదని మనము రూఢిగా చెప్పగలము. అందును కవిత్వము వ్రాయువారికంటె చదివి ఆనందించువారిసంఖ్య యెక్కువఅని చెప్పించుకొనకయే మనము తెలిసికొనగలము.

పద్యము వ్రాయునప్పుడైనను గద్యము వ్రాయునప్పుడైనను కవిహృదయము ఉయ్యాలనూగును. ఊపు వంకరగాపోక సరిగాఊగినవాడే సరియైనకవి యనిపించుకొనును. కవి తనఉయ్యాల ఎవరికిని అడ్డమురాకుండునటుల, ఎవరిమనసులు నొవ్వనటుల ఊచుకొనవలెను.

ఇప్పటి కవితాలోకములో స్త్రీలకు ఉన్న తావు సమములేవు స్త్రీలు శీలము, జ్ఞానము, హృదయము గలవ్యక్తులని బహుశః మరచి యిట్లు కవులు వ్రాయుచుందురో! లేక స్త్రీలు విద్యనేర్చినను, నేర్వకున్నను జ్ఞానములేనివ్యక్తులని వారిమనసుకు తోపదో! స్త్రీలు కేవలము భోగవస్తువులని వర్ణించివర్ణించి వదలుదురు. నిజముగా యోచించిన ఒకరికొకరు భోగవస్తువులు. భోగవస్తువే అయినంతమాత్రమున తమసిగ్గుకూడ పోవునటుల ఆరీతి వ్రాయుట తమకు న్యాయమేనా? వైద్యునియొద్దకు పోవువారలకు 'అంతయు వైద్యునికి విదితంబేకదా' యని దిగంబరులై వెడలుడని చెప్పుచున్నారా అని తోపచేయుచున్నదీ కవులకవిత్వము!

ఈనడుమ ఒకసోదరుడొకచారిత్రకమైన నవల వ్రాసెను. అందు ఒకానొక అధ్యాయమున-ఒకసుందరమైన బాలుని చూచి యీతని స్త్రీగా నేలపుట్టింపలేదని బ్రహ్మదేవుని దిట్ట నారంభించిరట చూచినవారలు! అగుచో చూచినస్త్రీలనందరిని అనుభవింప వీలుకలదేమో ఆకవివ్రాసినకాలములో! మగవానిని చూచినంతనే "స్త్రీగాకపోయెనే" అని ఊహ జనించినప్పుడు స్త్రీకాన్పించిన ఏలజనింపకుండును? ప్రతిపురుషునకు సుందరినిచూచినప్పుడు మనము లట్లు ఉవ్విళ్లూరునా? లేక కవిగారి స్వానుభవమగునా? అగుచో కవిగారు యజ్ఞము చేసి రంకుతెలుపుకొనినారని ఊహింపవలయునా? మరియొకఅధ్యాయమున - వితంతువులు మన్మథావస్థభరింపజాలక విలపింతురట! వితంతువిలాపము నింకొకరీతిగా వర్ణించుటకు మనకవిగారికి భాషాపాండిత్యము కొరతపడినదికాబోలు 'నాజూకులేదురా నంబూరిసుబ్బిగా' యన్నట్లు. ఇంకొకఅధ్యాయమున ఒకయువతి జలక్రీడాసమయమున ఒకపురుషుడు నదియొడ్డున నిలువబడి అట్లనే వచ్చి ఒడ్డుననున్న ఆమెవస్త్రములను తీసుకొనుమని అనినాడట. ఆపురుషుడు ఆమెను చిన్నప్పటినుండి ఎత్తుకొనిన చిరపరిచితుడే అయినను వానియెదుట లంగోటి (Napkin) మాత్రమే ధరించియున్న ఆమె వస్త్రములను దీసికొనుటకు ఇచ్ఛగింపలేదుట. కాని బలవంతముమీద వక్షోజములమీద చేయి కత్తెరగా పెట్టుకొని వస్త్రముల నందికొనినదట. ఆపురుషుడు చేయి అట్లెందుకు పెట్టుకొంటివన 'నీవు చిన్నప్పటినుండి నన్ను ఎత్తుకొన్నవాడవే అయినను నా యౌవనమందు అదృశ్యము చూచుటకేకదా వచ్చితివి' అనిఅన్నదట. చూచితిరా విచ్చలవిడి! ఇటువంటి అధ్యాయములుగల పొత్తముపేరు చారిత్రాత్మకమైననవల!!

ఇప్పుడు వచ్చు పత్రికలు ఇంతకంటె తలవన్నినవైనను వాటిపేర్లు మాసపత్రిక యన్నట్లు వాటిజీవితము కూడ మాసమే. పత్రికలేకాక కొన్నిసమితులు ఇటువంటి గ్రంథములు వ్రాసియు, వ్రాయించియు ఈ వ్రాతలకు ఎక్కువప్రాముఖ్య మిచ్చుచున్నవి. నిండు ఊబిలోనికి దిగినవానికి సహాయము చేయబోతే వెళ్లినవాడు వచ్చునది నమ్మకలేదన్నట్లున్నది ఆవింత.

వాఙ్మయమునకు పుస్తకముల అలమారీలో స్థానము ఉన్నట్లు తోపదు.

ఈనడుమ యింకొక అలజడి: 'గ్రాంథికమా గ్రామ్యమా' అని. భాషాజ్ఞానములేక భావ పాడుచేయుచున్నారని గ్రాంథికవాదులు; భావకు అందము కావాలంటే గ్రామ్యముకావాలి' అని గ్రామ్యభాషావాదులు. గ్రాంథికమైనను రోతవ్రాతలనుంచి వాఙ్మయము చెడదా? గ్రామ్యమైనను నీతిగా వ్రాసినచో చెడదుగదా.

ఈనడుమ ఒక సభలో ఒక కవిసోదరుడు, సభ్యులలో సగముమంది స్త్రీలైనదికూడా గమనించక బాలింతపాలపొంగు వర్ణింప మొదలుపెట్టెను. అంతము లేని ఆపాలపొంగు వర్ణనకు స్త్రీలు తమతలలు వంచుకొనిరి. ఒకమారొకకవిగారు 'నేను స్త్రీని కవిత నల్లునప్పుడు మాతృభావముతో తలంతు' నని చెప్పగా ఇంకొకగర్వపోతు 'స్త్రీని ఎప్పుడు మాతృదేవినిగా భావించెదవా' యని హేళనచేసినాడట.

పూవులతాకిడులచేత వాడిపోవుమనములుగల పూబోండ్లు పఠించుటకు అనువగుకవిత నల్లుట కవులయొక్క ముఖ్యోద్దేశమైయుండిననేకాని నలుగురు వినగించుకొనక చదివి ఆనందించునటు లుండదు.

వ్రాతలనుండి లోకులు నీతినేర్చుకొనుటకైనను, సంస్కరణమునకైనను, భావకైనను, హాస్యమునకైనను, చమత్కారమునకైనను అవకాశముండవలెను. కాని, వంచినతల యెత్తకుండ ఒకరికొకరు చదివి వినిపించుకొనుటకుగాని వీల్లేనివ్రాతల ముఖ్యోద్దేశమేమైయుండును?

ఈరకముగలవి ఏవోకొన్నిపత్రికలలోనే యుండిన వాటిని ఏవగించుకొనువారు అతట్టుచూడరు; కాని యిప్పుడు ఏపత్రిక పట్టిచూచిన అవిలేనిది మందుకేని కానరాదు. పత్రికలైనచో వాటి కొకకారణమున్నది. "మేము డబ్బుకొరకు పత్రికలు ప్రకటించెదము. ఈమాదిరి తమాషాగా వ్రాసిననేగాని ఎక్కువ అమ్మబడవు. లోకుల నాకర్షింపవు" అని సమాధానములు వచ్చుచున్నవి. కాని కొందరు నవలలు వ్రాయుదురు. కొందరు చారిత్రకనవలలు వ్రాయుదురు. కొందరు పద్యములు వ్రాయుదురు. వీటి నన్నిటిని పుస్తకములుగా నచ్చొత్తింతురు. వీరిపుస్తకములు అదృష్టము పట్టినచో ఏతరగతికైనను పఠించుపుస్తకములుగా పెట్టవచ్చును; పెద్దపెద్దగ్రంథాలయములలో పుస్తకములుగా మారవచ్చును. తరగతులలో ఈకాలపు, మనోబలములేని మనబాలబాలికలకు ఉపాధ్యాయుడు ఈబోధనలు బోధించిన వీ రెటుకంటిధీరు లవుదురు ముందు?

పూర్వపుకవులు స్త్రీలను వర్ణించినారనిన పూర్వకాలములోని మనతాతలు, తండ్రులు ఆవ్రాతలను చదివి చలింపలేదు. వారికి మనోబలము మెండు. మరి యీకాలమునకు తగినవి యీకాలమునకు వ్రాయబడవలెనుగదా!

ఇటుప్రక్క మాసపత్రికలు, అటుప్రక్క గ్రంథాలయములలో నిదేమాదిరి పుస్తకములు, తరగతిలో ఉపాధ్యాయునిబోధనలు! అటువంటిదే ముఖ్యపుస్తకము (Text) అయినచో నీశతాబ్దపు బాలబాలికలు 'అంకుల్ షామ్' (Uncle Sham) అను పుస్తకములోని వ్యక్తులుగా మారరా?

కవులభావనలకు కొంత సరిహద్దు కావలయునని స్త్రీలోకము కవిమహాశయులను అధికారస్వరముతో ఆజ్ఞాపించకుండ, దాచిపెట్టినటుల అనుగకుండ, దీనస్వరముతో వేడుకొనుచున్నది గాన సోదరులు పాటింతురుగాక!

గ్రహచారము

డా. పుట్టపర్తి శ్రీనివాసాచార్యులు

"నా గ్రహచార మట్లుంటే నేనేమిచేస్తాను."

మన కేదైన దురదృష్టము సంభవించినయెడల ఈవిధముగ ననుకొనుట సర్వసామాన్యము. కాని చాల మందికి అట్లనగా నేమో విశదముగా తెలియదు. మన జీవితము చాలమట్టుకు సూర్యాదిగ్రహముల చారము పైననే ఆధారపడి యున్నదనియు, అట్టిచారమునుండి కలుగు మంచిచెడ్డలు జన్మకాలమునందు ఈగ్రహములతో మనకుండు సంబంధమునుబట్టి మారుచుండుననియు జ్యోతిష్కులు చెప్పుచున్నారు. కాని జ్యోతిషము వట్టిబూటక మనియు, జ్యోతిషశాస్త్రము తప్పులతడకయనియు కొందరు దూషించుచుండ, జ్యోతిషమునే సంపూర్ణముగ నమ్మి ప్రయాణము మొదలుకొని కోట్లకొలది రూపాయ లతుమించిన స్టాక్ ఎక్స్చేంజి (Stock Exchange) వ్యాపారములవరకును జీవితచర్యలనన్నిటిని సమగ్రముగనో, అసమగ్రముగనో జ్యోతిషముపైననే యాధారపడి నడుపుకొనువారు కోట్లకొలది జనము మనలోనే కాక పాశ్చాత్యులలో గూడ గలరు. ఇది సరియా, కాదా యనువిషయముతో మనకిం ప్రసక్తి లేదు. కాని గ్రహచారమువలన మన కేవిధముగనైనను మార్పులు కలుగునాయనిమాత్రము మనమందరమును యోచించవలసినదే. భూమిపైనున్న ప్రతియొక్కనికిని ఒక్కొక్కగ్రహముయొక్క చలనమువలన ఎట్టిమార్పులు కలుగుచున్నవో భౌతికశాస్త్రము తెలుపజాలదు. కాని గ్రహములకును భూమికిని ఎట్టిసంబంధ మున్నది, గ్రహముల చలనమువలన భూమిపై నెట్టిమార్పులు కలుగుచున్నవి మున్నగు విషయములుమాత్రము నక్షత్రశాస్త్రమునుండియు, భౌతికశాస్త్రమునుండియు తెలిసికొనవచ్చును.

కాన, గ్రహము లెవ్వి, ఇవి ఎట్లుద్భవించెను, వీనికి మనభూమితో నెట్టిసంబంధ మున్నది మున్నగు విషయముల నిట చర్చింతము.

గ్రహము లెవ్వియని అడిగినయెడల ఏచిన్నిబాలకుడైనను సూర్య, చంద్ర, అంగారక, బుధ, గురు, శుక్ర, శను లని సులభముగ జెప్పివైచును. ఈఒక్కొక్క గ్రహముపేరను వారములో ఒక్కొక్కదినముపేరుండుట వలన ఈ ఏడుపేర్లను తెలియనివారుండరు. ఇంకను కొంచె మెరిగినవారి నడిగినయెడల గ్రహములు తొమ్మిదనియు, మిగిలిన రెండుగ్రహములు రాహుకేతువులనియు చెప్పుదురు. రాహుకేతువులు నిజముగ ఇతరగ్రహములవంటివిగావు. ఇవి ఛాయాగ్రహములనియు, వీనికి స్వతస్సిద్ధముగ కొంతయేశక్తిగలదనియు సుప్రసిద్ధము. కాన వీనిని గ్రహములక్రింద జేర్ప వీలుబడదు. పైజెప్పిన గ్రహములుమాత్రమే కాక ఇంకను రెండుగ్రహములు చాలమందికి తెలిసియేయుండును. వీనిని భౌతికశాస్త్రజ్ఞులు నెప్ట్యూన్ (Neptune) అనియు, యురేనస్ (Uranus) అనియు అందురు. వీనిని ఇంద్రుడనియు, వరుణుడనియుకూడ ఇటీవల కొందరు వ్యవహరించుచున్నారు. ప్లూటో (Pluto) అను ఇంకొకక్రొత్త గ్రహమునుగూడ ఇటీవలనే కనిపెట్టినట్లు వార్తాపత్రికలలో కొందరు చదివియేయుందురు. దీనినిగూడ జేర్చినయెడల గ్రహములసంఖ్య మొత్తము పదియైనది.

కాని కొంత యోచించినచో ఈజాబితా సరియైనది కాదని బోధపడగలదు. ఇందు సూర్యచంద్రులను గైకొందము. సూర్యుడు గ్రహరాజు; అధిక తేజోవంతుడు; స్వతస్సిద్ధముగ ప్రకాశింపగలవాడు. ఇతర గ్రహములన్నియును సూర్యుని వెలుగుననే ప్రకాశించుచున్నవి. అట్టి సూర్యుని గూడ ఇతర గ్రహములతోపాటు లెక్కపెట్టుటకన్న స్వయంప్రకాశములగు నక్షత్రములలో జేర్చుటయే సమంజసము. ఇక చంద్రుడన్ననో, ఇతడు భూమిచుట్టును తిరుగుచు భూమిపైననే యాధారపడియున్నవాడు. ఇట్లే బృహస్పతిచుట్టును, శనైశ్చరుని చుట్టును తిరుగుచు వానిపైననే యాధారపడి

యందు చంద్రులుగూడ కొందరుగలరు. కాన చంద్రుని భూమితో జేర్చి లెక్కపెట్టవలసినదేకాని ఒకప్రత్యేక గ్రహముగ లెక్కించ వీలులేదు.

సూర్యచంద్రులను రెంటిని దీసివైచిననుగూడ మనజాబితా ఇంకను సరిగా లేదు. ఏలయన, మనభూమి నెందు జేర్చవలెను? చాలకాలమువరకును భూమి విశ్వమునం దొక స్థిరమైన మధ్యస్థానమునం దున్నదనియు, గ్రహములన్నియు భూమిచుట్టును తిరుగుచున్నవనియు తలంచిరి. కాని ఇప్పటికి కొన్నినూర్ల సంవత్సరములకుపూర్వమే భూమిగూడ సూర్యునిచుట్టు తిరుగు నొకగ్రహమేయని శాస్త్రజ్ఞులు నిర్ధరించిరి. స్థూలదృష్టికి మినుకుమినుకుమని కాన్పించు గురుశుక్రులవలెనే భూమిగూడ యొకగ్రహమనుట విచిత్రముగ నున్నను, మనము కుజగోళమునకో, లేక గురుగోళమునకో ఎగిరిపోయి అటనుండి చూచినచో భూమిగూడ మినుకుమినుకుమనుచు కొంచెము శ్యామవర్ణముతో నొక సాధారణమైన చుక్కవలెనే కాన్పించును. ఇతర గ్రహములతోపాటు సూర్యునిచుట్టును తిరుగుటయే కాక ఇతర గ్రహము లెట్టి మూలద్రవ్యముల (Elements) తో చేయబడియున్నవో భూమియు నట్టి మూలద్రవ్యములతోనే చేయబడి యున్నదని శాస్త్రజ్ఞులు యంత్రపరిశోధనలను జేసి కనుగొని యున్నారు. పై కారణములను బట్టియు, కొన్ని ఇతర కారణములను బట్టియు భూమియు నొక గ్రహమే యని లెక్కింపవలసినదే.

గ్రహములను గూర్చియు, సూర్యునిగూర్చియు శాస్త్రజ్ఞులు ఏవిధముగ పరిశోధనచేతురు? అంత దూరమునయున్న వానినిగూర్చి ఏవిషయములనైనను ఎట్లు కనుగొననగును? అను ప్రశ్నలకు కొంత సమాధానము కలిగినగాని శాస్త్రసిద్ధాంతములు గూడ పిట్టకథలవలె దోచును. భూమి ఎట్టి మూలద్రవ్యములతో చేయబడినదో కనుగొనుట సుకరమే. రసాయన శాస్త్రము నెరిగినవా రెవ్వరైనను భూమియందున్న వివిధపదార్థములను రసాయనశాస్త్ర రీత్యా విభజన (Analyse) చేసి భూమియందుండు మూలద్రవ్యము లెవ్వియో సులభముగ నిర్ధరించవచ్చును. కాని కోట్ల కొలది మైళ్లదూరమునం దున్న కుజగ్రహముగాని, శని గ్రహముగాని, సూర్యుడుగాని ఎట్టి మూలద్రవ్యములతో చేయబడియున్నవో ఎట్లు చెప్పనగును?

ఇట్టి విచిత్రకార్యమును సాధించుట కొక చిన్న యంత్రము గలదు. దీనిని స్పెక్ట్రోస్కోప్ (Spectroscope) అందురు. స్పెక్ట్రోస్కోప్ (వర్ణప్రదర్శకయంత్రము) అనగా స్పెక్ట్రమ్ (Spectrum)ను తయారు చేయుయంత్రమని యర్థము. స్పెక్ట్రమ్ అనగానేమి? సూర్యకాంతి తెలుపుగనున్నట్లు కంటికి కనబడుచున్నను తెలుపను నొక ప్రత్యేకవర్ణము లేదనియు, వివిధవర్ణములుగల కాంతులు కలసి తెల్లరంగగుననియు, సూర్యకాంతి నిజముగ ఇంద్రధనుస్సునందు గోచరించు సప్తవర్ణముల సమాహారమే యనియు మనలో చాల మందికి తెలిసియే యుండును. కాని సప్తవర్ణ సమాహారమైన సూర్యకాంతి కొన్ని సందర్భములందు విభజనము (Analyse) చెంది సప్తవర్ణములును వేరువేరుగా నున్నట్లు కాన్పించును. ఇందునకు ఇంద్రధనుస్సే (Rainbow) ఒక ఉదాహరణము. మేఘములలోనుండు చిన్నచిన్న వర్షబిందువులు సూర్యకాంతిని విభజించి సప్తవర్ణకాంతులను విడదీయుటవలననే ఇంద్రధనుస్సు గోచరించుచున్నది. త్రిఫలకపట్టక(Prism)మను నొక ముక్కోణాకారపు గాజుముక్కతోగూడ సూర్యకాంతి నీవిధముగ విభజింపవచ్చును. అట్లు విభజనము చెందినపుడు ఏడువిధములగు కాంతులుగ (అనగా ఇంద్రధనుస్సువలె) కనపడుదానినే స్పెక్ట్రమ్ అని యందురు. సూర్యకాంతినేకాక మరి ఏకాంతినైనను త్రిఫలకపట్టకముతో విభజించి దాని స్పెక్ట్రమ్‌ను జూడవచ్చును. అట్లుజేసినచో వివిధవర్ణము లాక్రమించు పరిమాణము నందును, కొన్ని ఇతరవిషయములందును గూడ సూర్యకిరణముల స్పెక్ట్రమునకును ఇతరకాంతుల స్పెక్ట్రముల

౧. భారతి యువసంవత్సర ఫాల్గున మాసపత్రికయందు ఈ విషయమునుగూర్చి ఇదివరకే కొంత తెల్పియున్నాను.

కును భేద ముండును. ఇతరకాంతులందుగూడ ఒకదాని స్పెక్ట్రిమున్నట్లు ఇంకొకదాని స్పెక్ట్రిముండదు. విద్యుద్దీపపు స్పెక్ట్రమున్నట్లు ఆముదపుదీపపు స్పెక్ట్రిముండదు. ఇవి రెంటికిని భిన్నముగ కొఱవిస్పెక్ట్రిముగాని, ఎఱ్ఱగా గాలిన ఇనుపముక్క స్పెక్ట్రిముగాని, మండుచున్న మెగ్నీషియము (Magnesium) స్పెక్ట్రిముగాని యుండును. ఇట్లే ప్రతిమూలద్రవ్యమునకును ఒక ప్రత్యేక స్పెక్ట్రి ముండుటవలన స్పెక్ట్రిమునుబట్టి మూలద్రవ్య మెద్దియో నిర్ధరింపవచ్చును. కాన ఏగ్రహమైనను సరే దానియం దేయే మూలద్రవ్యములున్నవో కనుగొనవలయునన్న స్పెక్ట్రొస్కోప్ యంత్రసహాయము వలన దాని స్పెక్ట్రిమును పరీక్షజేసి చెప్పవచ్చును.

మనముగూడ దేని స్పెక్ట్రిమునైనను జూడవచ్చును. భౌతికశాస్త్రజ్ఞులవద్దను, నక్షత్రశాస్త్రజ్ఞులవద్దను ఉన్న స్పెక్ట్రొస్కోపులను కడు జాగ్రత్తతో చాల ధనమును వ్యయముజేసి తయారుజేసియుందురు. కాని స్పెక్ట్రిము విశదముగ గన్పడి దానియందలి విశేషములన్నియు సాధ్యమైనంత స్పష్టముగ గన్పడవలయుననుదొక్కటే వీనియన్నిటియందును ఉన్న విశేషము.

ఇట్టియంత్రముతో సూర్యుని పరీక్షించి సూర్యుని స్పెక్ట్రిమునందు కలసియున్న నానావిధములైన స్పెక్ట్రిములను విడదీసి యర్థముచేసికొని అందుగూడ ఇనుము, మెగ్నీషియము మొదలగు భూమియందున్న వస్తువులే ఎన్నియో కలవని నిశ్చయించిరి. కాని క్రీ. శ.

కొంచెముధనము వ్యయముజేసి మనముగూడ నొక స్పెక్ట్రొస్కోపు యంత్రమును తయారుజేసికొనవచ్చును. ఒక త్రిఫలకపట్టకము నొకచిన్న పెట్టెలో నుంచి అందు కొంచెము కాంతిమాత్రమే లోన ప్రవేశించుటకు వీలుండునట్లు పెట్టెయం దొక చిన్నరంధ్రమును మాత్రము జేసియుంచినచో దాని సహాయమున

౧౮౬౮ వ సంవత్సరమున సూర్యుని స్పెక్ట్రిమునందు అప్పటివఱకును ఎవరికిని తెలియని ఒక క్రొత్త మూలద్రవ్యము కనబడెను. వారికి తెలిసినంతమట్టుకు భూమియందున్న ఏ వస్తువునకును ఇట్టి స్పెక్ట్రిము లేనందున బహుశః ఇది సూర్యునియందు మాత్రమే యుండు ఒక క్రొత్తద్రవ్యమని తలచి పాశ్చాత్య

శాస్త్రజ్ఞులు తమకు గీర్వాణప్రాయమైన గ్రీకుభాషయం దుండు హీలియస్ (Helios) అను సూర్యుని పేర ఈ మూలద్రవ్యమునకు హీలియమ్ (Helium) అని నామకరణముచేసిరి. కాని దీనితరువాత సుమారు ౨౭ సంవత్సరములకు అనగా క్రీ. శ. ౧౮౯౫-వ సంవత్సరమునందు సర్ విలియమ్ రామ్‌సే (Sir William Ramsay) అను నొక గొప్పశాస్త్రజ్ఞుడు యురేనియనైట్ (Uranianite) అనునొక క్రొత్త ఖనిజమును పరిశోధించుచు హీలియమ్‌వంటి స్పెక్ట్రము ఇందు గూడ గాన్పించుటజూచి యాశ్చర్యచకితు డాయెను. ఇంకను కొన్ని పరిశోధనలు జరిగినపిమ్మట హీలియమ్ పైఖనిజములోనేకాక భూమిపైనున్న మరికొన్ని ఖనిజములలోగూడ నున్నదని స్పష్టమాయెను. వాయువిమానములను (air-ships), బెల్లూనులను (balloons) నింపుటకు హీలియము నేడు విశేషముగ ఉపయోగపడుచున్నందున దీనిని తయారుచేయుట ఇప్పుడు సర్వసాధారణ మైనది.

స్పెక్ట్రోస్కోప్ సహాయమువలన సూర్యునిలోను, ఇతరగ్రహములలోను ఉన్న మూలద్రవ్యములను పరీక్షింపగా ఇంతవరకు మనకు భూమియందున్నవే ఇందును కాన్పించుచువచ్చెను. భూమియందున్న ౯౨ రకములను మూలద్రవ్యములలో ౬౬ రకములు సూర్యునియందు గాన్పించుచున్నందున భూమియు, సూర్యుడును ఒక్కటేరకపు పదార్థములతో చేయబడియున్నారని విశదమాయెను. గ్రహములన్నిటిలోగూడ ఇట్టి మూలద్రవ్యములే కాన్పించుచున్నందున సూర్యుడును, గ్రహములన్నియును ఒకటేరకపు పదార్థములచే చేయబడియున్నవనియు, ఒకటేకుటుంబమునకు సంబంధించినవనియు స్పష్టమాయెను.

ఈస్పెక్ట్రోస్కోపు యంత్రముతో పరీక్షించి అత్యంత దూరముననున్న ఏగ్రహమైనను ఎంతటివేగముతో ప్రయాణించుచున్నదో కనుగొనవచ్చును. స్పెక్ట్రోస్కోపును ఒకగ్రహముపై కేంద్రీకరించి దాని స్పెక్ట్రమును కడుజాగ్రత్తగ పరీక్షించినయెడల, అది మెల్లగ కుడిప్రక్కకో, లేక ఎడమప్రక్కకో జరుగుచున్నట్లు తెలియును. దీనికి కారణము గ్రహము చలించుచుండుటయే. స్పెక్ట్రము ఊదారంగుండుపైపునకు కదలినయెడల భూమిని సమీపించుచున్నదనియు, ఎరుపురంగుండుపైపునకు కదలినయెడల భూమికి ఇంకను దూరముగా పోవుచున్నదనియునర్థము. స్పెక్ట్రము నియతస్థానమునుండి ఎంతదూరము చలించినదో చూచి దానినిబట్టి గ్రహమేపైపునకు ప్రయాణించుచున్నదియు, ఎంత వేగముగా ప్రయాణించుచున్నదియు లెక్కచేసి తెలిసికొనవచ్చును.

స్పెక్ట్రోస్కోపు సహాయమున మనకు తెలియగల విషయముల నన్నిటిని ఇట వివరింప సాధ్యముగాదు. కాని భౌతికశాస్త్రజ్ఞుని కీసందర్భమున అత్యంతోపయోగకరములగు మరి రెండు సాధనములనుగూర్చియు ఇట తెలిసికొనవలయును. మొదటిది దూరదర్శినీయంత్రము (Telescope); రెండవది ఫోటోలు (Photos) దీయు కామెరా (Camera). కామెరా ఉపయోగమునుగూర్చి మన కందరకును తెలిసియే యున్నది. కొన్ని సందర్భములందు మన కంటికి కనపడిన దానికన్న ఫోటోయందు ముద్రితమైన చిత్రమే గుణతరప్రమాణమని యెంచవచ్చును. ఇంతకును కంటితో జూచినదాని నట్లే జ్ఞాపకముంచుకొనుట కెవ్వరికిని సాధ్యముగాదు. ఒక గ్రహముస్థానముగాని, గ్రహణములనుగాని, ఒక తోకచుక్క పరిమాణమునుగాని ఎంత గొప్ప శాస్త్రజ్ఞునికైనను, చిత్రకారునికైనను కంటికి కనపడినట్లుగనే చిత్రించుటకు సాధ్యముగాదు. ఇట్టి విషయములందు ఏకొంచెము భేదము కలిగినను అది నిష్ప్రయోజన మగును. కాన ఉన్నదున్నట్టుగనే ముద్రించి శాశ్వతముగ నుంచుకొనుటకు కామెరా యంత్రమే అసమాన సాధనము.

కామెరా సహాయమే లేకున్నచో ఎంత శ్రేష్ఠమైన దూరదర్శినీ యంత్రమున్నను కొన్ని కొన్నియంశములు తెలియకనేపోవచ్చును. ఫోటోచిత్ర మేవిధముగ తయారగునో తెలిసినవారికి ఈ విషయము సులభముగా

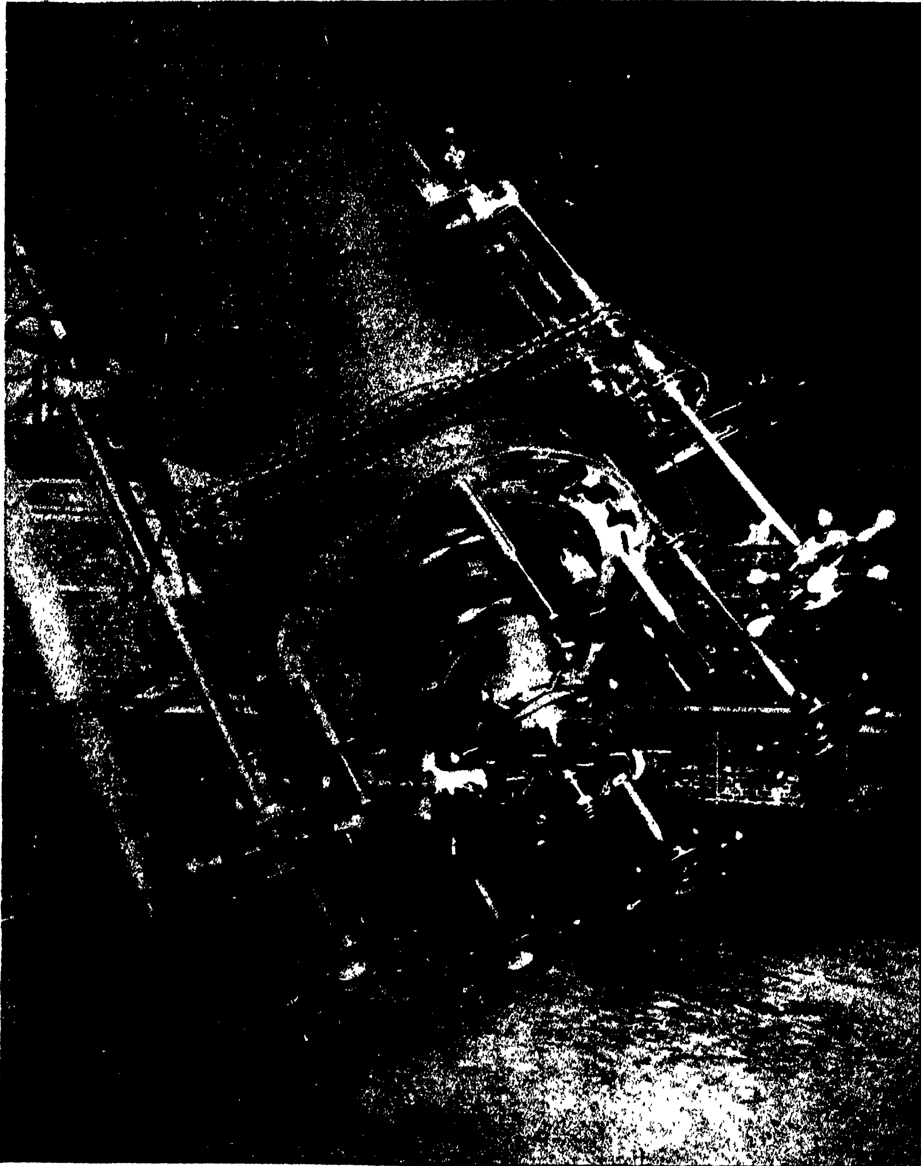
నర్థముగును. వెల్తురెక్కువగా లేని ఒక ఇంటిలోనో, లేక గుడిలోనో ఫోటోచిత్రమును దీయవలెనన్న మన మేమి చేతుము? ఫోటోదీయవలసిన వస్తువువైపు కామెరాను గుఱిజేసి, కామెరా ఏమాత్రమును కదలకుండ నుండునట్లు సుస్థిరముజేసి కామెరాలెన్సు అద్దము (Lens) న కడ్డముగా నుండు మూతను దీసివైచి ఒకటి రెండు సెకండుల కాలము మాత్రముగాక కొన్ని నిమిషముల కాలము నట్లే ఉంచివైతుము. అట్లుచేసినచో లెన్సు అద్దమును తెరచియున్నంతకాలమును ఉన్న కొద్దిపాటి వెల్తురే మగలమోల [ఫోటోనెగటివు (Photo Negative) మీద చిత్రమును ముద్రించుచు, మొదట నస్పష్టముగనున్న చిత్రమును క్రమముగ సుస్పష్టముగ కనుపడునట్లుజేయును. తగినంతకాలవిరామ మొసంగినచో గర్భగుడిలోనున్న విగ్రహముకూడ మంచివెలుతురులో నున్న విగ్రహమువలె ఫోటోయందు సుస్పష్టముగగాన్పించును. ఈవిధముగనే కామెరాను దూరదర్శినీ యంత్రమునకు సరిగాచేర్చిపెట్టి పరిశోధించవలసిన ఆకాశభాగమునకు దానిని గుఱిజేసి కొన్నిఘంట లట్లే వదలివైచినచో కంటి కతిసూక్ష్మముగను, సందిగ్ధముగను గనపడు నక్షత్రములుగాని, మరి ఇంకేవైనను గాని ఫోటోయందు చాల స్పష్టముగా దెలియును.

ఈసందర్భమున కామెరా కింకొకవిశేషప్రయోజనముగూడగలదు. ఆకాశమున గనపడుచున్న చుక్కలలో గ్రహము లెవ్వియనియు, నక్షత్రములెవ్వియనియు సందేహము కలిగినపుడు కామెరా మనకెక్కువగ సహాయపడగలదు. నక్షత్రములు మన కత్యంతదూరమున నున్నందున అవి వేగముగ ప్రయాణించుచున్నను భూమికి సంబంధించినంతవరకును అవి స్థిరముగనున్నట్లే భావించవచ్చును. నక్షత్రములతో పోల్చి చూచినయెడల సూర్యుని కతిదూరముననున్న ఫ్లూటో గ్రహముకూడ సమీపముననే యున్నదని చెప్పవచ్చును. భూమికిని సూర్యునికిని సుమారు తొమ్మిదికోట్ల ముప్పదిలక్షల మైళ్ల దూర మున్నదని మనకందరికిని తెలియును. ఇది యధిక దూరమే. కాని మన కత్యంతసమీపముననున్న నక్షత్రముగూడ ఇంతకంటె సుమారు రెండున్నరలక్షల రెట్లధికముగుదూరమున (అనగా సుమారు ఇరవైరెండులక్షల కోట్ల మైళ్లదూరమున) నున్నది. కాన సందిగ్ధముగనున్న చుక్కలవైపు దూరదర్శినీయంత్రమునకు చేర్చిపెట్టిన కామెరాను కేంద్రీకరించి కొన్నిఘంటలకాల మట్లే ఉంచివైచినయెడల ఫోటోయందు నక్షత్రములు ఏమాత్రమును కదలినట్లు గాన్పించక స్పష్టముగ గాన్పించును. గ్రహములుమాత్ర మట్లుగాక గీతలవలె అస్పష్టముగ కాన్పించును. ఫోటోదీయించుకొనుటకు కూర్చున్నవారిలో ఎవరైనను పొరబాటున కదలినయెడల ఫోటోయందు వారియాకారము ఎట్లు గాన్పించునో మనకందరికిని తెలియును. అట్లే ఫోటోనుబట్టి ఏఏచుక్కలు చలించినవో, ఏవి చలించలేదో నిర్ధరించి చలించినవి గ్రహములనియు, మిగతవి నక్షత్రములనియు కనుగొనవచ్చును.

దూరదర్శినీయంత్రమునుగూర్చి యధికముగ జెప్ప నక్కరయేలేదు ఎంతవర్ణించినను శతద్రావ్రులందు నీలాకాశమును ఒక్కమారైనను ఈ యంత్రముతో జూచినగాని దీని ప్రయోజనము బోధపడదు. ఇందువలన గల్గు ఆనందము చెప్ప సాధ్యముగాదు. ఒకవేళ పర్యాయము మనకు సాధారణముగ ౨౫౦౦ నక్షత్రములకన్న నధికముగ గనబడవు. కాని 3 అంగుళముల కాంతిప్రవేశకద్వారము (Aperture) గల ఒక చిన్న దూరదర్శినీయంత్రముతో జూచినను గూడ ఇంతకంటె ఎన్నియోరెట్లధికముగ నక్షత్రములు గనపడును. సాధారణదృష్టికి కనబడని నక్షత్రములుగూడ దీనివలన స్పష్టముగ వానికున్న రంగులతోసహా అసమానలావణ్యముతో నొప్పారుచు దృగ్గోచరమగును. దూరదర్శినీయంత్రమే లేకున్నచో నేటికిని గ్రహములనుగూర్చిగాని, నక్షత్రములనుగూర్చిగాని, కడకు సూర్యచంద్రులను గూర్చియైనను మనకు విశేషము లెవ్వియు తెలిసియుండవు.

దూరదర్శినీయంత్ర మొక రాక్షసికన్నువంటిది. చిన్నవానిని ప్రభూతములుగ కనుపడునట్లు చేయగల శక్తి (Magnifying) దీని కున్నను, ఆశక్తికంటె అధికకాంతిని ప్రోగుచేయగల శక్తియే ఈసందర్భమున అత్యంతప్రయోజనము. మనకంటిపాప (వెల్తురును చొరనిచ్చు రం

ధ్రము) నడ్డముగ గొలచినచో ఒకఅంగుళములో ఐదవ భాగమును మించదు. కనుకనే మన కంటిపాపగుండా ప్రవేశించు వెల్తురు చాల అల్పము. ఒకఅంగుళమువెడల్పు రంధ్రముగల దూరదర్శినీయంత్రముగూడ మన కంటిపాప కంటె ఇరవైయైదురెట్లు అధికముగ కాంతిని ప్రోగుచేయ గలదు. రెండంగుళముల వెడల్పు రంధ్రముగల దూరదర్శినీ యంత్రము సుమారు నూరురెట్లధికముగ కాంతిని సేకరించును. అమెరికాయందు విల్సనుకొండపైనున్న దూర

యెర్క్సుదూరదర్శినీయంత్రము (Yerkes Telescope) (ఈయంత్రమున కాంతిప్రవేశకద్వారము 40 అంగళముల వెడల్పుగలదు.)

దర్శినీయంత్రమునందలి రంధ్రము సరిగా నూరంగుళముల వెడల్పు గలదు. సామాన్యముగ మన కంటిపాపగుండా పోవు వెలుతురునకన్న దీనిగుండ సుమారు ౨౫ లక్షలరెట్లధికముగ వెలుతురు పోవును. ఇంతటి సూక్ష్మయంత్ర సహాయము న్నందున నే శాస్త్రజ్ఞులు సాధారణదృష్టికి గనపడని అత్యంత దూరముననున్న నక్షత్రములనుగూడ పరీక్షించుటయే కాక అంతకన్న దగ్గరగనున్న గ్రహములనుగూర్చి దిన దినమును ఎన్నియో నూతనాంశములను గనిపెట్టుచున్నారు.

నక్షత్రశాస్త్రమునకు దూరదర్శినీయంత్రమును, స్పెక్ట్రొస్కోపు యంత్రమును ఎంత ఉపయోగకరములో ఇప్పటికి కొంత విశదమైనది. కాని అంతకన్నను మిన్నయైన సాధనము శాస్త్రజ్ఞుల బుద్ధిబలమే. బుద్ధిసూక్ష్మతచేతను, జాగరూకతచేతను సూనవు డెట్టి యంత్రసహాయము లేకయే యోచించి సిద్ధాంతీకరించిన అమూల్యవిషయము లెన్నియో యంత్రపరిశోధనలవలన నిజములని తేలినవి. నక్షత్రశాస్త్రాభివృద్ధియందు సంభవించిన ఇట్టి వింతలలో నొకటి రెండైన ఇట పేర్కొనవలసినదే.

మొదటిది నెప్ట్యూన్ గ్రహమును కనుగొన్న విచిత్రవృత్తాంతము. గ్రహము లన్నియు సూర్యుని చుట్టును వలయాకారముగ నున్న ఒక నియతపథమున దిరుగుచుండునని మనకందరకును తెలిసిన విషయమే. ఈ భ్రమణము సూర్యుని ఆకర్షముపైనను, సమీపమునందున్న పెద్ద పెద్ద గ్రహముల యాకర్షముపైనను ఆధారపడియున్నవి. కాన ఒక గ్రహమునకు సంబంధించిన ఆకర్ష ప్రత్యాకర్షముల నన్నిటిని లెక్కచేసి సమన్వయించి ఆగ్రహము సూర్యుని కెంతదూరమున, ఎట్టి పంథ నవలంబించి ప్రయాణముజేయునో దృఢముగ జెప్పవచ్చును. ఈ విధముగ లెక్కచేసి చూచి పిమ్మట యంత్రసహాయముచే గ్రహముల చారమును కన్నులార పరీక్షించి తమ సిద్ధాంతములకును, గ్రహములు నిజముగ అనుసరించుచున్న పంథకును ఏమైన భేదమున్నదా, లేక రెండును ఒకటేనాయని పరీక్షించి చూడ సిద్ధాంతము లన్నిటను సరిగా సరిపోవుచున్నను యురేనస్ గ్రహపంథనుగూర్చి మాత్రము వ్యత్యాసము గల్గుచుండెను. యురేనస్ గ్రహమునకు సమీపమున నెప్ట్యూన్ గ్రహ మనున దొకటున్నదని, వారి కప్పటికి (అనగా సుమారు నూరేండ్లక్రితము) తెలియనందున వారి లెక్కలలో అప్పటివరకు వారికి తెలిసిన ఇతరగ్రహములును, సూర్యుడును యురేనస్ గ్రహముపై బఱపు ఆకర్షక ప్రత్యాకర్షకశక్తులనుమాత్రమే వారు లెక్కించి వరుణ యురేనస్ గ్రహప్రయాణపథమును నిర్ధరించిరి. కాని ఎంత జాగ్రత్తగ లెక్కవేసిచూచినను తమ సిద్ధాంతమునకును, యంత్రపరిశోధనలనుండి తెలిసిన ఈగ్రహపు నిజమైన పథమునకును చాల వ్యత్యాస మున్నందున శాస్త్రజ్ఞుల కొక గొప్ప అనుమానము కలిగెను. ఒక్క యురేనస్ గ్రహమునందు మాత్రమే తమ లెక్క లేల తప్పులైయుండును? కాన ఇందున కేదో కారణ ముండవలయునవనియు, బహుశః తమకు తెలియని క్రొత్తగ్రహమేదైన యురేనస్ గ్రహమునకు సమీపమున నుండి తన యాకర్షకశక్తిచే కొంతమట్టుకు వరుణగ్రహపథమునందు మార్పులు కలిగించుచుండవలె ననియు, శాస్త్రజ్ఞులు సందేహపడజొచ్చిరి. క్రీ. శ. ౧౮౪౫ వ సంవత్సరమునందు ఆడమ్ (Adam) అను ఒక శాస్త్రజ్ఞుడు, అల్పవయస్కుడైనను జ్ఞానైకరతుడై, ఈయూహలనే యాధారము చేసికొని ఇంతవ్యత్యాసము కలుగవలెనన్న ఈగ్రహముపై ఎట్టి ఆకర్షకశక్తి ఎచ్చటినుండి ప్రసరించవలయును అను అంశమును లెక్కచేసి తీర్మానించుటకు పూనుకొనెను. ఈలెక్కల ఫలితముగ ఆకాశమునం దొక నిశ్చితప్రదేశమున నొక క్రొత్తగ్రహముండవలెనని తేలెను. అదేసమయమున లి వెర్రియర్ (Le Verrier) అను నొక ఫ్రెంచి శాస్త్రజ్ఞుడుకూడ విశేషపరిశ్రమ యొనర్చి ఆకాశమునం దొక క్రొత్త గ్రహ ముండవలెనని సిద్ధాంతముచేసియుండెను. ఇతని సిద్ధాంతమున ఈగ్రహమున కిచ్చిన స్థానమునకును, ఆడమ్స్ (Adams) నిశ్చయించిన స్థానమునకును స్వల్ప వ్యత్యాసమే యున్నందున కొంత పరిశ్రమ చేసి

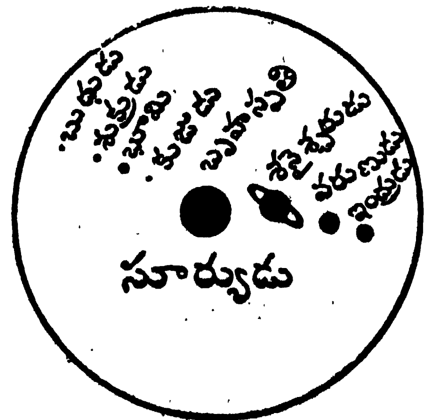
శాస్త్రజ్ఞులు వీరిద్దరి సిద్ధాంతములను సమన్వయించి ఆస్థానములను తమ యంత్రములతో పరీక్షింపగా సరిగా అచ్చటనే యొక చుక్క గాన్పించెను. దీని నిదివరకే వారుచూచియున్నను లెక్కలేనన్ని నక్షత్రములలో నిదియు నొక్కటి యని తలచిరిగాని, ఇది యొక గ్రహమనియు, మన సూర్యకుటుంబములోనిదే యనియు అంతవరకును వారికి తెలియనేలేదు. ఇప్పుడది గ్రహమనియు, స్థావరమైన నక్షత్రము(Fixed Star) గాదనియు విశదమాయెను. దీనికి నెప్ట్యూన్ అని పేరిడిరి.

ఇప్పటికిని యురేనస్ గ్రహపథమునుగూర్చి తమ లెక్కలందు కొంతవ్యత్యాసము కలుగుచునే యుండెను. పైగా క్రొత్తగా కనిపెట్టిన నెప్ట్యూన్ గ్రహపథమునందు గూడ తమ సిద్ధాంతములకును గ్రహమనుసరించిన పథమునకును వ్యత్యాసము గాన్పింపజొచ్చెను. కడుజాగ్రత్తతో ఈ వ్యత్యాసములను, అందునకు తగిన సమాధానములను పరిశోధించి మరియొక నూతనగ్రహముగూడ అసమీపమునందే యుండవలెనని శాస్త్రజ్ఞులు తీర్మానించిరి. పిమ్మట కొంతపరిశ్రమచేయగా ప్లూటో అను ఇంకొక క్రొత్తగ్రహముగూడ గాన్పించెను. ఈ గ్రహమును గనిపెట్టి ఇంకను ఆరుసంవత్సరములైనను గాలేదు.

ఇంతకంటె విచిత్రము గలదా! మానవుడు కేవలము ఒక్క బుద్ధిబలముచేతనే, యంత్రములు మొదలగు మరి ఏ ఇతరసహాయము లేకనే లెక్కలు చేసి అంతమాత్రముచేతనే "ఆకాశమునందు ఫలానాస్థలమునందు జూచినయెడల అక్కడ నొక చుక్క గనిపించును. అది ఒక గ్రహముగాని నక్షత్రముగాదు." అని చెప్పి ఆగ్రహ మెంతతూకముగలదో, అది సూర్యుని కెంతదూరమున నున్నదో, సూర్యునిచుట్టు నొకమారు తిరుగుటకు దాని కెంతకాలముపట్టునో మున్నగువిషయములను సులభముగ చెప్పగలడు.

ఇట్టి బుద్ధిబలముతో మానవు డింతవరకును సూర్యునిగూర్చియు, గ్రహములనుగూర్చియు ఏమేమి కనిపెట్టియున్నాడు? భూమితప్ప ఇతరగ్రహము లేవైన వాసయోగ్యములా? అందు జీవరాసు లేవైనగలవా? ఇతర గ్రహములయందుగూడ భూమియందువలెనే పగలు రాత్రిభేదములును, ఋతుభేదములును గలవా? అందును కొండలు, సముద్రములు, మేఘములు, గాలి మొదలగునవి గలవా? అను ప్రశ్న లెన్నియో బయలు దేరును. వీనినిగూర్చి కొన్ని ముఖ్యాంశము లిట తెలిసికొందము.

భూగోళశాస్త్రమును సుకరముగను, సమగ్రముగను పఠించవలెనన్న విశేషముగ ప్రయాణములు సల్పవలెను. మనము గ్రహములనుగూర్చి విశేషముగ తెలిసికొనగోరుచున్నాముగాన మనముగూడ నొక్కొక్క గ్రహమునకును ప్రయాణము జేతము. మునుముందు సూర్యునికి సమీపమునందున్న బుధగ్రహమునకు బోదము.

ఈ గ్రహము సూర్యునికిని భూమికిని మధ్యనున్న యంతరాళమునం దున్నది. సూర్యుని కత్యంత సమీపమున నుండుటచేత దీనిని విశదముగ పరీక్షించుటకు సాధ్యముగాదు. ఇది ఒక చిన్న గ్రహము. దీని వ్యాసము (diameter) భూమివ్యాసములో సగముండదు. సూర్యునికి అత్యంత సమీపమున నున్నందున ఇది అన్నిగ్రహములకన్నను శీఘ్రముగ సూర్యునిచుట్టును తిరిగి ప్రదక్షిణము చేయగలదు. ఒకొక గ్రహమును సూర్యునిచుట్టు తిరిగి ఒకమారు ప్రదక్షిణముచేయుటకు పట్టు కాలమునే దానికొక సంవత్సరమని మనము లెక్కించుచున్నందున

ప్రా త

బుధగ్రహపు సంవత్సరము భూమియందలి కాలగణన రీత్యా ౯౦ దినములకు మించదు.

బుధగ్రహమునందు పగలు, రాత్రి యను విభేదమే యున్నట్లు గాన్పించదు. సూర్యునివైపు ఎల్లప్పుడును ఒక్కప్రక్కమాత్రమే త్రిప్పియుండుటచేత ఈగ్రహము సూర్యునిచుట్టు నొక్కమారు ప్రదక్షిణము చేయుటలో తనచుట్టునుగూడ తా నొకమారు తిరిగినట్లగును. ఇందును గూడ భూమికిని ఈ గ్రహమునకును ఎంతభేద మున్నదో చూతుము. భూమి తనచుట్టును తా నొకమారు సుమారు ౨౪ గంటలకాలములో తిరుగును. కాన భూమియం దింత కాలమున కొకదిన మని యందుము. ఇట్లే బుధుని గూర్చియు లెక్కించినయెడల బుధుని సంవత్సరమునకును దినమునకును భేదమే లేదని చెప్పవలసివచ్చును. అసలు రాత్రి పగలు భేదమే లేదని ఇదివరకే తెలిసికొంటిమి. సూర్యునివైపున ఉన్న భాగమున సతతము పగలే. మిగిలిన యర్ధభాగమున ఎల్లప్పుడును రాత్రియే. ఋతుభేదముగూడ లేనందున ఒక యర్ధభాగమున కెల్లప్పుడును గ్రీష్మఋతువే, మిగత యర్ధభాగమునకు నెల్లప్పుడును హేమంతఋతువే యని చెప్పవచ్చును. ఉష్ణముగనుండు వైపున సీసమునైనను కరిగించగల అత్యుష్ణము. భూమిపైనకన్న ఈ గోళముపైనఉష్ణము ఐదురెట్లధికము. కాని శీతలముగ నుండు వైపున సతతమును అనిర్వచనీయమగు శీతలము, అంధకారమును. బుధగ్రహముచుట్టును తిరుగుటకు ఒక చంద్రుడైనను ఉన్నట్లు గాన్పించదు. కాని ఈవిషయమును గూర్చి దృఢముగ జెప్ప వీలులేదు. ఒకొకమారు ఈ గ్రహము సూర్యునికి ఎక్కువదూరమున నుండును. అప్పుడే ఇది మనకు సూర్యోదయమునకు పూర్వము స్పష్టముగ గాన్పించును. కొన్నిమార్లు ఈగ్రహము సూర్యుని కడ్డముగ ప్రయాణించునట్లు మన కగుపడును. అత్యుజ్వలమైన సూర్యబింబమున కీచిన్నగ్రహ మడ్డమైనపుడు ఇది యొక నల్లని మచ్చవలె గాన్పించును. ఇంతకన్న నెక్కువగ ఈగ్రహమునుగూర్చి తెలియదు.

భూమికిని సూర్యునికిని మధ్యనున్న గ్రహములలో రెండవది శుక్రగ్రహము. ఇది భూమిపథమునకు లోపైపున భూమిప్రక్కనే యున్న గ్రహము. ఇది ఎల్లప్పుడును దట్టమైన మేఘములచే కప్పబడియున్నందున ఈగ్రహగోళపు పైభాగమైనను ఎట్లున్నదో పరీక్షించుటకును కడకు ఈగ్రహముపైనున్న వాయువు (Atmosphere) నందే మూలద్రవ్యము లున్నవోగూడ కనుగొనుటకును ఆస్పదములేదు. కాని శుక్రగ్రహమునందలి విశేషమేమన, ఈగ్రహమునందిప్పుడున్న పరిస్థితులనుబట్టి చాలపూర్వకాలమున ఒకప్పుడు భూమియందలి పరిస్థితు లెట్లుండెనో తెలిసికొనవచ్చును. భూమిపైకన్న ఇందు ఉష్ణము రెండురెట్లధికముగ నుండును. కాని కోట్లకొలది సంవత్సరములకు పూర్వము భూమిగూడ ఇట్లుండినందున అప్పుడు భూమిమీద నెట్టి జీవరాసు లుండెనో నేడు అట్టిజీవరాసులే ఇందును ఉండవచ్చునని కొందరు తలంచుచున్నారు. భూమిని వదలినయెడల ఒక్క కుజగ్రహమునందుతప్ప జీవరాసులు మరెచ్చటను లేవని కొందరు వాదించుచున్నను, బహుశః కుజగ్రహమునందుకన్న శుక్రునియందే జీవరాసు లున్నవేమో యని తలచుటకు ఎక్కువ ఆస్పద మున్నది.

శుక్రుని పరిమాణము సుమారు భూమియంతయే యుండును. సూర్యునిచుట్టును ఒకమారు తిరుగుటకు శుక్రునికి మనదినములు సుమారు ౨౨౫ పట్టును. భూమివలెనే శుక్రుడుగూడ తనచుట్టు తానే తిరుగుచుండును. కాని అట్లుచేయుటకు కెంతకాలము పట్టునో మనకింకను తెలియదు. ఆకాశమునందన్నిటికన్నను శుక్రగోళమే చాల యందమైనది. భూమికిని సూర్యునికిని మధ్యనుండుటవలన బుధుని వలెనే శుక్రునికిని కళాభేదములు (Phases) సంభవించుచుండును.౧ శుక్రుడు మనభూమికి సమీపమున నున్నపుడు ప్రకాశించినంత స్వచ్ఛముగ సూర్యచంద్రులుతప్ప ఇంకేవియు ప్రకాశించవు. మనకు తెలిసినంతవరకును శుక్రునిచుట్టును తిరుగు చంద్రులు లేరు.

౧. అనగా చంద్రునికివలెనే కళలు హెచ్చుచు తగ్గుచునుండును.

మన మనుసరించుచున్న క్రమమునుబట్టిభూమియే మూడవగ్రహము. ఇతరగ్రహములపైనుండి పరీక్షించి చూచినయెడల భూమిగూడ మినుకుమినుకుమని కొంచెము శ్యామవర్ణముతో ప్రకాశించుచున్నట్లు గాన్పించునని ఇదివరకే తెలిసికొంటిమి. భూమి దినమున కొకసారి తనయక్షము౧ (axis) చుట్టును, ౩౬౫ దినముల కొకతూరి సూర్యునిచుట్టును తిరుగుననికూడ యందరికిని తెలిసిన విషయమే. భూమి అక్షము సూర్యుని వైపు ౨౩౹ డిగ్రీలు ముందునకు వంగియున్నందున భూమి సూర్యునిచుట్టును తిరుగునప్పుడు మొదలు పైభాగమునకును పిమ్మట ఆరునెలలకు క్రిందిభాగమునకును సూర్యునికిరణములు సూటిగా తగులును. అట్లు సూర్యకిరణములు తగులు భాగమున కప్పుడు గ్రీష్మఋతువని సిద్ధాంతముజేసి దానినుండి ఋతువిభాగము నేర్పరచియున్నారు. అంతకంటెను విశేషముగ భూమినిగూర్చి ఇట వ్రాయనక్కరలేదు.

భూమిపథమునకు వెలిభాగమునయున్న మొదటి గ్రహము కుజుడు. చాలకాలమునుండియు ఈగ్రహమును గూర్చి శాస్త్రజ్ఞులును, పామరులునుగూడ విశేషోత్సాహమును, శ్రద్ధయును గనుపఱచియున్నారు. ఇందుకు కారణము ఈగ్రహముపైన జీవరాసు లున్నవను నమ్మకమే. ఇట్టి నమ్మకమునకు ఒకటి రెండు చిన్న యాధారములుగూడగలవు. ఈగోళముపైన చక్కగా నిలువుగీతల వలెగాన్పించునవి బహుశఃసూక్ష్మబుద్ధిగల ఇందలి జంతువులు నిర్మించిన కాలువలేమో (Canals)యని శాస్త్రజ్ఞులుతలచుచున్నారు. ప్రకృతియందుసాధారణముగ నిలువు గీతలు గానరావు. ఇంతమాత్రమేకాక ఈ కాలువలు ఒకదానికడ్డముగ నొకటి (Intersection) యుండుట వలన ఇవి స్వభావసిద్ధమైనవి గావను నూహ ఇంకను ప్రబలినది. భూమియందువలెనే ఇందును హిమరాశియుతములైన ధ్రువము (Polar caps of ice) లుండుటయు అందలి హిమరాసులు భూమియందువలెనే పెరుగుచు తరుగుచు నుండుటయు, దీని యక్షముకూడ వంగియుండుటయు, ఋతుభేదమునుబట్టి చెట్లు చేమలు ఇందుగూడ మారుచుండుటయు, అన్నిటికన్న ముఖ్యముగ ఈ గ్రహముపైన గాలి (Atmosphere) యుండుటయు బట్టికూడ బహుశః కుజగోళమున జీవరాసు లున్నవేమో యను అనుమానము స్థిరమగుచున్నది.

కాని కుజగోళమునందుండు గాలియందు తగినంత ప్రాణవాయువు (Oxygen) లేదనియు, భూమిపైనున్న వాయువుతో పోల్చి చూచినయెడల ఇందు ప్రాణవాయువు వేయిరెట్లు తక్కువగ నుండుననియు ఇటీవల తెలిసినది. కాన మనకు తెలిసినట్టి జీవరాసు లేవియు అం దుండజాలవు. ఐనను కాలక్రమముగ సంభవించిన అట్టి మార్పున కనుగుణముగ అత్యల్ప ప్రాణవాయువుపైననే ఆధారపడి జీవించగల జీవరాసులు అచ్చట నుండవచ్చును. చాల కాలమువరకును మహాసముద్రాగాధమునందు ఎట్టి జీవరాసులును ఉండజాలవని పామరజనమును, శాస్త్రజ్ఞులునుకూడ తలచిరి. నీటిలో అంత యడుగున ఎట్టి వెల్తురును చొరలేదుగాన అం దెట్టి జీవరాసులును ఉండవను నమ్మక మప్పటికి సహేతుకముగనే యున్నట్లు గన్పట్టెను. కాని అట్టి క్లిష్టపరిస్థితులలోగూడ జీవించుటకు తగిన సౌకర్యముల నేర్పరచుకొని అనేకజీవరాసు లందు జీవించుచున్నవని నేడు మనకు తెలియుచున్నది. అట్టిచో కుజగ్రహమునందు గూడ ఆ పరిస్థితులకు తగినట్లు పరిణామము జెందిన జీవరాసు లుండవచ్చునని డా. హెన్రీ నారిస్ రసల్ (Dr. Henry Noris Russel) మొదలగు శాస్త్రజ్ఞు లభిప్రాయపడియున్నారు. మనము తంత్రీరహిత వార్తాహరణము (Wireless message) జేసినచో బహుశః ఈగోళమునందలి జీవులు దానిని అర్థముచేసికొని (మన మేదో తెల్ప ప్రయత్నించుచున్నామనియైన దెలిసికొని) మన కేవిధముగనైన నొక ప్రత్యుత్తర మొసంగదరేమో యని చాలమంది రేడియో (Radio) యంత్రములతో నానా ప్రయత్నములను జేయుచున్నారు. కాని ఇంతవరకును ఇందువల్ల ఎట్టిఫలితమును గలుగలేదు. ఇటీవల ఈ గ్రహము భూమి కత్యంతసమీపమునకు వచ్చెను. అప్పు

౧. అనగా ఉత్తరధ్రువమునుండి దక్షిణధ్రువము వరకును ఉన్నట్లు మనము భావించురేఖ.

డైననుగూడ మన కచ్చటినుండి ఎట్టి ప్రత్యుత్తరమును రాలేదు. కడ కట్టి విశేషసంబంధమునుగూడ మన మిదివరకును ఈ గ్రహమునితో చేర్పరచలేమైతిమి.

కుజుని ఎఱుపురంగు సుప్రసిద్ధము. కుజగోళము పైనున్న ఇనుము ప్రాణవాయువుతో జేరి ఐరన్ ఆక్సైడ్ (Iron-oxide) అను ఎఱుపుపదార్థముగ మారినందుననే గోళమున కంతటికిని ఈ ఎఱుపురంగు కలిగిన దేమోయని తోచుచున్నది. అట్లయినచో పూర్వము ఇందు ప్రాణవాయువు అధికముగ నుండెనేమో!

బృహస్పతి:— ఈ గ్రహము ఇతర గ్రహము లన్నిటి కన్నను పెద్దది. దీని వ్యాసము భూమివ్యాసమునకన్న ౧౧ రెట్లు అధికము. ఇతర గ్రహముల నన్నిటిని కలిపి ముద్దజేసినను అది బృహస్పతిగ్రహమంత పెద్దగ నుండజాలదు. ఆకారమునకు తగినట్లుగనే దీనిచుట్టును తిరుగు చంద్రులు తొమ్మండ్రు గలరు. వీరిలో నలుగురిని ఒక చిన్న దూరదర్శినీ యంత్రముతోగాని, ఒక బైనాకులర్స్[1] (Binoculars) తోగాని చూడగలము. బృహస్పతి గోళముచుట్టును వాతావరణ మేఘములు (Atmospheric clouds) దట్టముగ జుట్టుకొనియున్నందున ఎట్టిసూక్ష్మమైన దూరదర్శినీయంత్రముచేతనైనను వీటిని భేదించి లోభాగమును పరీక్షించుటకు సాధ్యముగాకున్నది. వీనికిలోన గోళమును చుట్టియుండు ద్రవరూపమున నున్న మేఘములకులోన ఘనపదార్థ మేదైనను న్నదో లేదోగూడ మనకు దృఢముగ దెలియదు. ఇప్పటికి తెలిసినంతవరకును ఇందు స్వతస్సిద్ధమైన (అనగా సూర్యరశ్మిపై నాధారపడని) ఉష్ణ మేమియు ఉన్నటుల గాన్పించదు. ఏది ఎట్టులున్నను ఈ గోళముపైన మనకు దెలిసినట్టి ప్రాణిరాసు లేవియు నివసింపజాలవు. ఏలయన, దీనిచుట్టును అమ్మోనియా (Ammonia), మిథేన్ (Methane) అను విషవాయువులుదప్ప సాధారణపు గాలి ఒకింతయు లేనందున ప్రాణిరాసు లేవియు వీనిని పీల్చి బ్రతుకజాలవు.

భూ, సూర్యులనడుమనున్న దూరమునకన్న బృహస్పతి సూర్యులనడుమనున్న దూరము సుమారైదింతలెక్కువ. ఒకసారి సూర్యునిచుట్టును తిరిగివచ్చుటకు బృహస్పతికి సుమారు ౧౨ సంవత్సరములకాలము పట్టును. దీనినిబట్టియే పూర్వము బార్హస్పత్యమానమున అబ్దపరిగణనము చేసినట్లు శాసనదృష్టాంతము గలదు. గుప్తవంశపురాజులును, కదంబవంశపు రాజులునుగూడ తమ దానకాలములను బార్హస్పత్యమానముననే తెల్పిరి. ఐనను తనచుట్టును తాను ౧౦ గంటలలో నొక మారు తిరుగగలదు. భూమికన్న ఇంత పెద్దదగు గ్రహము ఇంతవేగముగ తనచుట్టు తాను తిరుగుచుండుట ఒక విశేషమే. బృహస్పతి సూర్యుని చుట్టి తిరుగు ౧౨ సంవత్సరములకాలములో నొక్కొక రాశియందు ఒక సంవత్సరము చొప్పున నుండును. ఇతడుండు రాశినిబట్టి వివిధప్రదేశములందు పుష్కరప్రవేశము కలుగుచుండును. బృహస్పతి సింహరాశియందున్నప్పుడే గోదావరి పుష్కరప్రవేశమగును.

శనైశ్చరుడు:— పేరునుబట్టియే ఈ గ్రహము సూర్యునిచుట్టు నొక్కమారు తిరుగుటకు చాలకాలము పట్టునని వ్యక్తమగును. బృహస్పతికంటె ఇది సూర్యునికి సుమారు రెండింతలదూరమునం దున్నందున దీని ప్రయాణ మార్గము చాలనధికమైనది. దీని సంవత్సర మొక్కటి మన ౩౦ సంవత్సరములకు సరిపోవును. ఇంతదూరమున నున్నందుననే ఇందు చలి మిక్కుటము. బృహస్పతిపై నున్నట్లే ఇందును అమ్మోనియా, మిథేన్ విషవాయువులే యున్నందున ఎట్టిప్రాణిరాసులును ఇందు బ్రదుకజాలవు.

శనైశ్చరుని చుట్టును సరిగా గోళముమధ్యరేఖ (Equator) కెదురుగ ఒకదాని తరువాత నొకటిగమూడు

౧. బైనాకులర్స్ అను యంత్రముగుండ జూచినచో దూరముననున్న వస్తువులు దగ్గరనున్నట్లు గాన్పించును. కాని ఈ యంత్రము దూరదర్శినీయంత్రమువలె చిన్నవిగ గన్పించువానిని పెద్దవిగ నున్నట్లు చూపలేదుగాన ఈ బైనాకులర్స్ యంత్రము శాస్త్రజ్ఞుల కంతగా ఉపయోగపడదు. కాని పాశ్చాత్యదేశములందు నటుల ముఖవైఖరిని, నాట్యమును పరీక్షించుటకు, గుఱ్ఱపుపందెములను జూచుటకు దీని నెక్కువ వాడుదురు.

కడియములు (Rings) ఉన్నవి. వీనిలో ఈ గోళము మధ్య రేఖకు కడుదగ్గరగనున్న కడియము ఆరేఖను ౭౦౦౦ మైళ్ల దూరముననున్నది. కడుదూరముననున్న కడియము వ్యాసము ఒకలక్ష డెబ్బదియొక్క వేల మైళ్లకు మించియుండును. అసంఖ్యాకములైన చిన్నచిన్న చంద్రకలో (Moon-lets), లేక ఉల్కలో (Meteors) చేరి ఈ కడియములరూపముగ గాన్పించుచున్నవి.

శనైశ్చరునికి తొమ్మిదిమందియో, లేక పదిమందియో చంద్రులుగలరు. బృహస్పతియంత పెద్దది గాకున్నను ఈగ్రహము భూమికన్న ఎన్నియోరెట్లు పెద్దదైనందున ౧ఈ గ్రహమున కిన్ని చంద్రులుండుట వింతేమియు? వీరందరిలో పెద్ద టైటన్ (Titan) సుమారు మన చంద్రునంత యుండును. బృహస్పతివలెనే నిబిడమేఘాచ్ఛాదితమైన ఈ గ్రహగోళమును గూర్చి మనకింతకంటె నెక్కువగ తెలియదు.

రాత్రివేళ శనైశ్చరగోళమునందు చాల విచిత్రముగ నుండును. ఇంద్రధనుస్సువలె ఆకాశమునందుండు కడియములు సూర్యరశ్మిని ప్రతిఫలింపజేయు చుండును. ఒకటి చాలదన్నట్లు కొన్నిచంద్రబింబములు వెన్నెల గాయుచునేయుండును. కాని ఏమైననేమి? ఈ గోళమెంతమాత్రమును ప్రాణివాసయోగ్యముగాదు.

యురేనస్, నెప్ట్యూన్, ప్లూటో గ్రహములను గూర్చి మనకంతగా తెలియదు. యూరేనస్, నెప్ట్యూన్ గ్రహములు భూమికన్న చాల పెద్దవి. వీని వ్యాసము సుమారు ౩౦,౦౦౦ మైళ్లుండును. కాని ప్లూటో బుధుని కన్న చిన్నగ్రహమని తోచుచున్నది. యురేనస్‌కు నలుగురు చంద్రులును, నెప్ట్యూన్‌కు ఒకచంద్రుడును మాత్రమున్నట్లు తెలియుచున్నది. ప్లూటోకు చంద్రుడేయున్నట్లు కనపడదు. ప్లూటో సూర్యున కత్యంత దూరమున నున్న గ్రహము. అనగా ఇది భూసూర్యులకు మధ్యనున్న దూరమునకన్న ౪౦ రెట్లధికము దూరమున గలదు కావుననే ఈ గ్రహము సూర్యునిచుట్టు నొకమారు ప్రదక్షిణము చేయుటకు ౨౫౦ సంవత్సరములకాలముపట్టును. ఈగ్రహమునం దెప్పుడును శీతలముగను, అంధకారముగను ఉండును.

ఇప్పటికి నవగ్రహములకును ప్రయాణముచేసినట్లాయినది. కాని ఇంకను రెండు ముఖ్యప్రదేశములకు మనము ప్రయాణము చేయలేదు. అవి సూర్య, చంద్రగోళములు. సూర్యుని ముందు పైకొందము. భూమిపై మన యునికికి సూర్యుడే యాధారము. మన వెల్తురునకును, ఉష్ణమునకును, ఆహారమునకును మనము సూర్యునిపైననే యాధారపడియున్నాము. సూర్యుని కంటెను దేదీప్యమానముగ ప్రకాశించున దేదియును లేనట్లు మనకు కనబడును. మనకు సూర్యుడే దైవము.

కాని వాస్తవ మరసిచూడగా రాత్రి మనకంటికి కనబడు లెక్కలేనన్ని నక్షత్రములలో సూర్యుడుకూడ నొక్కడే. సూర్యుడంత ప్రకాశవంతమైన నక్షత్రముగూడ గాదు. సాధారణముగ మనకంటికి తేజోవంతములుగ గనిపించు నక్షత్రముల కున్న ప్రకాశములో నలభైయింట నొకపాలు ప్రకాశముగూడ సూర్యునికి లేదు. ఐనను మనకు సూర్యుడే గొప్ప. ఇతరనక్షత్రములతో పోల్చిచూచినచో సూర్యుడంత పెద్ద వస్తువుగా గాన్పించక పోవచ్చును, అంతదూరముగ నున్నట్లుగూడ దోచకపోవచ్చును. కాని భూమితో పోల్చి చూచినయెడల సూర్యుడెంతయో పెద్దగనున్నటులను, కడుదూరమున నున్నటులను విదితమౌను. మన భూగోళమువంటి గోళములను సుమారు ౧౩ లక్షలను జేర్చి ముద్దచేసినచో సూర్యగోళపు ప్రమాణముగల గోళమొక్కటి తయారగునేమో. సూర్యునిచుట్టును తిరుగు గ్రహములన్నిటిని గలిపి ముద్దచేసినను ఆముద్ద సూర్యునిలో నిఅత్యంత స్వల్పభిన్నాంశముగనో కన్పడును.

ఇంతప్రాముఖ్యమైన సూర్యగోళమునకు ప్రయాణము చేయకతీరునా? కనుక దూరదర్శినీయంత్రసహాయమున మానసికవిమానముపై సూర్యగోళమునకు ప్రయాణింతము. నిజముగ మనప్రయాణము నిట్లుచేయుటయే క్షేమము. లేకున్నచో భూగోళమును వదలి కొంతకాల

౧. భూమివ్యాసము ౮,౦౦౦ మైళ్లు; శనైశ్చరుని వ్యాసము ౭౫,౦౦౦ మైళ్లు.

ము ప్రయాణము చేయగనే నీరు మంచుగ మారుశీతలస్థితి కన్న అత్యంతశీతలమగు పరిస్థితులలో మనము మొత్తముగ ఘనీభవింతుము[1]. పిమ్మట సూర్యుని సమీపించిన కొలదిని అనిర్వచనీయమగు ఉష్ణమున దహింపబడివాయురూపమును బొందుదుము. సూర్యగోళమునందలి ఉష్ణ పరిస్థితులను మన మూహించుకొనజాలము. సూర్యగోళము పైభాగమున సుమారు ౬౦౦౦ సెంటిగ్రేడు డిగ్రీల (Centigrade degrees) ఉష్ణమును, గోళము మధ్యను సుమారు రెండుకోట్ల పదిలక్షల సెంటిగ్రేడు డిగ్రీల ఉష్ణమును ఉండును

ఎంత జ్వరమువచ్చినను మానవుని దేహమునందలి ఉష్ణము ౪౦ సెంటిగ్రేడు డిగ్రీలకు మించదు.[1] దీనిపైన ఒకటి రెండు డిగ్రీల ఉష్ణ మధికమైనను మరణ మాసన్నమైనదని తలతుము. అట్టిచో మనము సూర్యగోళమున కెట్లు ప్రయాణము చేయగలము ?

సూర్యగోళముమీద కొన్ని నల్లనిమచ్చ (Sun-spots) లగుపడుచుండును. కొన్నిమారు లీమచ్చ లధికముగ నుండును. కవంగముల వలె (Funnel-shaped) గనపడు నీనిని సుడిగాలు లనవచ్చును. సూర్యగోళపు అంతర్భాగమున నున్న వాయువులు అందలి అత్యధికోష్ణముచే చెలరేగి తక్కువ యుష్ణముగల ఉపరిభాగమునకు వచ్చుటకు ప్రయత్నించుటచేత ఈవిధమగు సుడిగాలులు కలుగుచున్నవి. ఇవి చాల యుష్ణముగ నున్నను ఇతర భాగములకన్న ౨౦౦౦ సెంటిగ్రేడుడిగ్రీల ఉష్ణముతక్కువగలవిగాన నల్లగ నున్నట్లు గాన్పించును ఇంతయుద్రేకముతో చెలరేగుచున్న ఉష్ణవాయువుపొను లందుండి సూర్యగ్రహణమునకు ప్రయాణము చేయనగునా ?

సూర్యునియందుండు మచ్చలనుగూర్చి చాల కాలమునుండి పరిశోధన జరుగుచున్నను ఇప్పటికిని వాటినిగూర్చి పూర్తిగ తెలిసికొనుటకు సాధ్యముగా లేదు. శ్రీశంకరాచార్యులవారు ఈమచ్చలను జూచినట్లు మనకు తెలియుచున్నది. అంతకు పూర్వమే యెందరో వీని నెఱింగియుండిరట. క్రీస్తుపూర్వము సుమారు మూడునాలుగువేల సంవత్సరములకు పూర్వమే చీనాదేశస్థులు వీనినిజూచి వితర్కించినట్లు కొన్ని యాధారములు తెల్పుచున్నవి. ఈమచ్చ లధికమగుటయం దొక క్రమపద్ధతి యున్నట్లు తోచు

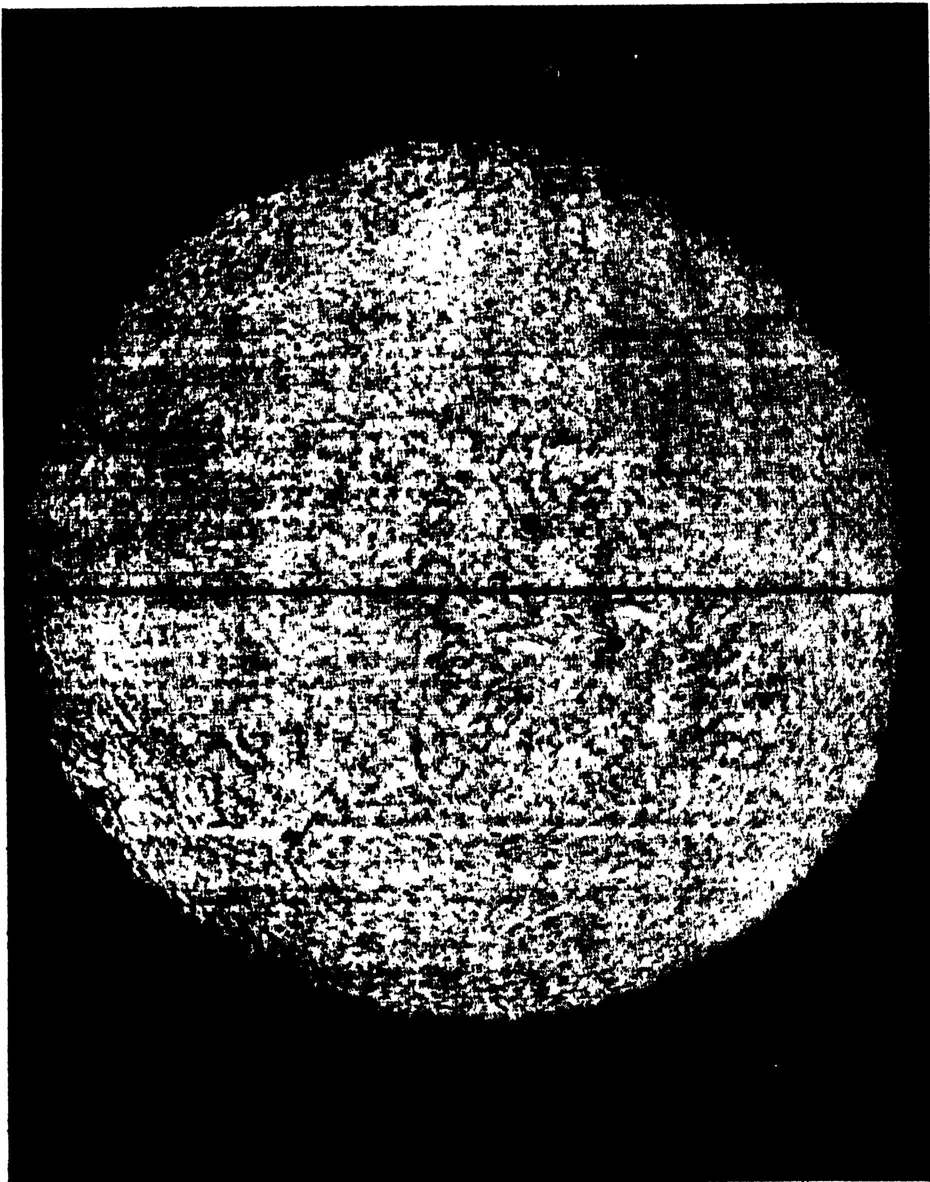
---

౧. సాధారణముగ నీటిని మంచగునట్లు చేయు శీతలపరిస్థితిని ఆధారముగగొని దీనిని శూన్యముగ లెక్కించి ఉష్ణ మధికమగు కొలదిని ఒకడిగ్రీచొప్పున నీరు కుతకుత యుడికి ఆవిరియగుస్థితిని ౧౦౦ డిగ్రీల ఉష్ణమని శాస్త్రజ్ఞులు సెంటిగ్రేడు పద్ధతిప్రకారము తలచుచున్నారు. కాని ఇంతకంటె నధికమగు ఉష్ణపరిస్థితులను, శీతల పరిస్థితులనుగూడ మనము దినమును జూడగలము. ఇనుమును కరగజేయుటకును, సీసమును కరగించుటకును ౧౦౦ సెంటిగ్రేడు డిగ్రీల ఉష్ణము చాలదు. అట్లే మంచునకు కొంతయుప్పుచేర్చినచో శూన్యమునకన్న తక్కువయగు శీతలస్థితి సంభవించును. అట్టిస్థితి శూన్యమునకన్న తక్కువగాన -౧ మొదలుకొని క్రమముగ శీతల మధికమగు కొలదిని -౨౭౩ సెంటిగ్రేడు డిగ్రీల వరకును లెక్కింతురు. -౨౭౩° డిగ్రీలకన్న శీతలమగు స్థితియే ఉండ సాధ్యముగాదు. అట్టిస్థితికి రాకపూర్వమే అన్ని వాయు, ద్రవపదార్థములును ఘనీభవించును. అట్టిఘనస్థితిలో (Solidstate) కణముల వ్యాపారము (Molecular actionand motion) ఇసుమంతైనను ఉండదు. శాస్త్రజ్ఞులు బహుప్రయాసపడి తమ యంత్రములతో ఇంతకు ఒకటిరెండు డిగ్రీలు మాత్రమధికముగ ఉష్ణముగల పరిస్థితులను సృష్టింపగలిగియున్నారు.

౧. అసలు మానవదేహోష్ణమును కొలచు ధర్మామీటర్ యంత్రములు (Thermometers) ౪౩, లేక ౪౪ సెంటిగ్రేడుడిగ్రీలకు మించిన యుష్ణమును కొలచుట కవకాశము లేకుండునట్లు నిర్మించియున్నారు. కాని ఇందలి లెక్క సెంటిగ్రేడ్ పద్ధతినిగాక, ఫారన్‌హీట్ (Fahrenheit) పద్ధతి ననుసరించినందున మన దేహమునందలి ఉష్ణము ౯౮.౪ డిగ్రీలని మనము సాధారణముగ జెప్పుదుము.

చున్నది. ౧౧$\frac{1}{3}$ సంవత్సరముల కొకమారు ఈమచ్చలధికమై తగ్గిపోవుచుండును. ఈమచ్చ లధిక మైనపుడు మన భూమిపైనగూడ కొన్ని విశేషములు సంభవించుచున్నవి. వానినన్నిటిని ఇట విశదీకరింప సాధ్యము గాదు. కాని ఈమచ్చలకును మన శీతోష్ణస్థితియందు ఒకొక్కకమారు కలుగు అత్యధికములైన మార్పులకును ఏదో సంబంధ మున్నటుల దోచుచున్నది.

సూర్యగోళము అంతర్భాగమునుండి అత్యధికోష్ణముతో కాగుచున్న పదార్థము పైకెల్లప్పుడును బలముగ చిమ్ముచుచేయుండును. ఇట్లు చిమ్ము ఊటలనే సూర్య

సూర్యగోళము-అందలిమచ్చలు (Sun-Spots)

తుంగములు (Solar prominences) అని యందురు. ఈ సూర్యతుంగములు సూర్యబింబమునకు చాలదూరము (అనగా ఒక్కొక్కప్పుడు ౫ లక్షల మైళ్లదూరము) వరకును వ్యాపించగలవు. సూర్యునికి మనమింత దూరమున నున్నందున మన కట్టిభయమును లేదు. లేకున్నచో ఒక్కమారు ఈసూర్యతుంగములు భూమిపై బడినయెడల భూమియంతయు కుమ్మరికొలిమిలో నొక చిన్నగురిగింజవలె మాడుమైపోవును.

ఈసూర్యతుంగములనుగూర్చియు, సూర్యబింబము చుట్టునుఉజ్జ్వలముగ ప్రకాశించుపరివేషము (Corona) ను గూర్చియు విశేషముగ పరిశోధించుటకు అపరిమిత కాంతివలన సాధ్యముగాదు. సంపూర్ణ సూర్యగ్రహణము లందు సూర్యబింబమంతయుమరుగుపడుటవలన కాంతితగ్గి వీనినిసులభముగ పరిశోధింపనగును. కాని సంపూర్ణ సూర్యగ్రహణములు ఎన్నియో సంవత్సరములకొక్కమారుగాని తటస్థించవు. అప్పుడు గూడ నవి కొన్ని నిమిషముల కధికముగా నుండవు. సాధారణముగ సంపూర్ణ సూర్యగ్రహణము కొన్ని సెకండుల కాలమునుండి ౮ నిమిషముల వరకును ఉండవచ్చును. అందువలన ఆధునిక శాస్త్రజ్ఞులు ఈ విషయమును పరిశోధించుటకు వారి కిదివరకును దొరకిన కాలమునంతయు చేర్చి చూచినను ఒక గంటకు మించదు. అందువలననే సంపూర్ణ సూర్యగ్రహణమనినయెడల శాస్త్రజ్ఞులు బహు ప్రయాసకోర్చి ఎన్నియో వేలమైళ్లు ప్రయాణముచేతురు.

చంద్రుడు:—సూర్యునికన్న చంద్రుడే మన ప్రయాణమునకు తగిన గమ్యము. హెచ్. జి. వెల్సు (H. G. Wells) అను ఆంగ్ల సారస్వత ప్రపంచము నందలి మహామహుడు, చంద్రబింబమునకు ఇద్దరు మనుష్యులు ప్రయాణము చేసినట్లు ఒక విచిత్రకథను వ్రాసియున్నాడు. నిజముగ అన్నిటికన్నను చంద్రునిపైననే మన కిష్టమెక్కువ. సౌమ్యముగను, ఉల్లాసకరముగను మనకు వెన్నెలగల్పించు ననుకారణముననో, లేక చంద్రబింబముగూడ భూమినుండి వీడిపోయిన ఒక భాగమగుటచేత మనకు దానితోగల విశేష సంబంధముననో, ఏలకోగాని చంద్రుడు మనల నెక్కువగ ఆకర్షించుచున్నాడు. కాని ఈ చుక్కలకేదు చూచుట కంత పెద్దగనున్నను నక్షత్రములతోగాని, గ్రహములతోగాని పోల్చుట కేమాత్రమును సాటిరాదు. భూచంద్రులకుగల సంబంధమునందలి విశేషమంతయు భూచంద్రుల సామీప్యముపైననే యాధారపడియున్నది. చంద్రుడు భూమికి సుమారు రెండులక్షల నలభైవేల మైళ్ల దూరమున నున్నాడు. భూమికింత దగ్గరగనున్నవింకేమియు లేనందున చంద్రునియాకర్షకశక్తి భూమిపై వీపై పునకు ప్రసరించినయెడల ఆవైపు భూమియందలి నీరును, భూమియుగూడ ఆకృష్టములై సముద్రపుపోటు (High Tide) రూపముగ పరిణమించును. సముద్రపు జలరాశియేకాక భూభాగముగూడ ఈ యాకర్షణకులోనై సాగుచున్నదనియు, అట్టి సాగుదల వలన న్యూయార్క్ (New york) నగరమునందున్న ఎంపైర్ స్టేట్ బిల్డింగ్ (Empire State Building) అను గొప్పసౌధమునకును, ప్యారిస్ (Paris)నగరమునందున్న ఐఫల్ టవర్ (Eiffel Tower) అను స్తంభమునకును సామాన్యముగనుండు దూరమునకన్న ౬౩ అడుగులు తగ్గుననియు శాస్త్రజ్ఞులు పరిశోధించి తెల్పియున్నారు. భూమి తనచుట్టును తాను ౨౪ గంటలకు ఒకమారు తిరుగునుగాన ఇంతయంతరమునందు భూమియందలి ఏప్రదేశమునందైనను రెండుమార్లు పోటు (High tide) కలుగును. వీనికి సరిగ మధ్యకాలమునందు పాటు (Low tides) కలుగును. భూమియక్షములో పాతిక యక్షముగల ఈచంద్రుడు (చంద్రునియక్షము ౨,౧౦౦ మైళ్లు) భూమిపై నింతకలత కలిగించుచో చూచిన యెడల ఇక ఇంతకన్న ఎన్నియోరెట్లు పెద్దవిగనున్న గ్రహములును, నక్షత్రములును పొరపాటున మన భూమిని సమీపించినయెడల ఎంతటి యనర్థమునుచేయగలవో యూహించుకొనవచ్చును.

వెల్సు నవలయందు వ్రాసినట్లు మనమును చంద్రగోళమునకు ప్రయాణము చేసితిమనుకొందము. అందేమున్నదో చూతము. కాని అచ్చటికి పోవుటకుపే మనము ప్రాణవాయువును బుడ్లలోనో, మరి ఇంకే విధముగనైననో భద్రముచేసి వెంటగొనిపోవలెను. చం

ద్రునిపై గాలియే (Atmosphere) లేనందున మనము ఇచ్చటినుండి ప్రాణవాయువును సేకరించుకొనిపోవనియెడల ఊపిరిపీల్చుట కందేమియు లేక వెంటనే చనిపోవుదుము.

గాలిలేనందువలన అందెట్టిధ్వనులును వినిపించవు. ధ్వనికెరటములు గాలియందే ప్రయాణించగలవుగాన గాలిలేకున్నచో మన చెవియొద్దనే ఒకనగారా వాయించినను మన కేమియు వినబడదు. ఇద్దరు మనుష్యులు చంద్రగోళముపైన దిగి ఒకరితోనొకరు మాటలాడుకొనినట్లును, చప్పట్లు చరచినట్లును ఇంకన్నియో విధముల ధ్వని కలిగించినట్లును వెల్సుదొర తన నవలయందు వ్రాసియున్నాడు. కాని నిజముగ చంద్రగోళమునం దట్టిదేమియు సంభవించదు. ఇంతేకాక గాలిలేనందువలన సూర్యకాంతి సర్వదిశలకును ప్రసరించుటకు (Diffuse) సాధ్యముగాదు. అందువలన సూర్యుడు ప్రకాశించుచున్నప్పుడుగూడ నల్లని యాకాశమునందు నక్షత్రములు స్పష్టముగను, ప్రకాశవంతముగను గాన్పించుచుండును.[1] భూమిచుట్టును గాలిచుట్టుకొని యున్నందున భూమినుండి ఇంత ప్రకాశవంతముగ నెప్పటికిని నక్షత్రములు గానరావు.

ఒకవిషయమునందుమాత్రము వెల్సునవలయందలి మనుష్యులకువలె మనకును అత్యంతాశ్చర్యము కలుగును. వెల్సునవలలోనొకడు తనప్రక్కనున్న ఒకచిన్న కాలువనో, లేక గోతినో దాటుటకై ఒకగంతు వైచెనట. వెంటనే తా ననుకున్నదానికన్న ఆరురెట్లు దూర మధికముగ ఈవల వచ్చి పడెనట. చంద్రగోళమునందు మనము ఆరింతలు తక్కువ బరువుందుము. ఇక్కడ ఒక మణుగురాతి నెత్తలేనివాడుగూడ అందు ఆరుమణుగుల భారము నవలీలగ నెత్తగలడు. స్థూలకాయులగువారుతాము ఎత్తుగ నెగురు పందెమునందు (High jump) సమర్థులనిపించుకొనవలెనన్న చంద్రగోళమునకు బోయిన యెడల చాలననుకూలముగ నుండును.

చంద్రునిపైన నాలుగడుగు లిడినంతనే అది మృతిచెందిన లోకమని ఒకబలమైన యభిప్రాయము కలుగును. చంద్రగోళమున నీళ్లులేవు ధాన్యములులేవు. ఎట్టి చెట్టుచేమలును లేవు. పీల్చుటకు గాలియైన లేదు. పైకి జూచిన నల్లనియాకాశము మన యాకసమువలె మనోహరముగ నింకెచ్చటనైననుండునా? ఉపరితలముగూడ ఏదోజీవకళ నశించినదానివలె పాడిపాడిగ, చెమ్మ ఇసు

చంద్రగోళము-ఉపరితలము.

౧. ఈవిషయమునుగూర్చి ఆంధ్రపత్రికధాతసంవత్సరాదిసంచికలో నా 'కర్ణపిశాచి' వ్యాసమును చూడనగును. (పుటలు ౧౧౯-౧౨౨)

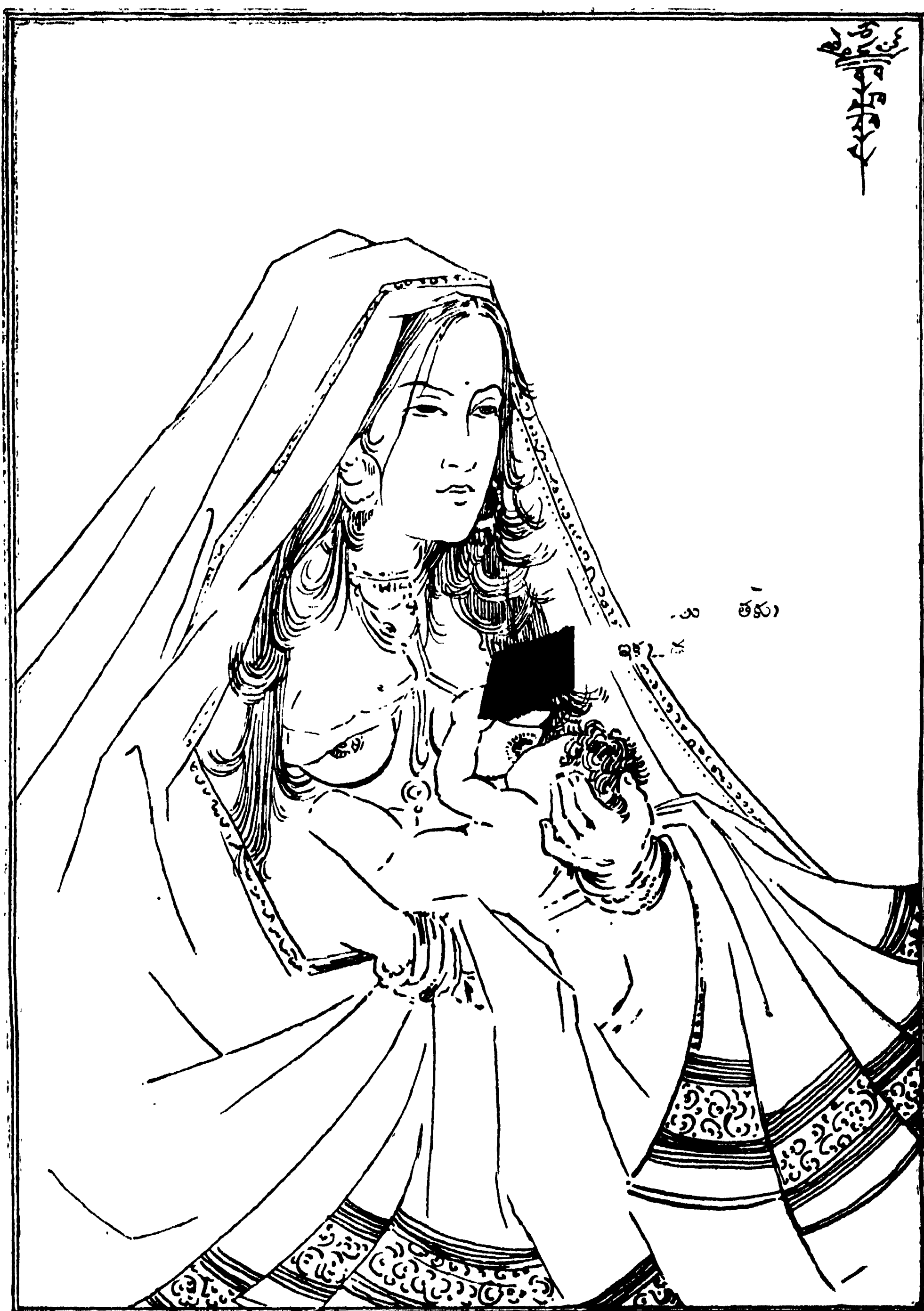
మంతయు లేకయుండును. అంతయు బీడుభూమి. ఎటువైపుచూచినను పచ్చిగడ్డిగాని, ఆకులలములుగాని ఏమియు గనపడవు.

చంద్రునిపైన ఎత్తయినకొండలు గలవు. వీనిలో కొన్ని మనహిమాలయమంత (అనగా ఐదారు మైళ్లు)ఎత్తు గలవు. ఈ కొండలకు మధ్య మైదానములు. ఈమైదానములనే పూర్వీకులు సముద్రములని తలచి వీనికి ప్రశాంతసముద్రము (Sea of Tranquility), మధుసముద్రము (Sea of Honey) మున్నగు పేర్లు పెట్టిరి. చంద్రుని యందు నీరేలేదని వారి కప్పటికి తెలియదు. చంద్రగోళమున మనము ముఖ్యముగ పరిశోధింపవలసిన యంశము అందలి అగ్నిపర్వతముఖములు (craters). ఇట్టి ముఖములు సుమారు ముప్పైవేలు ఇందుగలవు. ఇవి నిజముగ అగ్నిపర్వతములవలన నేర్పడినవా, లేక ఉల్కలు ఇందు విశేషముగ పడుటవలన సంభవించినవా యని శాస్త్రజ్ఞుల కొక తీరని సందేహ మిప్పటికిని గలదు. ఈ అగ్నిపర్వత ముఖములలో కొన్నికొన్ని చిన్నవి. కాని ౧౫౦ మైళ్లకు మించిన వ్యాసముగల పెద్దపెద్దవి గూడ ఇందు గలవు.

చంద్రలోక మొక విచిత్రలోకము. ఇందు నెల కొకతూరి సూర్యోదయమగును. అనగా మన కొక పక్షమంతకాలము చంద్రుని కొకరాత్రియే. సూర్యుడు ప్రకాశించుచున్నప్పుడు ఇందు అమితోష్ణము. సూర్యుడస్తమించగనే అమితశీతలము. ఋతువులులేవు. ఉషస్సులేదు. సంధ్యారాగములేదు. సూర్యోదయాస్తమయములు భూమియందువలె క్రమక్రమముగ గాక హఠాత్తుగ సంభవించును. పైన గాలియుండినయెడల ఇట్లెప్పటికైనను జరుగునా?

చంద్రుడు భూమిచుట్టును ఒక్కమారు ప్రదక్షిణముచేయుటకు ౨౯½ దినములకాలము పట్టును. ఇంతకాలములో ఇతనికాంతి పెరుగుతరుగులకు లోనగుచున్నది. దీనినే కళలుమారుటయనియందుము. భూమిచుట్టును తిరుగుటలో కొంతకాలము భూ-సూర్యులకు మధ్యగ చంద్రుడు ప్రయాణించవలసివచ్చును. సరిగా ఈ రెంటికిని మధ్యగనున్న దినమునందు ఉజ్జ్వలసూర్యప్రకాశము వలన ఇత డేమాత్రమును గనపడడు. అట్టిదినమునే యమావాస్యయని యందుము. కాని ఇతడు ప్రయాణము చేసినకొలదియు ఈ స్థలమునకు దూరమై సాయంత్రము మనకు కొంచెకొంచె మధికముగ కనబడుచువచ్చి పున్నమనాడు సరిగ భూమికి అవతలప్రక్కన నుండుట వలన సంపూర్ణబింబముతో ప్రకాశించును. అనగా, చంద్రునికిగాని, ఇతరగ్రహములకుగాని స్వతస్సిద్ధమైన కాంతి ఏమాత్రమును లేదుగాన, బింబముపైన బడిన సూర్యకాంతియంతయు ప్రతిఫలన (reflect) మగుచున్నదని యర్థము.

ఇప్పటికి మన ప్రయాణము ముగిసినది. మనది యనదగు ఈ సూర్యమండలమున (ప్లూటోగ్రహ మున్నస్థలము వరకును సూర్యమండలమే), ఇంకను, జ్యోతిక (asteroids) లనియు, తోకచుక్క (comets)లనియు, ఉల్క (meteors) లనియు కొన్ని విశేషములు గలవు. కాని వానినన్నిటినిగూర్చి విశదముగ దెలిసికొనవలెనన్న సూర్యమండలమును దాటిపోయి నక్షత్రమండలములనుగూర్చియు ఆకాశద్వీపజగత్తు (island-universes) లనుగూర్చియు కొన్ని విషయములు మును ముందు తెలిసికొనవలెను. ఈ విషయములు సరిగా బోధపడినగాని అసలు ఈ గ్రహము లెట్లుద్భవిల్లెనో కూడ అర్థముగాదు. వానినన్నిటినిగురించి రాబోవు సంచికయందు వ్రాసెదను.

బాలెంతరాలు —రామారావు.

నల్లపొంగులు

వి. దుర్గాప్రసాదరావు

౧

"దీనా దీనా! అదేమిటే ఆపుంజు పెట్ట నల్లా పొడుస్తోంది!" అని తార దినమణికి చూపించింది.

"నీసిగ్గుదిమిడిరికదే!" అని దీన తారబుగ్గలను పిడికిళ్లతో పొడుస్తూ అటునించి మాపుమరల్చి గుంభనపు నవ్వు నవ్వింది.

తార తెల్లబోయి చూసింది. తార కేమీ అర్థమవలేదు. తల్లిచాటున పెరిగినపిల్ల కాదు. తండ్రిపోషణ, చాలానాళ్లవరకు తండ్రినితప్ప ఇతరలోకం ఎరుగదు. దీన కొత్తగావచ్చినపొరుగువాళ్ళపిల్ల. ఇద్దరూ ఒకేఈడువాళ్లు. పొటికిరిస్తూన్న జవ్వనము. దీన స్త్రీప్రపంచములో పెరిగినపిల్ల. చిన్ననాటినుంచీ ఊహాలు పెద్దవి. ప్రపంచమంతా ఊహించుకోగలశక్తిగలది. తారో, అమాయకురాలు. ఆమె ప్రశ్నలో అమాయకత్వం తప్ప మరేమీ లేదు. చిన్ననాటినుంచీ తోటిపిల్లలు చెప్పేకథలూ, అవీ విన్నదీనకి తార తన్నుమించినజాణ అనిపించింది. లేకపోతే అంతనిర్లజ్జగా అడిగిఉండదు అనుకొంది. అమాయకత్వం అని ఎంతమాత్రమూ తోచలేదు

"దీపాలెడుతున్నారు. నేపోతాను" అంది దీన.

"కొంచెం ఉండవే. మానాన్న ఇప్పుడే వస్తాడు. పరేకానీ. దీనాఎందుకే—"

"ఏం నంగనాచివే!-నే పోవాలమ్మా, మాఅమ్మ తిడుతుంది" అంటూ దీన లేచి వెళ్లిపోయింది.

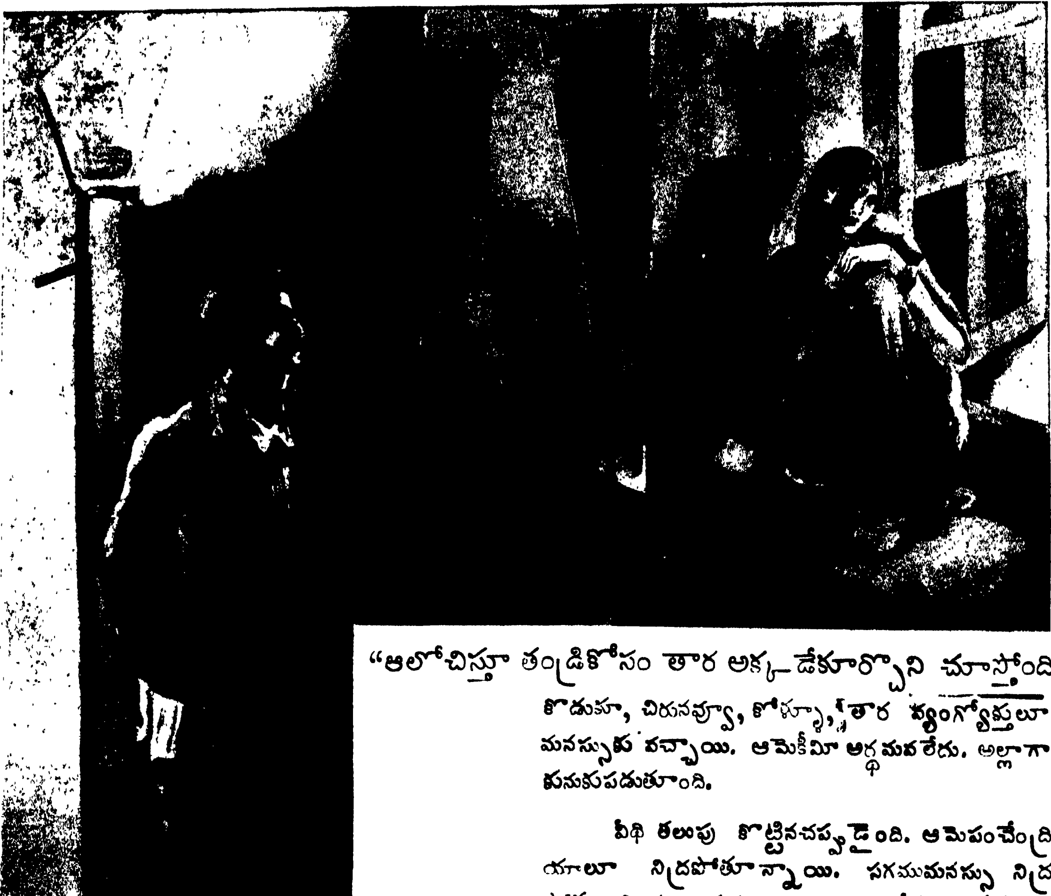
ప్రొద్దుగూకిందని తారకూడా లేచి కసవూడ్చి నీళ్లు చల్లి వీధిగుమ్మాలకు ముగ్గెట్టి, ఇంట్లో దీపాలువెలిగించింది. ప్రొద్దున్న చాకలి తెచ్చినమడత కట్టి వంట ముగించుకొని తండ్రికోసం ఎదురుచూస్తూ గుమ్మంలో నిల్చుంది. ఎంతసేపటికీ తండ్రి రాలేదు. "అయ్యవచ్చాక భోంచేస్తాడు. ఆకలేస్తోం"దని తనుపెట్టుకొనితిని, మళ్ళీ తండ్రికోసం వీధిగుమ్మంలో ఎదురుచూస్తూ నిలబడ్డది. మునుపు కొన్నిమాట్లు ఇలాగే ఆలస్యంగా వచ్చాడు తండ్రి. ఒకొక్కొక్కప్పు డర్ధరాత్రి అయేది.

నూరుగజాలలోపున ఇళ్లులేవు. ఇళ్లవరుసకు కొంతఇవతలగా సందుమొగలో మ్యునిసిపల్ లాంతరొకటుంది. ఆదీపానికి కొద్దిదూరంలోనే తారాడుతూ ఉన్న ఒకవ్యక్తి. తార అతన్ని చూడలేదు. ఆలోచిస్తూ తండ్రికోసం తార అక్కడేపూర్చొని చూస్తోంది.

తారకు మళ్లీ కోళ్లు మనస్సుకు వచ్చాయి. పుంజు పెట్ట నెందుకు బాధపెట్టింది? ఆమాటడిగితే దీన అల్లా ఎందుకు నవ్వింది? దీననవ్వులో సిగ్గు,రహస్యము ఉన్నాయి. తార కేమీతోచలేదు. నాయననడిగితే! ఎందుకో తండ్రినడగకూడదని తార కనిపించింది. తల్లి ఉంటే తల్లి నడిగేది. తనతల్లి ఎలాఉండేదో తార సరిగ్గా ఎరుగదు. కాని తల్లిరూపం చిననాడెప్పుడో తనకు తెలియకుండానే ఆమెచిత్రించుకొన్నది. రాను రాను అదే తల్లినిజరూపమని ఊహాలో ఉన్నది. ఆ రూపనైజాన్ని ఆమెఎప్పుడూ ప్రశ్నించలేదు. ఆతల్లి రూపమే అప్పుడామెను వ్యామోహితనుగా చేసింది. తల్లిఉంటే ఎన్నో అడుగుదు ననుకొంది. దీనకు తల్లి ఉండబట్టే ఆసంగతి తెలుసు. దీనకు తప్పకుండా తెలుసు. లేకపోతే అలానవ్వదు. . . .

దూరాన్న దీపంవంక చూస్తూ ఆలోచిస్తూన్న తారకు అకస్మాత్తుగా ఒకమొగము కనపడింది. తండ్రి మొగమేమో అని చూసింది. కాదు. కాని ఎవరో ఆమె చూచినమొగమే.

అకస్మాత్తుగా ఆమెకు జ్ఞప్తికివచ్చింది. ప్రొద్దున్నదీనతో నీళ్ళకు పోయినపుడు బిందెలు క్రిందకు దించి ఇద్దరు రేవులో నవ్వుతూ మాట్లాడుకొంటూన్నారు. ఆమెప్రక్కకు తిరుగుండి దీన హాస్యాలకి నవ్వింది. దూ

"ఆలోచిస్తూ తండ్రికోసం తార అక్కడేకూర్చొని చూస్తోంది."

రాన్న ఈమనిషి నిలబడి మీసం సన్నగా దువ్వుతో మందహాసం చేశాడు. ఆమె హాసం ఆగిపోయింది. తొందరగా నీళ్లు నింపుకొని బయలుదేరి అతన్నిదాటి దూరంవచ్చాక "దీనా, ఆమనిషెవరే" అని అడిగింది "జమీందారుకొడుకు, చాలాచెడ్డవాడు." తార ఊరికే "ఏంచంపుతాడా ఏమిటే" అంది పరాకుగా. "నీమొహం! చంపడు! ముద్దెట్టుకొంటాడు; కాదు ముద్దులతో చంపుతాడు" అని నవ్వటం మొదలుపెట్టింది. దీనమాటలు తార కర్థమవలేదు. ప్రొద్దున్నా అవలేదు. సాయంత్రం అంతకంటేను. తారకెందుకో ఒళ్ళు గగుర్పొడిచింది. నిద్రపోతాననుకొని తలుపు గడైవేచి పడుకొంది.

ఏవో ఆలోచనలతో నెమ్మదినెమ్మదిగా కునుకుపడుతూ ఉంది. ఎందుకో మళ్ళీమళ్ళీ జమీందారు కొడుకూ, చిరునవ్వూ, కోపమూ, తార వ్యంగ్యోక్తులూ మనస్సుకు వచ్చాయి. ఆమెకేమీ అర్థమవలేదు. అల్లాగా కునుకుపడుతూంది.

వీధి తలుపు కొట్టినచప్పుడైంది. ఆమెపంచేంద్రియాలూ నిద్రపోతూన్నాయి. సగముమనస్సు నిద్రపోతూంది. సగముమనస్సు అలవాటుచేత మెళకువగా ఉంది. ఆసగము మనస్సు ఆ చప్పుడువింది. నిద్రలో ఆమెవెళ్ళి తలుపు గడతీసి నిద్రపోతూనే మళ్ళీ వచ్చి పడుకొంది.

ఆమెకు కలవచ్చింది. ఆమె వక కోడిపెట్టయినట్టు. ఒకపెద్దకోడిపుంజు ఆమెచుట్టూ తిరగడం మొదలుపెట్టింది. ఆమెకు తప్పుకొనేందుకు త్రోవ కనబడలేదు. అకస్మాత్తుగా ఆపుంజు ఆమెను తినరెక్కలతో ఆవరించింది. తనగోళ్ళతో ఆమెగుండెలను చీరటం మొదలుపెట్టింది. ముక్కుతో ఆమెమొగమంతా పొడవడం మొదలుపెట్టింది.

ఆమెకు ఇది కలఅన్న జ్ఞానము తప్పలేదు. కాని అజ్ఞానము, ఆమెలో మహాభయము కలిగించడం మాన

లేదు. ఆమె కళ్ళు తెరవటానికి ప్రయత్నం చేసింది. కాని కంటిరెప్పలు విప్పుకోలేదు. గట్టిగా కేకవేయబోయింది. తనకేక తనకే వినబడదు. "ఇది చెడ్డకలమటుకే!" అని మనస్సుకు ధైర్యం చెప్పుకోటం మొదలుపెట్టింది. కాని ఆమెకు భయ మాగలేదు.

అపుడు ఆమె నింకా బిగ్గగా ఆవరించింది. ఆమె ఉచ్ఛ్వాసనిశ్వాసాలు వేగిరించాయి. ఆమెగుండె దడదడ కొట్టుకొంటూంది. రక్తమంతా ఆమెగుండెలకు ఆమెముఖానికి పాకింది. ఆమెవొళ్ళంతా అతిఆవేగంతో వొణికిపోయింది. ఈభయావస్థ తప్పించుకోటానికి అతిప్రయత్నంతో ముగము పక్కకు తిప్పుకొంటూ అస్ఫుటంగా గొణుకుకొంది. బలవంతాన కళ్ళు తెరచి మళ్ళీ కళ్ళుమూసుకొని కెవ్వున కేకవైచింది. ఆమెగుండె కొట్టుకోగలిగినంతవేగంగా కొట్టుకొని కొట్టుకోటం మానివేసింది. ఆమెఉచ్ఛ్వాసనిశ్వాసములు లేవు.

జమీందారుకొడుకు తెల్లబోయాడు. తననిండు కౌగిలిలోనుంచి ఆమెను వదలేశాడు. ఆశరీరం అల్లాగే బిగుసుకుపోయింది.

౨

జమీందారుకొడుకు కిదంతా యేమీ అర్థం కాలేదు. అతని కిది అపూర్వానుభవము. అతని కౌగిలిలో మును పెంతబలవంతపెట్టబడినస్త్రీకూడా చనిపోలేదు. అతనితల గిఱ్ఱున తిరిగిపోయింది. అతనివ్యాపారాలలో ఇంతకుమున్నెప్పుడూ అతనికి చలనము కలగలేదు. నేడతనిమనస్సు క్షుభితమైపోయింది.

అతనికి నాటిచర్యంతా మనస్సులో గిఱ్ఱున తిరిగింది. ఆమెను ప్రొద్దున్న నీలాటిరేవులో చూశాడు. పదారేండ్లజవ్వనము. నున్నని చెక్కులు. అమాయకపు పెదవులు. ముద్దులగాని వర్ణించలేని కంఠము. అతనికర్థంకాని జ్యోతులు లీనేకళ్ళు. నవ్వుతో అతనివంక చూసింది. అతన్ని చూసి నవ్వాపేశింది. కాని జవ్వనిలక్షణం అది. విముఖత్వం అని కాముకు డనుకోడు. స్వర్ణప్రతిమలాంటి ఆమెరూపము తడిసినచీరలో సగముసగము కనబడి పూర్ణనగ్న స్వరూపంకన్న వేయిరెట్లు మోహితుణ్ణి చేసింది. తనకాముకత్వానికి ఇంతకుముందు అత నడ్డెరుగడు. ఇప్పు డుండవచ్చునని తోచనైనా తోచలేదు. మును పెందరో అతనిసౌందర్యానికి దాసీలయారు. తరువాత కొందరు స్వచ్ఛమైనస్త్రీలను అతను బలవంతపెట్టి చెరిచాడు. ఆలాలసవృత్తి అతనిలో పెరిగిపోయింది. కాని పాపాచరణ మన్నబుద్ధి అతని కెప్పుడూ తోచలేదు. తోచుటకు తీరిక కలుగలేదు. సహజంగా సౌందర్యమూర్తి; అంతకన్నా తనసౌందర్యాన్ని తనుస్తుతించినవాడు. అనేకమందిస్త్రీలచే నవమన్మథుడని పొగడబడ్డాడు. నేడొకపసిబాల అతన్ని కాదంటుందా? అతనిరసికత్వ మంతేనా.

ఆమెవెంట దూరానపోయి ఆమెయిల్లు గుర్తుపట్టాడు. రెడ్డికూతురు. రెడ్డి భయంకరుడు. అపాయం జారుడికామాన్ని వృద్ధిపరుస్తుంది. దానికొక ఔన్నత్యం కలిగిస్తుంది అతనిమనస్సులో.

రెడ్డి ఊళ్లో లేడని తెలుసుకొన్నాడు. సాయంత్రం చీకటిపడ్డతర్వాత ఆయింటిసమీపాన కొంసేపు తారాడి, పిల్ల ఒక్కరితే ఉండటం గ్రహించి, యింటిదగ్గరకు వెళ్ళి మెల్లిగా తలుపుకొట్టాడు. ఆమెవచ్చి తలుపుతీసి వెంటనే చరాలున లోపలికి పోయింది. ప్రౌఢలనెరిగిన అతను, ఆమె తప్పకుండా తన్ను మోహించిం దనుకొన్నాడు. ఆమెపోయినత్రోవనే లోపలికి పోయాడు. ఆమెమంచంమీద పడుకొనినిద్రనటిస్తూంది. స్త్రీలు మును పిట్టినటనలు చూపించటం అతనెరుగును. కాని ఇంతబాగా మునుపెవరూ నటించలేదు. ఆమె జాణతనమును అభినందించుకొన్నాడు. నిద్రగొప్పగానటిస్తూంది. ఆమెనుదురు క్షీరసముద్రంలాగున్నది. ఆమె చెక్కులు పాలుకారుతున్నట్లనిపించాయి. నిద్రపోతూన్న సముద్రంమీద అలల్లాగు ఆమెపైట లేస్తూ పడుతూఉంది. బహుజాగ్రత్తగా ఆమెకు తెలేకుండా అతడామె నాచ్ఛాదితనుగా చేశాడు. కట్ల నెరుగని కామం అతనిలో వెల్లువలై పోయింది. రాహువు చంద్రునట్లు అతడామెను కప్పేశాడు. అతనిచేతు లామె నావరించాయి. అతడామెమొగమంతా ముద్దులతో నింపేశాడు. ఆమె అతనిముద్దు తప్పించుకొంటూ వద్దువద్దని గొణుగుతో పక్కకు తిరిగింది.

పూర్తిగాచెలరేగిన అతనికామాన్ని అతడే ఆపలేక పోయాడు. ఆమెను మరింత బిగ్గ కౌగిలించుకొన్నాడు. ఆమె కళ్ళుతెరిచి మరల మూసికొని కెవ్వున కేకవైచి బిగుసుకుపోయింది.

అతనికామము ఆక్షణము అతన్ని విడిచి పోయింది. విస్మయభయాలతో ఆమెను వదిలి అతను లేచాడు. ఆమె కదలలేదు. అట్లాగే బిగుసుకుపోయింది. మళ్ళీ ఆమె వక్షముపై చేయిపెట్టి గుండె ఆడుతున్నదా అని చూశాడు. ఆచెయ్యి ఆక్షణాన కామము ఎరుగదు.

అతనిగుండె దడదడ కొట్టుకొన్నది. కామము వదిలిపోయిన కంకాళాన్ని భయము ఆవేశించింది. అతని మోకాళ్లు బరువు లెక్కాయి. అంతనిస్సత్తువ అతనెప్పుడూ ఎరుగడు. అంతవరకు నిశ్చలంగా ఉన్న కిరసనాయిలుబుడ్డిదీపము గంతులువేయడం మొదలుపెట్టింది. దీపం క్రీనీడలు గదిగోడలనిండా పిశాచీనృత్యాలు మొదలుపెట్టాయి.

ఆమెవంక చూస్తూ నిర్ఘాంతపోయి అతనలాగే నిలుచున్నాడు. అంతవరకూ అతనెరుగని ప్రకృతి ఒకటి అతనిలో బయలుదేరింది.

"పసిబాలను నీకామాంధతచే హత్యచేశావు" అని ప్రకృతి గట్టిగా అరవడం మొదలుపెట్టింది. అతను గట్టిగా చెవులుమూసికొన్నాడు. "హత్య! హత్య! పసిబాలను నీకామానికి బలియిచ్చావు" అంటూ అంతఃకరణ ఇంకాగట్టిగా అరవడం మొదలుపెట్టింది. అతను మూల్గుతూ "నేనుకాదు" అనిగట్టిగా అన్నాడు. "నేనుకాదు" అని ప్రతిధ్వని అతనికి గట్టిగా వినపడింది. అతను నలువంకలా చూశాడు. మళ్ళీ ఆమెముఖమువంక చూశాడు. ఆమెముఖములో ఆభీతి అట్లాగే చిత్రింపబడి ఉంది. "అయితే నేనే ఈహత్య చేశానా" అనిమెల్లగా అతను

" ఆమెవంకచూస్తూ నిర్ఘాంతపోయి అతనలాగేనిలుచున్నాడు."

గోదించాడు. "ఆ! ఔను!" అంటూ గట్టిగా అతని అంతఃకరణ జవాబు చెప్పింది. "అన్యాయము! అన్యాయము!" అని అతను సన్నగా విలపించాడు.

"ఆమె నావంక చూసి నవ్వింది. లేకపోతే నే నామెను మోహించను."

"అబద్ధం! ఆమె నీవంక చూసి నవ్వాపేశింది. నిన్ను కామాంధకారం కప్పింది."

"మరి ఆమె తలుపెందుకు తీసింది"

"నువ్వెరుగుదువు. ఆమె తండ్రి అనుకొని తీసింది"

"లేదు! అంతా ఉత్తది. నామోహాన్ని ఆమె ప్రేరేపించింది. నాకౌగిట మహోద్రిక్త అయింది."

"మూఢుడా! ఉద్రిక్త కాదు. భయంచే ఆమె నాడులు, నరాలు ఉబికిపోయినవి. ఆమె రక్తవేగం నీ కామానికికాదు, భయంచేత. ఆమె నీ కౌగిలికి చచ్చిపోయింది."

"అంతా అబద్ధం! అంతా అబద్ధం" అంటూ అతను లోపల ఏడ్పు మొదలుపెట్టాడు. కొంచెం పెద్ద గాలిచే కిటికీతలుపు కదలి చప్పుడయింది. ఆ గాలి చలికి దగ్గరపొదలో గుడ్లగూబ కూతపెట్టింది. అతను మెలకువన్నాడు అప్పటికి. అతనికి పారిపోవాలని బుద్ధి కలిగింది. ఆ తిరువాత అక్కడ నిలవటాని కతనికి ధైర్యం చాలలేదు. గుమ్మందాకాపోయి వెనుకకు చూచాడు. అతనిదృష్టి ఆమెఅనాచ్ఛాదితదేహముమీదికి పోయింది. వెనుకకుపోయి, ఆమెచీరతో ఆమెఒళ్ళంతా కప్పేడు. ముఖమువంక చూడకుండామని అతిప్రయత్నం చేశాడు. అతనికి తెలియకుండా అతనికళ్లు వాలుచూపులు చూచాయి. ఆ ముఖంలో "జాలి" అతన్ని వశీకరం చేసింది. ఏముఖం అతన్ని అక్కడకు లాక్కొచ్చిందో ఆ ముఖమే అతన్ని అక్కడనుంచి తరిమేసింది. మరల వెనుకకు తిరగకుండా వీథితలుపు చేరవైచి అతను మెట్లు దిగాడు. ఒక్కసారిగా అతని కాళ్ళల్లోకి విపరీతమైనశక్తి వచ్చింది. అతను పరుగెత్తడం మొదలు పెట్టాడు. దీపస్తంభం వద్ద అత నొకవ్యక్తిని రాచుకొంటూ పోయాడు. ఆ వ్యక్తి మొగం కొద్దిగా కనపడ్డది. రెడ్డి.

ఎక్కడికో తెలియకుండా ఇంకా పరుగెత్తడం మొదలుపెట్టాడు. గుడ్డిఎద్దులాగు తిరిగినపచ్చికతే గుండ్రంగా తిరగటం మొదలుపెట్టాడు. అతనితల గిర్రున తిరుగుతోంది. అతను చెరిపిన స్త్రీలు అనేకరూపాలు దాల్చి అతనిముందర వికటాట్టహాసాలు మొదలు పెట్టారు. అతనికి లోకంఅంతా తన్ను అన్యాయం చేస్తోందనిపించింది. తన్నాబాల ప్రేరేపించినదని ఎన్నోమార్లు తనకు గట్టిగా చెప్పుకొన్నాడు. కాని అతనిలో ఆవేళ ప్రేరేపింపబడిన నూతన ప్రకృతి అంతఃకరణ అతని మాటలు వినలేదు. అతనిపూర్వకృత్యాలన్నిటికీ ఇప్పుడే అతన్ని ఈసడించటం మొదలుపెట్టింది. పశ్చాత్తాపమనేది అంతకుముందెప్పుడూ అత నెరుగడు. అందుచే ఈ కల్లోలము ఆదుకోలేకపోయాడు.

ఇంతలో ఎవరో వెనుకనుంచి దుడ్డుకర్రతో అతనినెత్తిమీద గట్టిగా కొట్టారు. అతనితల దిమ్మెక్కిపోయింది. అబ్బాఅంటూ అతను స్మృతిఎరుగకుండా పడిపోయాడు. అతన్ని అంతఃకరణ ఇక బాధించలేదు.

3

రెడ్డి యింటికివచ్చి తలుపుదగ్గర "తారా!" అని కేకవేశాడు. బదులు లేదు. అతను తలుపుకొట్టబోయాడు. తలుపు తెరుచుకొంది. అతనిమనస్సు కీడుకీడంటోంది. నెమ్మదిగా లోపలప్రవేశించి "అమ్మాయీ! అమ్మాయీ!" అంటూ కేకవేస్తూ నలుదిక్కులా కలయచూశాడు. గదిలోపరుపుమీద పరుండివున్నది కూతురు. అతనికేదో భయము వేసింది. ఆమెముఖంలో భీతి అతనుగ్రహించలేకపోలేదు. "అమ్మాయీ" అంటూ జబ్బపట్టుకు లేవదీయపోయాడు. వళ్ళు చల్లగా కొయ్యబారిఉంది. అతనికి దుఃఖము పొంగుకొంటూ వచ్చింది. అపుకొని దగ్గరఉన్న డాక్టరుదగ్గరకు పరుగెత్తాడు. డాక్టరు వచ్చి చూసి పెదవివిరిచాడు.

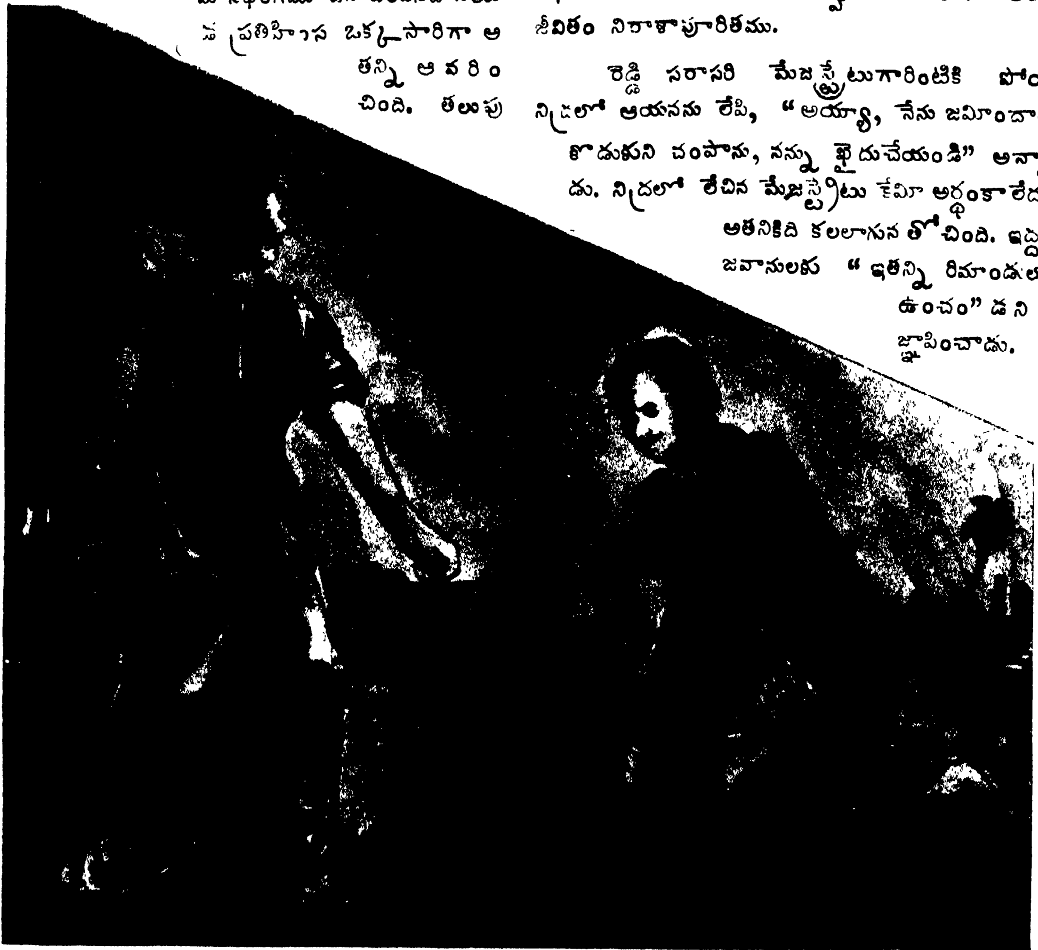
"అయ్యా, ప్రొద్దున్న కులాసాగానే ఉందండి. పురుగేమైనా ముట్టిందా" అని అతిదీనంగా అడిగాడు

రెడ్డి. డాక్టరు రెడ్డివంక చూసి "రెడ్డీ, నువ్వు ధైర్యము గలవాడవు కనుక చెపుతున్నాను. ఈమె అకస్మాత్తుగా గుండె ఆగిపోవటంచేత పోయింది. ఈమెకు అసలు గుండె జబ్బున్నదనుకోను. ఒకమహాభయము ఈమెను కలిచివేసింది." అని నెమ్మదిగా "ఈమె నెవరో బలవంతము చేశారు. కామవృత్తి ఎరుగని ఈమె ఆ ఉద్రేకంచేత భయంచేత చనిపోయింది."

రెడ్డి కకస్మాత్తుగా దీపందగ్గిర తన్నుతోసికొని పరుగెత్తినవ్యక్తి జ్ఞప్తికివచ్చాడు. జమీందారుకొడుకు! ఇంతవరకూ ఏదోగా తనమనస్సు చెప్పతున్నసంగతి అతని కొక్కసారిగా వ్యక్తమయింద. తన ఏకపుత్రిని మానభంగము చేసి చంపినవానియెడ ప్రతిహింస ఒక్కసారిగా అతన్ని ఆవరించింది. తలుపు చాటునపెట్టిన దుడ్డుకఱ్ఱ పుచ్చుకొని వీథినిపడి జమీందారుకొడుకు పోయినత్రోవను పరుగెత్తాడు. జమీందారుకొడుకు పచ్చికబయలులో గుంభ్రంగా తిరుగుతున్నాడు. వెనుకగా పోయి అతనితలమీద గట్టిగా మోదాడు. అతని తల పగిలింది. అబ్బాఅంటూ మొదలు నరికిన చెట్టులాగ అతను నేల కూలిపోయాడు.

రెడ్డికి తెలివివచ్చింది. నీటిచుక్కతో పాలపొంగు చల్లార్తుంది. రక్తదృశ్యాన్నగాని రక్తపుపొంగు చల్లారదు. అతని రక్తోద్రేకం తగ్గాక అతనికృత్యం అతనికి కన్నులకట్టినట్లయింది. తనుచేసినహత్యవల్ల తనగర్భశోకం ఏమాత్రమూ చల్లారలేదు. హింసకు ప్రతిహింస విధానము కాదని అతనికి అప్పుడు తోచింది. అతని జీవితం నిరాశాపూరితము.

రెడ్డి సరాసరి మేజస్ట్రేటుగారింటికి పోయి నిద్రలో ఆయనను లేపి, "అయ్యా, నేను జమీందారుకొడుకుని చంపాను, నన్ను ఖైదుచేయండి" అన్నాడు. నిద్రలో లేచిన మేజస్ట్రేటు కేమీ అర్థంకాలేదు. అతనికిది కలలాగున తోచింది. ఇద్దరు జవానులకు "ఇతన్ని రిమాండులో ఉంచం" డని ఆజ్ఞాపించాడు.

„అబ్బాఅంటూ మొదలునరికిన చెట్టులాగ అతను నేల కూలిపోయాడు."

తీర్పులో అతనికి అజన్మఖైదు విధించారు.

౪

పదిఏండ్లకు రాజుగారిజన్మదినోత్సవమున "మంచి నడతగల పాతఖైదీలను వదిలేయమని" ఫర్మానా వచ్చింది. వార్డరు ఖైదీలను వదలుతూ తనకుతోచిన నీతులు చెపుతూ సల్లాపాలాడుతూ వాళ్ళను విడుదల చేస్తున్నాడు

"నెంబరు ౭౬"

ఒకవృద్ధుడు ఒకక్రోటనులో పూలమొక్కలోని నక్షత్రంలాంటి ఒకచిన్నపూవును అతిప్రేమతో తన వేళ్లఎముకలతో నివురుతున్నాడు. తనకన్నీటితో అతనామొక్కను పెంచాడు.

"నెంబరు ౭౬"

వృద్ధుడు తలత్రిప్పి అతనివంక చూశాడు "నిన్ను విడుదల చేశారు. నీకు కావలిస్తే ఆమొక్క తీసుకు పోవచ్చును." వార్డరుది జాలిగుండె.

వృద్ధుడు లేచి బయటకు క్రోటను పట్టుకొని వెళ్లాడు.

వార్డరుకు అతనిచరిత్ర జ్ఞాపకమునకు వచ్చింది. "పాపము ఇత నమాయకుడు, శిక్షకు తగడు."

ముసలివాడా మొక్కను పట్టుకొని మరల యథాస్థానమునకు వచ్చి కూర్చొన్నాడు!

"మళ్లీవచ్చావేం" అన్నాడు వార్డరు ఆశ్చర్యంతో. ముసలివాడు మాట్లాడకుండా స్థిరంగా అక్కడే కూర్చొని, "తారా!" అని ఆ పూవును ముద్దెట్టుకొని సాంధ్యాకాశమువంక చూశాడు.

ఆకాశవీధి వొంటరిగా మెరుస్తూన్న తార అతని వంక చూసి మురిసింది.

కాలక్షేపము —పి. ఆర్. శర్మ.

'మడిదున్నుకబ్రతుకవచ్చుమహి' పాలెస్టయిను

యూదులయు, అరబ్బులయు సంఘర్షణతో పాడుగోలకు దారిపట్టి ప్రపంచదృష్టికి కేంద్రమైన పాలెస్టయిను దేశము మహమ్మదీయులకు యాత్రాస్థలము. కేవలమొక్క మహమ్మదీయులకే కాదు, క్రైస్తవులకును నది పుణ్యభూమి. జెరూసలెము, బెత్లెహాము లీ పరగణాలోనివే. ఒకప్పుడిది టర్కీ సామ్రాజ్యమునుండి మహాసంగ్రామకాలమున బ్రిటిషువారి యధికారములోనికి వచ్చినది. వారు దీనిని బాల్ఫోరు డిక్లరేషను ననుసరించి యూదులకు జన్మదేశముగా నిచ్చివైచినారు. ఇక అది మొదలు. యూదుల సంఖ్య యేటేట నంతు పెరుగుచు వచ్చినది. వారి తెలివితేటలకును, విత్తబలమునకును ముందు అరబ్బులు పనికిరానివారైరి. యూదుల ఆక్రమణ అప్రతిహతముగ ముందుకు సాగుచువచ్చినది. చివరకరబ్బులకు దేశభ్రష్టతకూడ కలుగునేమో యన్నంతవరకు ముదిరిపోయిన దాక్రమణ. భూములు వారివే. పంటలు వారివే. పరిశ్రమలు వారివే. తుదకు కూలినాలి చేసుకొనుటతో తృప్తిపడియుండుటకైనను నరబ్బులకు వీలులేకపోయినది. ఇక ఉపేక్షించినచో లాభములేదని యరబ్బుల నాయకులకు తట్టినది. యూదుల యాక్రమణ నరికట్టిన సరియే, లేకున్న తిరుగుబాటు తిరుగుబాటే యని యరబ్బులు నడుము కట్టినారు. తిరుగుబాటు అవక్రవిక్రమముగ సాగుచున్నది. అల్లకల్లోలములు మెండుకొన్నవి.

కుడిచి కూర్చొని కాలక్షేపము చేయుచున్న అరబ్బులు (హులే సరోవరప్రాంతమున)

ఒళు విరుచుకొని పాటుపడుచున్న యూదులు

పండ్లతోటలకును, కాయగూరలతోటలకును ఆస్పదమైన డాగేనియాని వేశమున టొమాటో పొలములందు జర్మనుయూదులు పనిచేయుట

అసలు అనాదిగ నీదేశమున నుండునది యరబ్బులు. వారి సంఖ్యయే యం దెక్కువ. క్రైస్తవులును, యూదులును బహు కొద్దిమంది. ఈ యల్లకల్లోలములో క్రైస్తవులును అరబ్బులపక్షమే చేరుచున్నారు. జనసంఖ్యా ప్రాబల్యమునుబట్టి యరబ్బు లీ దేశమును తమదిగనే భావించుచున్నారు. అటు యూదులు బ్రిటిషువారి యధికార ప్రదానముతో దీనియందు స్వత్వము నారోపించుచున్నారు. యూదుల ఈయాక్రమణ ధర్మసమ్మతమైనను కాకున్నను, వారి శక్తి సామర్థ్యములకు ఫలముగ నీదేశము వ్యావసాయికముగను, పారిశ్రామికముగనుగూడ అభివృద్ధి గాంచియున్నది.

పంటలు విపరీతమైనవి. పరిశ్రమ లతిశయిల్లినవి. ఇప్పుడది ప్రాత పాలెస్టయినుకాదు. అంతయుక్రొత్త.

మొత్తమిప్పుడు పాలెస్టయినులో ౧౯౪ యూదుల నివేశములుగలవు. రామత్ రహేల్ మొదలు మెటుల్లావరకు గల ఈపరిమితప్రదేశమున ౪౧ వేల యూదులు నెలకొనిపోయినారు. వారి సాగువలికి ౩౪౫౦౦౦ ఎకరములభూమి లోబడిపోయినది.

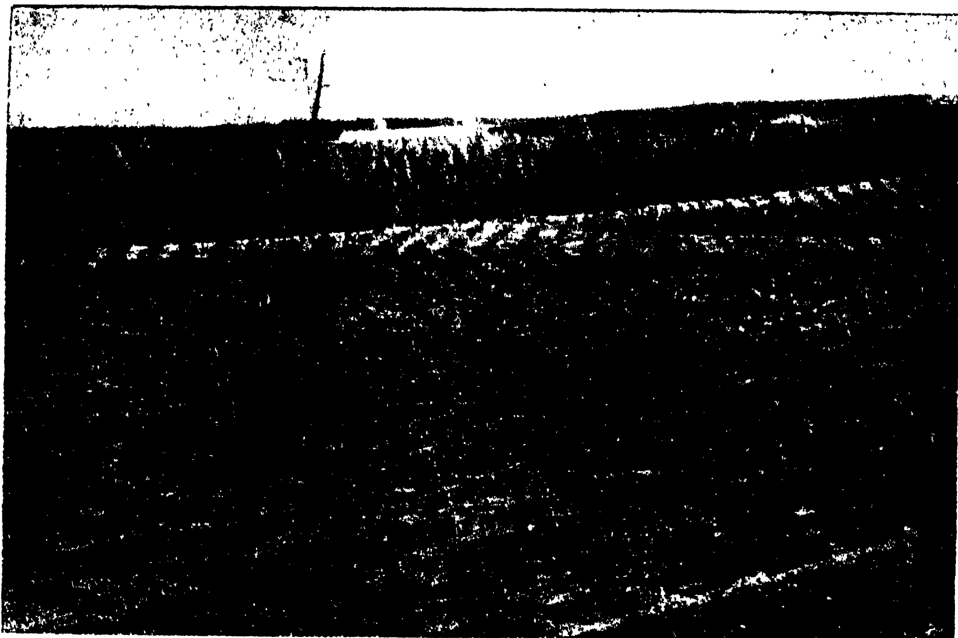
జాఫాకును హైఫాకును నడుమనుండు పైరుపచ్చలనివేశములందు నారింజ, ద్రాక్షపండ్లు విశేషముగ పండుచున్నవి. జాఫానారింజపండ్లు ప్రసిద్ధిచెందియున్న

అయనోత్ వద్దగల వ్యవసాయశాలలలో బాలికల వ్యవసాయ కృత్యములు

ఈపాలస్తీనావైశాల్యము తొమ్మిదివేల చదరపుమైళ్లు. జనాభా దాదాపు పదకొండులక్షలు. సాధనోపాయములులేక, చూచుకొను దిక్కుమాలి ఈదేశము పూర్వము కరవుకాటకములకును, బీదతనమునకును ఆస్పదమైయుండినది. భూమి సాగువలిలేక బీడువారియుండినది. యూదులరాకతో దాని కొక యపూర్వతేజము దయించినది. భూమి విశేషముగ సాగువలికి వచ్చినది.

వి. పలువిధములైన ధాన్యములును ఈ నివేశములందు పండింపబడుచున్నవి. యంత్రసామగ్రిని వీరు తమవ్యవసాయ, పారిశ్రామిక విధానములందు విరివిగ నుపయోగపరుచుకొనుచున్నారు. బాలబాలికలకు వ్యవసాయవృత్తిని బోధపరచుటకందందు పాఠశాలలనుగూడ నేర్పరచియున్నారు. నీటిసరఫరాకును, విద్యుచ్ఛక్తి నిర్మాణమునకును జోర్డానునది వీరి కతిగ నుపయోగపడుచున్నది.

ఈర్ హో హోరేప్స్‌లోని నారింజతోటలు

నారింజపండ్లను రకమువారీగా ఏర్పరచి ఎగుమతికి పెట్టెలలో పదిలపరచుట

స్త్రీ పురుషులు జాతివ్యత్యాసములేక అందుపాటుపడు చుందురు. వ్యవసాయ, పారిశ్రామిక కార్యములందేకాక గృహకృత్యములందును, పశువుల పెంపకమందును గూడ స్త్రీలు ఎంతో ఉత్సాహమును, నేర్పును చూపుచుందురు. పాటుపడినవారికి ఫలము దక్కుననుటకు వీరి దృష్టాంతము చాలును. మొత్తముమీద వీరు దీని నొక వ్యవసాయ భూమిగ చేసివైచినారు. ఇందు పండు పండ్లు, ధాన్యములును ఇంగ్లాండు మొదలగు దేశములకు విరివిగ నెగుమతి యగుచున్నవి. అడవులను పెంచి తనూ్కలముగ గూడ లాభము గాంచవలయునని పట్టుదలతో యూదులు నిరస్తపాదపములయిన పర్వతప్రాంతములందు సయితము శ్రమకోర్చి చెట్లనునాటి, పెంచి పెద్దయడవులను నిర్మించి యున్నారు. దేశమున కెంతో సౌభాగ్యమును సమకూర్చియున్నారు. యూదుల ఈపట్టుదలకు, కార్యదీక్షకు, గొప్పదనమునకు భీతిల్లి యరబ్బు లప్పుడప్పుడు యూదుల నివేశములమీదబడి యల్లర్లు చేయుచువచ్చిరి గాని యంతమాత్రమున యూదులు వెనుకకు తగ్గలేదు. కార్యశూరులు వారు! సాయుధపాణులయి అల్లర్లు రాకుండ తమనివేశములను కాపాడుకొనుచు చేపట్టిన కార్య వ్యవసాయమున ముందుల కురుకుచున్నారు. ఏటేట దేశదేశములనుండి యూదు లింకను వచ్చుచు వీరిసంఖ్యను మరింత వృద్ధిపరచుచున్నారు. తమకు హక్కుభుక్తముగ జన్మదేశముగ సంక్రమించిన ఈదేశమును బంగారుభూమిని చేసికొనవలయునని యూదులు పలుపాట్లు పడుచున్నారు. అరబ్బులను మాపోపమియు, స్వపతనాశంకయు నావహించినవి. తిరుగుబాటున కుపక్రమించినారు. యూదుల కార్యములను భంగపరుప యత్నించుచున్నారు. యూదుల ఈ దురాక్రమణమునుండి తమ్ము కాపాడవలయునని ప్రభుత్వమునకు మొరలిడుచున్నారు. కాని ప్రభుత్వము యూదుల తరఫుననే యున్నది. అరబ్బుల నణచుటకు తీవ్రప్రయత్నములు చేయబడుచున్నవి.

దేశసౌభాగ్యమునకు పాటుపడుట లక్ష్యముగా గలవా రొకరు. అనాది సిద్ధమైన స్వత్వమును కాపాడుకొనగోరువారు మరియొకరు. ఎవరిగతి యెట్లున్నదో పరికింపవలయును.

'ఆచార్య'

సౌందర్యపిపాస —వాసన్.

వెలిచెర్ల శాసనము

వంగోలు వెంకటరంగయ్య

వెలిచెర్ల నెల్లూరుజిల్లా కోవూరుతాలూకాలో నొక శ్రోత్రియగ్రామము. దీని నోఢ్రదేశప్రభు వర్యుడగు ప్రతాపరుద్రగజపతి శాలివాహన శకవర్షంబులు ౧౪౩౨ నకు సరియగు క్రీ. శ. ౧౫౧౦లో పులుగుర్ల నివాసి కొండయద్విజరాజునకు "ఆదిక్రయాది" సర్వభోగ సమన్వితముగ దానముచేసినాడు. దానపు కాపు శాసనమున నగపడలేదు. దానకాల మీక్రింది శ్లోకమున తెలుపబడియున్నది.

కరరామాబ్ధిశీతాంశు సంఖ్యాక శకవత్సరే,
ప్రమోదోదన్యబ్దవరే మాసే కార్తీక నామని
శుక్లత్రితియ్యాదివసే భార్గవస్యచ వాసరే

అనగా ప్రమోదూత నామసంవత్సర కార్తిక శుద్ధతృతీయా శుక్రవారమని తెలియుచున్నది. "ప్రమోదూత"కు "ప్రమోదోదన్యబ్దవరే" అనియున్నది. సంవత్సర నామములవరుసలో "ప్రమోదోఽథ ప్రజాపతిః" అనియున్నది. ప్రమోదూత అను రూపమెట్లు వచ్చినదో తెలియకున్నది. "ప్రమోదోద"యనుట "ప్రమోదూత"యొక్క వికారము కాబోలు. శకవర్షము కరరామాబ్ధిశీతాంశు సంఖ్యాకమయి యుండుటచే 'అంకానాం వామతో గతిః' అను న్యాయానుసారముగ నది శాలివాహన శకమున ౧౪౩౨ అగుచున్నది. దానకాలము క్రీస్తుశకమున ౧౫౧౦ అక్టోబరు ౪ది అగుచున్నది.

కర = ౨; రామ = ౩; అబ్ధి = ౪; శీతాంశు = ౧; మొత్తము ౨౩౪౧ దీనిని తలక్రిందుగ చదువ వలెను. అట్లు చదువగా ౧౪౩౨ అగుచున్నది.

క్రీ. శ. పదియారవ శతాబ్దిమధ్యకాలము వరకును ఓఢ్రగజపతుల సామ్రాజ్యము ఉత్తరమున గౌడదేశము మొదలు దక్షిణమున కాంచీమండలమువరకును వ్యాపించినటులున్నది. దానమీయబడిన గ్రామము వెలిచెర్ల జలదంకిస్థలమున పాంకనాండి సీమలోనిదిగ నున్నది. జలదంకి నెల్లూరుజిల్లా కావలితాలూకాలో నొకగ్రామము. అది ప్రాతకాలములో ప్రఖ్యాత గ్రామముగ నుండినది. నెల్లూరుజిల్లాలో కొంతిభాగము నకు పాంకనాండు (పాకనాడు) అనువ్యవహారమనేకశాసనముల నగపడుచున్నది. ఈ వెలిచెర్ల శ్రోత్రియ మిప్పటికిని దానమును పొందిన కొండయ్యగారి సంతతి వారి కనుభవము జరుగుచున్నది. వారిలో నొకరగు బ్రహ్మశ్రీ పులుగుర్ల వెంకటరమణయ్యగారు ప్రకటనకొరకీశాసనమును దయతోనిచ్చిరి.

ఈశాసనము మూడురాగిరేకులపై నున్నది. ఒక్కొకరేకును పరక ($\frac{1}{8}$) అంగుళము మందము, ఎనిమిదింబరక ($8\frac{1}{8}$) అంగుళముల పొడవు, మూడుంబరక ($3\frac{1}{8}$) అంగుళముల వెడల్పును గలిగి దృఢముగ నున్నది. ఈరేకులను గూర్చి యుంచుటకై ఎడమతట్టున ముప్పావిక అంగుళము పొడవుగల తొడిమలు గలవు. వానిలోనుండు రంధ్రముగుండ యుంగరముండినది కాబోలు. ఆయుంగరమిపుడులేదు. మూడవరేకుయొక్క తొడిమయు విరిగిపోయినది. మొదటిరేకును, మూడవరేకును శాసన గ్రంథమున కట్టులవలెనున్నవి. మొదటిరేకు మొదటి ప్రక్కనను మూడవరేకు రెండవప్రక్కనను ఏమియు వ్రాతలేదు. శాసనము మొదటిరేకు రెండవప్రక్కన మొదలిడి మూడవరేకు మొదటిప్రక్కవరకు వ్యాపించియున్నది. మొదటిరేకున నొకపుట, రెండవరేకున రెండుపుటలు, మూడవరేకున నొక్కపుట మొత్తమున కీశాసనము నాలుగుపుటలపై నున్నది. మొదటిరేకుపై పంద్రెండుబంతులు గలవు. మిగిలినమూడింటిమీద పుటకు తొమ్మిదివంతుననున్నవి.

శాసనలిపి ప్రాయికముగ నిప్పటి తెలుగక్షరముల బోలియున్నది. కొన్నియక్షరములుమాత్రము కొంచెము భిన్నరూపములుగ నున్నవి. ఈ శాసనాక్ష

రములందు సాధారణముగ ద, డ, ట, అక్షరము లేక రూపమునన్నవి. సందర్భమును బొల్లు అక్షరనిర్ణయము పాఠకుడు జేసికొనవలసియుండును. "శ" అను నక్షరము ౧ యిటులుండును. మొత్తముమీద తెలుగు జదువ గలవారు దీనిని సులభముగ జదువగలరు.

దానమీయబడిన గ్రామపుఎల్లల దెలుపుమాటలు దప్ప మిగిలిన శాసనభాగమంతయు సంస్కృతమున నున్నది. అందునను నాల్గవపుటలోని "తస్య గ్రామస్య శీమాచిహ్నాని శిలాస్తంభై శ్శిసైఞయాని" అను నక్షరములుదప్ప మిగిలినదంతయు ఇరువదిమూడు శ్లోకములుగ నున్నది. మొదటిశ్లోకము గణాధిపతి ప్రార్థన, రెండవది ఆదివరాహస్తుతి, మూడవది దాత్రన్వయమూలమగు నాదిత్యస్తవము, నాలుగుమొదలు పదునాల్గువరకు దాతృవంశకీర్తనము, పదునైదవశ్లోకము, పదునారింట కొంతయు దానకాలబోధకము. పదియారగునందలి మిగిలినభాగమును, పదునేడును గ్రామనిర్దేశము, పదునెనిమిదియు పందొంబదియు ప్రతిగ్రహీతృవంశకథనము, ఇరువది ఇరువదియొకట దానవస్తువునం దాదాని స్వత్వస్వామ్యములు. ఇరువదిరెండు ఇరువదిమూడు అభిశాపక శ్లోకములు. ((౨౨) ఏకైవభగినీలోకేత్యాది ౨౩ స్వదత్తాంపరదత్తాం వేత్యాది.)

శాసనపుటక్షరములుచూడ సొంపుగనున్నను వర్ణక్రమదోషము లనేకములున్నవి. వీనిలో గొన్ని వ్రాయసగాని తప్పులును కొన్నిశిల్పివిగ నుండగలవు. ఏత్వ ఓత్వముల పొల్లులు సాధారణముగ నగపడవు. అను స్వారమునకు పరముగ నుండు హల్లునకు ద్విత్వము గల్పించుట సర్వసామాన్యము: సంస్సర్గ, అంబోధి, అంబ్బుజాత, సుగంధ్ధ, ప్రఫుల్లంత్తి, కుంభ్భ, పంచ్చ వెంకట, కొండ్డయ, యోగ్యంచ్చ, దండ్డు, దత్తాంవ్వా ఇత్యాదు లెన్నియేని గలవు. ఒకచోట విఘ్నౌఘయ నుటకువి ఘ్నౌఖయనియున్నది.

ఇంకొక విధమగుతప్పులు—సప్తాన్నవ, దుర్గావ, హార్దేద్గత్సీణలోచనం, సర్వాణం, కీర్తిణ, వర్త్తిణ ఇట్లివి వ్యాకరణదృష్టిచే తప్పులుగనున్నను వ్రాతగాండ్రకు సహజములుగ నున్నవి. వ్యాకరణశాస్త్ర మామూలాగ్రము లెస్సగ జదివిన యొక "వెంకుభట్టు"గారు చేవ్రాలు చేయవచ్చు నంతటికి "వెంకణంబోట్లు" అని చేయుదురు. సుశబ్దాపశబ్ద వివేకము లేకగాదు యిట్లు స్ఖాలిత్యము లేర్పడుట - వాడుకక్రింద పోవుచున్నవి. తప్పులకు సమగ్రముగ మెల్లన్నను తెలుగున కీదుర్గతి యనాదిగనున్నది. బ్రౌను ఈవిషమస్థితిని దిద్దుబాటుజేయ దలపెట్టక దీనినూర్జిత పరచినాడు.

ఇందలివ్రాతయం దింకొక విశేషమేమన రేఫ సంయోగము వచ్చినచోట్ల నంతయు వలపలగిలకనె మార్చియున్నారు. "కర్త" యని యిపుడు వ్రాయుచోట "కర్తౄ" అనియేయుండును. ఇప్పటి వ్రాత వాడుకలో వలపలిగిలక మృగ్యముగు చున్నను తెలుగు పైపురెటుగుకు అక్షరముక్రింద నక్షరము చేర్చుటకంటె వలపలిగిలకయె వాటముగనుండును.

శాసనశ్లోకములు రమ్యములుగ నున్నవి. రెండు స్థలములలో మాత్రాధిక్యము గనుపడుచున్నది. (౧) రెండవపుట ఎనిమిదవబంతి: పాత్రైః బేహారామహాపాత్రైః:— ఇచట "బేహారా"యనుటకు బదులు "బేహ్రా"యని జదివిన సరిపోవును. (౨) మూడవపుట ౫-౬ బంతులలో:-"నారాయణయజ్వనః పాత్రాయ" యని యున్నది. ఇందు రెండక్షరము లధికముగనున్నవి. "నారాయణార్యపాత్రాయ" యని చదివిన సరిపోవును. అట్లయిన వ్యయప్రయాసముల కోర్చి గడించిన "యజ్వ" బిరుదములోపించునని భీతిగలదు.

ఇవిగాక నాల్గవపుట ౧-౨ బంతులలో "తస్య గ్రామస్య శీమాచిహ్నాని శిలాస్తంభై శ్శిసైఞయాని" యని యున్నది. ఈమాటలకు "ఈగ్రామముయొక్క పొలిమేరలగుర్తులు రాతిస్తంభములచే తెలిసికొనవనగును." అని స్థూలముగ నర్థము జేసికొనవచ్చును. పదవిభాగము జేసి యర్థముచెప్పుటకు వలనుగాకున్నది. అపశబ్దములుగ నున్నవి. బహుశః ఈవాక్యము యిటు లుండవచ్చును:-

"తస్యగ్రామస్య సీమాచిహ్నాని శిలాస్తంభే స్విజ్ఞేయాని" అని. మరియు మొదటిపుట ౮-౯ బంతులలో

"జగ్రాహపశ్చాత్త్రైలుంగాణదుర్గాన్" అని యున్నది. "తెలుగాణదుర్గాన్" అని యనుస్వార రహితముగ నున్నయెడల ఛందోభంగములేకుండ "నుప జాతి" కుదురుచున్నది.

ఈ శాసనమువలన ఓఢ్రగజపతులప్రాభవోన్నతులు తెలియగలవు. కూటస్థపురుషుడు కపిలేంద్రుడు దక్షిణభూమిపాలుర జయించినట్లున్నది. (సభూపతి ర్దక్షిణభూమిపాలాన్ విజిత్య పుట ౧, బంతులు ౭,౮) అటులుగాకుండిన ఓఢ్రదేశమునకు కడు దక్షిణమున నుండు వెలిచెర్లగ్రామమును వీరిసంతతివారు దాన మిచ్చుట సంభవించియుండదు. అదిగాక ప్రతాపరుద్ర గజపతి పాంకనాండి చొక్కమండలనాయకత్వ బిరుదమునుగూడ వహించియుండినాడు. రెండవపుట ౧౬ బంతిలోని "పంచగౌడాధినాయక" యను బిరుదము వలన నుత్తరమున గౌడదేశము వీరి యేలుబడికి లోబడి నదిగ నుండవలెను. మరియు పశ్చిమమున తెలుగాణ దుర్గముల బట్టుకొనినవారని పుట ౧ బంతులు ౭-౯ లలో దెలియుచున్నది. తెలుంగాణ మనగా యిప్పటి హైదరాబాదు రాజ్యములోని తూర్పుభాగమంతయని జెప్పవలెను. దానకర్తయగు ప్రతాపరుద్రగజపతి మహారాజాగారి బిరుదములజూడ వీరి వీర్యశౌర్యప్రతాపము లమేయములుగ నుండవలెను:—

(౧) శ్రీమద్రాజాధిరాజేంద్రపంచగౌడాధినాయక,
(౨) వీరకేదార,
(3) మానగోవిందలాంఛన
(౪) విద్యానిధి
(౫) పాంకనాండిచొక్కమండలనాయక
(౬) త్రిభువనతోడరమల్ల
(౭) రణబణిజార

ఇట్టి బిరుదములు శుష్కస్తావవాక్యములని నిర్లక్ష్యము జేయవలను గాదు.

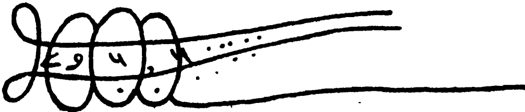
ఈ బిరుదములలో "రణబణిజార" యనునది శాబ్దబోధప్రకరణమున నించుక స్పృహణీయమగుచున్నది. ఇందలి మొదటి మూడక్షరములును వణిక్ - వాణిజ్య శబ్దముల జ్ఞాపకపరచుచున్నవి. బియ్యములోనగు భోజన సామగ్రుల బండ్లమీదను, గంతయెద్దులమీదను వేసికొని గ్రామగ్రామాలకు సంచరించి వ్యాపారము చేయువర్తక జనమునకు "బణిజార" యని పేరైనటుల కొన్ని ఆధునిక నిఘంటువులవలన దెలియుచున్నది. ఇందలి కడపటిభాగమగు "అర" యనునది తచ్ఛీలమును (వ్యాపార శీలమును) దెలుపు ప్రత్యయముగనున్నది. పూజరి, టక్కరి, చదువరి, నేర్పరి, తీర్పరి, ఒంటరి ఇత్యాదుల పోల్పదగును. ఒకపుడు వృత్తినిర్దేశమున కాశ్రయమైన ఈ పేరు కాలక్రమమున సామాన్యవాచకమై (Gineral Name) యుద్ధమే వ్యాపారముగ నుండువానిని దూషించెయుండునా? అర్థాగవ్యవస్థ యెటులున్నను తెలుగు తెగల లోని "బలిజ" శబ్దమున కిది మూలముగ నుండునా? అన్ని వ్యాపారములు చేయువారు ఆతెగలో నున్నారు. ఉప్పుబలిజలు, గాజుల బలిజలు, పగడాల బలిజలు, ఇత్యాదులు. వారికి శెట్టిపట్టముగలదు.

ఈ శాసనమున తెలుగువారి నాకర్షించు శబ్దమింకొకటి కలదు—"తెలంగాణ" యనునది. ఆంధ్రబ్రాహ్మణులలో తెలగాణెపు తెగవారు బహుజన మున్నారు. ఈశాసనమున "జగ్రాహ పశ్చాత్త్యైలుంగాణ దుర్గాన్" (౧ పుట-౮-౯ బంతులు) అని యుండుటవలన ఇది యొకదేశభాగమై ప్రభుత్వసంపదయు గలిగి కోటలు పేటలుగల రాజ్యముగ నుండెనని స్ఫురించుచున్నది.

తెలిసికొనవలసిన విషయమింకొకటియు కలదు. ప్రతాపరుద్రగజపతి బిరుదులలో "పాంకనాండి చొక్కమండలనాయకః" యను నొకటి గలదు. పాంకనాంటిలో చొక్కమండల మేభాగమో?

ఈ శాసనము రెండవపుటలో నుండు "పాత్రైః బెహరా మహాపాత్రైః" అను మాటలు ఓఢ్రదేశమున గౌరవవాచకములుగ నున్నవి. అనగా రావు, నాయుడు, మొదలియారు, చౌదరి లోనగు పట్టపుపేర్లవంటివిగ నున్నవి. మహాపాత్రులు అను పట్టము ప్రాయికముగ ఓఢ్రబ్రాహ్మణులకుమాత్ర మన్వయించునని తెలియు చున్నది.

ఈ శాసనాంతమున దాతయొక్క చేవ్రాలుండ వలసినచోట యీ చిహ్నమున్నది:—

ఈ చిహ్నముయొక్క వివరణము అనేకవిధములుగ నూహింపబడగలదు:—

(౧) ఈ చిహ్నమున మొదటియక్షరము కవర్గములోని రెండవయక్షరము "ఖ"యని యూహింపబడినది. ఓఢ్రదేశమునందలి వ్రాతయొక్క సంప్రదాయముల ననుసరించియు, భాషాసంప్రదాయముల ననుసరించియు ఫలానివారి చేవ్రాలు అనుటకు బదులు "ఖ" అను నక్షరమును వ్రాసి దానివరుసన పేరువ్రాసికొనుటయు ఆచారమని అనేకసంవత్సరములు గంజాముజిల్లాలోని ఓఢ్రభూయిష్ఠములగు ప్రదేశములలో పబ్లికుద్యోగస్థులుగ నుండినవా రొకరు విశేషానుభవజ్ఞులు తెలిపిరి. తెలుగువారు "చేవ్రాలు" అనుమాటను స్వనామాంతమున జేర్చునటుల కొన్ని జాతులవారి వాడుకలలో "చేవ్రాలు" నకు సరియగు భాషాపదము స్వనామమునకు ముందు వ్రాయుట కలదు. మహమ్మదీయులు సాధారణముగ "దస్తఖత్" అనుమాటను ముందువ్రాసి దానిప్రక్కన తమతమపేర్లను వ్రాయుదురు. ఈ యూహ సరియని అంగీకరించిన "ఖ" అను నక్షరమువలన సూచింపబడిన పూర్ణశబ్ద మెద్దియోని విచారింపవలసియున్నది. "ఖత్" అనుమాటయొక్క మొదటి యక్షరముగ నుండునా? ఖత్ అనగా వ్రాత, జాబు ఇత్యాద్యర్థములు గలవనియు, ఇది పార్సీ (Persian) మాటయనియు ఉర్దునిఘంటువులలో నున్నది. క్రీ. శ. ౧౫౧౦ నాటికే పార్సీ భాషకు ఈ దేశమున నింత వ్యాప్తి కలిగినదా యని సంశయింప వచ్చునుగాని ఆ కాలమునకే మొగలాయి సామ్రాజ్యము ప్రబలియుండినదనియు ఓఢ్రదేశమునకు నాతిదూరవర్తులగు కొన్ని మహమ్మదీయ రాజ్యములు వెలసియుండినవనియు జ్ఞప్తియుంచుకొనిన ఈ సందేహ నివారణము కాగలదు.

"ఖ" యను గుర్తు చేవ్రాలుకు సమానార్థకమని గ్రహించినను మిగిలిన భాగముయొక్క అర్థము దుస్సాధముగ నున్నది. ఈ భాగమునకు ఖడ్గాకారము చెప్పనగును. ఈ అనుమానమును అనింద్యముగ నుండవచ్చును. దాతయొక్క బిరుదములను జూడ వాని శౌర్య ప్రతాపములకు ఖడ్గము (Sword) అనురూపమగు చిహ్నముగ నుండవచ్చును. అట్లయిన, ఈ కత్తిరూపమునకు మొదటనుండు మూడుసొగసున్నలు కత్తియొక్క పిడి (handle) గ నుండగలవు. మిగిలినభాగము కత్తియె. మూడవసున్న క్రింద నుండుగీత యేమిగ నుండునో? ఇది త్రాడుయొక్క ప్రతిరూపమా? అట్లయిన దీనియర్థమేమిగనుండునో. తరువాత, మూడుసున్నలలోనుండు

౭ ౨ ౫ .౫ గుర్తులకును చుక్కలకును అర్థము తెలియవలసియున్నది. పైగుర్తులనుజూడ ఇవి నాగరములలో ౮, ౭, ౫, ౫ అంకెలవలె నున్నవి. వీనిప్రయోజన మేమియో తెలియవలెను.

(౨) ఈ శాసనాంతచిహ్నమునుగూర్చిన యింకొకయూహ యేమనగా:—

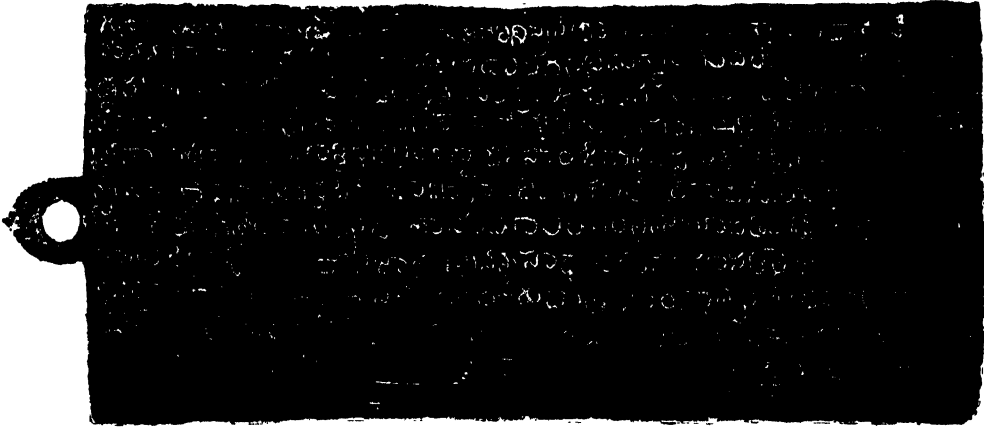
ఈ చిహ్నమంతయు ఖడ్గాకృతియనియు, "ఖ" రూపము ఖడ్గముయొక్క సింహముఖమనియు (lion-head), దానివెనుకనుండు మూడువృత్తాయతములు కత్తిపిడియనియు, మూడవసున్న క్రిందినుండిపోవు గీత ప్రతాపరుద్రగజపతియొక్క రణఖడ్గచిహ్నమనియు, శత్రురాజుల బంధించుత్రాడనియు ఓఢ్రపరిబృఢగణములోనివారును, దేశచరిత్రజ్ఞులును, సాహితీశేఖరులును, శాసనపరిశోధకులును, సంప్రదాయజ్ఞులునునగు శ్రీ విద్యాధరసింగ్ దేవ్ బి. యల్. గారూహించిరి. సున్నల నడుమనుండు అంకముల యొక్కయు, చుక్కల యొక్కయు వివరణము ఇంకను సూచింపబడవలసియున్నది.

విజ్ఞులెవరయిన ఈ చిహ్నముయొక్క సంపూర్ణ తాత్పర్యమును, తెలిపిన వంద్యులగుదురు.

ఈ వెలిచెర్ల అగ్రహారీకులకును, గ్రామరైతులకును జిరాయతిరైతుహక్కుల విషయమై వివాదములు పొసగి కావలి డిస్ట్రిక్టుమునసబుకోర్టులో అగ్రహారీకులు ౧౯౧౭ సం॥ అసలు నె ౩౯౭ రు దావాచేసియుండిరి. ఆ దావాలో అగ్రహారీకు లీ శాసనమును ఆర్ గుర్తు (Ex. R) గా దాఖలుచేసి జయమును బొందిరి.

మూలము

మొదటిరేకు : రెండవప్రక్క

౧. గణానా మధిపః పాయాత్ గంషమత్తాలి నిస్వనై। ధ క్తసంఘాత విఘ్నౌఘాన్ వారయన్ వార

ణాననః ॥ పారావార విశృంఖల్లోర్మ్మీపటలి పథ్యా నిమగ్నాం భువం। దంష్ట్రా

౨. గ్రేణ సము

3. ద్ధరన్ సపులకై స్వేదోద్గమామాత్మనః। సంస్పర్శానుభవేన రోమపటలి ర్వేదోద

బిన్ద్వా

౪. నిన। క్రీడాక్రోడకళేబరోవతు సదా సప్తార్ణవీముద్వహన్॥ అస్తిత్రయీమూలమూ

౫. ర్తిరాదిత్యోమహసాన్నిధిః। అంభోజినీనాంజీవాతుర్హర్ద్దక్షిణలోచనం ॥ తద

౬. న్వయాబ్దా[1]వుదభూన్మహారాజః। కళానిధిః శ్రీకపిలేంద్రనామా। యత్కీర్తిచంద్రద్విత

౭. యోరిభూభృత్ । కరాంబుజాతానినిమీలయంతి ॥ సభూపతిర్దక్షిణభూమిపా

౮. లాన్విజిత్యవిశ్రాణనపారిజాతః। అనన్యసాధారణసాహసశ్రీ ర్జగ్రాహపశ్చాత్యే

౯. లుంగాణదుర్గాన్ ॥ పుత్రా స్తదివ్యోఃపురుషోత్తమాంశా త్పుత్రోభవత్ శ్రీపురు

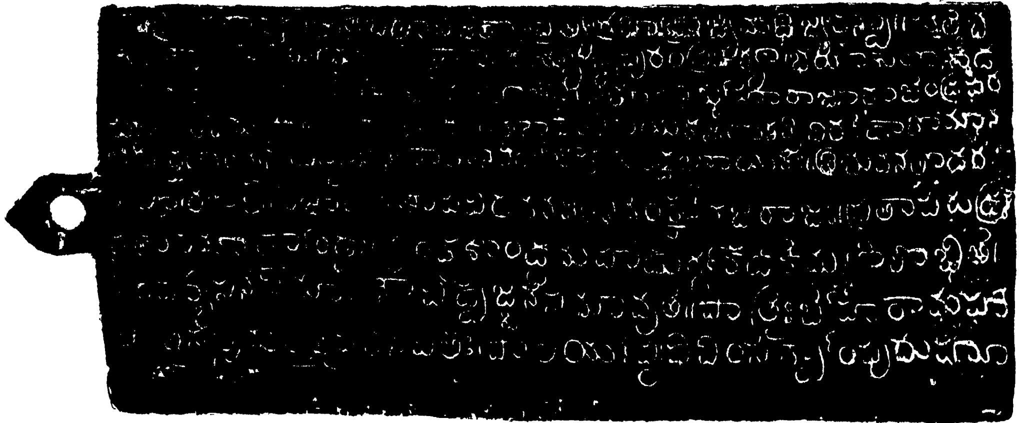
౧౦. షోత్తమేంద్రః। సుగంధయః స్తత్కవితావిలాసా సంఖ్యావతాంకర్ణరసాయనాని॥

౧౧. దివానిశంతస్యమహీశ్వరస్య ప్రతాపభానౌపరిదృశ్యమానే। నాకాపగాయాంనలినానిని

౧౨. త్యం నాతిప్రఫుల్లం తినకుట్మలంతి॥ పుత్రోభవత్తస్యగజేశ్వరస్య ప్రతాపరుద్రఃపరసైన్య

1. యాబ్ధాఅనియుండవలెను.

రెండవ రేకు : మొదటి ప్రక్క

౧౩. రౌద్రః సగౌడరాజస్యబలానిజిత్వా। ప్రత్యగ్రహీద్రాజ్యమధిజ్యధన్వా॥ మత్తేభ

౧౪. కుంభ్యాసమరేషుయస్య। దృష్ట్వాఫలాయ్యస్వపురం ప్రవిశ్య। భయాకులాగౌళ

౧౫. పతిఃకదాపి। బిబ్బికుచౌనెక్షితుమిాహతెస్మ ॥ సభూపతిమ్మహారాజో రాజేంద్రపర

౧౬. మేశ్వరః। శ్రీమద్రాజాధిరాజేంద్రపంచ్చగౌడాధినాయకః ॥ యశశ్వివిరకెదారో మాః

౧౭. గోవింద్దలాంచ్చనః। విద్యానిధిఃపాంకనాండిచోకమండలనాయకః ॥ త్రిభువనతోడర

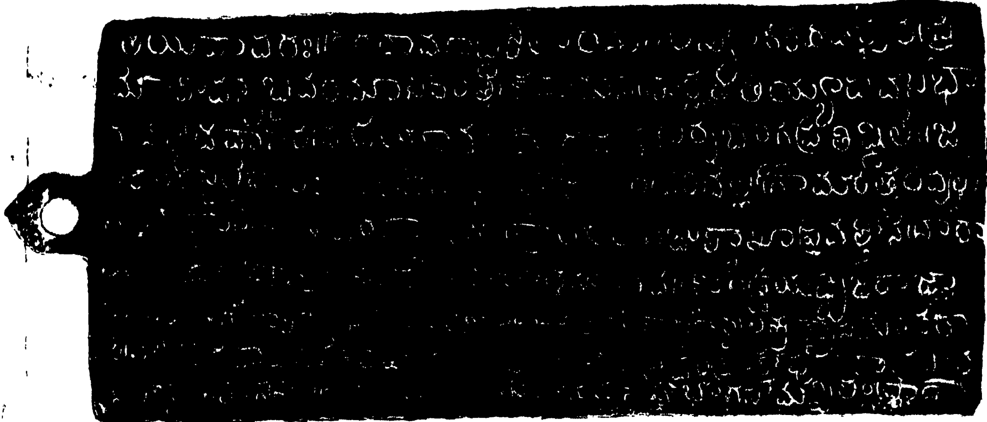
౧౮. మల్లోరణబణిజారఃప్రతపవిరవరః। శ్రీవెంక్కటగజరాజః ప్రతాపరుద్రః

౧౯. ప్రతాపమార్త్తాండః ॥ వుండ్ర్యకొండ్డమహాదుర్గ్గకటకెమణిశోభితె।

౨౦. సింహ్యాసనెసమాసినౌవిద్వజ్జనసమావృతె ॥ పాత్రైః బేహరామహా

౨౧. పాత్రైస్సామంతైపరిసేవితః। పాలయర్పృధివింసర్వాంపురుహూ

రెండవ రేకు : రెండవ ప్రక్క

౨౨. తయివాపరః ॥ కరరామాబ్ధిశీతాంశుసంఖ్యాకశకవత్సరే । ప్ర

౨౩. మోదోదన్యబ్దవరేమాసెకార్తికనామని ॥ శుక్లత్రితియ్యాదివసేభా

౨౪. గ్గవస్యచవాసరె । వుదయాచలదుగ్గస్యపూర్వభాగ్రేప్రతిష్ఠితె ॥ జ

౨౫. లదంకిస్థలెపాంకనాండిసిమ్నివిరాజితం । వెలిచెల్లగ్రామరత్నంపులు

౨౬. గుళ్లనివ్వాసినె ॥ శ్రీభరద్వాజగోత్రాయయజుశ్శాఖాప్రవర్తినె ॥ నారా

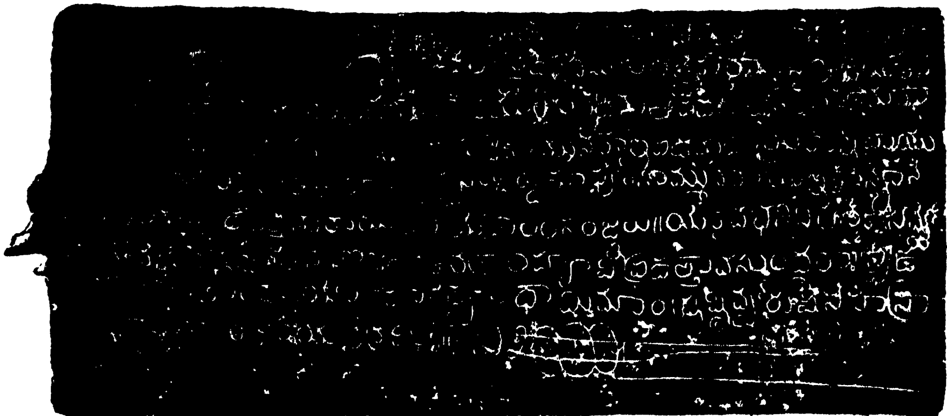
౨౭. యణయజ్వనఃపౌత్రాయధమ్మయస్యాత్మసూనవె । కొండ్డయద్విజరాజా

౨౮. యసమస్తగుణశోభినె । సహిరణ్యోదకైర్ద్ధారాపూర్వంకృత్వాసమాదరా

౨౯. త్ ॥ షట్త్రింశదావెదనకరహితంనిరుపాధికంఆచంద్రార్కపుత్రపౌత్రపార

౩౦. ంపర్యానుశాసనం ॥ ఆదిక్రయాదియోగ్యంచ్చసర్వభోగసమన్వితం । ప్రాదా

మూడవరేకు : మొదటిప్రక్క

3౧. దుర్గా౯జగన్నాథసన్నిధౌదమ్మ౯వృద్ధయె ॥ తస్యగ్రామస్యశీమాచిహ్నానిశిలాస్తం
3౨. భైశ్శైక్షైయాని ॥ గ్రామంతూపు౯నదండ్డుదొవనుగుంటనురాఇన్ని ఆజ్ఞైయాన
33. చల్లో౯నువిడండ్లలొరాఇదక్షిణాన చెముళ్లగుంట్టనుఆపడమటికట్టువనురా
3౪. ఇన్ని నైరుతిమూలను రెవడిగుంటపడమటికొమ్మునరాఇపడమటనిల్వురాఇవాయు
3౫. వ్యానవాంగుదండ్డరాఇఉత్తరానవృప్వంజెర్వుతూపు౯౧గొమ్మునరాయిఇశాన్యాన
3౬. ముద్దులగుంట్టదండ్డనురాయిఇవిమెల్లపొలంసంజ్ఞలు ॥ యెకైవభగినిలొకెసర్వే౯
3౭. షామెవభూభుజాం । నభొజ్యానకరగ్రాంహ్యావిప్రదత్తావసుంధ్ధరా । స్వద
3౮. త్తాంపరదత్తాంవ్వాయోహరేద్వసుధామిమాం । షష్ఠివర్వ౯రుషసహస్రా
3౯. ణివిష్టాయాంజాయతేక్రిమిః ॥

నక్షత్రమండలము

(ధాతృ సంవత్సర శ్రావణ, భాద్రపదమాసములు)

గొబ్బూరు వేంకటానందరాఘవరావు

ఉత్తరము

తూర్పు

పడమర

దక్షిణము

ఈపటమును తలమీదుగా ఆయాదిక్కులు సరిపడునట్లు చూచి పట్టుకొని ఖగోళమును పరిశీలింపవలెను. ఇందు

1936 ఆగస్టునెల 8 తేదీని రాత్రి 8-55 గంటలకును,	ఆగస్టు 29 తేదీని రాత్రి 7-31 గంటలకును		చూపబడినట్లు
,, 15 ,, ,, 8-27 ,,	సెప్టెంబరు 6 ,, ,, 7-3 ,,		నక్షత్రాదులు
,, 22 ,, ,, 7-59 ,,			కనబడును.

13. 8- 19

"ఇదం స్వరిదమిదాసవామ
మయం ప్రకాశా ఉర్వాంతరిక్షం."
ఋగ్వేదము X. ౧౨౯.౬

ఇదిగో! చూచితిరా? మన యీభూలోకమునకు పైన అపారమైన అంతరిక్షము వ్యాపించియున్నది. ఆపయిదృశ్యము దివ్యమై ప్రకాశించుచున్నది! స్వర్గ సంబంధమైన తేజస్సుతో కూడుకొని ఆరంగము ఎంతో మనోహరమై ఒప్పుచున్నది.

ఈసంవత్సర శ్రావణబహుళషష్ఠి ౮-౮-౧౬ నుండి అధికభాద్రపద బహుళఅష్టమి ౮-౯-౧౬ వఱకు నగుమాసములో రాత్రి తొలిజామున నాకాశమున నగపడు ఖగోళచారుల సందర్భములను పరిశీలింతము.

పాలవెల్లి (The milky way)

"నభోరమా వక్షోజహారలతిక" అని మన కవులచే వర్ణింపబడుచుండు నీధవళదృశ్యము ఈ మాసమునందు రాత్రి తొలిజామున ఉత్తరసమీపపు ఈశాన్య దిశనుండి దక్షిణ సమీపపు నైరృతి దిక్కునకు యామ్యోత్తరరేఖను గడిచి ఆకాశమున కడ్డుగా వ్యాపించియున్నది. ఇట్లు విభాగింపబడిన ఆకాశపుఖండములు రెంటింటిలో తూర్పునైపున్న ఖండము చిన్నదిగాను, పడమటివైపున్నది పెద్దదిగాను కనబడుచున్నది. తెల్లని నురగవంటి యీ వెల్లువ మధ్య చిన్న శ్యామసీమలు రెండును, వాటికి దిగువగా నల్లని పట్టెవంటి ఛాయాపథమును చక్కగా పరికింపతగియున్నవి. ఈశాన్యమున కొంత విరివిగానున్న యీ తెలుపు మధ్యశ్యామసీమల కడ సన్నగిలిసను గగనమధ్యమును సమీపించుసరికి మరల విస్తరించి వ్యాపించియున్నది. ముఖ్యముగా మూల, ఉత్తరాషాఢ ప్రాంతములందును, ఆ క్రింద వేదికా మండల ప్రాంతములందును తెలుపు దట్టముగానున్నది. అగ్నివేదికనుండి వెడలు పొగయే ఇట్లు తెల్లనై ఆకాశమున తోచుచున్నదని పాశ్చాత్యగాథలున్నవి.

First Magnitude stars

మిక్కిలి తేజోవంతములై నక్షత్రరాజములని చెప్పదగిన ఇరువదింటిలో ఈమాసమునందు ఆరుమాత్రమే ఇపుడు కానవచ్చుచున్నవి.

అవి ఏవేవి యనగా

౧. కన్యారాశిలో చిత్ర. (Spica in Virgo.)

౨. భూతేశమరుద్గణములో స్వాతి (Arcturus in Bootes)

౩. వృశ్చికములో జ్యేష్ఠ (Antares in Scorpio)

౪. వీణామండలములో బ్రహ్మ (Vega in Lyra)

౫. గరుడమండలములో శ్రవణము (Altair in Aquila)

౬. ఇంద్రద్యుమ్నుడు (Fomalhaut in Pisus Astralis)

ఇట్టి మేలుచుక్కలు ఆరే కనబడుచున్నను, గ్రహములవలన కొంత తేజోవృద్ధి కనబడుచున్నది.

గ్రహములు

శుక్రుడు సూర్యాస్తమానముకాగానే ఆగస్టు ౮ తేదీనుండి పడమట ఉదయించుచుండును. ఈమాసాంతమున, అనగా సెప్టెంబరు ౬ వ తేదీ నాటికి మఘ, పూర్వఫల్గుని, ఉత్తర నక్షత్రముల గడచి హస్తలో నగపడును. కావున మనపటమందు చూపుటకు వీలు తక్కువగానున్నది. గురుడు జ్యేష్ఠలో వక్రగతిమాని ఋజుగతి పొంది దివ్యముగా ప్రకాశించుచున్నాడు. మనమాసాంతమువఱకు జ్యేష్ఠలో ఋజుగతి కలిగి కనబడుచుండును. శని పూర్వాభాద్రలో కొంతవరకు ఋజుగతిని, పిమ్మట వక్రగతిని పొందుచున్నాడు. మందుడగుటచేత ఇంచుమించుగా ఉన్నచోటనేఉన్నట్లగపడును. కుజుడిప్రుడు కానరాడు.

పడమటనుండి తూర్పునకు సూర్యాస్తమయమైనప్పటినుండి తూర్పునకు వరుసగా శుక్రగ్రహము, చిత్రనక్షత్రము, జ్యేష్ఠనక్షత్రము, గురు గ్రహము, శనిగ్రహము మంచి కాంతితో మెఱయుచుండ, ఉత్తరాకాశమున స్వాతి, బ్రహ్మ, శ్రవణ నక్షత్రములును, ఆగ్నేయమున ఇంద్రద్యుమ్నుడును చక్కగా వెలుగుచు, ఆకాశరంగముయొక్క శోభను వృద్ధిచేయుచు రమ్యముగా తోచుట గమనింపతగియున్నది.

ఉత్తరాకాశమున

ధ్రువక్షితిలో, చిన్న ఎలుగుతోక చివరను ధ్రువుడు మెఱయుచున్నాడు; తోకలో కశ్యప, మహేంద్రులును, తోకమూల అగ్నియు, అగ్నికెదురుగ మిత్రుడును, వీరి కెదురుగా ధాతవిధాతలును అగపడుచున్నారు.

వాయవ్యదిశను విఘ్నేశ్వరు డస్తమించినాడు. పెద్ద ఎలుగులో క్రతు, పులహ, పులస్త్య, అత్రి, ఆంగీరస, వసిష్ఠ, మరీచి- అను సప్తఋషులును త్వరలో అస్తమింపబోవుచున్నారు. రెండు ఎలుగుల మధ్యను శరకాసురుడు ఘోరసర్పాకారముతో మెలికలు తిరిగి మెఱయుచున్నాడు.

ఈశాన్యమున పాలవెల్లిగా నుద్భవించిన అప్సరసలు ఇపుడే బాగుగా ఉదయించి మెఱయుచున్నారు. ధ్రువక్షితినుండి వెలువడి ఊర్వశీ పురూరవసులు పాలవెల్లిలోనికి వ్యాపించి మెఱయుచున్నారు.

పడమట

మఘ, పూర్వఫల్గునీ నక్షత్రము లస్తమించినవి. ఉత్తర ఫల్గునీ నక్షత్రములు మాత్రము కనబడుచున్నవి. అందును దక్షిణమునకున్న చుక్క ఎక్కువ తేజస్సుతో మెఱయుచున్నది.

ఉత్తరఫల్గుని కెగువ హస్త నక్షత్రమునందలి చుక్కలు చక్కగా కానవచ్చుచున్నవి. హస్తచుక్కలు క్రాంతివృత్తముపైగాక ఆ క్రిందను దక్షిణముగానున్న వార్తికము (Corous) చుక్కలని చాలమంది అభిప్రాయము కలిగియున్నట్లు కనబడుచున్నది. ఈ యంశము స్పష్టముచేయుటకు ఈ ప్రక్కను కన్యారాశియొక్క పెద్ద పటమును, ఆ సమీప నక్షత్రగణములయొక్క స్థానములను వివరముగా చూపుచు నిచ్చుచున్నాను. 'హస్తా పాణినాంపంచ' అను వర్ణనమును గమనించి, క్రాంతివృత్తసమీపముననే కాననగు నీ నక్షత్రసమూహము నిట పొందుపఱుచుచున్నాను. ఆ దిగువనున్న వార్తికపు (Corvus) - పక్షి వృకము నోటబడకుండ అశ్వినీదేవతలచే రక్షింపబడినట్లు పెక్కు ఋక్కులుగలవని ఈవఱకె మనము చూచియున్నాము. హస్త సువర్ణహస్తమువలె మెఱయుచు సవితృదేవతాకమై ఒప్పుటకూడ చూచియున్నాము. ఈ Corvus ఎప్పుడును హస్తకాదాలదనియు, హస్తరూపము పటములో సూచింపబడినట్లు ప్రత్యక్షగోచరమనియు నా విన్నపము. మఱియు "కన్య" అగ్నికుండ సముద్భవ, అయోనిజ అని మన మనేకసారులు ప్రశంసించియుంటిమి. తులారాశిలో ఇంద్రాగ్ని దైవత్యమై తులాల చక్రమువంటి గుండ్రని ఆకారముతో నొప్పు విశాఖ అను అగ్నికుండమునుండి కన్య సముద్భవించుటకూడ ఈ పటమందు చూడనగును. కన్య పరిసరమునగల భూతేశ, మరుద్గణములను (Bootes), కన్యయొక్క వేణి యని చెప్పదగిన Coma Berenices వేణీమండలమును, దిగువ అహినహుషాదులను కూడ ఈ పటమున చూడనగును.

దక్షిణాకాశమున

అశ్వతర మండలము కొంత అస్తమించినది. కొంతమాత్రము కాననగుచున్నది. అశ్వినుల ఈటెపోటుచే స్రుక్కిన వృకమును త్వరలో అస్తమింపనై యున్నది. బహు యజ్ఞములు చేసిన బలిచక్రవర్తి ఇంకను యజ్ఞవేదికపై హోమము చేయుచుండ దట్టముగ వెడలిన పొగయే యీ ధవళరూపమున వెడలెనా అనిపించుచు, మూల, ఆషాఢా నక్షత్రప్రాంతముల నతిసాంద్రమై "పాలవెల్లి" తోచుచున్నది. ఆ ప్రక్కనే బలివంశజుడును, మయూరచిహ్నము కలవాడును నగు బాణాసురు డున్నాడు.

తూర్పున

మీనరాశి రెండుచేపలలో నొకటి ఉదయమైనది. ఆదిగువ కుంభరాశిలో శని మెరయుచున్నాడు. ఆగ్నేయమున ఇంద్రద్యుమ్నుడును, కుంభమున శనియు జోడుగా వెలుగుచున్నారు. కుంభరాశి కధిపతియైన వరుణునిగూర్చిన ఈక్రింది స్తుతివాక్యము ఋగ్వేదము నుండి ఎత్తి వ్రాయుచున్నాను.

"కవిః కవిత్వాది విరూపమాస
జద్రప్రభూతీ వరుణో నిరపః
సృజత్ క్షేమంకృణ్వా......"౧౦-౧౨౪-౩.

"ఓవరుణుడా! కవి ఆకాశమునందు తన బుద్ధి బలముచేత రూపము నిశ్చయించుచున్నాడు. ప్రమాదము లేకుండ క్షేమముగా జలములను ప్రవహింపనిమ్ము"—వర్షఋతువగు శ్రావణ భాద్రపదమాసములలో, ఇప్పటి వలె ఉత్తరహిందూస్థానమున వర్షము లధికమై వరద పొడిచి జలప్రళయమైనపుడు వేదఋషి శిట్టి ఋక్కులచే జలస్థానమున కధిపతియైన వరుణుని ప్రార్థించెడివారు

ఈశాన్యభాగమున పాలవెల్లి కీవల ఇంద్రమద ఇపుడే తోచుచున్నది. ఆప్రక్కనే పూర్వాభాద్ర, ఉత్తరాభాద్ర నక్షత్రములతో కూడిన పెగసస్ చతురస్రము (Square cf Pegasus) కలదు. దీనినే వేదకాలమునాడు పేద్యఘూళ్వ మనుచుండిరి.

మధ్య నక్షత్రములు

ఒకప్రక్క వాయుమూర్తి (స్వాతి) యును, రెండవప్రక్క గరుడమూర్తి (శ్రవణము)యును సేవింప పాలసముద్రమున (Serpens శేషునిపై పవ్వళించిన శ్రీమహావిష్ణువు ఇపుడు గగనమధ్యరేఖదాటి పడమటికి వ్రాలియున్నాడు. విష్ణుని నాభికమలసంజాతుడును, వీణాధారిణియైన భార్య సరస్వతిని (Lyra) ముఖమున నిడుకొన్నవాడునునగు బ్రహ్మ గగనమధ్యరేఖను సమీపించుచున్నాడు. ఈదంపతులకు వాహనమని వర్ణింపబడు హంసము-రాజహంస Cygnus- పాలవెల్లిలో తేలియాడుచున్నది. ధావళ్యమునుబట్టి క్షీరసముద్రముగా భావించుకొనుచున్నను, ప్రాచీన వాఙ్మయమున

నిది స్వర్గాపగ-ఆకాశగంగయనికూడ వ్యవహరింపబడు చుండెను. దివిజగంగాతరంగములలో నీరాజహంస చరించుటను గూర్చిన వర్ణన యొకటి ఋగ్వేదమునుండి యీ క్రింద చూడనగును:—

ఋగ్వేదము. X. ౧౨౪-౯.

"బీభత్సూనాం సయుజం హంసమాహు
రపాం దివ్యానాం సఖ్యే చరంతం.

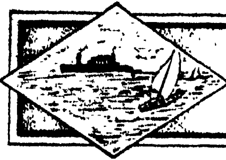
దివ్యాపగతో సఖ్యముచేసి చరించుచున్న రూపమును హంస అని చెప్పెదరు. ఆ హంస బీభత్స స్వరూపముగల జలములతో కలిసి చరించును.

ఈ హంస స్వరూపములో కానవచ్చు ముఖ్యమైన చుక్కలు ఒక శిలువమాదిరి రూపమును స్ఫురింపచేయును కావున పాశ్చాత్యులు వాటిని రాజహంస యొక్క శిలువచుక్కలు అని చెప్పుచుందురు (Cross of Cygnus).

పాలనల్లికి తూర్పుగా నారదాదులును, శ్రవణమున కావల వసుదేవతాత్మకమైన ధనిష్ఠచుక్కలును కలవు.

త్యాగరాజస్వామి దేవాలయ సరోవరమున తెప్పలు. తిరువారూరు. A. A.

కాలగూరగంప

ఔరంగజేబు—అతని అసామాన్యప్రేమ : మరణ శాసనము

౯౦ సంవత్సరాలు జీవించి, మొగలాయీ సామ్రాజ్యము గడగడలాడునట్లు పరిపాలించి, హిందూమత విధ్వంసమునకు కంకణము కట్టుకొని, మహమ్మదీయుల లోనే సున్నీ తెగవారలను హింసించి, తన కుమారుల చేత గూడ ద్వేషింపబడి కష్టములనేకాని సుఖమెరుగని ఔరంగజేబు చక్రవర్తి ౧౭౦౭ సం. మార్చి ౩ వ తేదీన చనిపోయెను. ఇతనిలో సుగుణ, దుర్గుణములు అతిశయించినవి.

రాజ్యవ్యవహారములను ఇతడు స్వయముగా చేసికొనువాడు; కటికనేలను చాప పరుచుకొని పరుండువాడు. దినమునకు ౫ వేళలను నమాజుచేయువాడు. మద్యమును వాసనచూసి యెరుగడు. ప్రతిమహజరును స్వయముగా చదువుకొని ఉత్తరువులను తానే వ్రాయువాడు. మంత్రులకు, సేనాపతులకు ప్రతి స్వల్పవిషయమునను సలహాల నిచ్చుచుండెడివాడు. అతిధైర్యశాలి. దినమునకు మూడుగంటలు మాత్రము నిద్రపోయి, తక్కిన కాల మంతయు నేదో ఒకకార్యమున నిమగ్నుడైయుండెడివాడట. రాజకీయములలోను, కట్టుబాటులలోను చాల శ్రద్ధ తీసుకొనువాడు. ఇన్ని సుగుణము లున్నను ఇతనికి దయ యనుమాట లేదు. అన్నిప్రక్కలను ఇతనికి శత్రువులే. ఇతడు ప్రతివానిని అనుమానించినట్లే ప్రతివాడును ఇతనిని అసహ్యించుకొనువాడు. మత మౌఢ్యమే కారణముగా, హిందూమతముపై నితడు దాడి సలుపుట మొగలాయీ సామ్రాజ్యనాశనమునకు పునాదియైనది. దేనిని ఊతగాగొని అక్బరుచక్రవర్తి మహాసామ్రాజ్యమును నిర్మించెనో దానినే చెడగొట్టి యితడు సామ్రాజ్యనాశనమునకు కారకుడయ్యెను.

ఔరంగజేబు తన ముగ్గురు సోదరుల చంపించి రక్తపు కాలువలను దాటి సింహాసన మెక్కినాడు. తన అయిదుగురు కుమారులలోనలుగురిని ఎప్పుడో జైలులో నుంపించినాడు. తన మార్గమునకు ఆటంకమని తోచిన ప్రతివానిని హింసించి చంపినాడు. ఇరువదేండ్లవాడగు యితని పుత్రుడగు సుల్తానును చచ్చువరకును ఒకప్పుడు జైలులో నుంపించినాడు.

ఇటువంటి విచిత్రస్వభావము, రాతివంటిగుండె గల్గిన, ఆర్గురు బిడ్డలు పుట్టిన తరువాత, తన ముప్పదియైదవయేట-అతడప్పుడు దక్షిణదేశమునకు రాజప్రతినిధిగా నున్నాడు. అతని పినతల్లిగారి జనానాలోని యొకపాటకత్తెను అసామాన్యముగా ప్రేమించెను. అది చాల విచిత్రము! ఈ విషయము చరిత్ర గ్రంథములందు పేర్కొనబడలేదు. అతడొకసారి తన పినతల్లిగారి యింటికి వెళ్లుట సంభవించెను. హీరాబాయి యను నొక పాటకత్తె తోటలో సమీపమున తిరుగుచున్న ఇతనిని గమనింపక పూలుగోయుచుండుట నితడు చూచెను. ఆమె రూపము, నడక, భావప్రకటనలకు అతనిమనసు పరిపూర్ణముగా వశమైనది. అతడామెను ప్రేమించెను. సిగ్గువిడిచి పట్టుదలతో అతడామెను తన పినతల్లిగారి జనానానుండి లేవదీసుకొనిపోయెను. ఇంద్రియనిగ్రహము నతడప్పుడు కనపరుచలేకపోయెను. ఆమె మద్యపాత్రను తీసుకొనివచ్చి త్రాగుమని చేతికందివ్వ, అతడు నిరాకరించలేక మద్యమునెడ తనకు గల అసహ్యమునంతయు నడచుకొని దానిని త్రాగుటకు సిద్ధపడినాడు. కాని యామె ఆమద్యపాత్రను లాగుకొని క్రింద పడవైచి 'నా ఉద్దేశము మీ ప్రేమను పరీక్షించుటయే. హేయమగు ఈ మద్యముతో మీ పెదవులను కలుషితముచేయుట కాదు' అని చెప్పినది. ఈ విషయము 'వజీర్-ఉల్-ఉమారా' అనుగ్రంథమందున్నది.

హీరాబాయి చాలలేతవయసులోనే చనిపోయినది. అతడామెకొరకు మిక్కిలి దుఃఖించెను.

రాజమహాలులోని పెక్కురు చనిపోయిరి. అతడు జీవించియేయుండెను. తన కుమారులే తనచావు నెదురు చూచుచుండ, బ్రతికిన ప్రతి నిముషమును మొగలాయీ

సామ్రాజ్య వినాశమునకు కారణమగుచుండ నతడు జీవించెను.

అతడు చనిపోవునపుడు మొగలాయీ సామ్రాజ్యమును తన కుమారు లెట్లు పంచుకొనవలయునో సూచించుచు నొక కాగితమును వ్రాసి పెట్టుకొనెను. కాని వారు దానికి కట్టుబడియుందురా? ఏబదిసంవత్సరములకు పూర్వము షాజహాను చక్రవర్తియే అట్లొనర్చిన యెడల ఔరంగజీబు దానికి కట్టుబడియుండెడివాడా?

౧౭౦౭ సం. మార్చి ౩ వ తేదీన ఈచక్రవర్తి చనిపోయెను. ఇత డొక మరణశాసనమును గూడ వ్రాసియుండెను. ఇతని స్వభావము తెలియుటకు అందలి సూచనలు కొన్ని ఈక్రింద నివ్వబడినవి.

ఒకటవది—పాపాత్ముడ నగు నాపక్షమున పవిత్రుడగు 'హసాన్' గారి గోరీమీద నొక తెల్లని చలువ దుప్పటమును కప్పుడు. ఏలనన పాపసముద్రములో మునిగినవారికి ఆతనిరక్షణమే శరణము.

రెండవది—నేను కుట్టి, అమ్మిన టోపీల బాపతు ౩-౨-౦ మహల్దారు అలీబేగ్ వద్ద నున్నది. ఆధనమును నాకొరకు ఖర్చుపెట్టుడు. ఖురానును వ్రాసి అమ్మిసంపాదించినవి, ౩౦౫ రూపాయలున్నవి. వానిని ఫకీరులకు పంచిపెట్టుడు. ఆధనమును నాకొరకు ఖర్చుపెట్టవలదు. ఏలనన ఖురానును వ్రాసి సంపాదించిన ధనము అన్యాయార్జితమని షియాతెగవారి నమ్మకము.

నాలుగవది-నాతలకు కుళ్ళాయిలేకుండా పూడ్చిపెట్టుడు. పాపాత్ములు ఉత్తితలతో తనదగ్గరికి వచ్చినపుడు భగవంతుడు వారిని కరుణించును. నాశవపుపేటికపై తెల్లని ముతకదుప్పటమును కప్పుడు. దానిపైన ఛత్రమును కట్టవద్దు. సంగీతము పాడవద్దు.

పదునొకండవది: ఎవరును మీకుమారులను నమ్మవద్దు. మీ జీవితములో నెప్పుడును వారిని గారాబముగా పెంచవద్దు. రాజులచిత్తములు చంచలము లను మాట మరువకుడు.

పండ్రెండవది: రాజ్యపరిపాలనమునకు మూలాధారము మంచివేగు. ఒక్కక్షణ మేమరియుండిన కలుగు నష్టమునకు జీవితపర్యంతము విచారించవలసియుండును. శివాజీ తప్పించుకొనిపోవుటకు నా అజాగ్రత్తయే కారణము. అది నాకు తీరనినష్టమును కలిగించినది.

ఈ పైఅంశములవలన ఔరంగజీబు చనిపోవునప్పటికి అతనియనుభవ మెట్టిదో స్పష్టముగా తెలియుచున్నది. అతడుచేసిన కొన్ని పొరపాటుల కతడు చాల విచారించినాడు. ఏమైనను మొగలాయీ సామ్రాజ్యనాశనమునకు కారణమీతడే.

'చక్రవర్తి'

రూటరు వార్తాహార సంఘవృత్తాంతము

ఇది చాలవిచిత్రమైన వృత్తాంతము. ౧౮౫౫ సం. అక్టోబరునెలలో ఒకనాటి ఉదయము లండనులోని గొప్ప దినపత్రికలలో నొకటగు 'మార్నింగ్ ఎడ్వర్ టైజరు' అను పత్రికా కార్యస్థానములోని సంపాదకుని గదిలోపలి కొక అపరిచితుడు ప్రవేశించెను. అతడు మృదువుగా 'నా పేరు రూటరు; బహుశా మీరు దానిని వినియుండరు' అనుచు సంపాదకునితో పరిచయము కలుగజేసికొనెను. సంపాదకుడగు 'గ్రాంటు' మెల్లగా 'అంతటి భాగ్యము నాకు పట్టలేదు' అని బదులు పలికెను.

"నేను ప్రష్యను దేశీయుడను. ఈ లండనులోని ఐరోపీయసంస్థలకు, కొన్ని సంవత్సరములనుండి వార్తాహరుడుగా పనిచేయుచున్నాను. అందువలన, పెక్కు ఐరోపీయ ప్రభుత్వములకు సంబంధించిన చాలమంది పెద్ద మనుష్యుల పరిచయము నాకు కలిగినది. విద్యుత్తంత్రుల సాహాయ్యమున సప్రమాణములగు వార్తలను ప్రస్తుతము మీ కందు వార్తలకంటె చాల త్వరగా అందజేయగలను. ముఖ్యమగు సంగతి చాల తక్కువ ప్రతిఫలమునకు. ఇక్కడకు వచ్చుటకు పూర్వము "టైమ్సు" పత్రిక సంపాదకునితో కూడ మాట్లాడితిని" అన్నాడు రూటరు.

"అత డేమనినాడు? ఆవిషయము నాకు కావలయును. ఏలనన, 'టైమ్సు' ఇంగ్లండులోనే కాక

యూరపుఖండమున కంతటికిని ప్రముఖమైనపత్రిక" అనినాడు గ్రాంటు. "అతడు సరిగా నేమియు చెప్పలేదు. తనపనిని తాను ఇతరులకన్న బాగుగా చేసుకొనగలుగుదు నన్నట్లు ఏమో చెప్పినాడు. అది నాకు అవసరము లేదన్నట్లు నాకు తోచినది." అన్నాడు రూటరు.

ఆరోజులలో విదేశీయ వార్తాగ్రహణమునకు 'మార్నింగ్ ఎడ్వర్ టైజరు'నకు నెలకు ౪౦ పౌనులు అగుచుండెడిది. రూటరు సప్రమాణములైన వివిధములైన వార్తలను నమ్మకముగా ముప్పదిపౌనులకే అందజేయుటకు వొప్పుకొనెను. నెలకు పదిపౌనుల ఆదా ఆరోజులలో అది సాధారణవిషయము కాదు. అయినను గ్రాంటు తటపటాయించుట చూసి, రూటరు 'నేను వొప్పుకొనిన తక్కువప్రతిఫలము మీకు సమ్మతి కలిగించవచ్చును. అయినను ౧౫ దినములవరకు వార్తలను మీకు ఉచితముగా అందజేయుదును' అన్నాడు.

తరువాత ఇరువురును కలసి బేరమును స్థిరపరచుకొనిరి. ఈవిధముగానే లండనులోని 'డైలీ టెలిగ్రాఫ్', 'స్టాండర్డు', 'మార్నింగుపోస్టు' మొదలగు అన్నివార్తాపత్రికలకును, ఒక్కటైమ్సు తప్ప-అందజేయుటకు రూటరు ఒప్పందల జేసికొన్నాడు. కొంతికాలము గడచిన తర్వాత 'టైమ్సు'పత్రికా సంపాదకుడు రూటరు వార్తలను తీసుకొనుటకు తనంతతానే మనసు మార్చుకొనవలసివచ్చెను.

ఇది ఇప్పుడు ప్రపంచములోని అన్ని భాగములనుండియు సరియగు వార్తలను విద్యుత్తంత్రుల మూలమున సకాలమునకు ప్రతి వార్తాపత్రికకును అందజేయుచున్న రూటరు వార్తాసంఘపు జన్మవృత్తాంతము.

ఇప్పుడు రూటరు సంఘమునకు ప్రతినగరమునను బ్రాంచి ఆఫీసు లున్నవి. అందు పనిచేయు ఉద్యోగులకు ఎక్కువ జీతములు ముట్టుచున్నవి. రూటరువార్తాహరులకు మహారాజులతోను, చక్రవర్తులతోను, గొప్పగొప్ప దేశీయ నాయకులతోను మంచిపరిచయము మున్నది.

ఈసంఘపు అభివృద్ధి దినదినమునకు ఎక్కువగుచున్నది.

'చక్రవర్తి'

లిన్లితుగో ప్రభువు

౧౯౩౬ సం. ఏప్రిలునెలలో లిన్లితుగో ప్రభువు ఇండియాకు రాజప్రతినిధిగా వచ్చినాడు. లిన్లితుగో ప్రభువు ఇంటి పేరు హోప్ (Hope). ప్రస్తుతపరిస్థితులనుండి విముక్తత గాంచుటకు ఆశించుచున్న హిందూదేశమునకు 'ఆశ' అనే యింటిపేరుతో రాజప్రతినిధి వచ్చుట కొంతవరకు ఆశకు కారణమే. కస్తూరివారివలె యింటిపేరేకాక లిన్లితుగో ప్రభువు స్వభావము, ఆశయము హిందూదేశ ప్రజలకోరికకు తగినవిగా నున్నవి. ఆశయములను మనసులోను, వాగ్రూపమునను పూర్తి చేయకుండ ఆచరణలో చూపెంచుటవలన భారతీయులకు లింలిథుగో ప్రభువు పరిపాలన కాలములో కొంత మేలు జరుగునని ఆశనూన జనించుచున్నది.

లిన్లితుగో ప్రభువు విక్టోరియా మహారాణిగారి జూబిలీవత్సరమగు ౧౮౮౭ లో జన్మించెను. బ్రిటిషు సామ్రాజ్య చక్రవర్తికి ప్రతినిధిగా జార్జి చక్రవర్తిగారి జూబిలీవత్సరమగు ౧౯౩౫ లో నియమింపబడెను.

లిన్లితుగో ప్రభువు స్కాట్లండు దేశీయుడు. వీరి ౨౧ సంవత్సరమున, తండ్రి చనిపోగా ప్రభువు బిరుదము, ఆస్తి అంతయు ఈయనకు చెందెను.

ఈయనకు చక్కని వ్యవహారజ్ఞానము గలదు. బ్యాంక్ ఆఫ్ స్కాట్లండు మొదలగు అయిదారు కంపెనీలకు డైరెక్టరు. ౧౯౨౨-౨౪ వరకు ఎడ్మిరాలిటీలో 'సివిల్ లార్డు యూనియనులిస్టుపార్టీ'కి డిప్యూటీఛైర్మను. స్కాట్లాండులోని 'రాయల్ ఫైన్ ఆర్ట్సు కమిషను'నకు సభ్యుడు. సైన్యములో పనిచేసినాడు. వ్యవసాయములో ఆరితేరినచేయి. లిన్లితుగో పైకునందరి, యీ గవర్నరు జనరలుగారి పొలము, బ్రిటనులోని చక్కనిపొలములలో నొకటి.

ಸವಿತಾದೇವಿ

డివాలెరా

డివాలెరా సతి

ఐరిషుఫ్రీస్టేటు ప్రెసిడెంటు,డివాలెరా

ఈయనకు హిందూదేశపు వ్యవహారములను గురించి బాగుగా తెలియును. ఇండియన్ ఎగ్రికల్చరల్ కమిషనునకు ఛైర్మనుగా వచ్చినాడు. అంతేకాక హిందూదేశములో పనిచేసివెళ్లిన ప్రతి రాజప్రతినిధితోను, ఇంగ్లండునకుపోయిన ప్రతి భారతదేశ సంస్థానాధిపతితోను సంప్రతించి హిందూదేశమును గురించి బాగుగా తెలిసికొనినాడు.

సర్ ఫ్రెడరిక్ మిల్నరుగారి కుమార్తెయగు లిన్‌లిత్‌గో సతి తనవివాహమైన ౨౮ సంవత్సరములలోను, ఒక్క దినమునుగూడ తనభర్త వృథాగా గడుపుట చూడలేదని చెప్పినది.

లిన్‌లిత్‌గో ప్రభుని యిద్దరుకుమారులు, ఎరల్ ఆఫ్ హోప్ టౌన్ (Earl of Hopetown), ఆనరబిల్ జాన్. ఏ. హోప్ (Hon. John. A. Hope) ఇరువదినాలుగు సంవత్సరముల కవలలు. కుమార్తెలు ముగ్గురిలోను లేడీ ఆనీ (Lady Anne)కి ౨౧ సంవత్సరములు; లేడీ జాన్ (Lady John) నకు ౨౦ సంవత్సరములు; లేడీ డొరీన్ (Lady Doreen) నకు ౧౬ సంవత్సరములు వయస్సు.

లిన్‌లిత్‌గో ప్రభువునకు వ్యవసాయ పరిశ్రమలందు గల ప్రత్యేకాభిమానము పశుగణాభివృద్ధికొరకై ఆయన తీసుకొనుచున్న శ్రద్ధవలన తెలియుచున్నది. ఆంబోతులకు అచ్చుపోసి వదలిపెట్టించుట, పిల్లలకు ఉచితముగా ఆవుపాలనిచ్చునట్లు మ్యునిసిపలు సంఘమువారికి సలహాలనొసగుట ప్రశంసనీయము.

ఆరి ౫ సంవత్సరముల కాలములోను తన కష్టనివారణము కలుగునని భారతదేశపు రైతు ఆశించుచున్నాడు.

'చక్రవర్తి'

పోర్టుబ్లేరులోని లం. 'అండమాను' ఇక్కడి శిక్షలో నాదిమభాగము ననుభవిం

అండమాను దీవులు

అండమానుదీవు లనగా భారతీయులు ద్వీపాంతరవాసశిక్షను అనుభవించు దీవులనుట ప్రసిద్ధవిషయము.

'అండమాను'పదము 'హనుమాన్' పదమునుండి పుట్టినదని తలంపబడుచున్నది. అండమానుఆదిమనివాసులు సంకరములేని ప్రాచీన మనుష్యజాతులలోనివారు. ఏషియా ఆగ్నేయభాగమున నేడు నివసించు జాతులలో ప్రాచీనమగు జాతికంటె పూర్వమే వీ రక్కడ నున్నవారు. అప్పటప్పటి జనాభాలెక్కలనుబట్టి యీజాతి క్రమముగా క్షీణించుచుండుట గోచరించుచున్నది. ఈ క్రమమునను సరించి యీ జాతి యీ శతాబ్ది యంతమునకు నామావశేషము కాగలుగుననుట సంభావ్యము. ఈ దీవు

౨. వినాశోన్ముఖమగు అండమాను జాతికిచేరిన వ్యక్తి.

లకు రాజధాని "పోర్టుబ్లేరు". ఇది కలకత్తాకు ౭౮౦ మైళ్ల దూరమున నున్నది. 'ఆర్కిబాల్డు బ్లేరు' అనునాతడు బంగాళాఖాతమున ఓడలగోపిడిని నివారించుటకు దీనిని ౧౭౮౯-వ సంవత్సరమున నిర్మించినాడు. ద్వీపాంతరవాసశిక్ష ననుభవించువారల కిది ౭౭ ఏండ్ల క్రిందట స్థానముగా చేయబడినది. ఇక్కడ సముద్రతీరమున మనోహరములగు కొబ్బరికాయతోట లున్నవి.

ఈ దీవులలో కొండలు, గుట్టలు చాల కలవు. లోయలు చాల యిరుకయినవి. అడవులు కొరుకొని యున్నవి. కావున కలప అత్యధికముగ నిచట దొరకుచున్నది. కోతకలప యిక్కడనుండి యూరపు, ఇండియాదేశములకు మిక్కిలిగా ఎగుమతిచేయబడుచున్నది. ఇచటి ప్రకృతిదృశ్యములు అత్యంతము రమణీయములు.

ఇక్కడి ప్రకృతము శిక్షితులసంఖ్య- పూర్వము వారి సంఖ్యయే అధికము - చాల తగ్గిపోయినది. ద్వీపాంతరవాసశిక్ష ననుభవించుటకు శిక్షితుల నిక్కడకు పంపు పద్ధతి యిపుడు మానివేయబడుటయే యిందుకు కారణము. ఇపు డిక్కడనున్నవారిలో పూర్వశిక్షితులే అధికాంశము. క్రమముగా బర్మావారి సంఖ్య పెరుగ వచ్చునను సూచనలు కలవు.

కీ. శే. కావ్యకంఠ గణపతి శాస్త్రిగారు

వీరు సంస్కృత పండితులు; కవులు; శ్రీ రమణ మహర్షికి శిష్యులు. సంఘ సంస్కారణము నఖిల

పించువారే కాక ఆచరణకును దెచ్చినవారని శ్రీరమణ మహర్షి శిష్యులగుటవలన స్పష్టమగుచున్నది.

కీ. శే. వావిలికొలను సుబ్బారావుగారు

సుప్రసిద్ధకవియు, భక్తుడునునగు ఆంధ్రవాల్మీకి వావిలికొలను సుబ్బారావుగారు ఆగస్టునెల 1 తారీఖున స్వర్గస్థులైరి. వీరు 1863 సం॥ జనవరి 28 తారీఖున జననమందిరి. రామాయణాద్యనేక గ్రంథములను వీరు రచించి కవులలో నగ్రస్థానము వహించిరి. వీరు వ్రాసిన ఆంధ్రవాల్మీకి రామాయణము ఉత్తమ గ్రంథములలో నొక్కటిగా ప్రసిద్ధిగాంచినది. భక్తిసంజీవనియను పత్రిక నొకదానిని వీరు నడుపుచుండిరి. వీరు ప్రెసిడెన్సీ కాలేజియందు పండితులుగా నుండి ఉపకారవేతనము గైకొనిరి. వీరు స్వగృహమగు 'శ్రీరామ జయమందిర' మున 73 యేట పరమపదము నొందిరి.

లండనులోని భారతీయ విద్యార్థులు

[లండనులోని భారతీయ విద్యార్థి సంఘము యొక్క పదునేడవ వార్షికోత్సవ సందర్భమున ప్రకటింపబడిన విషయాలు.]

౧. భారతీయవిద్యార్థిసమితి అని పిలువబడే యీ సంఘం భారతీయ జాతీయతను ప్రకటించే స్వచ్ఛమైన సంఘంకాదు. ఇది కేవలం భారతీయ విద్యార్థులను అదుపాజ్ఞలలో ఉంచుటకు ఏర్పడ్డ వై. యమ్. సి. ఎ. వారి నిర్బంధనియుక్తమైన సంస్థ. భారతీయ విద్యార్థులు జాతీయతతో కూడిన యితర విద్యార్థి సంఘాల్లో చేరకుండా ఉండడానికి యెత్తిన పన్నుగడ.

౨. ఈ సమితిని పరిపాలించుటకేర్పడ్డ సంఘంలో పెక్కుమంది సభ్యులు ఆంగ్లేయులు. వారికి బ్రిటిష్ దేశంలో నివసించే భారతీయుల కష్టసుఖాలు తెలియనే తెలియవు.

3. పరిపాలనవర్గంలోని నిరంకుశసభ్యులు దృష్టిబొమ్మవంటి భారతీయ కార్యదర్శియొక్క సలహాలతో (కేవలం నామకః) పరిపాలిస్తారు. ఆదృష్టిబొమ్మ విద్యార్థిసహాయసమితి అని పేరూ ఊరూ లేని మరి యొక సమితి సహాయంతో చిన్న చిన్న పనులు నెమ్మదిగ చేస్తాడు

౪. ఎవరైనా స్వాతంత్ర్యబుద్ధితో ఏదైనా న్యాయవిషయంలో కార్యదర్శి అభిప్రాయానికి వ్యతిరేకంగా ప్రసంగిస్తే యీపరిపాలకవర్గము అతనికి ఎదురుతిరుగుతుంది. (ఆంగ్లేయ సభ్యుల మెజారిటీ)

౫. బర్మా, చైనా, ఆఫ్రికా, యూరప్ విద్యార్థులు అసంఖ్యాకములగు యువజనవిద్యార్థి సంఘాలలో విచ్చలవిడిగా పూనికతో ప్రపంచ విషయాలను గూర్చి చర్చించుకొనుచుండ ఒక జిత్తులమారి పద్ధతి మూలాన్ని భారతీయుల కట్టి యవకాశాల్ని చిక్కనిచ్చుటలేదు. మూడుమిక్కిలి ౫౦౦ భారతీయ విద్యార్థులు ఈ సంఘంలో సభ్యులుగా ఉండి సాలుసరికి ప్రతి సభ్యుడు ఒక పౌను, ఐదు షిల్లింగుల చొప్పున చందా నిస్తున్నారు.

౭. కాబట్టి భారతీయ విద్యార్థుల కనుకూలంగా వుండే ప్రత్యేకసంఘాన్ని స్థాపించుకోడానికి ప్రయత్నం చేయాలి. (మే-జూన్ ఇండియన్ పత్రికనుండి)

ఆ. సూ.

రాబిన్ చటర్జి

౭౩ గంటలసేపు విశ్రమకుండ నీటియందు ఈదిన వారు. ఈదునపుడు వీరిచేతులు కట్టబడియుండినవి. ప్రపంచమున వీరికంటె ఎక్కువకాలము ఈదినవారిప్పటి కింకనెవ్వరు కానరారు.

స వి తా దే వి

ప్రబంధకవుల వర్ణనలకు సరిపొయ్యే రూపంగల ఈ సవితాదేవి ౧౯౧౩ సంవత్సరంలో, కలకత్తాలో గౌరవముగల ఆంగ్లోయిండియన్ కుటుంబంలో పుట్టింది. బాల్యంలో ఆంగ్లవిద్య బాగా అభ్యసించింది. దాంతో పాటు హిందీ, వంగభాషలనుకూడా తూర్ణంగా నేర్చుకుంది. తన ౧౬ వ ఏట సినిమారంగం ప్రవేశించి 'Flesh and flame' అనే మూవీలో నటించింది. అదే ఆమెనటించిన మొదటిచిత్రం. తరువాతనూ కొన్ని మూవీల్లోనటించింది.

టాకీలువచ్చాక సవితాదేవి సాగర్ మూవీటోన్ వారి చిత్రాల్లోనే స్థిరంగా నటించుతోంది. హిందీ ముద్దొచ్చేట్టుగా గడగడా మాట్లాడుతుంది. భావప్రకటనలో ముగ్ధత్వం ఎక్కువగా కనబడుతుంది. ఒక్క విచారంతప్ప తక్కినభావాలన్నీ అతిచమత్కారంగానూ, మిక్కిలి నేర్పుతోనూ ప్రదర్శిస్తుంది.

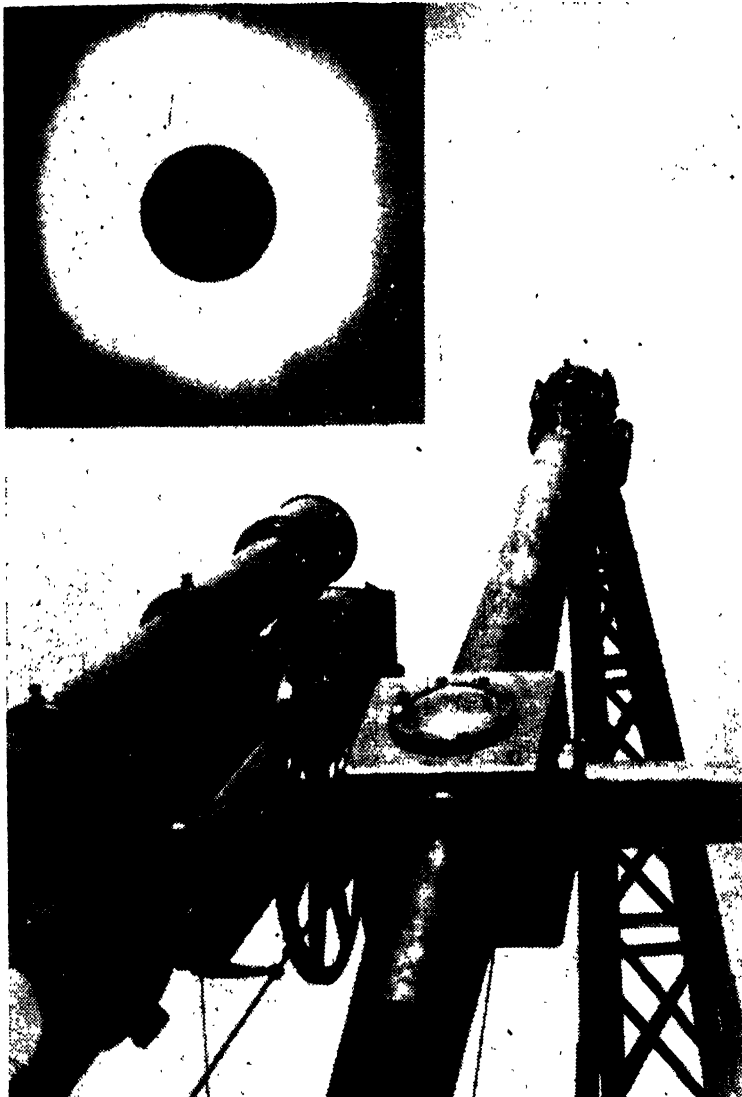
ఇంతవరకు సవితాదేవి కొన్ని చిత్రాల్లోమాత్రమే నటించింది. అవి 'సిల్వర్ కింగ్', 'ల్యూర్ ఆఫ్ ది సిటీ', 'వెంజన్స్ యీజ్ మైన్', 'ఎడ్యుకేటెడ్ వైఫ్', 'ఫర్ బిడెన్ బ్రైడ్', 'డాక్టరు మధురికా', 'జీవనలత'లు.

'డాక్టరు మధురికా' అనేచిత్రం బొంబాయిలో వరుసగా ౧౩ వారాలూ, కలకత్తాలో ౯ వారాలూ ప్రదర్శింపబడింది. ఆమె నటించిన చిత్రాల్లోకల్లా 'డాక్టరు మధురికా' చాలాబాగుందని మెప్పుపొందింది. ఆమెకూ ఆమెతోపాటు ఆఫిలింలో నటించిన మోతీలాలుకూ ఉజ్జీ సరిపోయింది. వాళ్ళిద్దరి సంభాషణా, భావప్రకటనా, చిత్రంలో చాలా సొంపుగావుంటాయి. వాళ్ళిద్దర్నీ ఫిలింలోచూస్తే ముచ్చటేస్తుంది. ప్రస్తుతం సవితాదేవికి జీతం ౨,౦౦౦ రూపాయలకు పైన. ఆమెకు సంగీతంలో అంతనేర్పు లేకపోయినా పాటా, కంఠమూ మధురంగా వుంటాయి.

ఇటీవల మనదేశానికివచ్చిన చార్లీచాప్లిన్ తమ్ముడు ఆమెను హాలీవుడ్డుకు రమ్మని ఆహ్వానించినట్టూ, ఆమె అందుకు అంగీకరించినట్టూ పుకారు.

'కళావినోది'

సంపూర్ణ సూర్యగ్రహణము

మొన మొన్నటి సూర్యగ్రహణము జపానులో చక్కగా కనుపడినది. దాని నచటి వైజ్ఞానికులు ఫోటో తీసిరి. ఆ చిత్రమును, దానిని తీసిన కామెరాయును ఇందున్నవి.

మెక్ మేహన్

ఈ మెక్ మేహన్ మొన్నమొన్న (౧౬-౭-౧౯౩౬) ఇంగ్లండులో ఎడ్వర్డురాజుగారు హైడు పార్కునుండి మెరవడితో గుఱ్ఱము నెక్కివచ్చుచుండగా వెల్లింగ్టను ఆర్చివద్ద వారిపై పునకు రివాల్వరును విసరివైచెను నేరమునకు గుఱియయిన స్కాట్లెండుదేశీయుడు. ఇతడు జర్నలిస్టు. రివాల్వరు రాజుగారి గుఱ్ఱము వెనుకకాలికి తగిలినదట. తనకు జరిగిన అవమానరూపమగు నన్యాయమునకు పరిహారమును గోరుచు ఇతడు

౧. మెక్ మేహను.

అంపజేసిన విన్నపములు బ్రిటిషు ప్రభుత్వాధికారులచే తిరస్కరింపబడినవట. అందువలన నత డా విషయమును రాజుగారి చిత్తమునకు దెచ్చి న్యాయమును బడయు సంకల్పముతో, మార్గాంతరము గానక ఈ యుపాయమును పన్నినాడట. కాని రాజుగారికపాయమును గలిగించవలెనని కాదట్క, పాపము! రివాల్వరు లోపటి గోళమున గుండు లేదట. కావున నది ప్రేలజాలదట. అయినను ఈచేత తనకు ప్రాణములమీదికి దెచ్చిపెట్టునట్టిది. దీనికి సాహసించినాడు మెక్ మేహను.

౨. పోలీసులు అరెస్టుచేసి కొనిపోవుచున్న మెక్ మేహను.

ప్రాణమునకన్న మానము విలువహెచ్చు అను నార్యోక్తి కిది నిదర్శనము. ప్రజావమానము నయిన సహింపనగును కాని ప్రజల ధన మాన ప్రాణముల సంరక్షణమునకని నియమింపబడిన రాజపురుషులచే నయ్యెడు నవమానమును సహించుటకు శక్యము కాదని యిది తెల్లము చేయుచున్నది.

భారతి చందాదార్లకు హెచ్చరిక

ఈ క్రింద కనబరచిన నెంబర్లవారికి ఈ నెల (1936 సం. సెప్టెంబరు)తో ఇదివరకు చెల్లించిన చందా పూర్తి యగుచున్నది. తిరిగి ఇంకొక సంవత్సరమునకు చందా మాకు చేరునట్లు ఈ నెలాఖరులోగా మనియార్డరు చేసినచో తెంపులేకుండ పత్రికను పంపుచుందుము. అట్లు తమయొద్దనుండి 30-వ తేది లోపుగ సొమ్ము రానిచో సహజ కృపాభిమానులగు తాము తిరిగి ఇంకొక సంవత్సరము వఱకు చందాదారులుగ నుందురను నమ్మకముతో అక్టోబరు 10-వ తేదిని రూ 6-4-0 లకు వి. పి. పంపుచున్నాము. గావున తామెప్పటివలెనే పత్రికయందభిమాన ముంచి సొమ్ము చెల్లించి వి. పి. ని గైకొన ప్రార్థితులు. ఒకవేళ తమకీ పత్రిక ప్రస్తుత మనవసరముగ దోచినచో మా కావిషయము వెంటనే తెలియజేసినయెడల వి. పి. పంపుట నాపుదుము.

A 1, 2. B 2, 10. H 39, 41, 43, 44. J 9, 14, 15, 16, 28. M 3. N 20.
P 23, 25, 36. R 1, 7, 28. S 58, 124, 125, 127, 129, 133, 138, 251. V 31.

వి ష య సూ చి క

చి త్ర ము లు

త్రివర్ణచిత్రములు:—మాచిట్టికి ఎంత ఆకలో!; శివభక్తమాహాత్మ్యమున కిరాతాఖ్యానమున నొకరంగము.

సాధారణచిత్రములు:—చెంజిదుర్గ చిత్రములు; ప్రౌఢ; ముగ; ఇతర చిత్రములును.